Academia de Ştiinţe a Moldovei
Institutul de Filologie

Ion Bărbuţă

Punctuaţia în limba română

Norme şi exerciţii

Chişinău, 2009

CZU 811.135.13′6 (075)
B 30

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Bărbuță, Ion

Punctuaţia în limba română: norme şi exerciţii / Ion Bărbuță; Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Filologie. – Ch.: S. n., 2009 (E.E.-P. „Tipogr. Centrală”). – 216 p.

Bibliogr.: p. 212 (6 tit.) – 3000 ex.

ISBN 978-9975-78-717-8

811.135.13′6 (075)

ISBN 978-9975-78-717-8

Introducere

Funcţionând ca mijloc grafic de segmentare a unităţilor comunicative, punctuaţia este o componentă importantă a scrierii. Cuvântul „punctuaţie“ denumeşte şi ramura lingvisticii care cuprinde regulile de folosire corectă a semnelor de punctuaţie.

Punctuaţia, ca oricare alt domeniu al ştiinţei, conţine un ansamblu de noţiuni teoretice cu ajutorul cărora sunt formulate normele de punctuaţie ce se aplică în limbă. După cum se ştie, nu toate noţiunile folosite în procesul de predare a punctuaţiei sunt explicate în manuale. Unele dintre acestea nici măcar nu sunt nominalizate în formulările regulilor de punctuaţie. În aceste condiţii este dificil să se vorbească despre o înţelegere a principiilor de folosire a semnelor de punctuaţie.

Dintre noţiunile legate de punctuaţie care sunt necesare elevilor în cadrul cursului de limba română trebuie indicate următoarele:

– punctuaţie,
– semn de punctuaţie,
– funcţia semnelor de punctuaţie,
– segment de text delimitat cu ajutorul semnului / semnelor de punctuaţie,
– condiţiile de folosire a semnelor de punctuaţie,
– regulă de punctuaţie.

Punctuaţia

Punctuaţia reprezintă „un sistem de semne convenţionale care au rolul de a marca în scris pauzele, intonaţia, întreruperea cursului vorbirii“ (Îndreptar, p. 49). În calitatea sa de componentă a scrierii, punctuaţia, pe lângă sistemul de semne grafice, cuprinde şi regulile de utilizare a acestora.

În plan funcţional, punctuaţia asigură, printr-un sistem de semne convenţionale, corectitudinea reprezentării raporturilor şi a limitelor dintre unităţile sintactice, corespunzător cu pauza şi cu intonaţia din vorbire. Marcând pauzele şi intonaţia caracteristică vorbirii, semnele de punctuaţie servesc la delimitarea unităţilor sintactice din cuprinsul unui text. Cu ajutorul semnelor de punctuaţie se delimitează propoziţiile din cuprinsul frazei şi părţile de propoziţie din structura propoziţiei.

În general, semnele de punctuaţie marchează segmentarea textului în conformitate cu:

1) structura sintactică,

2) conţinutul exprimat,

3) intenţia vorbitorului.

În primul rând, segmentarea prin semne de punctuaţie a unui text în unităţi sintactice se face în funcţie de anumite trăsături sintactice, structurale. În interiorul propoziţiei, folosirea semnelor de punctuaţie este impusă de limita dintre elementele componente ale unităţii sintactice date. Nu este nevoie de o argumentare profundă pentru a demonstra că utilizarea semnelor de punctuaţie, la nivelul propoziţiei, depinde de specificul structural al părţilor de propoziţie ce alcătuiesc unitatea sintactică dată. Astfel, într-o propoziţie constituită numai din subiect şi predicat nu va putea să apară niciun semn de punctuaţie şi, dimpotrivă, într-o propoziţie cu mai multe părţi de propoziţie, de natură diversă, se vor folosi anumite semne de punctuaţie pentru a marca pauzele, cu durată diferită, existente în mod normal între aceste elemente.

În acelaşi timp, pentru delimitarea propoziţiilor din interiorul unei fraze este relevantă determinarea subiectului şi a predicatului, adică stabilirea bazei gramaticale a acestei unităţi sintactice. După cum se ştie din practica analizei sintactice, într-o frază sunt atâtea propoziţii câte predicate există. În felul acesta, semnele de punctuaţie se vor utiliza pentru a marca hotarul dintre propoziţiile unei fraze.

În al doilea rând, punctuaţia este legată şi de conţinutul unităţilor sintactice pe care le delimitează în cadrul comunicării. Semnele de punctuaţie permit celui care scrie să marcheze natura unor unităţi sintactice. Este vorba de următoarele trei semne de punctuaţie: punctul, semnul întrebării şi semnul exclamării, care, pe lângă faptul că delimitează enunţurile în cadrul unui text, marchează şi tipul lor în funcţie de scopul comunicativ şi după afectivitate:

Vestea cumplită îi năucise. (V. Eftimiu)

Îmi dai tabloul mai ieftin? (G. Călinescu)

Faceţi-mi loc, băieţi! (L. Rebreanu)

Un alt aspect al utilizării semnelor de punctuaţie legat de conţinutul celor comunicate este determinat de folosirea anumitor semne pentru substituirea elementelor de enunţ care sunt omise sau pentru marcarea reacţiei interlocutorului care nu este exprimată prin mijloace verbale, ci

se manifestă prin mimică ori gesturi. În enunţurile care urmează, două semne de punctuaţie – virgula şi liniuţa de despărţire – substituie predicatele omise:

Începurăm să râdem amândoi. El, din toată inima, ca omul sănătos căruia îi merge din plin. Eu, din gât numai. (Z. Stancu)

De la maică-sa moştenise frumuseţe. De la Ştefan cel Mare – eroismul şi isteţimea. (E. Camilar).

Iată şi un context în care semnul exclamării însoţit de semnul întrebării substituie o replică mută:

– La dumneata veneam! răspunde cucoana emoţionată.

– La mine?

– Da... Te rog să nu mă laşi!

– ?!

– Să nu mă laşi! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amiciţia; să vedem cât ne eşti de prieten!

(I. L. Caragiale)

Cu ajutorul semnelor de punctuaţie sunt delimitate şi asemenea părţi ale discursului precum ar fi vorbirea directă şi vorbirea indirectă. Astfel, în cadrul unei fraze, semnele de punctuaţie marchează cele două părţi componente ale ei: comunicarea autorului şi vorbirea directă a unei alte persoane:

Aş! Cănuţă, bărbat straşnic, o ţinea într-una:

– Crap-necrap, nu se poate, cocoană! am pornit hârtie, s-a isprăvit.

(I. L. Caragiale)

Tot prin semne de punctuaţie, în cadrul unui context, se notează şi diferite replici ale participanţilor la dialog:

– E adevărat că aţi stins lumina îndată ce aţi auzit claxonul?

– Da.

– De ce?

– Era târziu şi n-am vrut să ne găsească boierii…

– Şi ce făceaţi, voi, slugile, aşa de târziu?

– Am mai stat cu nişte prieteni…

(V. Eftimiu)

Un alt argument care vine să confirme că punctuaţia are implicaţii importante pentru conţinutul unui enunţ este şi faptul că, uneori, un anumit semn de punctuaţie poate preveni ambiguitatea unei comunicări (Beldescu, p. 14). Datorită semnelor de punctuaţie cel care scrie are posibilitatea să precizeze relaţiile semantico-sintactice existente între elementele componente ale unui enunţ. Să se compare, bunăoară, următoarele două enunţuri: *El vorbeşte natural.* şi *El vorbeşte, natural.* în care prezenţa sau absenţa virgulei are o influenţă hotărâtoare asupra conţinutului exprimat în fiecare caz.

În sfârşit, punctuaţia se defineşte şi printr-un aspect subiectiv, determinat de exprimarea în scris a intenţiilor vorbitorului. În acest caz este vorba despre implicaţiile stilistice ale punctuaţiei. Se au în vedere situaţiile când vorbitorul poate utiliza, în anumite scopuri expresive, un semn de punctuaţie pentru segmentarea sau izolarea unor unităţi sintactice a căror delimitare, în mod obişnuit, nu este impusă de normele de punctuaţie în vigoare:

Începusem oarecum să simt singurătatea. Nu apăsătoare. Răscolitoare mai mult. (V. Voiculescu).

Aşadar, punctuaţia este o componentă obligatorie a scrierii, deosebit de utilă pentru înţelegerea corectă a unui text, deoarece semnele de punctuaţie nu numai că delimitează unităţile componente ale textului, dar şi precizează, în multe situaţii, sensul lor.

Segmentul de text delimitat cu ajutorul semnului / semnelor de punctuaţie

În conformitate cu funcţia centrală a semnelor de punctuaţie, unitatea de bază a punctuaţiei este s e g m e n t u l d e t e x t d e l i m i t a t c u a j u t o r u l s e m n u l u i / s e m n e l o r d e p u n c t u a ţ i e. Orice unitate de acest gen se defineşte prin anumite trăsături de conţinut şi de structură, ceea ce face posibilă identificarea ei indiferent de locul în care ea apare. Astfel, de exemplu, în fraza:

N-a plâns, ci a stat aşa cu capul în palmele aspre. (I. Agârbiceanu),

segmentele, delimitate cu ajutorul virgulei, sunt reprezentate de două propoziţii ce intră în componenţa frazei date. Legate printr-un raport de coordonare adversativă, fiecare dintre aceste propoziţii se separă prin virgulă indiferent de contextul în care sunt utilizate.

Semnele de punctuaţie

În comunicarea orală, pentru delimitarea anumitor fragmente din structura unui text, a unei fraze sau a unui enunţ servesc pauzele şi intonaţia. În scris, delimitarea fragmentelor respective se face cu ajutorul semnelor de punctuaţie.

S e m n e l e d e p u n c t u a ţ i e sunt nişte mijloace ale segmentării semantico-sintactice şi intonaţionale a textului scris, ele marcând, în scris, pauzele şi intonaţia din limba vorbită.

În scrierea limbii române sunt folosite următoarele semne de punctuaţie:

1. p u n c t u l [**.**]: marchează sfârşitul unui enunţ sau al unei fraze cu caracter neexclamativ;

2. s e m n u l î n t r e b ă r i i [**?**]: marchează intonaţia interogativă a unui cuvânt, grup de cuvinte, a unei propoziţii sau fraze;

3. s e m n u l e x c l a m ă r i i [**!**]: marchează intonaţia exclamativă a unui cuvânt, propoziţii sau fraze;

4. p u n c t e l e d e s u s p e n s i e [**…**]: marchează întreruperea şirului vorbirii, o pauză în vorbire sau o omisiune dintr-un text reprodus;

5. v i r g u l a [**,**]: desparte sau izolează părţi de propoziţie (în cadrul propoziţiei) sau propoziţii (în cadrul frazei);

6. p u n c t u l ş i v i r g u l a [**;**]: desparte propoziţii sau grupuri de propoziţii în cadrul frazei;

7. d o u ă p u n c t e [**:**]: anunţă vorbirea directă sau anticipează o enumerare, o explicaţie, o concluzie;

8. l i n i a d e d i a l o g ş i l i n i a d e p a u z ă [–]: indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la o convorbire, intervenţia autorului în cursul vorbirii directe şi izolează cuvinte, construcţii sau propoziţii incidente;

9. c r a t i m a (liniuţa de unire sau de despărţire) [**-**]: uneşte cuvinte repetate care formează o unitate, numerale alăturate care exprimă o cantitate aproximativă sau termeni ce indică limite în timp sau în spaţiu;

10. p a r a n t e z e l e r o t u n d e ( ) sau d r e p t e **[ ]**: închid între ele un adaos, o explicaţie;

11. g h i l i m e l e (semnele citării) repetate [„“] sau [« »]: închid între ele un citat, vorbirea directă sau cuvinte folosite cu un sens neobişnuit.

Note: 1. În textele ştiinţifice se mai folosesc şi următoarele semne de punctuaţie: p a r a n t e z e l e u n g h i u l a r e [‹ ›]; g h i l i m e l e l e u n i c e [‘ ’] şi b a r a o b l i c ă [/].

2. Punctul, linia de pauză şi bara oblică sunt folosite şi ca semne ortografice.

Acestea sunt funcţiile de bază ale semnelor de punctuaţie. Trebuie subliniat că, după specificul lor, funcţiile semnelor de punctuaţie sunt de mai multe tipuri.

Uneori, semnele de punctuaţie sunt divizate convenţional în două subclase: semne de punctuaţie folosite la nivelul enunţului (virgula, punctul şi virgula, două puncte, linia de pauză, ghilimelele) şi semne de punctuaţie folosite la nivelul textului (punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie).

Funcţiile semnelor de punctuaţie

Având rolul de a marca în scris anumite caracteristice fonetice şi / sau de organizare sintagmatică ale enunţurilor, semnele de punctuaţie servesc la marcarea grafică a pauzelor fonetice, relevante pentru segmentare, şi a intonaţiei enunţurilor (GALR, II, p. 951). Astfel, funcţionarea lor este strâns legată de anumite trăsături intonaţionale, sintactice şi semantice ale unităţilor respective. Prin urmare, semnele de punctuaţie se folosesc în limbă a) cu un rol p r o z o d i c şi b) cu un rol s i n t a c t i c .

Folosite cu rol prozodic, semnele de punctuaţie marchează pauza finală a enunţului (punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie) sau anumite pauze interioare ale enunţului (virgula, punctul şi virgula, două puncte sau punctele de suspensie)

Rolul sintactic al semnelor de punctuaţie este determinat de rolul lor fonetic şi rezidă în organizarea sintactică a comunicării orale.

Funcţia îndeplinită de un anumit semn de punctuaţie este determinată, în fond, de doi factori:

a) la ce serveşte semnul dat de punctuaţie şi

b) în raport cu ce unitate sintactică se foloseşte.

În general, semnele de punctuaţie îndeplinesc următoarele trei funcţii:

a) o funcţie delimitativă,

b) o funcţie de identificare,

c) o funcţie substitutivă.

Funcţia delimitativă este funcţia de bază a semnelor de punctuaţie. În acest caz, semnele de punctuaţie marchează segmentarea textului în unităţi sintactice, funcţionând ca indici de delimitare a părţilor unui discurs. Funcţia dată se manifestă atât la nivelul textului, cât şi la nivelul propoziţiei. La nivelul textului semnele de punctuaţie (punctul, semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie) sunt folosite pentru delimitarea enunţurilor şi a frazelor care alcătuiesc un text:

Nelinişte a trecut prin taberele cruciaţilor! Până acum se întreceau unii pe alţii în petreceri. Ce va fi însă când vor da ochii cu duşmanii? (E. Camilar).

În structura enunţului, semnele de punctuaţie (virgula, punctul şi virgula, linia de pauză, două puncte) servesc la delimitarea unităţilor interioare (părţile de propoziţie) între care se stabilesc diverse relaţii:

a) raporturi de coordonare: *Balaurii, leii, tigrii, lupii rămâneau fără nicio putere la auzul doinei ce izvora din această unealtă fermecată.* (V. Eftimiu);

b) raporturi de subordonare: *Despre acel tezaur, toate celelalte cronici păstrau tăcerea.* (Cezar Petrecu); *Din munţi, venea seara.* (V. Eftimiu);

c) sunt nelegate sintactic de restul comunicării: *Româneşte nu ştii, fetiţo?* (L. Rebreanu); *În sfârşit, ziua cea mult dorită sosi.* (D. Zamfirescu).

În structura frazei, semnele de punctuaţie delimitează construcţiile sintactice cu statut de unităţi predicative din interiorul frazei:

Se aşezară la masă, întinseră hărţile, se sfătuiră, văzură unde a apărut reflectorul ultima dată şi chibzuiră unde trebuie să apară la noapte, aprinseră un muc de lumânare, făcură socoteli şi planuri de tragere… (L. Rebreanu).

Tot cu funcţie delimitativă sunt folosite şi semnele care separă vorbirea directă de comunicarea autorului:

„Ai fost în oraş?" *întrebă Ioanide impacient.* (G. Călinescu).

În felul acesta, separând anumite fragmente ale textului, semnele de punctuaţie indică pauzele de la sfârşitul unităţilor sintactice sau dintre anumite fragmente ale lor.

În cadrul acestei funcţii pot fi distinse două roluri diferite: unul de d i v i z a r e, de separare şi altul de r e l i e f a r e, de evidenţiere.

Semnele de punctuaţie se folosesc cu rol de separare atât la nivelul textului, cât şi la cel al propoziţiei sau frazei. La nivelul textului, au rol de separare următoarele semne de punctuaţie: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie. Ele sunt folosite pentru a marca sfârşitul propoziţiilor sau al frazelor într-un text.

În propoziţie şi în frază, se folosesc cu rol de separare: virgula şi punctul şi virgula. Aceste semne de punctuaţie separă anumite unităţi sintactice din interiorul propoziţiei şi din structura frazei. Caracteristic pentru semnele de punctuaţie cu rol de separare este faptul că ele se pun numai dintr-o singură parte: fie la dreapta, fie la stânga unităţii respective.

Evidenţierea unităţilor din structura propoziţiei sau din componenţa frazei se realizează prin semnele de punctuaţie care separă unitatea sintactică din ambele părţi. Se folosesc cu rol de evidenţiere virgula şi linia de pauză:

Veveriţa, furioasă, se opri şi ea… (Camil Petrescu)

În sanie, pităreasa Zinca e mânioasă pe împieliţatul de băiat – Costache – care nu se astâmpără, bucuros de cele ce se întâmplă, căci mersul în sanie îi place. (Camil Petrescu)

Posibilităţile de reliefare a unităţilor sintactice în limba română sunt destul de largi. În conformitate cu normele de punctuaţie în vigoare, pot fi evidenţiate unităţi sintactice de diferite tipuri: vocativele, interjecţiile, apoziţiile, părţile de propoziţie şi propoziţiile intercalate, construcţiile şi propoziţiile incidente etc.

Funcţia de i d e n t i f i c a r e . Semnele de punctuaţie nu numai că delimitează unităţile sintactice, dar şi pot exprima anumite caracteristici de conţinut ale lor, deci pot avea anumite implicaţii semantice. În aceste cazuri semnele de punctuaţie au o funcţie de i d e n t i f i c a r e. Se definesc prin această funcţie semnele de punctuaţie care marchează caracterul enunţiativ, interogativ sau exclamativ al enunţului, iar, uneori, şi atitudinea vorbitorului faţă de cele comunicate. Semnele care se folosesc cu funcţie de identificare sunt punctul, semnul întrebării şi semnul exclamării:

Aerul era limpede, curat. (Z. Stancu)
Pentru ce-ţi trebuie cărămidă şi piatra? (G. Călinescu)
Amar hăcuiau săbiile turcimea cuprinsă de groază! (G. Călinescu).

După cum putem observa, funcţia de identificare este caracteristică semnelor care indică şi sfârşitul propoziţiei. Între cele trei tipuri de propoziţii – enunţiative, interogative, imperative, inclusiv cele exclamative – există deosebiri de ordin structural-gramatical, intonaţional şi, mai ales, în ceea ce priveşte conţinutul lor. Nu ar fi întru totul corect să afirmăm că semnele de punctuaţie marchează deosebirile structurale şi cele de conţinut existente între cele trei tipuri de enunţuri. Semnele de punctuaţie pot însă sugera cele mai generale date privind tipul de intonaţie cu care urmează să fie citită o propoziţie. De exemplu, la lectură, cititorul va rosti diferit o propoziţie delimitată de restul textului prin punct şi o propoziţie marcată prin semnul întrebării sau prin semnul exclamării. Să se compare următoarele exemple:

El este aici. El este aici? şi *El este aici!*

Astfel, datorită faptului că între curba melodică şi conţinutul unui enunţ există o anumită corelaţie, semnele de punctuaţie (care notează specificul intonaţiei proprii fiecărui enunţ) pot servi şi ca indici ai diferenţelor de conţinut existente între unităţile sintactice date. Anume datorită acestei relaţii existente între intonaţie şi conţinutul exprimat de enunţ putem afirma că semnul de punctuaţie indică o particularitate semantică a unităţii delimitate.

Am putea deci conchide că semnele de punctuaţie folosite la sfârşitul propoziţiei îndeplinesc în realitate două funcţii: una delimitativă şi alta de identificare. Prin cea de a doua funcţie cele trei semne de punctuaţie de la sfârşitul propoziţiei au o anumită legătură cu trăsăturile sintactice, intonaţionale şi de conţinut ale propoziţiilor.

Trebuie observat că, uneori, semnele de punctuaţie pot indica anumite conţinuturi, fără a delimita unitatea sintactică respectivă. Astfel, de exemplu, semnul întrebării, izolat între paranteze şi raportat la un cuvânt sau la mai multe cuvinte, indică a t i t u d i n e a vorbitorului faţă de ce exprimă cuvântul sau cuvintele respective: *Un homar uriaş prăvălit pe un morman de salată (?) împovărează un platou cu margini dantelate*. (M. Cărtărescu). Cu acelaşi rol poate fi utilizat şi un alt semn de punctuaţie, semnul exclamării: *Doru Mareş, care a debutat abia in 1997*

(!), scria si el o poezie asemănătoare celor din acest grup. (M. Cărtărescu).

În ambele cazuri, semnele de punctuaţie îndeplinesc o funcţie de identificare ce nu este corelată cu funcţia de separare.

Funcţia s u b s t i t u t i v ă . Cea de a treia funcţie îndeplinită de semnele de punctuaţie – funcţia s u b s t i t u t i v ă – este caracteristică semnelor de punctuaţie care marchează lipsa unor elemente ale textului. În limba română sunt folosite cu funcţie substitutivă următoarele semne de punctuaţie: virgula, linia de pauză, două puncte, trei puncte, semnul exclamării şi semnul întrebării. Semnele de punctuaţie pot îndeplini funcţia dată atât la nivelul propoziţiei, cât şi la nivelul textului. Şi într-un caz şi în celălalt, semnele de punctuaţie marchează anumite omisiuni (Beldescu, p. 117).

La nivelul propoziţiei se utilizează cu funcţie substitutivă virgula, linia de pauză şi două puncte, atunci când ele marchează omiterea predicatului sau a verbului copulativ:

Lauda mincinosului, bucuria nebunului. (Folclor)

La început a fost suliţa, apoi, scutul. (V. Eftimiu)

De acolo trecu la geam, unde examină termometrul, şi alături de perete – barometrul. (G. Călinescu)

La nivelul textului, funcţia substitutivă a semnelor de punctuaţie rezidă în indicarea unei replici a interlocutorului. În anumite situaţii conversaţionale, semnul de punctuaţie poate înlocui o „replică mută“, ceea ce echivalează, de fapt, cu absenţa răspunsului. Semnele de punctuaţie care realizează „comunicări fără cuvinte în dialog“ sunt: semnul exclamării, semnul întrebării, adesea combinate (*?!*), şi trei puncte, combinate uneori cu semnul întrebării sau cu semnul exclamării (*?...*; *!...*):

Le fac semn să se apropie.
– Ei, haideţi, ce doriţi? spuneţi…
– …

(Gib. I. Mihăiescu)

Două dintre acestea – semnul exclamării şi semnul întrebării – nu pot fi calificate drept simple semne substitutive care semnalează o replică mută. Aceasta deoarece ele îndeplinesc şi o funcţie suplimentară precizând tipul de reacţie nonverbală a interlocutorului. Astfel, semnul întrebării mai are şi o funcţie interogativă exprimând nedumerirea,

necesitatea de informaţie suplimentară a interlocutorului (Beldescu, p. 87), iar semnul exclamării poate sugera nedumerirea, surpriza sau starea afectivă a interlocutorului (Beldescu, p. 98).

Un alt semn de punctuaţie – trei puncte – este folosit pentru marcarea unor fragmente de text omise în cazul citării sau reproducerii unor afirmaţii străine. Semnul de punctuaţie dat poate marca omisiuni nu numai la nivelul propoziţiei, ci şi la cel al textului.

Rolul expresiv al semnelor de punctuaţie. Cu acest rol sunt folosite semnele de punctuaţie în cazurile în care are loc încălcarea anumitor reguli sintactice, cu intenţia de a crea efecte stilistice (GALR, II, p. 950). Astfel, diversitatea de aspecte legate de formularea şi aplicarea regulilor de punctuaţie şi, în acelaşi timp, multitudinea factorilor care influenţează utilizarea semnelor de punctuaţie fac ca în practica scrierii să fie posibile anumite „devieri“ ca urmare a modului individual de interpretare a normelor de punctuaţie. Motivul principal al „nerespectării“ normelor de punctuaţie, mai ales de către scriitori, este tendinţa autorului de a exprima anumite valori stilistice. Printre particularităţile punctuaţiei prin care se poate caracteriza stilul unui scriitor sunt de menţionat următoarele:

– ansamblul de semne de punctuaţie folosite în text,
– utilizarea cu preponderenţă a unui anumit semn de punctuaţie,
– extinderea funcţiilor unui / unor semn(e) de punctuaţie etc.

Condiţiile de folosire a semnelor de punctuaţie

Pentru poziţia semnelor de punctuaţie sunt definitorii următorii factori: factorii de natură gramaticală, factorii semantici, precum şi anumite trăsături prozodice.

Factorii de natură gramaticală care determină, în română, folosirea semnelor de punctuaţie la nivelul frazei şi propoziţiei sunt:

a) g r a d u l d e l e g ă t u r ă a unităţii respective cu celelalte elemente ale enunţului;

b) n a t u r a r a p o r t u r i l o r s i n t a c t i c e stabilite între unităţile sintactice ale propoziţiei sau între cele ale frazei;

c) m i j l o a c e l e d e r e l a ţ i e prin care este introdus elementul respectiv şi

d) p o z i ţ i a elementului dat faţă de termenul regent.

1. După cum relevă majoritatea studiilor ce tratează probleme de punctuaţie, implicaţii importante pentru utilizarea semnelor de punctuaţie are, în primul rând, gradul de legătură dintre elementele respective. Din acest punct de vedere, sunt de menţionat următoarele două tipuri de construcţii:

a) construcţii între elementele cărora există raporturi sintactice strânse şi

b) construcţii între elementele cărora raporturile sintactice sunt mai puţin strânse sau între care nu există niciun fel de raporturi sintactice.

În primul caz, elementele sintactice, de obicei, nu se despart prin semne de punctuaţie, în timp ce în cel de al doilea, se despart prin semne de punctuaţie. Unităţi sintactice fără raporturi cu celelalte elemente ale enunţului sunt vocativele, interjecţiile, cuvintele şi construcţiile incidente etc. Semnele de punctuaţie folosite pentru separarea unităţilor nelegate sintactic de restul comunicării sunt virgula, linia de despărţire şi parantezele:

Dă-te jos, tipule, că ne faci de râs! (V. Eftimiu)

Cineva se repezi pe la spate – poate o femeie, poate un copil – şi-i smulse biciul din mână. (Z. Stancu)

2. Utilizarea semnelor de punctuaţie depinde şi de tipul de raport stabilit între unităţile sintactice din componenţa enunţului respectiv. Este vorba de cele două tipuri de raporturi sintactice de bază: c o o r d o n a r e a şi s u b o r d o n a r e a. Astfel, unităţile sintactice aflate în raporturi de coordonare sunt separate prin semne de punctuaţie:

Era harnică, alergătoare, strângătoare. (L. Rebreanu)

Cât priveşte unităţile sintactice legate prin raporturi de subordonare, este de observat că folosirea semnelor de punctuaţie, în cazul acestui tip de raport sintactic, depinde şi de alţi factori, despre care va fi vorba în continuare.

3. Uneori, folosirea semnelor de punctuaţie depinde nu numai de natura raportului sintactic, ci şi de mijloacele de exprimare a acestor raporturi. Afirmaţia dată poate fi ilustrată, de exemplu, prin normele care reglementează folosirea semnelor de punctuaţie în cazul unităţilor sintactice legate prin raporturi de coordonare. Unităţile sintactice coordonate legate prin conjuncţia copulativă *şi* nu se separă prin virgulă, iar cele legate cu ajutorul conjuncţiilor adversative *dar, iar, însă, ci* sunt separate prin virgulă.

4. Un alt factor de care depinde utilizarea semnelor de punctuaţie este poziţia elementului dat faţă de termenul regent. După cum se ştie, în raport cu termenul regent, o unitate sintactică poate fi: a) antepusă sau b) postpusă. Pe de altă parte, după poziţia sa faţă de termenul regent o unitate sintactică:

– se poate afla în imediata vecinătate;

– poate fi distanţată de acesta;

– în cazul unor unităţi sintactice polimembre, un element subordonat poate fi intercalat în structura acestora.

Analiza normelor de punctuaţie în vigoare relevă că sunt mai frecvent în situaţia de a fi izolate:

a) unităţile sintactice antepuse,

b) cele distanţate de termenul regent,

c) cele aşezate în alt loc decât cel obişnuit,

d) precum şi cele intercalate, de exemplu, între subiect şi predicat, între elementul introductiv al propoziţiei şi predicat etc.; se izolează, de asemenea, propoziţiile subordonate intercalate în regentă.

Regulă de punctuaţie

Normele de punctuaţie se compun dintr-un set de instrucţii care se numesc reguli de punctuaţie. O regulă de punctuaţie include ansamblul de condiţii ce reglementează folosirea unui semn de punctuaţie. Totodată, fiecare regulă de punctuaţie indică şi fragmentul de text ce urmează să fie izolat cu ajutorul semnului corespunzător de punctuaţie.

După natura lor, regulile de punctuaţie sunt de două feluri:

a) reguli de punctuaţie p o z i t i v e sau prescriptive (permit folosirea unui semn de punctuaţie) şi

b) reguli de punctuaţie n e g a t i v e sau prohibitive (interzic folosirea unui semn de punctuaţie).

Regulile de punctuaţie nu au, în absolut toate situaţiile, un caracter obligatoriu, ele pot fi şi facultative.

Punctuaţia o b l i g a t o r i e în limba română are la bază atât factori de natură gramaticală (natura raporturilor sintactice, gradul de legătură dintre elementele enunţului, mijloacele de exprimare a acestor raporturi), cât şi factori legaţi de organizarea textului. Dintre cele mai importante

situaţii de punctuaţie obligatorie determinate sintactic sunt de menţionat următoarele:

a) marcarea delimitărilor finale (sfârşitul unei propoziţii sau fraze);

b) delimitarea de unităţi sintactice în interiorul propoziţiei:

– părţile de propoziţie coordonate juxtapuse sau cele legate prin unele conjuncţii copulative sau adversative (*nici, dar, iar, însă, ci*), precum şi cele introduse prin unele conjuncţii repetate;

– părţile de propoziţie subordonate: atribute, apoziţii şi complementele circumstanţiale şi necircumstanţiale izolate;

– părţile de propoziţie fără raporturi cu celelalte elemente ale enunţului: vocative, interjecţii, adverbele de afirmaţie şi de negaţie, cuvintele şi construcţiile incidente;

c) delimitarea de unităţi sintactice în interiorul frazei:

– propoziţiile coordonate juxtapuse;

– propoziţiile subordonate completive directe şi indirecte, subordonatele circumstanţiale de loc şi de timp aşezate înaintea regentei;

– subordonatele circumstanţiale consecutive, concesive, opoziţionale, cumulative; textele citate; vorbirea directă.

În toate cazurile prezentate mai sus, folosirea semnelor de punctuaţie este determinată gramatical, adică de specificul raporturilor sintactice stabilite între elementele izolate şi restul enunţului. Există însă şi situaţii când folosirea semnelor de punctuaţie obligatorie este legată de organizarea textului, şi anume:

– întreruperea lanţului vorbirii,

– scindarea replicii,

– întârzierea răspunsului,

– absenţa răspunsului,

– omisiunile într-un text străin,

– atitudinea vorbitorului faţă de un cuvânt etc.

La rândul său, utilizarea f a c u l t a t i v ă a semnelor de punctuaţie are la bază, în special, factori de natură subiectivă. În cazurile date, semnele de punctuaţie se întrebuinţează potrivit cu interpretarea vorbitorului. Folosirea unui semn de punctuaţie, în aceste situaţii, depinde de:

– felul în care vorbitorul interpretează raporturile dintre componentele enunţului. În conformitate cu intenţia sa, cel care scrie

poate să atenueze unele legături, folosind anumite semne de punctuaţie cu funcţie delimitativă, sau să le evidenţieze, lăsând unităţile date neizolate;

– importanţa pe care vorbitorul o atribuie anumitor unităţi. Astfel, elementul considerat de vorbitor esenţial pentru o anumită situaţie de comunicare nu se desparte, de obicei, prin semne de punctuaţie.

Utilizarea semnelor de punctuaţie în limba română este facultativă în următoarele cazuri:

– fragmentarea propoziţiei sau frazei: *Povestea aceasta am auzit-o de o sută de ori. De la ofiţeri, până la soldaţi.* (Cezar Petrescu); *Apa bătea în peretele subţiat. Părea că a înţeles. Părea că ştie. Că aşteaptă cu nerăbdare.* (Cezar Petrescu);

– marcarea predicatului sau a verbului copulativ omis prin elipsă: *Mirii veniseră de la biserică şi se aşezaseră între cei doi nuni. Fata, veselă şi mândră.* (V. Voiculescu);

– izolarea unor elemente în interiorul propoziţiei sau frazei pentru reliefarea lor sau în legătură cu importanţă care li se atribuie: *Veneau doar răbufniri înfundate, din spate, unde nu se vedea, din pricina prăvălişului, nimic.* (V. Voiculescu).

Dintr-o altă perspectivă, regulile de punctuaţie pot indica în mod u n i v o c sau o p ţ i o n a l un anumit semn de punctuaţie.

Se vorbeşte despre o regulă de punctuaţie care cere în mod u n i v o c un anumit semn în cazul în care este posibilă utilizarea doar a unui singur semn de punctuaţie, de exemplu, regulile care prevăd folosirea punctului, semnului întrebării şi a semnului exclamării, respectiv, la sfârşitul unei propoziţii enunţiative, unei propoziţii interogative şi al unei propoziţii exclamative.

Regula poate avea un caracter o p ţ i o n a l atunci, când pentru delimitarea unei unităţi sintactice este admisă utilizarea câtorva semne de punctuaţie. De exemplu, lipsa predicatului sau a verbului copulativ, conform normelor de punctuaţie în vigoare, poate fi marcată prin virgulă, prin linia de despărţire sau prin două puncte. Semnul de punctuaţie cerut în mod univoc de o regulă de punctuaţie este calificat drept semn neintervertibil, iar cel desemnat de o regulă cu caracter opţional este numit intervertibil (Beldescu, p. 40, 51).

În concluzie, este de menţionat faptul că pentru obţinerea unor rezultate bune în studierea punctuaţiei în şcoală se impune respectarea anumitor norme generale (principii) determinate de însăşi esenţa

punctuaţiei. Aspectul cel mai important care trebuie accentuat în legătură cu utilizarea semnelor de punctuaţie şi care trebuie avut în vedere, mai ales în procesul de studiere a normelor de punctuaţie de către elevi, este caracterul multifuncţional al celor mai multe dintre semnele de punctuaţie. În acelaşi timp, o importanţă primordială pentru formarea deprinderilor de folosire corectă a semnelor de punctuaţie prezintă analiza sintactică a textului (Parfene, p. 50), căci, aşa cum scria M. Avram, „eficienţa punctuaţiei este dependentă de stăpânirea analizei gramaticale atât de cel care scrie, cât şi de cel care urmează să citească“ (Avram, p. 240).

PROPOZIŢIA

I. Semnele de punctuaţie care marchează sfârşitul propoziţiei sau întreruperea vorbirii

În scris, sfârşitul propoziţiei şi caracteristica ei după scopul comunicării şi afectivitate sunt marcate cu ajutorul următoarelor semne de punctuaţie: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie.

§ 1. Punctul

1 Punctul se pune la sfârşitul unei propoziţii sau fraze enunţiative independente ca înţeles:

Trei zile şi trei nopţi se luptară. (I. Slavici)

De la începutul anului nu putusem învăţa nimic, nu aveam cărţi. (M. Preda)

Nu plângea, căci nu era în firea ei, dar faţa negricioasă i se făcuse aproape pământie. (Camil Petrescu)

2 Punctul se pune la sfârşitul propoziţiilor nominative:

Pustiu. Numai pustiu. (Z. Stancu)

Soare cu dinţi. Vânt aspru. Soare cu dinţi. Şi iarăşi soare cu dinţi. (Z. Stancu)

3 Punctul se pune după propoziţii neanalizabile constituite din interjecţii, vocative, adverbe de afirmaţie sau de negaţie rostite cu intonaţie enunţiativă:

Am răspuns fără să vreau:
– Da. (Em. Gârleanu)
– Ţi i-a împrumutat el?
– Nu. I-am luat eu singur. (Z. Stancu)

4 În propoziţiile fragmentate, punctul se pune şi după grupuri de cuvinte sau după cuvinte izolate:

Totuşi afară era soare. Şi cald. (L. Blaga)

De multe ori a fost gata să se înece. Dar niciodată din pricina lostriţei. Ci din alte împrejurări. (V. Voiculescu)

5 În frazele fragmentate, punctul separă propoziţii coordonate sau subordonate:

N-a intrat în sat ca oamenii. Nu trăieşte ca oamenii. Iar ochii lui ard mereu, ca la strigoi. (I. Agârbiceanu)

– Noi, în viaţa noastră, n-am trăit din năluciri. Ci am avut grele amărăciuni şi asupriri. (M. Sadoveanu)

Laudele tatei, totuşi, mă deranjau. Căci, de câte ori le auzeam, aşteptam să râdă cineva de ele. (O. Paler)

6 Punctul se pune la sfârşitul unei propoziţii optative când tonul nu este exclamativ:

– Să fie sănătoasă. (M. Sadoveanu)

S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă, calea să-ţi fie numai cu flori. (V. Alecsandri)

7 Punctul se pune la sfârşitul unei propoziţii imperative sau la sfârşitul unei fraze imperative rostite pe un ton neutru:

– Coboară-te în râpă după câine. (M. Sadoveanu)

– Sculaţi, luaţi-vă caii şi plecaţi. (M. Sadoveanu)

8 Punctul se pune la sfârşitul unei propoziţii interogative indirecte din cadrul frazei:

– Să-mi spui dacă-ţi plac racii. (M. Sadoveanu)

O întrebă dincotro vine şi mai ales unde are de gând să poposească. (M. Sadoveanu)

9 Punctul se pune la sfârşitul unei propoziţii enunţiative care introduce o expunere desfăşurată:

Lucrurile s-au întâmplat astfel. (urmează o descriere a celor întâmplate)

Iată ce am aflat din spusele lui. (urmează expunerea amănunţită a celor aflate)

10 Punctul nu se pune după titlurile operelor literare, ale lucrărilor

ştiinţifice, ale articolelor publicistice, precum şi după formulele de adresare din scrisori.

§ 2. Semnul întrebării

1 Semnul întrebării se pune după propoziţii independente interogative directe:

– *Cine a fost pe aici?* (Em. Gârleanu)

– *De ce n-ai venit azi la proces?* (L. Rebreanu)

2 Semnul întrebării se pune după propoziţii incomplete fragmentare constituite din părţi de propoziţie cu caracter interogativ:

– *O barcă pentru un loc sau două?* (Em. Gârleanu)

Parcă voia să se ascundă. De cine? (V. Eftimiu)

Ce murmurau buzele lui, luminate de zâmbet? Un cântec? O rugăciune? O poezie? (I. Agârbiceanu)

3 Semnul întrebării se pune după propoziţii neanalizabile constituite din interjecţii şi adverbe de afirmaţie sau de negaţie cu caracter interogativ:

– *Te pomeneşti că ţi-au şi luat ceva din casă! Ai?* (M. Preda)

– *Dar tu nu crezi în astfel de basme! Nu?* (Camil Petrescu)

4 Semnul întrebării se pune după o frază alcătuită din propoziţii coordonate interogative directe sau după o frază formată prin subordonare cu o propoziţie principală interogativă directă:

Cine era acest Stănoi, de unde venea, de ce se apucase de haiducie, cine-l scăpase? (V. Eftimiu)

Când mintea s-a oprit, de ce mai bate inima? (E. Cioran)

Dacă în prima ciocnire cu viaţa se dă bătut, atunci ce va fi viitorul? (L. Rebreanu)

5 Semnul întrebării se pune la sfârşitul construcţiilor interogative cu caracter dubitativ-deliberativ:

Era un om sau era un urs? (C. Hogaş)

Cât să fi dormit? Câteva minute sau câteva ore? (M. Preda)

6 Semnul întrebării se pune după propoziţii interogative retorice:
Asta ne mai trebuie acum? (M. Sadoveanu)
Cine-şi dă oaia lupului de bună voie? (I. Agârbiceanu)

7 În propoziţii fragmentate, semnul întrebării se pune după părţi de propoziţie cu caracter interogativ:
Cum poţi să lupţi pentru tandreţe? Sau pentru duioşie? (O. Paler)
– A poruncit părintele meu aşa? Cu glasul său? (M. Sadoveanu)
– Unde să dormim la iarnă? În coşar? În trenţe, pe jos? (M. Preda)

8 În fraze fragmentate, semnul întrebării izolează propoziţii coordonate sau subordonate interogative:
– A dat vreo bancă faliment? Sau a cerut vreuna moratoriu? (Cezar Petrescu)
– Crezi că mai pot îngădui? Că mai pot tăcea? (Cezar Petrescu)

9 După o propoziţie interogativă rostită cu intonaţie exclamativă se pune semnul întrebării şi semnul exclamării [***?!***]:

– Primeşte să dea bir?! se mirau oştenii şi slujitorii curţii. (E. Camilar)
– Ce să fie aşa, Doamne?! (E. Camilar)

§ 3. Semnul exclamării

1 Semnul exclamării se pune după propoziţii exclamative:
Eşti un prieten adevărat! (L. Rebreanu)
Ce pace şi linişte era sub bolta stejarilor bătrâni! (I. Agârbiceanu)

2 Semnul exclamării se pune după propoziţii incomplete fragmentare constituite din anumite părţi de propoziţie cu caracter exclamativ:
Strigai cu bucuria unui copil:
– Primăvara! (Em. Gârleanu)
– Am văzut-o, mamă Anghelină. Frumoasă cucoană! (M.

Sadoveanu)

Argint curat, vechi, greu, piesă autentică! (Cezar Petrescu)

3 Semnul exclamării se pune după propoziţii neanalizabile constituite din interjecţii, vocative, adverbe de afirmaţie sau de negaţie rostite cu intonaţie exclamativă:

– *Ho! am auzit, răcni baba.* (Em Gârleanu)

Abia când fiul ieşi cu oile în drum şi se întoarse să-şi ia ziua bună, omul strigă de pe prispă fără să-şi ridice privirea din curte:

– *Achime!* (M. Preda)

– *Da! făcu Titu cu mândrie.* (L. Rebreanu)

4 Semnul exclamării se pune după o frază care conţine o propoziţie principală exclamativă sau care se termină cu o propoziţie exclamativă:

– *În loc să te apuci de muncă, baţi câmpii în bocanci, păzeşti pe boier!* (M. Preda)

Măcar, zise Moromete mai departe, eu tot am făcut ceva, am crescut şase copii şi le-am ţinut pământul până în momentul de faţă – că n-au vrut să-l muncească, ce să le fac eu, toată viaţa le-am spus şi i-am învăţat – dar pe tine să te vedem dacă eşti în stare măcar de-atât! (M. Preda)

5 Semnul exclamării se pune după o propoziţie imperativă – completă ori incompletă – sau după o frază care se termină cu o propoziţie imperativă:

– *Răspunde cinstit!* (L. Rebreanu)

Şi întorcându-se către flăcăi.

– *Voinici, pe veselie!* (B. Şt. Delavrancea)

– *Uite! până vin eu, citeşte!* (I. L. Caragiale)

6 Semnul exclamării se pune după propoziţii optative:

– *Ah, dac-aş fi fost în America!* (V. Eftimiu)

– *O, dacă aş fi avut aripi!* (G. Bogza)

7 În propoziţii fragmentate, semnul exclamării se pune după părţi de propoziţie cu caracter exclamativ:

Pacea! nicicând nu fusese un cuvânt mai dulce pe lume. (Z. Stancu)

8 În fraze fragmentate, semnul exclamării izolează propoziţii coordonate sau subordonate rostite cu intonaţie exclamativă:

O să-şi ţie jurământul! Dar nu şi l-a ţinut. (V. Eftimiu)

Ptiu, să nu fie de deochi! că frumoasă mai eşti! (D. Zamfirescu)

§ 4. Punctele de suspensie

1 Punctele de suspensie marchează întreruperea definitivă a şirului vorbirii, deci indică un enunţ neterminat. Această întrerupere poate fi determinată:

a) de nedorinţa vorbitorului de a-şi spune până la capăt gândul:

De omorât nu l-a omorât jupânul, că jupânul nu era om aşa de rău… Dar… (I. L. Caragiale)

– Suntem prieteni şi te sfătuiesc prieteneşte să… (L. Rebreanu)

b) de starea emotivă a vorbitorului însuşi:

– Nu mă mărit! Nici să nu vă gândiţi că am să-mi leg viaţa de un… (L. Rebreanu)

Bologa îngălbeni şi, parcă n-ar fi auzit bine, repetă maşinal:

– Pe frontul…

Nu sfârşi, ca şi când i s-ar fi înfipt în beregată o gheară înăbuşindu-i glasul. (L. Rebreanu)

c) de intervenţia neaşteptată a interlocutorului:

– Noi îi zicem Lunca, dar pe ungureşte se cheamă…

– Lunca? întrerupse Bologa, ca şi când ar fi căutat să-l oprească a rosti cuvântul unguresc. (L. Rebreanu)

– Nu cumva acela-i Rusu tău, Axinio? întrebai eu pe femeie, arătându-i-l.

– Ba el, uci…

– Taci, că te aude şi te vâră în tolbă, prâsnelul naibii. (C. Hogaş)

2 Punctele de suspensie marchează scindarea replicii produsă sub influenţa unor factori afectivi sau ca urmare a intervenţiei neaşteptate a interlocutorului:

– Nu vine căpitanul... şi nu mai pot aştepta… trebuie să plec… (L.

Rebreanu)

Acum… Acum ce e de făcut? (Z. Stancu)

– Dumneata ai la una tocmai numărul care a câştigat la cealaltă şi…

– Şi… ce?

–…Şi viceversa. (I. L. Caragiale)

3 Punctele de suspensie indică întârzierea răspunsului din cauza unor stări afective:

– Am fugit de la jupânul.

– De ce? a întrebat bunica încruntată de cine ştie ce urât gând i-o fi trecut prin mintea ei veche.

– …Pentru că… nu mai vreau să stau. (I. L. Caragiale)

– …Acum, ştiu eu ce să fac! şopti ea gata de drum. (I. Agârbiceanu)

4 Punctele de suspensie se pun după enumerări care ar putea fi continuate:

N-avem nici pâine proaspătă… Aşa că o să vă mulţumiţi cu o masă cam sărăcuţă: ouă, mămăliguţă, brânză… (Cezar Petrescu)

Nu poţi vorbi trei minute cu el fără să-şi bată joc de tot ce avem noi sfânt, ţară, credinţă, trecut… (L. Rebreanu)

II. Semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie în interiorul propoziţiei

Semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie se folosesc nu numai ca semne de punctuaţie finală, marcând sfârşitul unui enunţ şi caracteristica lui după scopul comunicării, ci – mai rar – şi ca semne de punctuaţie internă.

§ 5. Semnul întrebării şi semnul exclamării

În cuprinsul propoziţiei, semnul întrebării şi semnul exclamării izolate între paranteze – fiecare în parte sau combinate – pot fi utilizate după orice parte de propoziţie. În acest caz, ele indică atitudinea vorbitorului faţă de ce exprimă cuvântul sau cuvintele respective.

1 Semnul întrebării izolat între paranteze se pune când se urmăreşte scopul de a exprima nedumerirea sau dezacordul în legătură cu conţinutul celor exprimate:

Toate capetele acestea de tranşee, risipite ici-colo, supraveghind şoseaua (?) de pe boturi de deal, nu făceau, puse cap la cap, un kilometru. (Camil Petrescu)

● În cazul în care semnul întrebării semnifică sublinierea ironică a cuvântului pe care îl însoţeşte, el poate fi înlocuit cu semnul exclamării:

Poţi să-ţi închipui capul domnului Achindin (?) Arbore, venerabilul, cel atât de distrat încât a apucat într-o bună zi de după gât o elevă pusă de el la colţ, confundând-o cu cortelul... (I. Teodoreanu)

2 Semnul exclamării izolat între paranteze se foloseşte – în textul propriu sau într-un text citat – pentru a atrage atenţia cititorului asupra cuvântului însoţit sau pentru a exprima atitudinea (ironia, dezacordul, indignarea, surpriza etc.) faţă de cele comunicate:

În ce scop, bombardamentul? Dar se vedea cu ochiul liber, de la Washington: în nobilul scop de a teroriza populaţia şi a o încuraja (!) să-l răstoarne pe bestialul dictator Antonescu! (P. Goma)

3 Semnul întrebării se pune după o propoziţie interogativă

intercalată într-o propoziţie enunţiativă sau între două propoziţii enunţiative şi izolată de restul frazei prin virgulă, prin linia de pauză sau prin paranteze:

Iar dânşii trăgeau nădejde – nu este aşa? – să nu mucezească până la sfârşitul veacurilor, în astfel de rătăcănii barbare. (Cezar Petrescu)

Şi-ar fi dat o jumătate de împărăţie (*ce zic eu?*) *împărăţia toată, numai şi numai să nu o piardă.* (V. Eftimiu)

4 Semnul exclamării se pune după cuvinte sau propoziţii incidente exclamative, care sunt izolate de restul comunicării prin paranteze sau prin linia de pauză:

Legea comorilor – că au şi ele o lege! – legea comorilor spune să înfigi un cuţit în locul unde te afli, când ai zărit para. (Cezar Petrescu)

Şi în trei luni pe a patra – slavă domnului! – văzuse el destui asemeni privilegiaţi, perindându-se pe peronul gării din Piscul Voievodesei. (Cezar Petrescu)

5 Semnul exclamării se pune după o interjecţie onomatopeică, uneori şi după o interjecţie propriu-zisă, care are rolul de predicat al propoziţiei:

*Şi **zvâvrr!** cu pravila cea mare după călugări.* (I. Creangă)

*Pupăza, **zbrr!** pe-o dugheană.* (I. Creangă)

*Şi cum ospăta el, **buf!** cade fără sine în groapa cu jăratic...* (I. Creangă)

***Hodorog!** încolo, **hodorog!** pe dincolo, carul se strică.* (I. Creangă)

§ 6. Punctele de suspensie

În cuprinsul propoziţiei sau al frazei, punctele de suspensie se folosesc între părţile de propoziţie (uneori şi în interiorul cuvintelor) pentru a marca variate discontinuităţi ale şirului vorbirii. Pauzele momentane din vorbire pot fi provocate de starea afectivă a vorbitorului, dar şi de o cauză exterioară.

1 Punctele de suspensie marchează întreruperea momentană a vorbirii. Vorbitorul îşi poate opri expunerea după orice parte de

propoziţie sau după orice propoziţie:

a) din motive afective sau din cauze fiziologice:

– Varga… nu ştiu ce am… Iartă-mă! (L. Rebreanu)

– Nu mă doare nimic… nimic… (L. Rebreanu)

– Nu plânge, puiul mamei, au să se întoarcă înapoi… la primăvară. (Em. Gârleanu)

b) din cauză că vorbitorul trece la un alt gând:

– M-am gândit că ar fi bine... dar acum judec altfel. (I. Agârbiceanu)

– A trecut gheaţa încoace şi-a fost surprinsă în… în… ca la… la… o sută de metri de Cotul Lung… Luncei, de patrula Potroc Alexe şi Minune Gheorghe… (Gib I. Mihăiescu)

c) din cauză că nu găseşte cuvântul potrivit:

Duminica te scot din internat, şi după ce tragem un... o masă grozavă la Enescu – unde-ai să comanzi tu ce-ţi trece prin cap – ne trântim într-o trăsură cu doi cai negri şi facem o plimbare la Şosea... (I. Teodoreanu)

d) înaintea unei afirmaţii care provoacă surprinderea, deci când se urmăreşte un efect expresiv:

– Cine-a mai auzit de papuci păstraţi ca… amintire? (Z. Stancu)

Şi atunci am cerut un concediu de câteva zile pentru… culesul viilor, cu toate că nu eram podgorean. (L. Blaga)

● Uneori, sub influenţa unor factori de natură emotivă, vorbitorul îşi poate întrerupe comunicarea şi la mijlocul unui cuvânt:

La sosirea hangiului şi clienţilor săi, nu putui rosti decât un cuvânt:

– Chi... mirul! (P. Istrati)

2 Punctele de suspensie marchează lipsa unor cuvinte, propoziţii ori fraze dintr-un text citat:

„Eroii lui Rebreanu ... nu se comunică pe ei înşişi, în întregime, în vorbele lor". (Şt. Munteanu)

III. Semnele de punctuaţie folosite în cazul omisiunii unor componente ale propoziţiei sau ale conversaţiei

Semnele de punctuaţie sunt folosite nu numai pentru delimitarea unităţilor sintactice, ci şi pentru substituirea elementelor omise. Ele pot înlocui omisiuni atât la nivelul propoziţiei (omisiunea din structura unei propoziţii a predicatului sau a verbului copulativ), cât şi la nivelul textului (absenţa răspunsului în cadrul unui dialog).

§ 7. Lipsa predicatului şi a verbului copulativ

În cazul omiterii predicatului şi a verbului copulativ din structura unei construcţii folosirea virgulei este determinată de intenţia vorbitorului. Acesta poate opta pentru una din următoarele două variante: fie să marcheze omisiunea acestor componente prin virgulă şi să accentueze lipsa, fie să nu pună niciun semn de punctuaţie şi să indice tempoul grăbit al vorbirii.

Omisiunea acestor componente, la nivelul vorbirii, în primul caz, este marcată, intonaţional, prin pauză, iar în cel de al doilea nu este marcată în niciun fel.

1 În locul verbului copulativ omis prin elipsă se poate pune virgulă, linia de pauză, iar, în cazuri mai rare, două puncte:

Noaptea, neagră. Gerul, ascuţit. (= *Noaptea este neagră. Gerul este ascuţit*) (Z. Stancu)

Moare fata. Nunta ei – îngropăciune. (M. Sadoveanu)

De jur împrejur, de sus până jos: torentele. (G. Bogza)

● Tot virgulă se pune şi în locul verbului *a fi* omis din construcţiile pasive:

Unul a fost lăudat, celălalt, certat. (= *celălalt a fost certat*)

Conacul era împrejmuit cu un zid, poarta, ferecată. (= *poarta era ferecată*) (P. Istrati)

2 În construcţiile eliptice, lipsa predicatului verbal se marchează prin virgulă, prin linia de pauză sau, în cazuri mai rare, prin două puncte:

Sub brazi erau încă pete de omăt şi sub bălţile mlaştinilor, gheţari. (= *şi sub bălţile mlaştinilor erau gheţari*) (M. Sadoveanu)

Vei avea până la prânz o sută de mii. Până mâine la douăsprezece, altă sută de mii. (= *Până mâine la douăsprezece vei avea altă sută de mii*) (Cezar Petrescu)

Cei răi îi aşteptau cu teamă, cei urgisiţi – cu neasemuită nădejde. (= *cei urgisiţi îi aşteptau cu neasemuită nădejde*) (V. Eftimiu)

– Ce mi-aş scrie în dreptul inimii? – Se prea poate că: nefericire. (= *mi-aş scrie nefericire*) (Em. Cioran)

Aud în urmă vaiete: primii căzuţi ... (= *sunt primii căzuţi*) (Camil Petrescu)

3 Uneori, lipsa verbului copulativ sau lipsa predicatului poate fi marcată şi prin puncte de suspensie:

Copilaşii ... veşnic fără astâmpăr, murmură Boteanu cu alt glas. (= *Copilaşii sunt veşnic fără astâmpăr*) (L. Rebreanu)

4 Se întâlnesc însă şi enunţuri în care, în locul acestor componente, nu se foloseşte niciun semn de punctuaţie:

Ziua e pentru negustori, noaptea pentru poeţi. (= *noaptea e pentru poeţi*) (O. Goga)

Ilenuţa privi ruşinată într-o parte. Mihai în alta. (= *Mihai privi în alta*) (Cezar Petrescu)

Era o lună plină în fiecare baltă,
Şi-n fiecare undă o piatră de rubin. (= *Şi-n fiecare undă era o piatră de rubin*) (G. Topârceanu)

§ 8. Comunicările fără cuvinte în dialog

Într-o conversaţie, semnele de punctuaţie pot semnala absenţa răspunsului, adică „o replică mută“. În aceste situaţii, semnele de punctuaţie se folosesc pentru marcarea reacţiei interlocutorului care nu este exprimată prin mijloace verbale, ci se manifestă prin mimică ori gesturi. Semnele de punctuaţie care se folosesc pentru a semnala o replică mută nu coincid cu cele folosite în cazul părţilor de vorbire omise. Ele sunt: semnul exclamării, semnul întrebării, punctele de suspensie sau combinarea acestora.

1 Într-o conversaţie, semnul exclamării înlocuieşte o replică echivalentă cu o exclamaţie exprimând surpriza, nedumerirea, admiraţia:

– Nu vrea să intre în combinaţie… Hotărât!…Cât n-am stat de capul lui!… Nu vrea şi pace!…

– !

– …Când intram la el, ieşea şeful… (I. L. Caragiale)

● O replică mută într-un dialog se poate nota şi prin grupurile [*!?*], [*!…*]:

– Domnule locotenent Gheorghidiu, eu te-am trimis pentru că te ştiam băiat inteligent.

– ?!

Şi pe urmă, cu un dispreţ uscat:

– Se poate, domnule, să nu vezi că era un spion. (Camil Petrescu)

– Aţi fost la Ministerul de Finanţe? Aţi aranjat?

– Nu… da facem şi noi ca ţăranul din anecdotă…

– !? (Camil Petrescu)

2 Într-o conversaţie, semnul întrebării poate înlocui o replică ce echivalează cu o întrebare exprimând o nedumerire:

– Ei, da! Şi Costică…

– ?…

– Costică Arion… Costică ar fi vrut mai bine Justiţia; dar nu-l ştii pe şeful? cu şeful nu se discută… (I. L. Caragiale)

3 Punctele de suspensie marchează absenţa răspunsului, adică o replică mută:

Le fac semn să se apropie.

– Ei, haideţi, ce doriţi? spuneţi…

– ... (G. I. Mihăescu)

● Uneori punctele de suspensie pot fi însoţite de semnul întrebării sau de semnul exclamării:

– Se vede că vrei să mă bagi în bucluc.

– ?… (G. I. Mihăescu)

IV. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie coordonate

Părţile de propoziţie coordonate sunt termenii care stau pe acelaşi plan, fără a depinde unul de altul. În propoziţie, raportul de coordonare se realizează prin juxtapunere (nu este marcat prin niciun fel de elemente de legătură) sau prin joncţiune (cu ajutorul unor conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale).

În vorbire, părţile de propoziţie juxtapuse sunt delimitate prin pauză care este marcată grafic prin virgulă.

§ 9. Părţile de propoziţie coordonate juxtapuse

1 Părţile de propoziţie coordonate juxtapuse (nelegate prin conjuncţii), însoţite sau nu de determinări, se despart prin virgulă:

1) în coordonarea copulativă:

a) subiecte coordonate:

***Alunii**, **cornii**, **ulmii** şi **mestecenii** înfloriseră.* (M. Sadoveanu)

*Treceau **zilele**, **săptămânile**, **lunile**.* (L. Blaga)

b) nume predicative coordonate:

*Caii jandarmilor erau **voinici**, **înalţi**, **graşi**.* (Z. Stancu)

c) atribute coordonate:

*Peste zăpada veche norii scuturau întruna zăpadă **nouă**, **albă**, **proaspătă**, **pură**.* (Z. Stancu)

d) complemente directe coordonate:

*Citea cu patimă **versuri**, **romane**.* (L. Rebreanu)

e) complemente indirecte coordonate:

*Gândul acesta o umplea **de teamă**, **de dezgust**.* (V. Eftimiu)

f) complemente de agent coordonate:

*Cerul ar fi rămas cu desăvârşire pustiu dacă din când în când n-ar fi fost brăzdat **de ulii**, **de ereţi**, **de hultani**.* (Z. Stancu)

h) complemente circumstanţiale coordonate:

Ninge ***în arie, în sat, în câmp****.* (Z. Stancu)

Dânsa sosea ***odată cu mireasma*** *florilor,* ***odată cu lumina****,* ***odată cu primăvara****.* (Em. Gârleanu)

Ploua ***rece****,* ***leneş****,* ***monoton****.* (L. Rebreanu)

Vocea îi e albă ***de durere****,* ***de umilinţă****.* (Camil Petrescu)

De ce nu voi ***pentru nume****,* ***pentru glorie*** *să scriu?* (M. Eminescu)

2) în coordonarea adversativă:

a) subiecte coordonate:

Importantă e ***vorba****, nu* ***fapta****.* (L. Rebreanu)

b) nume predicative coordonate:

Ţinea cu aceia care întăreau că arătarea e ***bărbat****, nu* ***femeie****.* (I. Agârbiceanu)

c) atribute coordonate:

Aceştia erau bolnavi ***adevăraţi****, nu* ***prefăcuţi****.* (V. Eftimiu)

d) complemente directe coordonate:

Ei căutau ***comoară****, nu* ***oale*** *de lut.* (Cezar Petrescu)

e) complemente indirecte coordonate:

Aici era vorba ***de faptă****, nu* ***de vorbă****.* (Cezar Petrescu)

f) complemente instrumentale coordonate:

Şi ordinul e să treceţi dincolo ***cu vasul acesta****, nu* ***cu altul****.* (Z. Stancu)

2 Se despart prin virgulă şi perechile constituite din părţi de propoziţie coordonate, care sunt legate între ele prin conjuncţia ***şi****:*

În urma lor se veseleau ***sate*** *şi* ***holde****,* ***târguri*** *şi* ***grădini****.* (V. Eftimiu)

Şi-a plantat grădină. ***Meri*** *şi* ***nuci****,* ***zarzări*** *şi* ***corcoduşi****,* ***peri*** *şi* ***piersici****.* (Z. Stancu)

§ 10. Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii nerepetate

1 Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţiile ***nici, dar, însă, ci*** se despart prin virgulă:

a) în coordonarea copulativă:

– conjuncţia ***nici****:*

Era întuneric beznă; dar Niculăiţă nu ştia ce e frica, ***nici urâtul****.* (I. Al. Brătescu-Voineşti)

Însă se vedea de departe că acum nimeni nu mai avea chef de cântec, ***nici de joc****.* (Z. Stancu)

– locuţiunea conjuncţională ***precum şi****:*

Asistaseră toţi membrii, tineri şi bătrâni, ***precum şi familiile încuscrite****.* (V. Eftimiu)

Smărăndache afirma că achiziţionase de frica vreunei reforme monetare un săculeţ cu ochi de sticlă, ***precum şi un scaun pentru dentişti.*** (G. Călinescu)

b) în coordonarea adversativă:

– conjuncţia ***dar****:*

Eram nevinovat, ***dar speriat****.* (M. Preda)

Aş prefera un venit modest, ***dar sigur****.* (G. Călinescu)

– conjuncţia ***însă****:*

Era o fetiţă măruntică, ***însă voinică*** *şi plinuţă.* (M. Sadoveanu)

Drumul trecea printr-o pădure rară, ***însă adâncă****.* (G. Călinescu)

– conjuncţia ***ci****:*

Nu viaţa, ***ci moartea*** *înseamnă laşitate pentru omul care are un ideal în lume.* (L. Rebreanu)

Nu-şi sfârşiră zilele de boală, ***ci de frig****.* (Z. Stancu)

Albina alege florile nu după frumuseţe, ***ci după dulceaţă****.*

● Înaintea conjuncţiei adversative ***or*** se poate pune virgulă sau un semn de punctuaţie care marchează sfârşitul propoziţiei, iar după această conjuncţie este posibilă folosirea virgulei:

*Disperarea e o stare vitală, **or** eu sunt doar obosit, deprimat şi, pe deasupra, tulbure.* (O. Paler)

*Această pierdere a fost mai gravă decât celelalte, întrucât nu era vorba numai de o femeie, ci de dragoste. **Or**, pierderea dragostei este, am descoperit atunci, răul cel mai mare care i se poate întâmpla unui om.* (O. Paler)

*Ai să plângi... **Or**, şi pentru tine – şi mai ales pentru el – e bine ca despărţirile să fie fără lacrimi, bărbăteşti.* (I. Teodoreanu)

c) în coordonarea conclusivă:

– conjuncţia ***aşadar:***

*Marile sisteme de gândire asupra omului sunt acosmice, **aşadar satanice**.* (M. Eliade)

*Când ordinea e precară, **aşadar aparentă**, ea nu are decât şansa de a deveni tiranică.* (A. Pleşu)

*În esenţă, fenomenul trebuie explicat prin ortografia „Convorbirilor literare", care nu admitea grafia cu semn diacritic a sunetului î, ci îl scria i, **aşadar riu, sin, zimbet**.* (Istoria limbii române literare)

– conjuncţia ***deci:***

*Ca să apară o idee, se cere mai întâi un creier, **deci tot o materie**.* (L. Rebreanu)

*Părerea aceasta însă era a unui reprezentant al statului, **deci impusă**, şi nu izvorâtă dintr-o convingere liberă...* (M. Sadoveanu)

2 Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţiile coordonatoare nerepetate ***şi, sau, ori*** nu se despart prin virgulă:

*Înserarea era **caldă** şi **veselă**.* (L. Rebreanu)

***O victorie** a albului sau **o victorie** a negrului n-avea nicio importanţă*. (O. Paler)

*Mi se părea că, retrăgându-mă **într-o grotă** sau **într-un pustiu**, toată lumea va observa absenţa mea şi va discuta tot timpul despre mine.* (O. Paler)

● Se poate pune virgulă înaintea conjuncţiei ***şi***:

a) când este folosită cu valoare adversativă (este echivalentă cu conjuncţiile *dar, însă*):

Nu se poate spune tramvaiul al 6-lea, deoarece numărul pe care-l poartă vehiculul serveşte la identificarea lui, şi nu ***pentru a marca locul ocupat într-un şir****.* (Istoria limbii române literare)

b) când este utilizată adverbial (= *în plus*):
Nu doar el, şi ***eu*** *lucrez.*

3 Conjuncţia ***aşadar*** şi locuţiunea conjuncţională ***prin urmare***, situate în interiorul unei propoziţii, se izolează prin virgule:
– *Şi eu,* ***aşadar****, să fiu complice la această lovitură!* (Cezar Petrescu)
Istoria limbii române literare este, ***aşadar****, o disciplină recentă, al cărei studiu în universităţile noastre a început în urmă cu trei decenii.* (Istoria limbii române literare)
Prin urmare*, orice inovaţie internă nu putea fi explicată decât printr-o influenţă din afară.* (Istoria limbii române literare)
– *Înţelegi,* ***prin urmare****, că pentru timpul de faţă picioarele tale îţi sunt o adevărată nenorocire.* (C. Hogaş)

4 Conjuncţiile ***însă***, ***deci*** şi adverbul ***totuşi***, aşezate în interiorul unei propoziţii, nu se despart prin virgulă:
Ion ***însă*** *vorbea puţin.* (L. Rebreanu)
Se hotărâse ***deci*** *să amâne pe a doua zi atacul, încercând alte mijloace, cu efecte mai precise.* (Cezar Petrescu)
Şi ***totuşi*** *durerea ei îmi era străină.* (Camil Petrescu)

§ 11. Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate sau prin conjuncţii cu corelative

1 Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţiile repetate ***şi****...* ***şi****,* ***ori****...* ***ori****,* ***sau****...* ***sau****,* ***fie****...* ***fie*** se despart prin virgulă:
a) în coordonarea copulativă:
– conjuncţia ***şi… şi***:
Şi încrederea, şi bănuiala *sunt deopotrivă de chinuitoare!* (L. Rebreanu)
Suntem istoviţi ***şi de foame, şi de oboseală****.* (C. Hogaş)

b) în coordonarea disjunctivă:
– conjuncţia ***ori… ori***:
Apoi în acele căsuţe sunt ***ori oameni****,* ***ori mărfuri****.* (M. Sadoveanu)

– conjuncţia ***sau… sau***:
Poate că de data aceasta am noroc şi aflu numele autorului ***sau titlul*** *nuvelei,* ***sau măcar*** *sfârşitul...* (M. Eliade)

– conjuncţia ***fie… fie***:
Eu nu eram bătrân, să presupună că am fost ***fie general, fie ministru*** *sau alt mare stăpân al acestei lumi.* (M. Preda)
Era una dintre acele femei elegante despre care, ***fie pe stradă, fie la teatru****, toată lumea întreba numaidecât cine e.* (Camil Petrescu)

● Două părţi de propoziţie coordonate legate prin conjuncţia copulativă ***şi*** nu se despart prin virgulă când formează împreună o unitate de sens: *şi mare şi mic; şi tineri şi bătrâni; şi părinţi şi copii; şi duşmani şi prieteni; şi vară şi iarnă*:
Şi pe urmă a fost din nou primăvară ***şi tihnă şi pace****.* (Cezar Petrescu)
Omului frumos îi stă bine ***şi călare şi pe jos****.* (Folclor)

2 Dacă părţile de propoziţie coordonate sunt legate două câte două cu ajutorul conjuncţiei ***şi***, virgula se pune între perechi:
Cândva crescuse pe aici ***grâu şi porumb****,* ***orz şi ovăz****,* ***secară şi floarea-soarelui****.* (Z. Stancu)
Plopii şi sălciile*, căruţele lungi cu coviltir,* ***caii şi măgarii****,* ***catârii şi urşii****,* ***câinii şi oamenii*** *rămaseră fără umbră.* (Z. Stancu)

3 Părţile de propoziţie coordonate introduse prin locuţiunile conjuncţionale cu corelativ antepus ***atât… cât şi****,* ***nu numai… ci şi****,* ***nu atât… cât*** se despart prin virgulă:
a) în coordonarea copulativă:
– atât… cât şi:
Atât Herdelea, cât şi Titu *încercară să vorbească, dar avocatul grăbit nu le dădu răgaz.* (L. Rebreanu)

Căci râvna lui cea mai scumpă în viaţă era să vadă înălţându-se un sfânt locaş de piatră, falnic şi frumos, în locul celui vechi şi dărăpănat care îi făcea necinste ***atât lui****,* ***cât şi satului*** *întreg.* (L. Rebreanu)

– ***nu numai… ci şi***:

Cucoanele au toate pălării, iar boierii toţi ceasornic. ***Nu numai boierii, ci şi lucrătorii*** *mai săraci.* (M. Sadoveanu)

Acum ***nu numai Goşu, ci şi Ariston*** *îşi muşca, îşi sfârteca şi îşi sângera buzele groase, cărnoase.* (Z. Stancu)

b) în coordonarea adversativă:

– ***nu atât… cât***:

Progresul normelor va rezulta ***nu atât dintr-o expunere*** *explicită,* ***cât dintr-o expunere*** *implicită.* (Istoria limbii române literare)

Se ridica ***nu atât voinţa*** *existenţei ca atare,* ***cât a existenţei*** *pentru ceva.* (L. Blaga)

● Când întreaga construcţie are un caracter explicativ, virgula se poate pune şi înaintea primului termen:

Lionel era agitat, ***nu atât pentru el, cât pentru mine****.* (L. Blaga)

V. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie care exprimă enumerări, exemplificări, precizări

În propoziţiile cu părţi de propoziţie care exprimă enumerări, exemplificări, precizări se folosesc următoarele semne de punctuaţie: două puncte, linia de pauză şi virgula.

1 Se pun două puncte după cuvintele care anunţă o enumerare:

Din casă începu să împartă tot: ***haine, vase, laviţă****.* (I. Agârbiceanu).

La ospăţ au fost poftiţi cei mai străluciţi oaspeţi: ***împăraţi, crai, voievozi, căpitanii oraşelor şi alte feţe cinstite****.* (I. Creangă)

Pentru acest scop colaborau toate dimprejur: ***şcoală, mediu, gazetă, fiece respiraţie****.* (O. Goga)

2 Se pot pune două puncte şi după cuvinte ca: ***anume***, ***astfel***, ***ca***, ***de exemplu***, ***iată***, care anunţă enumerări, exemplificări:

Varietatea vegetaţiei este legată de mai mulţi factori şi anume: ***aşezarea geografică, relieful şi clima***.

De-a lungul timpului, au dispărut mai multe specii de animale ca: ***bourul, zimbrul, castorul, calul sălbatic.***

3 În lipsa unor cuvinte care ar anunţa enumerarea, înaintea ei se pot pune două puncte, mai ales când se urmăreşte scopul de a-l preveni pe cititor că va urma o enumerare:

Tăcuse şi numărase: ***anii, lunile, zilele, orele, clipele***. (Z. Stancu)

În pădurile de fag şi de stejar trăiesc: ***lupul, iepurele, pisica sălbatică, veveriţa, vulpea, jderul***.

E o lumină de sfârşit de lume, în care flota norilor se arată, clătinându-se în larg: ***greoaie, neagră, ameninţătoare***. (G. Bogza)

4 Când cuvintele care anunţă enumerarea se află la sfârşitul ei, după enumerare se poate pune virgulă:

Trandafirul *cel înfocat,* ***crinii*** *de argint,* ***lăcrimioarele*** *sure ca mărgăritarul,* ***mironosiţele***, ***viorele*** *şi* ***flori***, *toate s-adunară vorbind fiecare de mirosul său.* (M. Eminescu)

Case, plute bătrâne, troieni *cât dealurile,* ***ogrăzi*** *de pruni, toate fug şi s-afundă în urma ei.* (B. Şt. Delavrancea)

● În aceste condiţii, se mai pot pune şi două puncte sau linia de pauză:

Apa, flacăra, piatra, lemnul, pământul *– toate sunt în mâna lui.* (V. Eftimiu)

Lecţii, lucrări, examinări, severităţi *profesorale* ***şi mustrări*** *pentru atâtea neglijenţe,* ***ambiţii*** *rănite şi* ***autoreproşuri*** *– astea alcătuiau umplutura zilelor de lucru.* (L. Blaga)

5 Se pot pune două puncte înaintea unor părţi de propoziţie care conţin explicaţii, precizări şi care au caracter apozitiv:

Şi iată că la intrarea peşterii se ivi o făptură măreaţă: ***omul***. (V. Eftimiu)

*El are o singură armă de apărare în primejdii: **fuga**.* (I. Agârbiceanu)

*Iată şi momentul suprem: **ieşirea** cortegiului.* (V. Eftimiu)

VI. Semnele de punctuaţie folosite în cazul termenilor repetaţi

Termenii repetaţi, adică reluaţi cu aceeaşi formă de două sau mai multe ori, nu intră în categoria părţilor de propoziţie de acelaşi fel. Spre deosebire de acestea de la urmă, termenii repetaţi constituie ansambluri unitare: se rostesc împreună, având un singur accent, şi exprimă anumite valori semantice (intensitatea, distribuţia, aproximaţia).

1 Între termenii repetaţi care formează o unitate semantico-sintactică se foloseşte cratima. Termenii repetiţiei pot fi:

a) substantive:

*Stăteau **pâlcuri-pâlcuri** şi vorbeau.* (Em. Gârleanu)

*Soseau, **valuri-valuri**, soldaţi de pe frontul de sud.* (L. Blaga)

b) adjective:

*Nepoţelul era un băieţel gingaş, cu ochii **negri-negri** şi umezi, ca şi când ar fi plâns într-una, şi neobişnuit de deştept.* (Em. Gârleanu)

c) pronume:

*Totuşi, ziceau oamenii, **ceva-ceva** trebuie să fi fost.* (Em. Gârleanu)

d) adverbe:

***Încet-încet** cerul se umplu de stele.* (Z. Stancu)

e) interjecţii:

*Se auzeau glasuri groase care opreau boii: **aho-aho**!* (M. Sadoveanu)

● Uneori, în locul cratimei, se pune virgulă:

*E noapte **naltă, naltă**.* (I. H. Rădulescu)

*Convoiul înainta **încet, încet**.* (Z. Stancu)

*Ar trebui să te îngrijeşti **foarte, foarte** bine!* (L. Rebreanu)

*De ştiut limpede nu se ştia, nu se ştia **nimic, nimic, nimic**…* (Z. Stancu)

Ei, ei! *se vede că nu-i boala ca boală, zâmbi moşneagul.* (I. Agârbiceanu)

2 Între două numerale care exprimă o apreciere cantitativă aproximativă se pune cratima:

...Poate să fi avut vreo ***cinci-şase*** *ani.* (Em. Gârleanu)

Iată că numai ***doi-trei*** *paşi o mai despart de el.* (I. Agârbiceanu)

● În aceste cazuri, cratima poate fi înlocuită prin virgulă:

Trecu o săptămână, ***două, cinci***... (L. Rebreanu)

3 Cratima se pune între două cuvinte care indică două puncte luate ca limite în timp sau spaţiu (*de la... până la ..., între... şi ..., dintre... şi...*):

În perioada ***1-10 septembrie*** (*de la... până la...*)

Distanţa ***Chişinău-Ungheni*** (*dintre... şi...*)

Pe-nserate, după o zi foarte călduroasă, aştept într-o staţie mică, de pe linia ***Braşov-Cluj****, trenul accelerat care merge spre Pesta...* (I. L. Caragiale)

Notă. Scrierea construcţiilor în cauză cu prepoziţia la primul termen şi cu cratimă între elementele lor este greşită: *Drumul dintre Iaşi-Chişinău.* Corect: *Drumul Iaşi-Chişinău.*

● Între cuvintele care indică intervale de timp se poate folosi şi linia de pauză:

În perioada ***10 – 20 ianuarie*** *– „de la 10 până la 20 ianuarie".*

VII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie izolate

§ 12. Complementele necircumstanţiale izolate

Complementul direct şi cel indirect se despart sau nu prin virgulă în funcţie de poziţia lor faţă de predicat şi în funcţie de importanţa lor pentru comunicare.

1 Complementul direct şi cel indirect aşezate imediat după predicat nu se despart prin virgulă:

*Apostol deschise **portiţa**.* (L. Rebreanu)

*Harap-Alb mulţumeşte **furnicii** pentru ajutorul făgăduit.* (I. Creangă)

*Venea **împotriva noastră** ca un păienjeniş.* (M. Sadoveanu)

2 Complementul direct situat înaintea predicatului poate fi despărţit, facultativ, prin virgulă:

***Pe Hagi-Iordan**, aceasta îl interesează foarte puţin.* (Cezar Petrescu)

***Lemnul** strâmb, focul îl îndreaptă.* (Folclor)

• Se întâlnesc însă şi enunţuri în care complementul direct situat înaintea predicatului nu se desparte prin virgulă:

***Fluviul** o să-l treceţi mâine.* (Z. Stancu)

***Pe Petre** întrebarea parcă l-ar fi pălmuit.* (L. Rebreanu)

3 Complementul indirect aşezat înaintea predicatului:

a) se desparte prin virgulă când între el şi regent se intercalează un alt component al enunţului sau când se urmăreşte scopul de a evidenţia obiectul respectiv:

– ***De Mălina**, puţin îi păsa.* (V. Eftimiu)

– ***Cu profesorul cel cu socotelile**, veţi face după dreptate.* (M. Sadoveanu)

***Despre arendaş**, Lică nu mai vorbi niciun cuvânt.* (I. Slavici)

b) nu se desparte prin virgulă când nu se insistă în mod deosebit asupra lui:

De asta *nu te îndoi.* (M. Sadoveanu)

Pe inima *şi* ***gândurile*** *mele numai eu sunt şi voi fi stăpân cât voi trăi!* (L. Rebreanu)

4 Complementul indirect intercalat între subiect şi predicat, precum şi cel intercalat între elementele predicatului nominal se izolează prin virgulă:

Dar ***mâncarea****, pentru mine, n-avea gust şi preţ.* (M. Sadoveanu)

Cel mai găunos bloc de marmură a fost totdeauna, **pentru dumneata***, mult mai important decât noi.* (H. Lovinescu)

5 Complementul de relaţie:

a) se izolează, de regulă, când este antepus:

În privinţa acelor scrisori*, eu am primit veşti şi din altă parte.* (M. Sadoveanu)

De plâns*, a plânge mai pe urmă.* (M. Sadoveanu)

b) nu se izolează când este postpus:

Să ne lămurim întâi ***în privinţa clarităţii****.* (O. Paler)

Poate că acest lucru e adevărat şi ***în privinţa călătoriilor****.* (O. Paler)

Iară popa nu se prea pricepea ***la plugărie****...* (I. Slavici)

§ 13. Complementele circumstanţiale izolate

Punctuaţia complementelor circumstanţiale variază în funcţie de poziţia lor în structura propoziţiei, de gradul de legătură cu predicatul, precum şi în funcţie de accentul pe care vorbitorul îl pune pe circumstanţa respectivă. Deci complementele circumstanţiale se izolează în următoarele situaţii:

– când sunt antepuse (deplasate spre stânga în context) sau când sunt distanţate de termenul regent;

– când sunt slab legate semantic de regent;

– când se urmăreşte scopul de a evidenţia circumstanţa respectivă.

1 Complementele circumstanţiale aşezate după predicat nu se despart, de obicei, prin virgulă:

Tot pământul se albi ***într-o singură noapte****.* (L. Rebreanu)
Pâlcuri mari turceşti pătrunseră ***în munţi****.* (E. Camilar)
Soarele bătea pieziş ***în ferestre****.* (M. Sadoveanu)
Timpul trecea ***încet****.* (Z. Stancu)
Sunt mort ***de oboseală****.* (Camil Petrescu)

2 Complementele circumstanţiale aşezate după predicat pot fi izolate prin virgulă numai când vorbitorul urmăreşte scopul de a accentua circumstanţa respectivă:

O să ne vedem mâine dimineaţă, ***la poliţie****!* (V. Eftimiu)
Prea am stat singur atât amar de ani, ***printre străini****!* (V. Eftimiu)
Îţi împrumuta plugul, ***primăvara****.* (F. Neagu)
Pare că Nechifor a umblat pe acest drum, ***cu pace****.* (M. Sadoveanu)
Dar nimeni nu voia să ridice securea asupra lui, ***din silă****!* (E. Camilar)
Lua în mâna sa tot mai mult din puterea ţării, ***pentru înfruntarea inevitabilă****.* (E. Camilar)

3 Sunt mai des în situaţia de a fi izolate, prin virgulă, complementele circumstanţiale care nu se află în imediata vecinătate a termenului regent, mai ales când se insistă asupra lor în comunicare:

Nechifor Lipan plecase de acasă după nişte oi, ***la Dorna****.* (M. Sadoveanu)
Vestea însă umbla din casă în casă, în şoaptă, ***ca un tâlhar****.* (L. Rebreanu)
Parcă din tot corpul s-a scurs sângele din mine, prin picioare, ***în pământ****.* (Camil Petrescu)

4 Complementele circumstanţiale aşezate la începutul unei propoziţii:

a) se izolează prin virgulă când sunt importante pentru comunicare şi vorbitorul urmăreşte scopul de a evidenţia circumstanţa respectivă:

De la gară*, tocmai la primărie se oprise.* (E. Barbu)
La picioarele lor*, marea spărgea uşoare valuri înspumate.* (V. Eftimiu)

***După miezul nopţii**, a început să plouă*. (Camil Petrescu)

***Alaltăieri**, la rafinărie a explodat un cazan.* (Cezar Petrescu)

*Tot aşa, **pe neaşteptate**, Paraschiv se sătură să mai mănânce şi se ridică brusc în picioare.* (M. Preda)

***Din cauza muntelui**, s-a întunecat de tot.* (Camil Petrescu)

b) nu se izolează prin virgulă când vorbitorul nu urmăreşte scopul de a evidenţia circumstanţa dată:

***În berărie** era puţină lume*. (L. Rebreanu)

***În birou** nu era nimeni.* (Cezar Petrescu)

***Într-o toamnă** aurie am auzit multe poveşti la Hanul Ancuţei.* (M. Sadoveanu)

***Din pricina alergăturilor** zadarnice rămăsese în urmă cu munca câmpului.* (L. Rebreanu)

5 Se izolează prin virgule complementele circumstanţiale intercalate între părţi de propoziţie aflate în raporturi foarte strânse, de exemplu: între subiect şi predicat (mai ales când subiectul este înaintea predicatului), între elementele predicatului nominal etc.:

*Dar meseria aceasta, **în zilele acelea grele**, nu-mi mai convenea.* (V. Eftimiu)

*Doamna Herdelea, **în clipa solemnă**, avu un zâmbet de fericire pe buze, dar lacrimile îi curgeau şiroaie.* (L. Rebreanu)

*Ponderea criteriului funcţional este, **în interiorul acestei teorii**, mare.*

● Când subiectul se află după predicat, complementul circumstanţial, aşezat între subiect şi predicat, se izolează sau nu în funcţie de accentul pe care vorbitorul îl pune pe circumstanţa respectivă:

a) complemente circumstanţiale neizolate:

*Era **acum** soarele sus*. (N. Gane)

b) complemente circumstanţiale izolate:

*Năvăleşte peste noi, **din tindă**, frigul.* (Z. Stancu)

*Îl aşteptau, **la locul hotărât**, ţara sub arme şi oşteni în leafă!* (E. Camilar)

Se auzea, ***ca murmurul prelung al unei strune****, zvonul albinelor.* (M. Sadoveanu)

Peste prietenia lor dinainte de război se întinsese, ***pe nesimţite****, un văl cenuşiu*. (L. Rebreanu)

6 Sunt frecvent izolate complementele circumstanţiale care apar în altă poziţie decât cea pe care o ocupă în ordinea normală a complementelor: subiect + atribut + complement direct + complement indirect + complement circumstanţial:

Mergeam, ***vertiginos****, la dezastru.* (V. Eftimiu)

Loveau puternic, cu latul palmei, ***drept la mijloc****, fiecare lipitoare.* (Z. Stancu)

Am umplut, ***în câteva zile****, cu însemnările mele, un caiet întreg.* (L. Blaga)

Parcă se ruga, ***în acele clipe****, pentru mine.* (M. Preda)

7 Se despart prin virgulă unul de altul complementele circumstanţiale apozitive:

Undeva, ***în luncă****, necheză un cal.* (Z. Stancu)

Dincolo, **peste munte***, nu s-au mai văzut decât doi. (M. Sadoveanu)*

– Eu am ştiinţă că fapta asta s-a petrecut ziua, ***la asfinţitul soarelui****.* (M. Sadoveanu)

M-a privit ţintă, ***cu teamă****.* (M. Sadoveanu)

8 Sunt frecvent izolate, prin virgule, următoarele tipuri de complemente circumstanţiale:

a) complementul circumstanţial concesiv:

Cu toată sărăcia*, Humă nu muncea la nimeni cu ziua.* (M. Preda)

În ciuda formulei arhitectonice evoluate*, interiorul era apăsător şi sufocant.* (G. Călinescu)

b) complementul circumstanţial cumulativ:

Pe lângă cei cu judecata*, aşteptau şi alţi oameni să aibă intrare la mila Voievodului.* (M. Sadoveanu)

Cucoşul atunci se aşază pe ţol, scutură puternic din aripi şi îndată se umple ograda şi livada moşneagului, ***pe lângă păsări****, şi de cirezi de vite.* (I. Creangă)

c) complementul circumstanţial opoziţional:

În loc de dreptate*, ne-am ales cu batjocura şi cu averea luată.* (V. Eftimiu)

Umblam abătut şi, ***în loc de plăcere****, culegeam, oriunde mă întorceam, numai amărăciuni.* (V. Voiculescu)

d) complementul circumstanţial de excepţie:

Alte rude nu avusese, ***afară de doi fraţi ţărani****.* (L. Rebreanu)

În afară de acest amănunt*, nu cred că e ceva demn de reţinut din „viaţa mea publică" de care merită să-mi amintesc.* (O. Paler)

§ 14. Construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale izolate

1 Se despart prin virgulă infinitivele, gerunziile şi participiile, însoţite sau nu de determinări, când sunt antepuse predicatului:

Înainte de a se apropia de porţi*, s-au oprit.* (M. Sadoveanu)

Urcând iute pe nevăzuta scară a cerului*, soarele ajunse la amiază.* (M. Sadoveanu)

Ajunşi în preajma satului*, ei îi pierdură din vedere şi se opriră zăpăciţi.* (I. Slavici)

● Se despart prin virgulă îmbinările cu valoare cauzală de tipul *având în vedere, dat fiind, luând în considerare, ţinând seama,* antepuse şi postpuse regentului:

Ţinând seama însă de starea dumneavoastră de spirit*, voi trece peste principii.* (R. Ojog Braşoveanu)

Dan Bogdan fu totuşi de opinie că lucrul era probabil, ***având în vedere dezinteresul total al lui Ioanide pentru familie****.* (G. Călinescu)

2 Se despart prin virgulă infinitivele, gerunziile şi participiile, urmate sau nu de determinări, când sunt intercalate între subiect şi predicat:

Soarele, ***păşind peste hotarele de foc ale meridianei****, începuse a cumpăni spre apusul din stânga noastră.* (C. Hogaş)

Acest antract, ***neprevăzut în program****, îi încorda hotărârea şovăielnică din ceasul al doisprezecelea.* (Cezar Petrescu)

Gara frumoasă, ***aşezată la poalele unor dealuri încărcate cu brazi****, era la ora aceea pustie şi trebuia să aşteptăm câteva ore.* (M. Preda)

3 Uneori, se despart prin virgulă şi construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale postpuse predicatului, dacă au un caracter explicativ (nu sunt absolut obligatorii pentru comunicare) sau sunt distanţate de termenul regent:

Făcui câţiva paşi prin casă, ***fără a zice nimic****.* (C. Hogaş)

Mă hotărâi să mă opresc undeva la umbră, ***spre a-mi împrospăta puterile****.* (C. Hogaş)

Câinele o urma supus, ***scheunând din când în când moale****.* (M. Sadoveanu)

Fetiţa se opri o vreme în loc, ***ascultând****.* (M. Sadoveanu)

Timpul trecuse peste mine cu indiferenţă, ***căzând în prăpastia eternităţii****.* (M. Sadoveanu)

Apoi se uită la Marta şi surâse, ***speriat puţin el însuşi de spaima ei****.* (L. Rebreanu)

Se strânse lângă sobă, ***cuprinsă de frig****.* (Cezar Petrescu)

4 Construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale pot fi separate şi prin linii de pauză:

Poziţiile specialiştilor – ***având puncte de plecare diferite*** *– sunt încă destul de împărţite.* (Istoria limbii române literare)

Iar Vodă, cuminţit acum şi mult îmblânzit, a suspinat – ***aducându-şi aminte cât de schimbătoare sunt toate ale oamenilor****.* (M. Sadoveanu)

§ 15. Atributele izolate

După gradul lor de legătură cu termenul determinat, atributele sunt de două feluri: atribute izolate şi atribute neizolate. Atributele izolate sunt explicative (nu sunt absolut obligatorii în organizarea semantico-sintactică a enunţului) sau circumstanţiale (conţin o nuanţă semantică suplimentară de tip circumstanţial). Atributele neizolate sunt

determinative, identificatoare. Ele nu pot fi omise, întrucât în absenţa lor enunţul rămâne insuficient.

1 Se despart prin virgulă atributele explicative, care nu sunt indispensabile pentru comunicare:

În tindă se auziră alţi paşi, ***grei****,* ***târâţi****...* (L. Rebreanu)

Deţinutul, ***istovit****,* ***îndârjit****, surâde amar.* (Camil Petrescu)

● În aceste cazuri, atributul poate fi omis fără ca semnificaţia enunţului să sufere:

Dar piscurile, ***îndârjite****, se împotrivesc.* (G. Bogza)

Era o zi urâtă, ***umedă****, cu cer mucegăit, din care se scutura o ploaie măruntă,* ***rară****,* ***neputincioasă****.* (O. Paler)

2 Se despart prin virgulă, indiferent de poziţia lor, atributele care au ca termen regent un pronume personal, un nume propriu sau un nume comun puternic individualizat (care este însoţit de alte determinative):

Ea, ***disperată****, îşi duse mâinile la ochi, roşie şi respirând cu greutate.* (D. Zamfirescu)

S-a ridicat şi ea, ***încremenită****, simţind că nu va izbuti, că nu poate să izbutească, deşi i se pare totuşi că el nu are dreptate.* (Camil Petrescu)

Tiţa, ***uimită****, cu răsuflarea tăiată vine un pas spre el.* (Camil Petrescu)

Acolo era casa lui părintească, ***bătrână****,* ***solidă****, chiar peste drum de biserica nouă, strălucitoare.* (L. Rebreanu)

3 Se despart prin virgulă atributele care implică o nuanţă circumstanţială (temporală, cauzală, condiţională, concesivă). În aceste cazuri, atributul poate fi echivalat cu o subordonată circumstanţială:

Calul, ***speriat****, iuţi mersul.* (L. Rebreanu)

Pădurarii, ***superstiţioşi****, au început să dea înapoi...* (V. Voiculescu)

Câinele, ***încurajat****, a început să latre iar şi să muşte din scoarţa groasă cu solzi de crocodil.* (V. Voiculescu)

4 Se izolează prin virgulă atributele aşezate înaintea termenului regent:

Mânios*, sultanul porunci să i se taie capul.* (V. Eftimiu)

***Slăbit**, **palid**, nu se recunoştea el însuşi în oglindă.* (V. Eftimiu)

***Dârz**, **zburlit**, **neînduplecat**, el rezistă cu întreaga-i fiinţa de cremene.* (G. Bogza)

5 Se izolează, de obicei, prin virgule atributele distanţate de termenul regent:

*Tiţa întoarce capul, **tristă**, **abătută**.* (Camil Petrescu)

*Clopote începură a bate dulce şi trist, **de la bisericile** târgului.* (M. Sadoveanu)

*– Mi se pare mie că alte necazuri te mănâncă pe tine, **mai mari**?* (L. Rebreanu)

*Avioanele care gemeau greu se depărtară, urmărite de avioanele cu bâzâit de bondar, **de vânătoare**.* (Z. Stancu)

*Mustăţile-i răsucite par două coarne de berbec, ce se pierd în barbă, **roşcate**, **cu puţine fire** albe.* (I. Agârbiceanu)

6 Se izolează prin virgule, de termenul regent, atributele perechi legate între ele prin conjuncţia ***şi:***

*Nopţile de iarnă, **lungi** şi **monotone**, sunt prilej de multe răutăţi.* (I. Agârbiceanu)

*Câmpul de luptă, **pustiu** şi **tăcut**, se legăna în ceaţa înserării.* (L. Rebreanu)

*Şi iarăşi punea stăpânire tăcerea, **albă** şi **încremenită**.* (Cezar Petrescu)

7 Nu se despart prin virgulă atributele determinative (restrictive), care sunt strâns legate de termenul regent, fiind esenţiale pentru comunicare:

*A fost un atac **fulgerător**.* (V. Voiculescu)

*Drumul **larg** şi **neted** şerpuieşte pe malul drept al Oltului.* (A. Vlahuţă)

*Malurile **drepte** şi **uscate** fug îndărăt.* (A. Vlahuţă)

§ 16. Apoziţia izolată

1 Se izolează prin virgule apoziţiile – simple sau dezvoltate – cu caracter explicativ:

*Seninătatea cu care Bologa, **un ofiţer**, îi declara că va dezerta îl înfuriau.* (L. Rebreanu)

*A urcat scările unui etaj, **al doilea**, până la mansardă.* (Cezar Petrescu)

*Tatăl meu, **om de o rară duioşie**, mă avea numai pe mine.* (I. Slavici)

2 Totdeauna se izolează apoziţiile care au ca termen determinat un pronume personal sau un nume propriu:

*El, **Ţugurlan**, nu putea trăi ca un fricos.* (M. Preda)

*Pe ea, **pe Veronica**, judecata o dovedise nevinovată.* (I. Agârbiceanu)

*Numai asupra noastră, **a oamenilor**, au putere.* (Z. Stancu)

*Cu noi şedea şi moş Bodrângă, **un moşneag fără căpătâi**, însă de tot hazul.* (I. Creangă)

3 Se izolează prin virgule apoziţiile introduse prin adverbele *adică, anume, şi anume*:

*Cu adevărat, urma se găsea din semn în semn, adică **din crâşmă în crâşmă**.* (M. Sadoveanu)

*Eu nu pot propune nimic, fiindcă sunt stigmatizat: ceh, adică **trădător**...* (L. Rebreanu)

*Moromete îl opreşte pe fiu-său, **pe Nicolae** adică.* (M. Preda)

*Criza aceasta morală, adică **epoca de filosofie**, nu m-a ţinut mult: temperamentul, imaginaţia mea şi-au reluat drepturile.* (V. Eftimiu)

*– Ba eu, drept să vă spun, cucoane, n-am înţeles! cică zise cu îndrăzneală unul dintre ţărani, anume **Ion Roată**.* (I. Creangă)

4 Se pot izola prin virgule şi apoziţiile exprimate printr-un nume propriu când acestea au un caracter explicativ. Înaintea unei asemenea apoziţii se poate folosi locuţiunea *şi anume*:

*Bănuieşti cumva pe acei prietini, **Calistrat Bogza** şi **Ilie Cuţui**? (M. Sadoveanu)*

Teodorescu vroia să lase repetent pe fiul colegului său, ***Toderici Artur****, care învăţa foarte prost.* (M. Preda)

● În aceste cazuri se pot pune şi două puncte:

În dreapta dealului Horbaza, deasupra satului Rădăşeni se afla un pisc: ***Cetăţuia****.* (M. Sadoveanu)

Drumul care ducea la acea baltă avea un nume celebru: ***Şoseaua Trei-Calici****.* (M. Sadoveanu)

5 Apoziţiile, simple sau dezvoltate, pot fi separate şi prin alte semne de punctuaţie:

a) linia de pauză:

Pâlcuri de oaste, rânduite anume, turnau în fântâni otrăvuri – ***venin de şarpe şi zeamă de cucută****.* (E. Camilar)

Dar eu – ***cunoscător vechi*** *– ştiam în ce pot să se prefacă toate acestea.* (Gib I. Mihăescu)

În vremea cât comisoaia Ilisafta urma să spuie toate câte ştia, bucurându-se de vederea mezinului său şi de pofta lui de mâncare, comişii ceilalţi – ***bătrânul şi cu Simion*** *– coborâseră de la herghelie.* (M. Sadoveanu)

b) paranteze:

*Cercurile concentrice reprezentând sferele de întrebuinţare a limbii literare (****sau stilurile****) se modifică, se întrepătrund şi se varsă, cu timpul, în cercul larg şi ultim, care le cuprinde pe toate şi le absoarbe.* (Istoria limbii române literare)

*Unii îşi spuneau (****cei mai mulţi****) că trebuie să se mişte, să nu îngheţe şi să moară.* (M. Preda)

c) două puncte:

Mai întâi a descris casa: ***o adevărată vilă****.* (Cezar Petrescu)

VIII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul cuvintelor şi construcţiilor nelegate sintactic de restul comunicării

§ 17. Vocativele

1 Vocativele, însoţite sau nu de determinări, se despart de restul comunicării prin virgule:

a) la începutul propoziţiei:

Cosmin se răsti la băiatul care-i servea:

– ***Dumitre,*** *socoteala!* (B. Şt. Delavrancea)

– ***Duducă dragă,*** *nu-i nimeni acasă.* (M. Sadoveanu)

b) în interiorul propoziţiei:

– *În orice caz,* ***Dumitraş,*** *te anunţ că hotărârea mea rămâne nestrămutată.* (M. Sadoveanu)

2 Vocativele aflate la sfârşitul propoziţiei se despart prin virgulă, iar după ele se pune semnul de punctuaţie cerut de specificul acesteia:

– *Bine-ai venit la noi,* **domnule ofiţer**. (L. Rebreanu)

– *Acu ce-i de făcut,* **domnule învăţător**? (L. Rebreanu)

– *Gândurile sunt schimbătoare,* ***Varga***! (L. Rebreanu)

3 După vocativele rostite cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării:

– ***Moşule***! *ştii drumul la Hârlău?* (M. Sadoveanu)

– ***Sărmane omule***! *Dacă nu ştii boabă de carte, cum ai să mă înţelegi?* (I. Creangă)

4 Vocativele care se repetă se despart prin virgulă, iar după vocativele repetate cu caracter exclamativ se pune semnul exclamării:

– ***Domnule***, ***domnule***, *tânăr eşti şi nefrământat în viaţă.* (L. Rebreanu)

– ***Tâlharule***, ***tâlharule***, *m-ai lăsat pe drumuri!* (L. Rebreanu)

Laura, care nu-l mai văzuse de la cununie, îl îmbrăţişă plângând şi murmurând cu drag:

– ***Titule***! ***Titule***! (L. Rebreanu)

5 Vocativele însoţite de interjecţii se izolează împreună cu acestea:
– *De vânzare ţi-i găinuşa ceea, **măi băiete**?* (I. Creangă)
– *O să ne rătăcim, **fată hăi**!* (C. Hogaş)
– *Du-te, **măi strajă**, cheamă pe domnul!* (L. Rebreanu)

§ 18. Interjecţiile

1 Interjecţiile se despart prin virgulă de restul propoziţiei:

a) la începutul propoziţiei:
– ***Ah**, lumea asta rea... Uite ce calomnii mai născoceşte.* (Camil Petrescu)
– ***Ei**, te-ai făcut sănătos?* (L. Rebreanu)
– ***Vai**, ardă-i para focului, să-i ardă!* (E. Camilar)

b) în interiorul propoziţiei:
– *Credeai c-o să mă-nşeli, **ha**, moşule?* (Em. Gârleanu)
– *Lasă-le, **bre**, că-s degerate!* (A. Buzura)
– *Cum vrei, **mă**, să păzeşti pe tâlharii aceştia numai cu patru oameni?* (Camil Petrescu)

2 Interjecţiile aflate la sfârşitul propoziţiei se despart prin virgulă, iar după ele se pune semnul de punctuaţie cerut de specificul acesteia:
– *Erau buni, **hai**?* (Cezar Petrescu)
– *De ce n-ai luat mantaua, **bre**?* (Em. Gârleanu)
– *Cât l-a plâns şi el, şi fata, **o, Doamne**!* (L. Rebreanu)

3 După interjecţiile rostite cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării:
– ***Au**! Ce apă sărată!* (Z. Stancu)
– ***Uf**! M-a apucat şi durerea de inimă!* (L. Rebreanu)
– ***Măăă**! să vii degrabă.* (I. L. Caragiale)

● Cuvântul care urmează după o interjecţie izolată prin semnul exclamării se scrie, cel mai adesea, cu iniţială minusculă:
– ***Ei**! ce cauţi tu prin mahalaua noastră aşa de dimineaţă?* (I. L. Caragiale)
***Sfârrr**! zboară vrăbiile.* (Z. Stancu)

*Şi **şart**! **part**! o pereche de palme fierbinţi peste urechile degerate.* (I. L. Caragiale)

4 După interjecţiile cu caracter interogativ se pune semnul întrebării:

– ***Ei**? Spuneţi-mi! Ce vreţi?* (Z. Stancu)

Efimiţa (cu interes): ***Zău**?* (I. L. Caragiale)

5 După interjecţiile care constituie singure un enunţ se pune semnul de punctuaţie cerut de specificul lor:

a) semnul întrebării (când au un caracter interogativ):

*– Nu puteai merge pe Podul Mogoşoaii, pe unde e măturat şi cu cenuşe pe jos? **Ai**?* (I. L. Caragiale)

b) semnul exclamării (când sunt rostite cu o intonaţie exclamativă):

– Şi acuma dumneata vii de la Nada Florilor?

*– **Îhî**!* (M. Sadoveanu)

6 Interjecţiile repetate se leagă prin cratimă:

*A făcut iarăşi câţiva paşi: **tip-tip-tip**.* (M. Sadoveanu)

● Interjecţiile repetate pot fi separate şi prin virgulă:

***Ei**, **ei**! ce-i de făcut Ioane?* (I. Creangă)

*– **O**, **o**, nu cumva ţi-ai pus în gând să mă ucizi cu o mărturisire?* (L. Rebreanu)

*Şi odată pornesc ei, **teleap**, **teleap**, **teleap**!* (I. Creangă)

● După fiecare interjecţie repetată rostită cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării:

*– **O**! **o**! zise tovarăşul meu, văzându-mă chiar culcat; ai prins jumătate din odaie, ai luat şi scaunul şi acum râzi de mine şi de biata Axinie, pe sub pălărie.* (C. Hogaş)

7 Interjecţiile care însoţesc un vocativ, de obicei, nu se despart de acesta prin virgulă:

*– **Ei stăpâne**, cum ţi se pare?* (I. Creangă)

*– Îmi place că vorbeşti cu dreptate, **măi băiete**.* (M. Sadoveanu)

*– Ce spui tu, **bre Culai**?* (M. Sadoveanu)

8 Interjecţiile care nu formează în rostire o unitate cu vocativul pe lângă care stau se despart de acesta printr-un semn de punctuaţie:

– ***O**, bunul meu domn, viteazul meu soţ, destul!* (C. Negruzzi)

– ***Ah**! iepuri fricoşi, strigă femeia.* (B. Şt. Delavrancea)

9 Interjecţiile ***ia*** şi ***hai*** nu se despart prin virgulă de verbele care urmează după ele:

– ***Ia** du-te la copil!...* (L. Rebreanu)

– *Dumneata eşti om plin de idei. **Ia** să te vedem!* (V. Eftimiu)

– *Acu, **hai** să mergem.* (M. Sadoveanu)

– ***Hai** şi noi, măi băieţi, să dăm ajutor la drum.* (I. Creangă)

§ 19. Adverbele de afirmaţie şi de negaţie

1 Adverbele de afirmaţie şi de negaţie (***da***, ***nu***, ***ba***, ***ba da***, ***ba nu***) se despart prin virgulă de restul propoziţiei:

a) la începutul propoziţiei:

***Da**, e doar un copac în crâng.* (Camil Petrescu)

– ***Nu**, mie nu mi l-a trimis anul cel bătrân.* (Em. Gârleanu)

b) în interiorul propoziţiei:

– *A, **nu**, asta nu... Nu i-aş fi îngăduit-o niciodată.* (Camil Petrescu)

c) la sfârşitul propoziţiei:

– *Cred că e destul de clar, **nu**?* (H. Lovinescu)

2 După adverbele de afirmaţie şi de negaţie care constituie singure un enunţ se pune semnul de punctuaţie cerut de specificul lor:

a) punct (când au un caracter enunţiativ):

– *Nu-ţi dă de mâncare?*

– ***Ba da**.* (I. L. Caragiale)

– *Ai avut intenţia s-o dai drept teză la matematică?*

– ***Nu**.* (M. Sadoveanu)

b) semnul întrebării (când au un caracter interogativ):

– ***Da**? zise tânărul roşindu-se deodată până în vârful urechilor.* (L. Rebreanu)

– *Ştii tu cine era? **Nu**?* (Em. Gârleanu)

c) semnul exclamării (când sunt rostite cu o intonaţie exclamativă):

– *Dar, întreb, a fost cineva bolnav aici?*

– ***Nu****!* (I. L. Caragiale)

– ***Nu****! reluă Pălăgieşu, energic, sculându-se în picioare ca să-l domine deplin.* (L. Rebreanu)

d) punctele de suspensie (când se urmăreşte scopul de a se marca întreruperea momentană sau definitivă a şirului vorbirii):

– *Nu credeţi că şi asta cere timp ?...*

– ***Nu****... În orice caz, nu e alt mijloc decât o revoluţie, tocmai pentru a câştiga timp.* (Camil Petrescu)

3 Adverbele de afirmaţie şi de negaţie repetate se despart prin virgulă:

– ***Da****,* ***da****, zise Herdelea frecându-şi mâinile cu respect.* (L. Rebreanu)

– *Eşti bine hotărât?*

– ***Da****,* ***da****.* (D. Zamfirescu)

§ 20. Cuvintele interogativ-relative

1 Cuvintele interogativ-relative *ce, cum,* care exprimă nedumerire, nemulţumire etc., se despart de restul propoziţiei prin virgule:

Cum*, călătoreşti prin Turcia, fără hârtii?* (P. Istrati)

Ce*, eu sunt de fier?* (I. Al. Brătescu-Voineşti)

2 Uneori, după ele se poate pune semnul întrebării sau semnul exclamării; cuvintele care urmează după ele se pot scrie cu literă mică, dar şi cu majusculă:

– *Ia ascultă, mă ţigane,* ***ce****? noi glumim aici?...* (Camil Petrescu)

– *Lasă-mă, mămiţo!* ***ce****? eu sunt prost?* (I. L. Caragiale)

– ***Cum****? tu nu ştii ce sunt ploşniţele? mă întrebă el uimit.* (P. Istrati)

– ***Ce****? Credea că el n-are stăpân?* (Camil Petrescu)

– ***Cum****? Tu nu ştii unde merge; nu ştii tu de unde vine?!* (G. Coşbuc)

§ 21. Cuvintele şi construcţiile incidente

● Se disting următoarele tipuri de cuvinte incidente:

1) cuvinte şi construcţii incidente care exprimă atitudinea vorbitorului faţă de cele comunicate: *din păcate, din (ne)fericire, cu părere de rău, spre marele meu regret, spre nedumerirea mea* etc.

2) cuvinte şi construcţii incidente care exprimă certitudinea sau incertitudinea vorbitorului în legătură cu cele comunicate*: fireşte, bineînţeles, desigur, evident, negreşit, într-adevăr, fără îndoială, cu siguranţă, fără doar şi poate, natural, de bună seamă, probabil, pesemne, poate, se prea poate, parcă, cică etc.*

3) cuvinte şi construcţii incidente care indică sursa informaţiei: *după mine, după părerea mea* etc.

4) cuvinte şi construcţii incidente care exprimă legătura dintre idei, consecutivitatea expunerii gândurilor: *în primul rând, în al doilea rând, mai întâi de toate, în sfârşit, la urma urmelor, de altfel, de altminteri, dimpotrivă, din contra, printre altele, apropo, pe de o parte, pe de altă parte* etc.

5) cuvinte şi construcţii incidente care exprimă modalitatea de formulare a gândurilor: *într-un cuvânt, cu alte cuvinte, altfel spus, mai exact, mai bine zis, în general, în linii mari, în special, la drept vorbind, de fapt, în fond* etc.

1 Cuvintele şi grupurile de cuvinte incidente se despart de restul propoziţiei prin virgule, linii de pauză sau paranteze:

*Mi-aş face, **evident**, datoria.* (L. Rebreanu)

*Era, **poate**, prea târziu.* (V. Eftimiu)

*Soldaţii nici nu mă văzură, **poate**.* (Em. Gârleanu)

*Admirăm – **şi pe drept cuvânt** – în limba greacă şi germană capacitatea lor de compunere.* (C. Noica)

*Goana lui salvează batalionul, căci inamicul, care de sus îl vede alergând, s-a încăpăţânat să-l vâneze şi **(poate crezându-l ofiţer superior)** trage toate salvele după el.* (Camil Petrescu)

2 Uneori, după cuvintele incidente, care sunt izolate de restul comunicării prin linii de pauză, se poate pune semnul exclamării:

*Într-o zi – **în sfârşit**! – am găsit individul genial care să pună în practică una din genialele mele idei.* (V. Eftimiu)

3 În cazul în care cuvintele incidente se află alături de o parte de propoziţie izolată de restul comunicării, ele nu se despart de aceasta prin virgulă:

*E vorba de un artist, **poate de un mare artist**.* (Camil Petrescu)

*Cu o dragoste şi cu o admiraţie neclintită, acest frate bandit îi punea totul la îndemână, îl întreţinea aproape, îi hrănea revolta sa permanentă – **şi sinceră fără îndoială** – dar alimentată cu banii lui Vasile.* (Cezar Petrescu)

§ 22. Propoziţiile incidente

1 Propoziţiile incidente se izolează prin virgule de restul comunicării indiferent de poziţia lor:

***Precum se ştie**, moş Vasile e pescar adevărat, nu mănâncă peşte.* (M. Sadoveanu)

*Ştia, **vezi bine**, soarele cu cine are de-a face*. (I. Creangă)

2 Propoziţiile incidente mai pot fi izolate şi prin linii de pauză sau prin paranteze:

*El – **se înţelegea lesne** – nu mai era între vii cu trupul.* (M. Sadoveanu)

*Biata maică-mea – **Dumnezeu s-o ierte** – de câte ori nu m-a plesnit cu lingura peste mână şi peste gură, numai ca să mă înveţe să mănânc frumos!...* (C. Hogaş)

*M-am gândit, cu un fel de nelinişte, că, dacă voi fi în Bucureşti, voi fi vizitat de ai mei şi voi fi obligat – **acum când eram atât de obosit** – să joc un fel de teatru de dragoste şi bucurie.* (Camil Petrescu)

*La intrarea în galerie, treceam prin faţa unei gherete, în care stătea la căldură, în timp ce noi tremuram de frig, un gardian, căruia trebuia să-i spunem ce număr suntem **(fiindcă nu mai aveam nume, eram numere)**.* (M. Preda)

FRAZA

IX. Semnele de punctuaţie folosite în fraza formată prin coordonare
Virgula în fraza formată prin coordonare

§ 23. Propoziţii coordonate juxtapuse

Se despart prin virgulă propoziţiile coordonate juxtapuse (principale sau subordonate):

1 în coordonarea copulativă:

a) propoziţii principale coordonate:

Vâsleam rar, luntrea luneca uşor. (Em. Gârleanu)

Trecură zile, trecură săptămâni, trecură luni. (V. Eftimiu)

E muncitor, e harnic, e stăruitor, e isteţ. (L. Rebreanu)

b) propoziţii subiective coordonate:

Îi venea să se ducă la casa cu nuntaşi, să-i puie foc, să le strice petrecerea. (V. Eftimiu)

Ce i-o fi spus, ce l-a învăţat, cum l-a descântat, nu se ştie. (V. Voiculescu)

c) propoziţii predicative coordonate:

Rostul lui e deci să întoarcă oile rătăcite, să răspândească graiul românesc, să întărească mândria naţională a celor şovăitori. (L. Rebreanu)

d) propoziţii predicative suplimentare coordonate:

Auzi pe Ilona cum aşază sticluţa pe masă, cum şterge linguriţa, cum păşeşte în vârful picioarelor şi se lasă pe scaunul ei de la picioarele patului. (L. Rebreanu)

e) propoziţii atributive coordonate:

Ce-ar fi pământul fără de omul care să-l vadă, să-l iubească, să-l măsoare, să-l înconjoare?... (L. Rebreanu)

f) propoziţii completive directe coordonate:

I-am răspuns că nu ştiu, că nu m-am gândit la asta. (Camil Petrescu)

Fiecare tânăr râvneşte ceva în viaţă, vrea să urce cât mai sus, să se întreacă pe sine însuşi, să întreacă pe alţii. (V. Eftimiu)

g) propoziţii completive indirecte coordonate:

Dar cine-mi ajută mie să lucrez răzăşia, să samăn, să culeg? (M. Sadoveanu)

h) propoziţii circumstanţiale coordonate:

Toţi tâlharii se apără cu nu ştiu, n-am văzut, n-am auzit. (Z. Stancu)

De-l munceşte dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunează vreo faptă măreaţă, el îşi cântă durerile şi mulţumirile. (V. Alecsandri)

Ziua trecea fără s-o simtă, fără s-o măsoare. (L. Demetrius)

2 în coordonarea adversativă:

a) propoziţii principale coordonate:

Cuvântul e ceva viu, nu e un sunet. (G. Ibrăileanu)

Nu vorbeşte, strigă, clocotind de mânie. (Camil Petrescu)

b) propoziţii subordonate coordonate:

Dumnezeu ne-a lăsat darurile vieţii ca să ne bucurăm de ele, nu ca să le dispreţuim. (O. Paler)

Eu vând moşia, ca să iau bani în schimb, nu ca să fac pomană altora. (L. Rebreanu)

§ 24. Propoziţii coordonate introduse prin conjuncţii

1 Se despart prin virgulă propoziţiile coordonate legate prin următoarele conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale:

a) în coordonarea copulativă:

– locuţiunea conjuncţională ***precum şi:***

Am refuzat însă orice alt angajament, ***precum si*** *să promit că nu voi comunica nimănui cele petrecute.* (M. Oprea)

b) în coordonarea adversativă:
– conjuncţia ***dar****:*
O mai aşteptai o vreme cu ochii, ***dar*** *n-o mai văzui.* (M. Sadoveanu)
Dumnezeu dă, ***dar*** *în traistă nu bagă.* (Z. Stancu)

– conjuncţia ***iar*** *:*
Vântul a adus viscolul, ***iar*** *viscolul o să aducă lupi.* (Z. Stancu)
Peste sat albăstreau valuri de fum, ***iar*** *hotarul respira greu, învăluit într-o boare uşoară.* (L. Rebreanu)

– conjuncţia ***însă****:*
– Dragi îmi sunteţi, ***însă*** *n-am ce vă face.* (M. Sadoveanu)
Niciunul nu spunea nimic, ***însă*** *acum fiecare îşi dădea seama de primejdia foametei şi primejdia frigului.* (Z. Stancu)

– conjuncţia ***ci***:
Nu-i ocară să munceşti, ***ci*** *să trândăveşti.* (L. Rebreanu)
Ion nu stătu pe gânduri niciun minut, ***ci*** *spuse îndată că Herdelea i-a făcut-o…* (L. Rebreanu)

c) în coordonarea conclusivă:
– conjuncţia ***deci***:
Înţelese că hatmanul Sandu plesneşte de o veste deosebită, ***deci*** *s-a petrecut ceva peste noapte în ţara Moldovei.* (M. Sadoveanu

– locuţiunea conjuncţională ***prin urmare***:
Avea instrucţii de la Ciocârlan să meargă mai sus, prin urmare făcu o vizită mareşalului Cornescu. (G. Călinescu)
De acum e prea târziu, ***prin urmare*** *trebuie să ne grăbim.*

2 Se despart prin virgulă propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţiile copulative ***şi***, ***nici*** sau disjunctive ***ori***, ***fie***, ***sau*** când conjuncţia se repetă la fiecare propoziţie:
a) în coordonarea copulativă:
– conjuncţia ***şi****…* ***şi***:
Şi *plânge mama pe ceaslov,* ***şi****-n barbă plânge tata…* (O. Goga)

Şi *trupul mereu o trage înapoi către pământ,* ***şi*** *raza mereu o cheamă către înălţimi.* (Em. Gârleanu)

– conjuncţia ***nici**… **nici**:*
Nici *frunza nu se mişcă,* ***nici*** *vântul nu suspină.* (I. H. Rădulescu)
Nici *n-a refuzat,* ***nici*** *n-a acceptat.* (L. Rebreanu)

b) în coordonarea disjunctivă:
– conjuncţia ***ori**… **ori***:
Ori *te ouă,* ***ori*** *du-te de la casa mea.* (I. Creangă)
Şi eu vreau să-ndrăznesc a scoate din mâna lor dragostea mea; ***ori*** *izbândesc,* ***ori*** *îmi las aici oasele.* (M. Sadoveanu)

– conjuncţia ***sau**… **sau**:*
Sau *taci,* ***sau*** *zi ceva mai bun decât tăcerea.* (Folclor)

3 Se despart prin virgulă propoziţiile coordonate introduse prin locuţiunile conjuncţionale cu corelativ:
– nu numai că… dar şi:
Dormind, ***nu numai*** *că te odihneşti,* ***dar şi*** *timpul îl omori mai repede.* (Z. Stancu)
Dar toate astea ***nu numai că*** *nu au nicio valoare sufletească,* ***dar*** *sunt* ***şi*** *primejdioase.* (M. Eliade)

– nu numai ca să… dar şi ca să:
Toată floarea intelectualităţii româneşti se adună pentru câteva zile la conacul de la Mânjina, ***nu numai ca să*** *sărbătorească onomastica amfitrionului şi a surorii sale Elena,* ***dar şi ca să*** *puie la cale viitorul poporului român.* (Camil Petrescu)

– nu numai că… dar nici:
Nu numai că *nu-mi place această formulă,* ***dar nici*** *n-o cred potrivită.* (O. Paler)
Tudor Bălosu ***nu numai că*** *nu-şi cunoştea bine fata,* ***dar nici*** *măcar nu bănuise ce se petrecuse cu ea după măritiş.* (M. Preda)

X. Semnele de punctuaţie folosite în fraza formată prin subordonare
Virgula în fraza formată prin subordonare

§ 25. Propoziţii subordonate care nu se despart prin virgulă de regenta lor

Nu se despart, de obicei, prin virgulă următoarele tipuri de propoziţii subordonate:

1) propoziţia subiectivă:
Cine cade din carul vieţii *e pierdut.* (L. Rebreanu)
E copilărie ***să clădeşti ceva pe vorbe****.* (L. Rebreanu)

● Virgula în cazul propoziţiei subiective este posibilă:
a) când subiectiva este reluată printr-un pronume în regentă:
Cine ţi-a vârât în cap una ca asta*, acela încă-i unul.* (I. Creangă)
Cum o spunea*, asta era uimitor.* (M. Preda)

b) când acest semn de punctuaţie apare ca mijloc de dezambiguizare:
Cât va fi dormit aşa*, nu se ştie.* (N. Gane)
Cine cântă*, necazurile şi le sperie.* (Folclor)
Cine vrea miezul*, să spargă nuca.* (Folclor)

c) când între subiectivă şi regenta ei este intercalată o parte de propoziţie izolată din ambele părţi:
Se vădeşte şi acum ca totdeauna, hatmane, ***că binele n-are niciodată răsplată****.* (M. Sadoveanu)
Ceea ce am terfelit eu pentru o scârbă de hârtiuţă, onoarea de ofiţer, *ai ridicat de jos dumneata, cu preţul vieţii.* (V. Voiculescu)

2) propoziţia predicativă:
Primul gând mi-a fost ***să vestesc poliţia****.* (V. Eftimiu)
O comoară e ***a cui o găseşte****.* (Cezar Petrescu)

3) propoziţia predicativă suplimentară:
Privea pieziş şi cu ură pe om ***cum se duce****.* (M. Sadoveanu)

4) propoziţia completivă de agent:

Vei fi ajutat ***de cei care îţi sunt prieteni****.*
Fata tăcu, oarecum înfricoşată ***de câte a spus****.* (I. Agârbiceanu)

5) propoziţia circumstanţială instrumentală:
Harap Alb ... nu se lăsă până ce nu găseşte un buştihan putregăios, îl scobeşte ***cu ce se poate*** *şi-i face urdiniş.* (I. Creangă)
Fiecare ***cu ce poate*** *să-şi ajute ţara lui.* (Folclor)

6) propoziţia circumstanţială sociativă:
Trăieşte acum ***cu cine îi este drag****.*
Peste puţin, uşa se deschise şi jupâneasa Zamfira intră ***cu ceea ce s-ar putea numi tacâmuri****.* (C. Hogaş)

§ 26. Propoziţii subordonate care se despart de regenta lor în funcţie de topică şi în funcţie de prezenţa unui corelativ în regentă

[1] Propoziţiile completive directe şi indirecte aşezate după regentă nu se despart prin virgulă:
Orbului degeaba îi spui ***că s-a făcut lumină****.* (Folclor)
Se poate căsători ***cu oricine vrea****.* (I. Agârbiceanu)

[2] Propoziţiile completive directe şi indirecte aşezate înaintea regentei se despart, de cele mai multe ori, prin virgulă:
Câte a tras acolo bietul băiat*, numai pielea şi oasele lui ştiu.* (V. Eftimiu)
Că sunt şi bani străini*, recunosc.* (Camil Petrescu)
Că e mare*, văd eu bine!* (I. Agârbiceanu)

● Virgula este obligatorie când completiva directă este reluată printr-un pronume în regentă:
Ce veţi mânca voi*, aceea vom mânca şi noi.*
Pe cine voi ajuta eu*, pe acela va trebui să-l ajutaţi şi voi.*

[3] Propoziţiile completive indirecte aşezate înaintea regentei se despart, de cele mai multe ori, prin virgulă:

Din ce ne-a dăruit Dumnezeu*, dăm şi noi cu dragă inimă.* (M. Sadoveanu)

4 Propoziţiile circumstanţiale de loc şi de timp aşezate după propoziţia regentă nu se despart prin virgulă:

Ştergeţi caii de spumă şi duceţi-i ***de unde i-aţi luat****.* (Z. Stancu)

Eu voi trece la ai noştri ***îndată ce voi putea****.* (L. Rebreanu)

Încă nu se luminase de ziuă ***când mă trezii****.* (L. Blaga)

5 Propoziţiile circumstanţiale de loc şi de timp se despart facultativ prin virgulă când sunt aşezate înaintea regentei:

Pe unde fuseseră altădată sate*, acum nu mai întâlneai decât mormane de cenuşă şi resturi de ziduri arse şi afumate.* (Z. Stancu)

Când omul are un ideal*, înfruntă toate greutăţile!* (L. Rebreanu)

6 Propoziţiile subordonate circumstanţiale antepuse care au un corelativ în regentă se despart prin virgulă:

– circumstanţialele de loc:

Unde te doare*, acolo te legi.* (Folclor)

– circumstanţialele de timp:

Când ai vreo grabă*, atunci se sperie calul.* (Folclor)

– circumstanţialele modale:

Oricum faci*, aşa ţi se face.* (Folclor)

Cu cât mă depărtam*, cu atât o simţeam mai aprig în mine.* (M. Sadoveanu)

– circumstanţialele cauzale:

Pentru că şi-a ras mustaţa*, de aceea nu l-am recunoscut.*

– circumstanţialele condiţionale:

Dacă plouă într-adevăr*, atunci eşti mare prooroc…* (Cezar Petrescu)

7 Propoziţiile subordonate intercalate între elemente strâns legate între ele ale regentei (între subiect şi predicat, între elementul introductiv al propoziţiei şi predicat etc.) se izolează prin virgule:

Domnul Dumnezeu, ***după ce a alcătuit lumea****, a pus rânduială şi semn fiecărui neam.* (M. Sadoveanu)

Acum ştia că, ***dacă pun mâna pe el****, îl snopesc în bătăi.* (Camil Petrescu)

§ 27. Propoziţii subordonate care se despart în funcţie de importanţa lor pentru comunicare şi în funcţie de gradul de legătură cu regenta

1 Se despart prin virgulă de regenta lor, când au valoare explicativă, deci când nu sunt esenţiale pentru comunicare, următoarele tipuri de subordonate:

a) propoziţia atributivă explicativă:

Era o poveste înfricoşată, ***de care nu-mi mai aduc aminte****.* (M. Sadoveanu)

După legile scrise, ***de care se ţine seama în judecăţile de azi****, n-am niciun drept.* (Z. Stancu)

b) propoziţia circumstanţială de mod:

Furnicile s-au mistuit, ***de parcă n-ar fi fost de când lumea****.* (I. Creangă)

Un tunet sfâşie liniştea, ***cum ai sfâşia o draperie****.* (O. Paler)

c) propoziţia circumstanţială de cauză:

Grăbim iar pasul, ***căci soarele a început să urce****.* (Camil Petrescu)

Trebuie să fii vesel, ***căci ai avut izbândă****.* (M. Sadoveanu)

d) propoziţia circumstanţială de scop:

Deschise ochii, ***să se convingă****.* (L. Rebreanu)

Ca să ardă şoarecii*, nu da foc morii.* (Folclor)

e) propoziţia circumstanţială condiţională:

Omul n-are rost pe lume, ***dacă nu-i stăpân de veci pe vizuina lui****.* (Cezar Petrescu)

Dacă i s-ar fi potrivit însă lui*, ar fi rămas flămânzi.* (Cezar Petrescu)

f) propoziţia circumstanţială de relaţie:
În ceea ce priveşte virtutea lui*, e ipocrizie curată.* (Camil Petrescu)

g) propoziţia circumstanţială de excepţie:
Nici măcar un strop de apă, ***afară numai când plouă****!* (V. Eftimiu)
Nu s-a întâmplat nimica, ***fără decât a ars moara****.* (M. Sadoveanu)

2 Toate aceste tipuri de propoziţii nu se izolează prin virgulă când conţinutul lor este important pentru comunicare:

a) propoziţia atributivă determinativă:
Rău e când ai de-a face cu oameni ***care se tem şi de umbra lor****.* (I. Creangă)
Teama ***că se rătăcise*** *îi îngheţă sângele în vine.* (Em. Gârleanu)

b) propoziţia circumstanţială de mod:
Îndată iese de sub tufă şi se lungeşte în mijlocul drumului ***ca şi cum ar fi moartă****.* (I. Creangă)
Fiecare să doarmă ***cum îşi aşterne****.* (L. Rebreanu)

c) propoziţia circumstanţială de cauză:
Îl ustură inima ***că nu poate scăpa de nehotărâre****.* (L. Rebreanu)
Atunci împăratul Verde şi fetele sale au rămas încremeniţi ***de ceea ce au auzit****.* (I. Creangă)

e) propoziţia circumstanţială de scop:
Am intrat în oaste ***ca să lupt împotriva voastră****!* (V. Eftimiu)
Am venit ***să-mi daţi dreptul meu****.* (Z. Stancu)

f) propoziţia circumstanţială condiţională:
Ce-ar fi omul ***dacă nu l-ar ajuta nădejdea în viaţă****?* (L. Rebreanu)
Calea e mai scurtă ***dacă vii peste câmp****.* (Z. Stancu)

g) propoziţia circumstanţială de relaţie:
Asta putea fi adevărat ***în ceea ce privea pe copii lui Moromete****.* (M. Preda)

h) propoziţia circumstanţială de excepţie:

Nimic altceva n-au făcut ***decât să stea****.* (M. Preda)

Altă treabă n-ai ***decât să stai pe capul domnului locotenent****?* (L. Rebreanu)

§ 28. Propoziţii subordonate care se despart frecvent de regenta lor

Se despart prin virgulă, indiferent de poziţia lor faţă de regentă, următoarele tipuri de propoziţii subordonate:

1) propoziţia circumstanţială consecutivă:

Palma fusese atât de grea, ***că l-a durut capul toată ziua****.* (M. Preda)

Era atât de plin de sine însuşi, ***încât se gândea numai la pământurile lui****.* (L. Rebreanu)

● ***Excepţie:*** nu se despart prin virgulă subordonatele consecutive introduse prin cuplurile: ***prea****...* ***ca să****...*; ***destul de****...* ***ca să****...*; ***suficient de****...* ***ca să*** ori prin conjuncţia ***de,*** în cazul în care stau imediat după predicatul regentei:

Era prea grea acuzarea ***ca să se mai păstreze un legământ de onoare****.* (V. Eftimiu)

Vântul vuia ***de te lua groaza****.* (B. Şt. Delavrancea)

2) propoziţia circumstanţială concesivă:

Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, ***măcar să mă omori****.* (I. Creangă)

Deşi noaptea fusesem în avanposturi*, sunt iarăşi în linia întâi.* (Camil Petrescu)

3) propoziţia circumstanţială opoziţională:

Te-ai repezit să cumperi plug nou, ***în loc să mai aştepţi****.* (M. Preda)

În loc să obosesc*, dobândeam mai multă putere.* (G. Bogza)

4) propoziţia circumstanţială cumulativă:

După ce că nu munceşti*, nici nu taci.* (M. Preda)

XI. Punctul şi virgula în propoziţie şi în frază

Punctul şi virgula este un semn de punctuaţie folosit pentru segmentarea frazelor lungi, făcându-le astfel mai clare. Deci el uşurează înţelegerea textului la lectură, servind pentru clarificarea raporturilor în frazele de dimensiuni extinse.

De cele mai multe ori, segmentele de text delimitate cu ajutorul acestui semn de punctuaţie sunt enunţuri distincte, care ar putea fi separate prin punct.

Folosirea semnului punct şi virgulă este adesea opţională. În multe situaţii, el poate fi înlocuit prin punct sau prin virgulă. Uneori, semnul punct şi virgulă este utilizat ca mijloc stilistic.

1 Punctul şi virgula desparte propoziţii sau grupuri de propoziţii, din cadrul unei fraze formate prin coordonare sau prin subordonare, care sunt concepute ca unităţi relativ independente:

Şi Titu citea şi scria mereu până noaptea târziu; stingea lampa, aştepta prin întuneric inspiraţia, înjgheba câte un vers în cap, aprindea repede lumina, îl eterniza pe hârtie… (L. Rebreanu)

Îl aştepta să se deştepte; dar nu putuse sta locului; ieşise să se plimbe; stând în salonul de aşteptare, i-era frică să nu-nnebunească de durere. (I. L. Caragiale)

Înspre munţi erau pâcle neclintite; Moldova curgea lin în soarele auriu într-o singurătate şi-ntr-o linişte ca din veacuri; şi câmpurile erau goale şi drumurile pustii în patru zări; iar călăreţul pe cal pag parcă venea spre noi de demult, de pe depărtate tărâmuri. (M. Sadoveanu)

2 Punctul şi virgula se foloseşte pentru a fragmenta o frază de mare întindere, cu o structură complexă, incluzând propoziţii cu părţi de propoziţie izolate prin virgulă:

Tot pe aceeaşi potecă, venind din altă parte, intrase şi mergea ca la o zvârlitură de băţ, înaintea noastră, un băietan, care ţinea pe cap o putină; şi fiindcă era cu spatele spre noi, nu ne văzuse şi nici simţise, poate, că cineva se afla în urma lui; mergea deci scoborând încet şi şuierând o arie de munte; era înalt şi zdravăn; putina pe cap îl mai

lungea încă, iar mâinile lui aduse în formă de torţi spre a ţine putina îi dădeau înfăţişarea unui ulcior cu picioare. (C. Hogaş)

3 În fraza cu propoziţii coordonate prin joncţiune, punctul şi virgula se poate pune înaintea conjuncţiilor ***dar***, ***iar***, ***însă***, ***ori***, ***deci***:

Ei se trezesc deodată speriaţi de distanţa enormă, pe care a făcut-o timpul, de când s-au aşezat la vorbă; ***iar*** *eu-mi simt inima cum se contractă ca o măciucă de fier care se pregăteşte să izbească.* (Gib I. Mihăescu)

Sunt atât de asemănătoare, că le poţi socoti un singur cântec; ***dar*** *sunt delicioase.* (Gib I. Mihăescu)

Adevărul întreg, fără îndoială, numai Dumnezeu îl cunoaşte; ***însă*** *cucoana Maria dorea aprig să vadă pe nevasta lui Cuţui mai puţin luxos îmbrăcată.* (M. Sadoveanu)

4 În dialog, punctul şi virgula poate apărea după adverbe de afirmaţie şi de negaţie:

– *A! Cum aşa devreme?* ***Nu****; mai rămânem.* (Camil Petrescu)

– *Poate va fi ştiind el.*

– ***Nu****; că acuma-i dus el acolo.* (M. Sadoveanu)

XII. Două puncte în frază

1 În cadrul frazei, două puncte se folosesc:

a) înaintea unui fragment de text care conţine o enumerare:

Punea fetişcana la tot felul de treburi: ***căra apă, spăla, aducea merinde şi lemne din târg, făcea focul, dereteca prin cameră, ştergea praful de pe lucrurile pe care le cumpăra şi le vindea negustorul de vechituri***. (V. Eftimiu)

Unii trimiteau veşti bune: ***că sunt sănătoşi, că încă n-au intrat în foc***. (I. Agârbiceanu)

b) înaintea unei apoziţii:

Soarta se vede că-i menise aşa: ***să fie vecini şi să fie duşmani***. (Em. Gârleanu)

O tulbura aceeaşi spaimă: ***n-a fost lucru curat.*** (I. Agârbiceanu)

c) înaintea unei construcţii care exprimă o explicaţie, o precizare, o lămurire:

*Era un bătrân spătos şi mare, c-un măturoi de barbă până la chimir: **fusese vizitiu boieresc**.* (M. Sadoveanu)

*Şi găsim un mijloc cum nu se poate mai nimerit: **noaptea, când vor dormi toţi, să punem poşte la talpe cui vom socoti noi.*** (I. Creangă)

*Fără o putere de judecată mai largă, el ştia una: **era soldat, şi-n război duşmanul nu trebuie cruţat.*** (Em. Gârleanu)

d) înaintea unei construcţii cu semnificaţie concluzivă sau consecutivă:

*Ai ucis: **ţi-a venit ceasul pedepsei**.* (M. Sadoveanu)

*Să nu dai impresia că eşti un începător sărac, care umblă să se căpătuiască: **te vor evita toţi.*** (V. Eftimiu)

2 Înaintea unei propoziţii care conţine o explicaţie se poate folosi şi linia de pauză:

*Pescarii s-au mai uitat să-l vadă pe Petru Rareş, dar nu mai era – **ca în pământ intrase**.* (E. Camilar)

3 Se pun două puncte înaintea unui text citat, a unui proverb, a unui principiu:

*Dar vorba ceea: **Dacă te-ai băgat în joc trebuie să joci**!* (I. Creangă)

*– Ştii o vorbă, şi dacă nu o ştii, ţi-o spun eu: **femeia înşală numai pe cel pe care-l iubeşte, pe ceilalţi îi părăseşte pur şi simplu.*** (Camil Petrescu)

*– Ei bine, noi avem un fel de zicătoare: **Nu te bate în duel cu unul care nu ştie să se bată, că e periculos**...* (Camil Petrescu)

XIII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul unui text citat

§ 29. Ghilimelele

În limba română se foloseşte următorul tip de ghilimele: „…“. Pentru citate incluse în cadrul unui alt citat se folosesc ghilimelele «…».

Ghilimelele se pun la începutul şi la sfârşitul unui text citat (sau al unui fragment de text citat).

1 Când citatul se prezintă ca un text de sine stătător, el este precedat de două puncte, de ghilimelele, care marchează începutul lui, şi este scris cu literă majusculă la primul cuvânt:

Alecsandri credea în destinele românismului încadrat în latinitate şi luciditatea lui profetică despica taina vremilor, când la 1878, după războiul victorios, scria d-lui Iacob Negruzzi: „Va veni o zi, în care vom asista la o colosală dărâmare de imperii şi în acea zi, de vom fi pregătiţi, vom revendica tot cea fost şi este încă al nostru.“ (O. Goga)

Senzaţia cea mare se afla totuşi în post-scriptum, unde spunea: „Cred de prisos să vă amintesc că chestiunile materiale îmi sunt cu totul străine şi indiferente. Preasfinţia-sa episcopul mi-a şi desemnat o parohie bună în Sătmar, aşa că vom fi la adăpost de grijile vieţii de toate zilele.“ (L. Rebreanu)

2 Citatul integrat în vorbirea celui ce îl reproduce se scrie cu literă minusculă la primul cuvânt, chiar dacă în textul original el începe cu literă majusculă:

*Dăscăliţa, din ce în ce mai ursuză, mereu o cicălea că „**nu mai pleacă nebunele astea**?“* (L. Rebreanu)

*Apostol fu drăguţ tot timpul, tăifăsui cu ea până târziu, dar numai despre întâmplări din trecut, stăruind mai cu seamă asupra vedeniei lui din biserică, odinioară, întru bucuria mamei, care îndată îi împrospătă toate amănuntele acelei „minuni cereşti“, găsind prilejul să observe, în treacăt, că „**o, Doamne, cu cât învaţă oamenii mai mult, cu atâta se depărtează de Dumnezeu**...“* (L. Rebreanu)

3 Titlurile operelor literare şi de artă, ale lucrărilor ştiinţifice şi ale publicaţiilor se pot pune între ghilimele când sunt folosite în interiorul unor fraze:

*Poetul rămâne expresia concretă a unei „**Dacii literare**“.* (Al. Dima)

*– Vreau să realizez proiectul „**Zburătorul**“.* (H. Lovinescu)

4 Se includ între ghilimele:

a) cuvintele noi, neobişnuite sau, dimpotrivă, cele învechite, ieşite din uz:

*Aurel, ca „**aranjor**“, le destăinui toate amănuntele programului pe care fetele le găsiră minunate.* (L. Rebreanu)

b) cuvintele folosite cu un sens neobişnuit, uneori ironic:

*Moş Gheorghe Andruşcă era „**cineva**“ în sat la Liteni.* (M. Sadoveanu)

*Îi era teamă de încruntarea tatii, care vedea cum trec anii fără ca „**aventurierul**“ să dea vreun semn de bună ispravă.* (V. Eftimiu)

*„**Ai lui**“ îl primiseră destul de cenuşiu, dar nu s-a prăpădit cu firea, era învăţat.* (V. Eftimiu)

*Titu plecase de acasă, numai pentru a nu se întâlni cu „**gâştele**“ care-l plictiseau cumplit fiindcă toate îl iubeau mai mult sau mai puţin şi-i cereau poezii.* (L. Rebreanu)

c) cuvintele asupra cărora vorbitorul insistă pentru a sublinia importanţa lor:

*Când eram mic, în ajunul unei călătorii, nu puteam dormi şi mi-era teamă, singur în noapte, că „**a doua zi**“, în mod excepţional, nu va mai veni.* (Camil Petrescu)

d) cuvintele – proprii sau străine – reluate de autor pentru explicaţii suplimentare:

*Lipsesc numai şaisprezece, cu cei eventual rătăciţi, cu tot. Acest „**numai**“ se referă la sentimentele de groază prin care am trecut şi la risipa de obuze a nemţilor.* (Camil Petrescu)

*Uneori acel „**fiule**“ era plin de dragoste şi de înţelegere.* (V. Eftimiu)

5 În lucrările de lingvistică, se indică între ghilimele sensurile cuvintelor:

Una dintre căile de realizare a acestui ţel este apelul la arhaisme de tipul a fiinţa pentru „a exista“, câtime pentru „cantitate, număr“, fruntarii „hotare“, obârşie „origine“, a adăsta „a aştepta“ etc. (Istoria limbii române literare)

§ 30. Punctele de suspensie în cazul unui text citat

Omiterea unui fragment din textul citat se marchează prin puncte de suspensie. Ele se pun:

a) la începutul textului citat, când lipseşte partea iniţială a acestuia:

„...Despot, suntem ţărani,
Nu vindem ţara noastră, nici cugetul pe bani.“ (V. Alecsandri)

b) în interiorul textului citat, când este omis un fragment din structura lui:

„Unul singur dintre gloanţele acestea ... ar fi fost tot atât pentru fiecare dintre noi cât un naufragiu pe ocean, cât un cutremur catastrofal, cât sfârşitul lumii.“ (Camil Petrescu)

c) după textul citat, când acesta nu este încheiat:

Unele expresii aforistice au intrat în fondul paremiologic al limbii române: „O luptă-i viaţa, deci te luptă cu dragoste de ea, cu dor...“; „Viaţa asta-i bun pierdut / Când n-o trăieşti cum ai fi vrut...“; „Nu-i nimeni drac şi nimeni sfânt...“ etc. (*Istoria literaturii române*)

XIV. Parantezele în propoziţie şi în frază

1 Parantezele rotunde ( ) sau drepte [ ] marchează un adaos explicativ în interiorul unei propoziţii sau fraze. Caracteristic pentru secvenţele izolate prin paranteze este faptul că ele exprimă informaţii suplimentare care pot fi omise:

Limba română este limba latină vorbită în mod neîntrerupt în partea orientală a Imperiului Roman, cuprinzând provinciile dunărene

romanizate (***Dacia, Panonia de Sud, Dardania, Moezia superioară şi inferioară***), *din momentul pătrunderii limbii latine în aceste provincii şi până în zilele noastre.* (Al. Rosetti, *Istoria limbii române*)

Ne trântim până în gât în mocirlă, dar nu putem afunda (***oricât de mare e groaza***) *şi capetele, căci ar fi să murim înăbuşiţi.* (Camil Petrescu)

2 Sub aspect structural, adaosul poate fi un cuvânt, un grup de cuvinte, dar şi o comunicare de sine stătătoare (propoziţie sau frază):

Ziua şi noaptea (***literalmente***)*, nu puteam gândi decât la ea.* (Camil Petrescu)

Când ajungea la frontiera ţării unde dolarul se vindea pe un preţ mai mic, el arăta vameşului financiar un anumit număr de bancnote (***zece sau douăzeci sau o sută de dolari***). (V. Eftimiu)

Mă gândesc în treacăt că mâine seară cei de acasă ar putea afla, din ziare, că m-am purtat uluitor, aşa cum mă gândeam uneori înainte de război (***vis de băiat care vrea să se facă mare actor***)*, dar acum, şi admiraţia, şi ura lor îmi sunt şterse, indiferente.* (Camil Petrescu)

3 Din punctul de vedere al conţinutului, adaosul cuprins între paranteze poate exprima:

a) o explicaţie, o precizare, un amănunt:

Zamfir, care mă regăsise (***fără să ne vedem faţa***) *şi voinic mă ajutase să lupt toată noaptea cu noroiul, îmi dă vestea că se va face ziuă.* (Camil Petrescu)

– Dar uite, domnule, că Ulguz (***era secretarul lui***) *nu mai vine.* (Camil Petrescu)

– Domnilor, încrederea mea în viitorul mare al acestui neam este neclintită (***aci deveni solemn***), *şi-mi iau împreună cu colegii mei, aşa cum v-am mai spus de atâtea ori, răspunderea celor ce vor veni.* (Camil Petrescu)

b) atitudinea vorbitorului faţă de cele exprimate:

Vine şi el la secere, dimineaţa (***nu prea dimineaţă fiindcă dimineaţa somnul e mai dulce, şi de ce să se scoale el cu noaptea în cap? Nu e ziua destul de mare?***). (M. Preda)

Mult la dreapta, se întorc în picioare (***nu sunt urmăriţi cu focuri? nu e luptă acolo?***) *pâlcuri-pâlcuri dintr-ai noştri.* (Camil Petrescu)

VORBIREA DIRECTĂ

XV. Semnele de punctuaţie folosite la vorbirea directă

Vorbirea directă reprezintă un procedeu prin care un vorbitor redă discursul unui alt vorbitor sau discursul său în alt moment al comunicării. Semnele de punctuaţie care marchează cele două părţi componente ale frazelor cu vorbire directă – cuvintele de declaraţie şi vorbirea directă – sunt: linia de dialog, ghilimelele şi două puncte.

După cum se ştie, cuvintele de declaraţie pot ocupa diferite poziţii faţă de vorbirea directă: iniţială, finală sau mediană. Există următoarele situaţii de folosire a semnelor de punctuaţie în cazul vorbirii directe:

1 Vorbirea directă se află după cuvintele care o anunţă:

a) vorbirea directă se pune între ghilimele:

□: „■.“ *Matilda se înspăimântă şi strigă: „Nu intraţi acolo, să-mi speriaţi copilul.“* (M. Pre

□: „■?“ *Femeile făceau câte un semn de întrebare către fecioraşii care duceau povara: „Cin*
“ (I. Agârbiceanu)

□: „■!“ *Poruncii cu glas scăzut: „Fii cuminte, Lupei!“* (M. Sadoveanu)

b) vorbirea directă se marchează prin linia de dialog:

□: – ■. *Aurel se sculă zăpăcit de sfială, roşindu-se şi bâlbâind:*
– Am stat puţin de vorbă cu domnul învăţător. (L. Rebreanu)

□: – ■? *L-am întrebat cu nepăsare:*
– Ce-ai spus? (M. Sadoveanu)

□: – ■! *Toţi îl întâmpinară în cor:*
– Bine-ai sosit! (L. Rebreanu)

2 Vorbirea directă se află înaintea cuvintelor care o anunţă:

a) vorbirea directă se marchează prin ghilimele:

„■,“ □. *„De-atunci n-am mai văzut-o“, declarai anchetatorului.* (M. Preda)
„■?“ □. *„Ar avea şanse să scape?“ l-am întrebat.* (M. Preda)
„■!“ □. *„Nu te mai priveşte!“ zise.* (M. Preda)
„■“ – □. *„Uite-l pe Eminescu“ – a spus cineva, cu un glas pe care-l ţiu minte.* (T. Arghezi)

b) vorbirea directă se marchează prin linia de dialog:

– ■, □. *– Nu te mai uita aşa la mama, zise ea.* (M. Preda)
– ■? □. *– De unde ştii? a îngânat el.* (M. Sadoveanu)
– ■! □. *– Aşa o să facem! răspunse fratele mezin.* (I. Slavici)
– ■ ?! □. *– Ce-a fost aici?! zise el tulburat.* (I. Slavici)

3 Cuvintele care anunţă vorbirea directă sunt în interiorul acesteia:
a) vorbirea directă este marcată prin ghilimele:

„■, □, ■.“ *„Bine, zisei, dă-mi adresa.“* (M. Preda)
„■, □, ■?“ *„Bunicule, strigai, cât trebuie să stau aşa?“* (M. Preda)
„■, □, ■!“ *„Bine, bine, îi spusei, noapte bună!“* (M. Preda)
„■ – □ – ■!“ *„Cine ştie – cugetai eu – dacă mie nu-mi lipseşte o doagă!“* (C. Hogaş)

b) vorbirea directă este marcată prin linia de dialog:

– ■, □, ■! *– Măria-ta, am strigat eu cu îndrăzneală, am venit să-mi faci dreptate!* (M. Sadoveanu)
– ■ – □ – ■. *– Bine – zise Ion-vodă – vom vedea şi vom hotărî.* (V. Eftimiu)
– ■ – □ – ■! *– Să-i dea maică-sa – răcni Manea – e al ei!* (Em. Gârleanu)
– ■ – □ – ■… *– Am trecut pe aici – zic eu – şi am intrat să-ţi dau bună ziua…* (I. L. Caragiale)

EXERCIŢII

PROPOZIŢIA
I. Semnele de punctuaţie care marchează sfârşitul propoziţiei sau întreruperea vorbirii
Punctul

Exerciţiul 1. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos şi stabiliţi tipul lor din punctul de vedere al scopului comunicării. Argumentaţi folosirea punctului la sfârşitul lor.

1. Într-o noapte de veghe şi singurătate, Ştefan cel Mare îşi tânguia ţara şi inima. (E. Camilar)
2. Am coborât până la malul apei. (M. Sadoveanu)
3. Tata i-a strâns ciobanului mâna şi l-a bătut cu dragoste pe umăr. (M. Sadoveanu)
4. În însemnările mele din acel an n-am găsit nimic. (M. Eliade)
5. Am venit să scriu o carte despre India. (M. Eliade)
6. Sufletul i se umplu de o îngrijorare dureroasă. (L. Rebreanu)
7. Am fost mai norocos decât tine. (Cezar Petrescu)
8. Umbrele căzuseră de mult peste grădină. (I. Agârbiceanu)
9. Geţii ascultau cu nepăsare, fără să înţeleagă. (Cezar Petrescu)
10. Se pornise un vânt aspru, prevestitor de ploaie rece. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 2. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, propoziţiile nominative şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Acesta nici cravată n-are. Un vagabond. O sărăcie. (V. Eftimiu)
2. Şi totuşi era o lună pentru căutătorii de comori. Un scut foarte vechi pe cer. Un scut cu inscripţiile argintului şters. (Cezar Petrescu)
3. Teză la matematică. Problema, ca de obicei, foarte uşoară. (M. Eliade)
4. O casă, o livadă şi-o curte mare. În casă stau stăpânii; în livadă sunt pomi roditori; în curte felurimi de păsări. (Em. Gârleanu)
5. Peretele se îngustase de trei paşi. Aproape sfârşitul. (Cezar Petrescu)
6. Oarţă spunea în limba lui că ploaia va fi cu tunete şi cu trăsnete. O furtună cumplită. (Cezar Petrescu)
7. Fiecare piatră scânteia cu toate luminile. Fiecare cunună îşi arăta săpăturile înflorite de aur. Fiecare pafta, fiecare brăţară, fiecare fibulă, fiecare cupă de mărgăritare, fiecare plăsea, fiecare cheotoare cu vârf

răsucit în spirală. (Cezar Petrescu)

Exercițiul 3. Analizați propozițiile fragmentate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Acum văzu Toma că poartă barbă. Nu prea mare, dar plină și frumoasă, de culoarea tutunului. (Camil Petrescu)
2. A rămas. O zi, două, o săptămână. (V. Eftimiu)
3. Era în toate planurile mele. În toate bucuriile viitorului. (Camil Petrescu)
4. Răsare soarele. E proaspăt. Proaspăt și tânăr. (Z. Stancu)
5. Am venit să-mi dați partea mea de pământ. După legea veche. După dreptate. (Z. Stancu)
6. Înălță ochii. Era o lumină albă-verzuie. Metalică și înghețată. (Cezar Petrescu)
7. Iar ziarele aduceau mereu alte știri. Mereu alte liste cu nume. (Cezar Petrescu)
8. Tot ce s-a scris în ziare au fost simple presupuneri. Aproape de adevăr. Poate chiar adevărul. Dar adevărul închipuit, nu văzut, nu știut. (Cezar Petrescu)
9. De multe ori a fost gata să se înece. Dar niciodată din pricina lostriței. Ci din alte împrejurări. (V. Voiculescu)
10. Străinii aceștia veniseră altfel. Fără arme și oaste. Fără călăreți și arcași. (Cezar Petrescu)
11. Acel om care năvălise impetuos în tihnita locuință era, în aparență, un necunoscut. De fapt, fabulosul unchi din America. (V. Eftimiu)
12. Nevoia învață pe om. Cu atât mai mult pe urs. (Cezar Petrescu)
13. Mereu am luat-o de la început. Ca un adevărat rac ce sunt. (O. Paler)
14. Din pricina ghiulelelor, se dezlănțuie și un incendiu. Cu flăcări, cu fum. (O. Paler)

Exercițiul 4. Analizați frazele fragmentate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Moartea nu-i pedeapsă. Viața e pedeapsă. (L. Rebreanu)

2. Sub muşchiul fin, ruginiu şi ud încă de pulberea diamantină a ploii, se citeau lămurit slovele chirilice. Dar el nu le putea descifra. (Cezar Petrescu)
3. A doua măciucă e şi mai puternică. Dar efectele ei se văd mai târziu… (Gib I. Mihăescu)
4. Au aşteptat. Dar norii au rămas ascunşi după marginea cerului. (Cezar Petrescu)
5. La vederea acestei minunăţii, toţi au rămas încremeniţi şi, uitându-se unii la alţii, nu ştiau ce să zică. Pentru că într-adevăr era şi lucru de mirare. (I. Creangă)
6. Apa bătea în peretele subţiat. Părea că a înţeles. Părea că ştie. Că aşteaptă cu nerăbdare. (Cezar Petrescu)
7. Amfitrionul îl aştepta în biroul mobilat greoi, cu tablouri languroase de Teişanu şi Florian, printre care copia unui car cu boi, de Grigorescu. Ca să fie şi un Grigorescu. (V. Eftimiu)
8. Platforma era goală, cărase lemne, se vedeau resturi, aşchii, rumeguş şi câteva frânghii. Cu care se ridicau mobilele, uneori, pianul, la etajul trei. (N. Breban)
9. Vroiam să-mi studiez singurătatea, să o disec, să o pun sub lupă. Ca pe o algă. Sau ca pe un microb. (O. Paler)
10. În multe nopţi, nu visez nimic. Sau, poate, uit ce-am visat. (O. Paler)

Exerciţiul 5. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos şi stabiliţi tipul lor din punctul de vedere al scopului comunicării. Argumentaţi folosirea punctului la sfârşitul lor.

1. Coboară şi vezi. (M. Sadoveanu)
2. Păziţi-i bine. (M. Sadoveanu)
3. Îmbracă-te, Bogdănuţ. (M. Sadoveanu)
4. Dacă sunteţi aşa de nerăbdători, luaţi trăsura şi duceţi-vă. (D. Zamfirescu)
5. Să meargă tata să doarmă la noi în noaptea asta. (I. Agârbiceanu)
6. Să fii bărbat cum a fost tată-tău şi să-i porţi numele cu cinste. (Em. Gârleanu)
7. Sărută-i mâna. (Em. Gârleanu)
8. Ia-l în birou la tine şi explică-i. (M. Preda)
9. Ia stai jos şi mai povesteşte-ne cum merg lucrurile pe-acasă. (P. Istrati)

10. Du-te şi te spală pe mâni. (I. Teodoreanu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. La sfârşitul propoziţiilor nominative se pune punct.

□ Pretutindeni obloane trase, porţi zăvorâte şi niciun trecător. (Camil Petrescu)
□ Ştefan Vodă, de ce eşti trist şi de ce geme inima ta? (E. Camilar)
□ Văzduh fierbinte. Cer fierbinte. Pământ sălbatic. Nisipos. Fierbinte. (Z. Stancu)
□ Acum au ajuns pe strada mare. Prăvălie lângă prăvălie. Vitrine sclipitoare. Bodegi. Cofetării. (Z. Stancu)
□ Cerul era limpede ca sticla. Niciun fulg de nor. (Cezar Petrescu)
□ Cel mai puţin nerăbdător, era eroul însuşi. Un calm de statuie. (V. Eftimiu)

b. După propoziţiile neanalizabile constituite din interjecţii, vocative, adverbe de afirmaţie sau de negaţie rostite cu intonaţie enunţiativă se pune punct.

□ Vrei să-ţi spun adevărul? (G. Călinescu)
□ Nu. Lucrurile nu mai puteau să meargă aşa. (V. Eftimiu)
□ – Nu-ţi dă de mâncare? – Ba da. (I. L. Caragiale)
□ Cinstea e ca sângele; dacă-ţi lipseşte, mori. (Em. Gârleanu)
□ – Ai avut intenţia s-o dai drept teză la matematică? – Nu. (M. Sadoveanu)
□ Am fost doi adversari fără să ne cunoaştem! (L. Rebreanu)

c. La sfârşitul unei propoziţii sau fraze imperative rostite pe un ton neutru se pune punct.

□ În vârtejul vieţii cărţile sunt grămezi de vorbe fără înţeles. (L. Rebreanu)
□ Nu da sabia în mâna celui nebun. (Folclor)
□ Vorbeşte, te rog, lămurit. (M. Sadoveanu)
□ De ce ţi se pare aşa curios? (L. Rebreanu)
□ Nu deştepta câinele care doarme. (Folclor)

□ Nu râde de alţii, uită-te la tine. (Folclor)

d. La sfârşitul unei propoziţii interogative indirecte din cadrul frazei se pune punct.

□ Toate sforţările lui fură zadarnice. (L. Rebreanu)
□ Cârciumarul de la bariera oraşului l-a întrebat cât cere pe lemne. (I. Al. Brătescu-Voineşti)
□ Mai bine spune-mi cum stai cu sănătatea. (G. Călinescu)
□ Numai aş vrea să ştiu, cum rămâne cu moşu-tău. (I. Creangă)
□ Eu te credeam nevinovat ca o fată mare! (L. Rebreanu)
□ M-a întrebat dacă vrei să faci teatru. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 6. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să ilustreze diferite situaţii de utilizare a punctului.

Semnul întrebării

Exerciţiul 7. Analizaţi propoziţiile de mai jos din punctul de vedere al scopului comunicării. Argumentaţi folosirea semnului întrebării la sfârşitul lor.

1. Unde ai fost până acum? (M. Eliade)
2. Ai ieşit cu oile la păscut? (M. Sadoveanu)
3. Nu e nimeni în casa asta? (M. Sorescu)
4. Cât o mai fi până la Siret? (E. Camilar)
5. Ce-ai făcut cu atâţia bani? (G. Călinescu)
6. Sunteţi amândoi dintr-un sat? (Z. Stancu)
7. Cine ştie când va mai trece? (L. Rebreanu)
8. Mi s-a părut? A fost o arătare? (M. Sadoveanu)
9. Ei, cine plăteşte? (L. Rebreanu)
10. Ce s-a întâmplat, omule? (L. Rebreanu)

Exerciţiul 8. Analizaţi frazele de mai jos şi explicaţi folosirea semnului întrebării la sfârşitul lor.

1. De ce nu vrei să spui lucrurile în bună şi curată limbă românească? (D. Zamfirescu)

2. A fost proces mare, nu-ţi aduci aminte? (G. Călinescu)
3. Cine a venit, despre cine e vorba? (Camil Petrescu)
4. Aţi uitat că ursul e al meu? (Z. Stancu)
5. Ia uită-te bine, nu mă cunoşti? (Camil Petrescu)
6. Dumneaei nu vrea să se mărite cu un biet popă, auzi? (L. Rebreanu)
7. Alergă spre bordei, îmbrânci uşa, intră buzna şi ce văzu? (V. Eftimiu)
8. În realitate, fericirea îngustează cumplit orizontul omului, nu crezi? (L. Rebreanu)
9. Dar până n-a moştenit pe bătrân, de ce n-a tras? (I. Agârbiceanu)
10. Când m-am supărat eu, fiindcă vine cineva să-mi ceară cărţi? (Cezar Petrescu)
11. N-aţi observat dumneavoastră că unde se aude de o moşie de vânzare, ţăranii se şi reped s-o cumpere şi s-o împartă? (L. Rebreanu)
12. Dar de astă dată un gând străin îl întreba: de ce îi înjurase pe oameni la fierărie? (M. Preda)

Exerciţiul 9. Identificaţi, în textele de mai jos, propoziţiile interogative incomplete şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Pământ? De unde să-ţi dăm pământ? (Z. Stancu)
2. Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul... (M. Eminescu)
3. Cine? cine a dat alarma? (I. L. Caragiale)
4. De bună voie, Vasile? mai întrebă notarul însemnând într-un carnet. (L. Rebreanu)
5. S-a întâmplat ceva? Ce? Cum? Unde? (M. Sadoveanu)
6. Cine? Cine a îndrăznit? (E. Camilar)
7. Cum? Cum s-a întâmplat? (G. Bogza)
8. Ce-ţi trece prin gând, Nadina? Acuma? La ţară?… (L. Rebreanu)
9. Nu mai e nicio speranţă, doctore? Niciuna? (L. Rebreanu)
10. Dar cum îl transportaseră? În braţe, pe o targă, într-un cărucior? (M. Eliade)
11. Popă? Se zice că nu e sat fără de popă. (I. Slavici)
12. Să-ţi primejduieşti tu viaţa? Pentru cine şi pentru ce? (L. Rebreanu)

Exerciţiul 10. Găsiţi, în textele de mai jos, propoziţiile interogative neanalizabile constituite din interjecţii şi adverbe de afirmaţie sau de negaţie. Motivaţi folosirea semnului întrebării la sfârşitul lor.

1. Apoi o întrebă, printr-un singur sunet, care-i arătă toată spaima şi care de-abia îi ieşi din fundul gurii: – Ha? (Em. Gârleanu)
2. Adică nu vrei s-o iei? Ai? (L. Rebreanu)
3. Un domn tânăr? de vreo treizeci de ani? nu? (Camil Petrescu)
4. Poate că poţi să ne spui cine comanda avangarda, nu? (Camil Petrescu)
5. Dai în oameni boiereşti, ai? (Camil Petrescu)
6. Trebuia să trăiască şi ei, nu? (Camil Petrescu)
7. Locotenentul locuieşte la vamă? nu? (Camil Petrescu)
8. Poate că poţi să ne spui cine comanda avangarda, nu? (Camil Petrescu)
9. Ai cântat miercuri seara la prietenul meu Voinescu, nu? (Camil Petrescu)
10. Situaţia d-voastră e foarte delicată, evident, o înţelegem cu toţii, de aceea şi bănuielile sunt oarecum îndreptăţite, nu? (L. Rebreanu)

Exerciţiul 11. Analizaţi construcţiile de mai jos. Argumentaţi folosirea semnului întrebării la sfârşitul lor.

1. Jucaţi ori nu jucaţi? (L. Rebreanu)
2. Se oprise sau nu se oprise? (M. Preda)
3. Vreţi să cumpăraţi moşia cucoanei ori vreţi s-o luaţi cu japca? (L. Rebreanu)
4. Am dreptate, domnule părinte, ori n-am? (L. Rebreanu)
5. Aveţi ori n-aveţi aur? (Z. Stancu)
6. Ei, ce facem, mă, mergem ori nu mergem...? (Camil Petrescu)
7. Se gândi: să bea ori să nu bea? (Z. Stancu)
8. După întâile scrisori, Laura a stat la îndoială: să-i răspundă ori să nu-i răspundă? (L. Rebreanu)
9. Spune dumneata, am ori n-am dreptate? (L. Rebreanu)
10. Ai impresia sau eşti sigură? (O. Paler)

Exerciţiul 12. Analizaţi propoziţiile de mai jos şi stabiliţi tipul lor. Argumentaţi folosirea semnului întrebării la sfârşitul lor.

1. Ce, eu n-am inimă? Nu sunt şi eu ca voi? (D. Zamfirescu)
2. De ce nu-l uită oamenii, de ce nu-l lasă în pace? (I. Agârbiceanu)
3. Care fată din sat nu s-ar fi îndrăgostit de el? (I. Agârbiceanu)

4. Dar parcă lacrimile şi bocetele au înviat vreodată pe morţi? (L. Rebreanu)
5. Ce poţi să faci când trei inşi te pândesc noaptea cu parul după poartă? (Camil Petrescu)
6. Familiei însă nu se îndura să-i mărturisească nimic. De ce să le tulbure bucuria? (L. Rebreanu)
7. Cine să se mai gândească la cele petrecute în sat în zilele din urmă? (I. Agârbiceanu)
8. Un băieţel de la ţară să aibă mai multă putere ca el, stăpânitorul atâtor pământuri şi suflete? (V. Eftimiu)
9. Nu-ţi spun eu mereu că aici toţi sunt tâlhari? (L. Rebreanu)

Exerciţiul 13. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. Spuneţi cu ce scop au fost fragmentate aceste construcţii.

1. Cine eşti? Şi ce vrei? întrebă un oştean după datină. (V. Eftimiu)
2. Nu i-ai spus că l-am căutat? că avem o afacere foarte importantă şi să ne aştepte? (I. L. Caragiale)
3. Oare era adevărat? Ea fusese? sau o dulce închipuire de sine o făcea să urmeze, deşteaptă, un vis fericit? (D. Zamfirescu)
4. Ce am în urma mea? O biografie? Sau un destin? (O. Paler)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. După propoziţiile independente interogative directe se pune semnul întrebării.

□ Realitatea e alta, tinere! (L. Rebreanu)
□ Cine are să plece? (M. Sadoveanu)
□ N-ai văzut pe nimeni? (V. Voiculescu)
□ L-a o margine drum înflori şi trandafirul. (Em. Gârleanu)
□ Şi el are să-mi facă podul? (I. Creangă)
□ El nu credea în basmele bune pentru copii. (V. Voiculescu)

b. După o frază alcătuită din propoziţii coordonate interogative directe sau după o frază formată prin subordonare cu o propoziţie principală interogativă

directă se pune semnul întrebării.

□ Cine a venit, despre cine e vorba? (Camil Petrescu)
□ Pasărea venea mereu, câteodată şi noaptea rămânea acolo, aţipind cu căpşorul sub aripă. (Em. Gârleanu)
□ Ştie atâtea glume hazlii, mângâie copilul aşa de frumos, cântă la pian atât de bine! (I. Al. Brătescu-Voineşti)
□ Nu ţi-a trecut prin cap că a fost furată de ţigani când era mică? (V. Voiculescu)
□ Ia uită-te bine, nu mă cunoşti? (Camil Petrescu)
□ Ciocănitoarea se caţără cu ghearele de trunchiul unui mesteacăn şi-l ciocăneşte de jos până sus. (Em. Gârleanu)

c. După propoziţiile interogative retorice se pune semnul întrebării.

□ Ce s-a ales din plăcerile acestei lumi? Neantul! (E. Cioran)
□ Prima lecţie s-a prelungit până după miezul nopţii. (L. Rebreanu)
□ Eşti un prieten adevărat! (L. Rebreanu)
□ Cine oare s-a oprit vreodată în faţa unui monument arhitectural să aplaude? (G. Călinescu)
□ Crezi dumneata că dreptatea e bună la ceva? (L. Rebreanu)
□ Oh, cum aş putea să uit singura fiinţă care m-a înţeles şi a avut milă de mine? (P. Istrati)

Exerciţiul 14. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să ilustreze diferite situaţii de utilizare a semnului întrebării.

Semnul exclamării

Exerciţiul 15. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos din punctul de vedere al scopului comunicării şi al afectivităţii. Argumentaţi folosirea semnului exclamării la sfârşitul lor.

1. Ce noapte senină! (G. Bacovia)
2. Ce bine era în căsuţa noastră, zână dragă! (V. Eftimiu)
3. Ce-i pasă codrului de-o suferinţă! (D. Zamfirescu)
4. Ce frumoasă era! (V. Eftimiu)

5. Ce blestemată e gura satului! (I. Agârbiceanu)
6. Îndrăzneală era trecerea prin codri! (E. Camilar)
7. Asta-i nenorocirea! (L. Rebreanu)
8. Altceva e viaţa! (L. Rebreanu)
9. Dreptatea trebuie să triumfe! (L. Rebreanu)
10. Şi, atunci era vai şi amar de pielea bietului om sărman! (E. Camilar)
11. Comoara era aici! (Cezar Petrescu)
12. Niciodată n-am văzut o broască atât de mare! (I. Teodoreanu)
13. Eşti un prieten adevărat! (L. Rebreanu)
14. Îi cât un brad, omule! (Em. Gârleanu)
15. Ah, ce noapte plină de chinuri! (P. Istrati)
16. Ce-i în mână nu-i minciună! (L. Rebreanu)
17. Ce fericiţi trebuie să fie copiii care au părinţi! (V. Eftimiu)
18. Ah, ce noapte plină de chinuri! (P. Istrati)
19. Lasă, domnule, că aşa ne trebuie, prea ne-am făcut de cap! (G. Călinescu)
20. Satul Vârtopi avu ce vorbi două săptămâni! (I. Agârbiceanu)
21. Trei oameni păşesc alături şi se îndreaptă către aceeaşi ţintă, dar ce departe sunt cu gândurile lor! (G. Călinescu)
22. Cât de departe era de cele ce trebuiau să se întâmple! (Em. Gârleanu)

Exerciţiul 16. Găsiţi în enunţurile de mai jos propoziţiile incomplete constituite din părţi de propoziţie cu caracter exclamativ şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Muncă amară şi cumplită, fără rază de nădejde! (M. Sadoveanu)
2. Frumos şi melancolic oraş! (V. Eftimiu)
3. Cu toate acestea fiecare e însetat după ceva nou … Duioasă contradicţie! (G. Bacovia)
4. – Am muncit destul şi m-am trudit. Amu-i rândul tineretului… Noi am isprăvit cu lumea… Nu zic bine? – Bine, bine! (L. Rebreanu)
5. Toamnă! Pădurea fumegă. (Em. Gârleanu)
6. Ah! Viaţa! Ce dulce era şi cât de frumoasă i se părea! (Z. Stancu)
7. Succes deplin, speranţe mari! zise el grandilocvent. (G. Călinescu)

Exerciţiul 17. Găsiţi în enunţurile de mai jos propoziţiile neanalizabile constituite din interjecţii şi adverbe de afirmaţie sau de negaţie şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Ah! Viaţa! Ce dulce era şi cât de frumoasă i se părea! (Z. Stancu)
2. Aş! Norocul meu sunt eu însumi! răspunse tânărul cu emfază. (L. Rebreanu)
3. Na! Car mi-a trebuit, car am găsit. (I. Creangă)
4. Şi cu toate că am crezut totdeauna în minuni, acolo, vai! nu era decât tot Gherăscu. (Gib I. Mihăescu)
5. Nu! Nu-mi place! (I. Agârbiceanu)
6. Da! Acum îşi aducea aminte! (I. Agârbiceanu)
7. Ura!... Să trăiască logodnicii!... (N. Gane)

Exerciţiul 18. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos şi stabiliţi tipul lor din punctul de vedere al scopului comunicării şi al afectivităţii. Argumentaţi folosirea semnului exclamării la sfârşitul lor.

1. Stai! Mâinile sus! (Camil Petrescu)
2. Haidem la gazetă, să-l vedem pe Sandu! (V. Eftimiu)
3. Lăsaţi-l pe bătrân în pace, mulţumiţi-i că m-a scăpat de la moarte! (V. Eftimiu)
4. Niciun cuvânt, nimănui! ordonă el. (V. Eftimiu)
5. Ai ceva de spus, spune! (M. Sadoveanu)
6. Te rog să fii sincer! insistă arhitectul. (G. Călinescu)
7. Spune odată despre ce-i vorba! (M. Sadoveanu)
8. Treci tu pe scenă! (A. Buzura)
9. Dă-te jos, tipule, că ne faci de râs! (V. Eftimiu)
10. Pe ei! porunci Voinicul-Voinicilor. (V. Eftimiu)
11. Am dreptate ori n-am, spune dumneata! (L. Rebreanu)
12. Să nu faci una ca asta! (G. Călinescu)
13. Nu mai vâsli spre mijlocul gârlei! Întoarce la mal! (P. Istrati)
14. Olguţa, nu te obrăznici! (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 19. Analizaţi propoziţiile şi frazele de mai jos şi stabiliţi tipul lor din punctul de vedere al scopului comunicării şi al afectivităţii. Argumentaţi folosirea semnului exclamării la sfârşitul lor.

1. Ai biruit balaurul! Să-mi trăieşti! (V. Eftimiu)
2. Alte necazuri să n-ai, fiule! mă bătu el pe umăr. (V. Eftimiu)

3. Ei, să trăieşti şi să te văd cât Coşbuc de mare! (L. Rebreanu)
4. Vai, ardă-i para focului, să-i ardă! (E. Camilar)
5. Să-ţi trăiască Petruţă! Şi să vă dea domnul fericire! (Cezar Petrescu)
6. Ah! Să fii frumoasă, fie şi numai un sfert din viaţă! Mi-aş da toată viaţa pentru acest sfert… (Camil Petrescu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. După o propoziţie exclamativă sau după o frază care conţine o propoziţie principală exclamativă sau care se termină cu o propoziţie exclamativă se pune semnul exclamării.

□ În nopţile reci de toamnă văzduhul parcă freamătă. (Em. Gârleanu)
□ Ce ciudat! Nu m-aşteptam să ne reîntâlnim aici. (G. Călinescu)
□ Un colţ curat, senin şi liniştit nu e pe lumea asta? (Em. Gârleanu)
□ Ah, cât de mult iubesc soarele, valurile, caii! (G. Călinescu)
□ Ce bine-mi pare că te văd! (Cezar Petrescu)
□ Succes deplin, speranţe mari! zise el grandilocvent. (G. Călinescu)

b. După propoziţiile neanalizabile constituite din interjecţii, vocative, adverbe de afirmaţie sau de negaţie rostite cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării.

□ Cine ştie când va mai trece? (L. Rebreanu)
□ Nu! Nimeni nu-l pomenea. (I. Agârbiceanu)
□ Ah! şi asta ce mai e?... (Camil Petrescu)
□ Au venit turcii în sat, bunicule!... (G. Galaction)
□ Măria-ta! răspunse, la rândul său, Tudorel, eu trebuie să plec. (V. Eftimiu)
□ Pe frunza unui nufăr, o broscuţă se bucură de frumuseţea dimineţii. (Em. Gârleanu)

c. După o propoziţie imperativă – completă ori incompletă – sau după o frază care se termină cu o propoziţie imperativă se pune semnul exclamării.

□ Şi cum te cheamă pe tine? (I. Creangă)
□ Şi-acum, loveşte încă o dată! (V. Eftimiu)

□ Toamna bătea la uşă, stăruitor. (L. Rebreanu)
□ Să nu faci una ca asta! (V. Eftimiu)
□ Cum se face că nu i-am văzut? (Cezar Petrescu)
□ Daţi-vă la o parte, domnilor! (D. Zamfirescu)

Exerciţiul 20. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să ilustreze diferite situaţii de utilizare a semnului exclamării.

Punctele de suspensie

Exerciţiul 21. Explicaţi folosirea punctelor de suspensie în enunţurile de mai jos. Încercaţi să precizaţi din ce cauză vorbitorul şi-a întrerupt expunerea.

1. Supune-te, că de unde nu... (V. Eftimiu)
2. Nu te uiţi la el cum stă şi se uită la mine ca un... (M. Preda)
3. Ar trebui să mergem la şeful de post şi să… (M. Preda)
4. Bagă de seamă, Birică, să ştii de la mine că… (M. Preda)
5. Ce bine ar fi să primeşti de la lume doar această pace adâncă... (M. Preda)
6. Are noroc că-i beat, altfel… (L. Rebreanu)
7. Cocoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că... (I. L. Caragiale)
8. Ţine-ţi gura, neruşinato! Ai noroc că mă aflu în casă străină. Altfel… (Z. Stancu)
9. Am greşit, văd bine, dar… (L. Rebreanu)
10. Poate că Ion totuşi n-a venit încă şi atunci… (L. Rebreanu)
11. Lasă-l să mănânce cât vrea. La vârsta lui... (I. Teodoreanu)
12. De altfel, situaţia mea e atât de lamentabilă, atât de ... (L. Rebreanu)
13. A fost prea bună, prea îngăduitoare şi de-aceea... (L. Rebreanu)
14. – Fericirea e pavăza laşităţii, pe când răzbunarea…
– E tot un fel de fericire, zâmbi Bologa, întrerupându-l. (L. Rebreanu)
15. – Dumneata ştii, domnule, dumneata trebuie să ştii... Jandarmul nu-l lăsă să-şi isprăvească întrebarea. Îl repezi: – Ce să ştiu? (Z. Stancu)

Exerciţiul 22. Argumentaţi prin ce se explică folosirea punctelor de suspensie în propoziţiile şi frazele de mai jos.

1. Se uita liniştit la oameni, la arie, la căruţe… (M. Preda)
2. Trecu o săptămână, două, cinci… (L. Rebreanu)
3. Spuse fiecare cum îl cheamă şi cam ce i-ar trebui: atâta făină, atâta mălai, atâta sare, atâta untdelemn, atâta... (Z. Stancu)
4. În singurătatea în care trăiesc mi s-ar cuveni poate un cuvânt, o atenţie… (M. Sadoveanu)
5. Câţiva tineri grăbiţi. Un ofiţer… Apoi nimeni. (V. Eftimiu)
6. Să-i cheme pe toţi, pe Dinu, pe… (Cezar Petrescu)
7. Va fi având şi el un pat, o masă, veşminte… (I. Agârbiceanu)
8. Câmpul şi cetatea se vor fi cutremurat de mugetul miilor de vite, de nechezatul cailor, de lătrăturile câinilor, de strigătul copiilor… (E. Camilar)
9. Atunci interveni ofiţerul cu întrebări grăbite despre lupta în care a fost rănit Apostol, despre noutăţile frontului, despre perspectivele păcii… (L. Rebreanu)
10. Pe masă erau câteva cărţi aduse de acasă, biblioteca lui, apoi caiete cu însemnări, cu crâmpeie de poezii, cerneală, tocuri… (L. Rebreanu)
11. Se despărţiră promiţându-şi că vor mai vorbi, că deocamdată a fost o luare de contact, că… (L. Rebreanu)
12. Niciun eveniment mai important nu venea să-i scoată din toropeala cotidiană. Până când, într-o zi… Sau, mai bine zis, într-o noapte… (V. Eftimiu)
13. Plecând în armată lăsasem celui mai bun prieten al meu tot ceea ce aveam, haine, cărţi, manuscrise, fotografii, scrisori... (M. Preda)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Întreruperea definitivă a şirului vorbirii, în cazul unui enunţ neterminat, se marchează cu ajutorul punctelor de suspensie.

□ Câteva săptămâni a aşteptat Arsenescu semnul binecuvântat. Aşteptare zadarnică… (V. Eftimiu)
□ E vorba de tatăl tău, e vorba de numele... (Camil Petrescu)
□ Pământul a devenit o valoare îndoielnică până ce se vor lămuri situaţiile. Aşa că... (L. Rebreanu)
□ Ideea se propagă din ce în ce mai insistent. (L. Rebreanu)
□ În sfârşit ziua cea mare răsări frumoasă... (L. Rebreanu)

□ Ţi-am făcut eu vreo pagubă? (V. Eftimiu)

b. Scindarea replicii produsă sub influenţa unor factori afectivi sau ca urmare a intervenţiei neaşteptate a interlocutorului se marchează cu ajutorul punctelor de suspensie.

□ Nu mai sunt nici lăcuste, nici greieri... au murit de frig. (I. Al. Brătescu-Voineşti)
□ Şi totuşi ideea nu poate muri! (L. Rebreanu)
□ Ce răsplată vrei să-ţi dau? (V. Eftimiu)
□ Se va întâmpla... ceea ce va fi să se întâmple... (Camil Petrescu)
□ Ţara e la grea răspântie. (V. Eftimiu)
□ Am văzut... am văzut! şopti tânărul istovit. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 23. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să ilustreze diferite situaţii de utilizare a punctelor de suspensie.

II. Semnul întrebării, semnul exclamării şi punctele de suspensie în interiorul propoziţiei

Exerciţiul 24. Analizaţi frazele de mai jos. Găsiţi propoziţiile intercalate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Nici eu nu sunt bogată şi papucii ăştia eu nu vreau să-i port – cum o să umblu cu nişte papuci cu care a umblat mama înainte de a muri? – ci să-i păstrez ca amintire… (Z. Stancu)
2. Deasupra, cerul boltit era plin de stele. Iar stelele – ce ştiau? – licăreau nepăsătoare. (Z. Stancu)
3. Te văd că eşti un băiat isteţ şi – mai ştii păcatul? – poate şi harnic. (I. Creangă)
4. Dacă s-ar fi cântărit – dar îi mai ardea de asta? – ar fi tras... mult optzeci de ocale. (Camil Petrescu)
5. Un duşman de lup – ş-apoi ştiţi care? – chiar cumătrul caprei, care de mult pândea vreme cu prilej ca să pape iezii, trăgea cu urechea la peretele din dosul casei, când vorbea capra cu dânşii. (I. Creangă)
6. Însă cel mare se dă după uşă şi – să tragă, să nu tragă? – în sfârşit, trage zăvorul... (I. Creangă)

7. Banca, pe care stătuse ea, îmi devenea nu numai scumpă, dar şi – cum să zic? – îmi inspira respect. (G. Ibrăileanu)
8. În ciuda faptului că nu eram bun de nimic – sau din cauza asta? – am fost însetat de glorie şi ros de ambiţii tainice. (O. Paler)
9. Oamenii – ce puteau oamenii să facă? – priveau din urmă de pe lângă carele lor speriaţi. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 25. Analizaţi frazele de mai jos. Găsiţi cuvintele sau propoziţiile intercalate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Încet, prin întuneric, şi-a tras fusta de lână, s-a învelit c-o caţaveică veche de douăzeci de ani (unde mai găseşti acu aşa caţaveici!), s-a îmbrobodit şi s-a cinchit înaintea vetrei. (M. Sadoveanu)
2. Urcă treptele cazinoului (ale fostului cazinou!) şi intră în sala de lectură. (N. Breban)
3. Avea douăzeci şi opt de ani şi chiar în ziua respectivă, curat ghinion! sau semn al destinului! i-a căzut sub ochi o frază fatală. (O. Paler)
4. Ghetele prăfuite odihneau pe şalul turcesc, şi – ciudat! – nicio observaţie! (I. Teodoreanu)
5. Soacră-mea – fie-i ţărna uşoară! – aşa a făcut cu mine. (I. Creangă)
6. Fratele cel sărac – sărac să fie de păcate! – tot avea şi el o pereche de boi… (I. Creangă)
7. Nu întâmplător, de când am venit de la spital, m-am gândit deseori că am trăit cu piciorul pe frână (ce păcat că n-am derapat!), prea defensiv, prea precaut şi că, din această cauză, am în urma mea o existenţă cu prea multe febre false. (O. Paler)
8. Regrete care, vorba lui Nietzsche, seamănă unor câini care mănâncă piatră (ah, ce extraordinară comparaţie!). (O. Paler)
9. Mândrii cavaleri francezi, siguri de izbândă, ţin morţiş, o, în adevăr morţiş! să li se lese lor întreagă, cinstea celui dintâi pas spre biruinţă. (A. Vlahuţă)
10. Îşi scutură capetele frumoase, – să le tai în marmoră! – ca să se tocmească bine părul luciu, şi privesc la urda şi la caşul alb ca zăpada. (I. Agârbiceanu)
11. A, dacă nu ne-am iubi pe noi fără măsura, dacă n-am face atâta caz de persoana noastră şi dacă ne-am dojeni de câte ori am minţit, sau ne-am surprins asupra unei răutăţi, ori asupra unei fapte urâte, dacă în sfârşit,

ne-am examina mai des si mai cu nepătimire (lesne-i de zis!), am ajunge să răzuim din noi, partea aceea de prostie fudulă, de răutate si de necinste murdară, din care se îngraşă dobitocul ce se lăfăieşte in nobila noastră făptură. (A. Vlahuţă)

Exerciţiul 26. Explicaţi folosirea punctelor de suspensie în enunţurile de mai jos. Spuneţi din ce cauză vorbitorul şi-a întrerupt expunerea. Analizaţi structura propoziţiilor şi observaţi după ce părţi de propoziţie se folosesc punctele de suspensie.

1. Şi… care e părerea dumneavoastră? (G. Călinescu)
2. Şi... nu s-a întors? (Z. Stancu)
3. Şi... de ce mi l-ai dat? (Z. Stancu)
4. Şi... cu mine ce-ai de gând să faci? întrebă, cu sfială, Alina-Linda. (V. Eftimiu)
5. Mă gândeam... Mă gândeam să nu vă iau timpul. (Z. Stancu)
6. Mai avea flori… multe în cameră? (Camil Petrescu)
7. Oameni bolnavi... ce pot să facă? (Camil Petrescu)
8. Urşii... Ce e cu urşii? (Z. Stancu)
9. Ceea ce s-a întâmplat acum e numai începutul... numai începutul. (Z. Stancu)
10. Nu s-au întors decât peste şase luni… în primăvară. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 27. Explicaţi folosirea punctelor de suspensie în enunţurile de mai jos. Găsiţi printre exemplele date propoziţiile în care vorbitorul şi-a întrerupt comunicarea: a) din cauza stării emotive în care se află în momentul comunicării; b) din cauză că nu găseşte cuvântul potrivit; c) sub influenţa unei cauze exterioare care îl împiedică să-şi continue gândul.

1. Va fi trecut un ceas, un veac… până auzi paşii cunoscuţi în tindă. (I. Agârbiceanu)
2. Vorbea de o femeie, de una ... cum îi zicea?... Veronica. (I. Agârbiceanu)
3. Aşa… slugă vicleană ce-mi eşti!? (I. Creangă)
4. N-ar fi putut crede asta nimeni... niciodată, odată cu capul. (Camil Petrescu)
5. Eu să fiu în locul… (ezită cu ibricul în mănă fiindcă nu găsea cuvântul potrivit) să fiu în locul domnului Alecu Precup, aş fi ceva mai

bănuitor… (Cezar Petrescu)
6. Ei, nu-i nimic… Parcă nu mă aşteptam? zise Herdelea îngălbenit şi tremurând. Eram doar sigur… Mă mir că a întârziat atâta… (L. Rebreanu)
7. Drept să-ţi spun, mă… doare… capul… (C. Hogaş)
8. Da, socoteala nu e rea... dar... sunt atâţia dar şi atâţia dacă... (Camil Petrescu)
9. Cum să risc eu toate acestea pentru… pentru ceva… pentru un vis? (L. Rebreanu)
10. …Dar prostia tinereţii e o boală care trece, ca şi vărsatul de vânt… suspină pârcălabul. (M. Sadoveanu)
11. Acolo, de abia suflând, se ghemui cu ochii închişi… să nu-şi mai vază umbra! (Em. Gârleanu)

Exerciţiul 28. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să ilustreze diferite situaţii de utilizare a semnului întrebări, a semnului exclamării şi a punctelor de suspensie în interiorul propoziţiei.

III. Semnele de punctuaţie folosite în cazul omisiunii unor componente ale propoziţiei sau ale conversaţiei

Exerciţiul 29. Analizaţi sintactic enunţurilor de mai jos. Delimitaţi şi numerotaţi propoziţiile din structura frazelor. Restabiliţi verbele copulative omise şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite. Citiţi în glas propoziţiile şi stabiliţi dacă în locul verbelor omise se face pauză.

1. Dumneata, capul şi eu, unealta. (H. Lovinescu)
2. Mirii veniseră de la biserică şi se aşezaseră între cei doi nuni. Fata, veselă şi mândră. (V. Voiculescu)
3. Eu, şireată? zise ea tare, dar roşindu-se. (D. Zamfirescu)
4. Eram total năucit. Eu, maestru? Eu, interviu? (V. Eftimiu)
5. Vorbă multă, sărăcia omului. (Folclor)
6. Boală lungă, moarte sigură. (Folclor)
7. Lauda mincinosului, bucuria nebunului. (Folclor)
8. Muierea bărbată, avuţia casei. (Folclor)
9. Să fiu cel mai cuminte-n sat şi tu, cea mai frumoasă. (O. Goga)
10. Celălalt, mai voinic decât toţi şi râdea des şi tare. (M. Sadoveanu)

11. Rezultatele: adevărate minuni… (G. Bacovia)
12. Acolo... nisipul, stâncile, marea, abrutizarea luminoasă a ceasurilor petrecute pe plajă ori in apă. (O. Paler)
13. Mi se păru chiar că-i văd: jerpeliţi, nemâncaţi, plini de vânătăi, desculţi. (Z. Stancu)
14. Trecu pe stradă un bragagiu turc, cu doniţă în mână. Fesul turcului – vechi şi roşu. Cămaşa – zdreanţă. Şalvarii – peticiţi. Picioarele – negre, păroase, goale. (Z. Stancu)
15. Slavă Domnului, bine, cum nu se poate mai bine. Sănătatea – sănătate. Negustoria – negustorie. Totul… Totul îmi merge ca pe roate. (Z. Stancu)
16. Ventuzele – lucru sfânt. (M. Sorescu)

Exerciţiul 30. Analizaţi structura enunţurilor de mai jos. Precizaţi în care enunţuri a fost omis verbul *a fi* din construcţiile pasive şi în care a fost omis verbul copulativ *a fi*.

1. Eram îngheţat. Mâinile şi picioarele, pieptul, capul, zdrobite. (P. Istrati)
2. Şi băiatul, tot mai zăpăcit, şi fata, mai rece. (L. Rebreanu)
3. Afară, noapte şi linişte. Era târziu. (P. Istrati)
4. Uliţa satului era pustie; câţiva băieţi, într-o hudicioară, se băteau cu omăt; încolo – nimeni. (Em. Gârleanu)
5. Conacul era împrejmuit cu un zid, poarta, ferecată. (P. Istrati)
6. Pescuitul primitivilor era agerime; vânatul – forţă şi rezistenţă. (M. Sadoveanu)
7. Afară: lumina lunii, linişte, spaţiu, libertate... Aici: închisoare, desfrâu, tiranie... (G. Ibrăileanu)
8. În curtea plină de urzici, niciun semn de viaţă. (O. Paler)
9. Se uită de jur împrejur: nimeni… (I. Al. Brătescu-Voineşti)
10. În jur, cât vedem cu ochii, pustiu şi numai pustiu. (Z. Stancu)

Exerciţiul 31. Analizaţi structura enunţurilor de mai jos. Restabiliţi predicatele omise şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite. Stabiliţi, prin citire, dacă în locul predicatului omis se face pauză.

1. În odaie, linişte. Linişte şi un miros! (Em. Gârleanu)
2. Cerbul o luă la goană, vânătorul, după el. (V. Eftimiu)

3. Pe la mese şi în cele câteva tufişuri de liliac şi lămâiţi, lume adulmecând mirosul de fripturi şi mititei. (Camil Petrescu)
4. Începurăm să râdem amândoi. El, din toată inima, ca omul sănătos căruia îi merge din plin. Eu, din gât numai. (Z. Stancu)
5. Se îndreptă liniştit spre casă… Lumea, după el. (Camil Petrescu)
6. În case locuim noi. Voi, afară. (Z. Stancu)
7. Adelica făcea pe Osman-paşa, iar Costel, pe Valter Mărăcineanu. (V. Eftimiu)
8. Gândiţi-vă! Să stai pe malul unui fluviu care desparte două ţări. Dincoace domneşte pacea şi ordinea. Dincolo, groaza şi haosul. (Gib I. Mihăescu)
9. La început a fost suliţa, apoi, scutul. (V. Eftimiu)
10. Pe jos era aşternut un ţol făcut în război, din petice, iar pe pat era o cergă mare, albă, miţoasă. La căpătâi, o ladă, şi peste ea, velinţe. (Camil Petrescu)
11. Dar vă gândiţi, eroi, că zeii sunt departe, sus, duşmanii, lângă noi! (G. Coşbuc)
12. Aşeză sfeşnicele de alamă cu lumânări de ceară pe aceeaşi faţă şi, între ele, o pită mare de grâu. Lângă pită, brânză de burduf în strachină de lut. Lângă brânză, cepe. Şi lângă cepe, un ulcior de vin. (M. Sadoveanu)
13. Foarte jos, la picioare, se zărea lacul sclipind ca o placă de cristal, iar în depărtare, o vastă întindere de câmp, ca dintr-un avion la înălţime mică. (G. Călinescu)
14. Arderea şantierului îi păruse o prevestire rea, iar glontele în piept, sfârşitul. (G. Călinescu)
15. Doar la câteva zeci de metri, pe şosea, se aflau patru camioane, cu mitraliere în poziţie de tragere, iar în faţa bisericii, câteva motociclete. (M. Eliade)

Exerciţiul 32. Analizaţi textele de mai jos. Restabiliţi verbele copulative şi predicatele omise a căror lipsă nu este marcată. Precizaţi norma de punctuaţie care se aplică în aceste cazuri.

1. Un unchi era lăutar, iar feciorul acestuia ţambalagiu. (Camil Petrescu)
2. Nepăsarea era însă prefăcută, iar urechea ascuţită. (Cezar Petrescu)
3. Când mă sculai a doua zi, cerul era limpede şi soarele sus. (C. Hogaş)

4. Lume nu era, tribunalul gol. (M. Preda)
5. Nici nebunul coarne, nici înţeleptul aripi are. (Folclor)
6. Pasărea se prinde cu grăunţe, omul cu vorbe frumoase. (Folclor)
7. Drumul tău e încolo, al meu încolo… (Cezar Petrescu)
8. Fagul sună mai tare, frasinul mai înăbuşit. (Em. Gârleanu)
9. Unii trăiesc muncind ş-alţii vorbe potrivind. (Folclor)
10. Una gândeşte cârciumarul şi alta beţivul. (Folclor)
11. Lucrători sunt mulţi, meşteri puţini. (Folclor)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. În locul verbului copulativ omis prin elipsă se pune virgulă, linia de pauză, iar, în cazuri mai rare, două puncte.

□ Am răspuns că ştiu, deşi nu ştiam, dar mă gândeam că o să învăţ repede... (M. Preda)
□ Un om mai puţin: un fapt prea obişnuit. (M. Sadoveanu)
□ Dacă-i aşa, apoi pune chiar acum caii la trăsură, căci vreau să plec de aici cu copiii mei. (I. Slavici)
□ Era spre toamnă; oraşul – aproape adormit. (G. Bacovia)
□ Gluma, glumă – treaba, treabă. (Folclor)
□ Măriuca era de şapte ani. Vlad, de cinci. (G. Galaction)

b. În construcţiile eliptice, lipsa predicatului verbal se marchează prin virgulă, prin linia de pauză sau, în cazuri mai rare, prin două puncte.

□ În ogradă are să se uite la casa zbârlită; în casă, la pereţii plini de sărăcie. (M. Sadoveanu)
□ L-am întrebat de ce, n-a vrut să-mi spună. (M. Preda)
□ Foarte jos, la picioare, se zărea lacul sclipind ca o placă de cristal, iar în depărtare, o vastă întindere de câmp, ca dintr-un avion la înălţime mică. (G. Călinescu)
□ Priveam cu uimire sălbăticia locurilor. Peste tot, sărăcie de preistorie. (V. Voiculescu)
□ Experienţa a avut îndoit efect, şi el – dublă mulţumire. (V. Voiculescu)

□ De acolo trecu la geam, unde examină termometrul, şi alături de perete – barometrul. (G. Călinescu)

Exerciţiul 33. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri în care omisiunea unor elemente este marcată prin semne de punctuaţie.

IV. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie coordonate

Părţile de propoziţie coordonate juxtapuse

Exerciţiul 34. Subliniaţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate juxtapuse. Identificaţi tipul lor şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite.

1. Iazul, locul şi pădurea de pe-aici sunt ale noastre. (I. Creangă)
2. Plânsul, vorbele aprinse ale femeii umplură casa. (I. Agârbiceanu)
3. Pe unii boala, suferinţa i-au întărit. (O. Paler)
4. În urma lor rămânea ruina, cenuşa. (E. Camilar)
5. Femei, bărbaţi îl opreau mereu. (I. Agârbiceanu)
6. Doinele, poveştile, muzica şi poezia sunt arhivele popoarelor. (A. Russo)
7. Tata, frate-meu Ion, soră-mea Evanghelina s-au dus la Păscuţu. (Z. Stancu)
8. Ce rost are această făptură, această gânganie, acest lucru neînsufleţit? (V. Eftimiu)
9. Creaţia, sensul, ideea sunt ale omului sărac. (C. Noica)
10. Cântecul, dansul, petrecerea începură. (P. Istrati)
11. Îndârjirea, egoismul şi cruzimea cu care omul acesta a urmărit o ţintă îl înfricoşau. (L. Rebreanu)
12. Săptămânile, lunile, anii treceau. (V. Eftimiu)
13. Câmpiile, dealurile, văile erau pline de un murmur surd. (M. Sadoveanu)
14. Beţivii, sfinţii, îndrăgostiţii şi poeţii se află iniţial la aceeaşi distanţă de cer sau, mai bine zis, de pământ. (Em. Cioran)
15. Rar se întâmpla să-i copleşească o tristeţe neînţeleasă, o frică, o presimţire de nenorocire. (I. Agârbiceanu)

16. Balaurii, leii, tigrii, lupii rămâneau fără nicio putere la auzul doinei ce izvora din această unealtă fermecată. (V. Eftimiu)
17. Ţărani, orăşeni, bătrâni, tineri, femei şi chiar copii alergau, se opreau, se certau, se rugau… (L. Rebreanu)
18. Vedea cum rămân în urmă râpele, livezile, lanurile, pădurile, dealurile care au fost martorii tinereţii ei. (L. Rebreanu)
19. Atunci, un morman de hârtii, fotografii, mici calendare, pachete de scrisori legate cu panglică se rostogoliră pe parchet. (G. Călinescu)
20. Aşteptări, doruri, deznădejdi şi bucurii străvechi înviau în sufletele lor, înseninându-le fericirea. (L. Rebreanu)
21. Cerul fără margini, stuful fără fund, umbra amurgurilor, glasurile nopţii, sunt puteri străvechi subt care se pleacă. (M. Sadoveanu)
22. Aurul munţilor, rodirea cea îmbelşugată a câmpiilor, ispititoarele bogăţii ale oraşelor stârnesc pofta de pradă a neamurilor fără căpătâi, ce cutreieră meleagurile neîngrădite în hotarele romane. (A. Vlahuţă)

Exerciţiul 35. Identificaţi numele predicative coordonate din propoziţiile de mai jos şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Lacătul era încuiat, neatins. (I. Agârbiceanu)
2. Aerul era limpede, curat. (Z. Stancu)
3. Se făcuse mai frumoasă, mai sprintenă, mai harnică. (I. Agârbiceanu)
4. Apa era dulce, limpede şi răcoritoare. (Camil Petrescu)
5. Ideile mele erau, poate, prea vaste, prea nebuloase, prea abracadabrante, irealizabile. (V. Eftimiu)
6. Fata moşneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare şi bună la inimă. (I. Creangă)
7. Purtarea noastră devenise grosolană, nerăbdătoare, disperată. (P. Popescu)
8. Era pricepută, răbdătoare, calculată, rece, mai ales când era vorba de afacerile ei. (G. Călinescu)
9. Era harnică, alergătoare, strângătoare. (L. Rebreanu)
10. Casa cu storurile trase era mută, închisă, ostilă. (I. Teodoreanu)
11. Geţii erau viteji, mândri şi netemători de moarte. (A. Vlahuţă)

12. Până acum câteva săptămâni avusese convingerea că iubirea e ceva foarte poetic, eteric şi romantic, ceva scăldat în serenade, oftări şi visări la lună. (L. Rebreanu)
13. Dar casele nu mai erau nici de ţară, nici de oraş. (Cezar Petrescu)

Exerciţiul 36. Identificaţi atributele coordonate din propoziţiile de mai jos şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Iarba deasă, grasă, presărată cu trifoi unduia ostenită de răcoarea dimineţii. (L. Rebreanu)
2. O curiozitate vie, lucidă, bolnavă, mă împinse în cele din urmă spre cătunul fără nume. (Gib I. Mihăescu)
3. Căzuse peste ţară iarnă grea, aspră, crâncenă. (Z. Stancu)
4. Nume de gări româneşti, ungureşti, austriece, germane au trecut, una după alta, şi încă o zi, şi încă o noapte. (V. Eftimiu)
5. În ochii mari, negri, obosiţi, răsăreau deseori scântei ca dintr-un foc ce mocneşte de mult. (L. Rebreanu)
6. Omul cu ochii mari, negri, înconjuraţi cu mult alb, fu gata să cadă jos. (Camil Petrescu)
7. Ici-colo, copacii se aplecau încărcaţi de zăpadă ca de o povară albă, diafană şi rece. (Camil Petrescu)
8. Faţa bronzată avea linii aspre, întunecate. (I. Agârbiceanu)
9. Înţelegătoare, miloasă, mama îi mai umple o dată strachina. (Z. Stancu)
10. Boierul, mic, uscat, stă în cerdac, pe o laviţă, turceşte, şi priveşte încruntat. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 37. Identificaţi complementele directe coordonate din propoziţiile de mai jos şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Gligor cercetă cu de-amănuntul curtea, casa. (I. Agârbiceanu)
2. Căuta mereu locuri tot mai ascunse, primejdii tot mai mari, fiare tot mai sălbatice. (V. Eftimiu)
4. Pe cei buni însă, pe cei vrednici, pe cei fără de frică, îi înviora, le întărea puterea. (V. Eftimiu)
5. Mi-a adus un ceai, o porţie de şuncă, două ouă moi şi o sticlă de apă minerală. (V. Eftimiu)

6. Am trecut un sat, două sate, mai multe pâraie, mai multe lunci, fără să pot rosti un cuvânt. (N. Gane)
7. Alţii legau pe ispravnici, pe zapcii, pe egumeni, pe toţi slujitorii stăpânirii. (V. Eftimiu)
8. Un sol scit îi aduse atunci un guzgan, o broască, o pasăre şi cinci săgeţi. (A. Vlahuţă)
9. Să se aducă mălai, cartofi, mezeluri, ouă. (V. Voiculescu)
10. El cumpăra covoare, ceasuri, aparate sanitare, aparate optice. (G. Călinescu)
11. Într-o dimineaţă ceru infirmierei o foaie de hârtie, un creion şi un plic. (M. Eliade)

Exerciţiul 38. Identificaţi complementele indirecte coordonate din propoziţiile de mai jos şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Vorbiră despre vreme, despre pământ, despre sărăcie. (L. Rebreanu)
2. Dar nu e tot aşa cu cei răi, cu cei lacomi, cu cei leneşi. (V. Eftimiu)
3. Într-o clipă îşi aminti de arii, de snopii de grâu, de Moromete. (M. Preda)
4. Se lăsă dus de amintiri, de înduioșări. (V. Eftimiu)
5. Totul e pătruns de ploaie, de deznădejdea nesfârşită a zilei acesteia de toamnă. (Camil Petrescu)
6. Ai dreptul la linişte, la altfel de slugi, la o altfel de îngrijire… (Cezar Petrescu)
7. Uşa s-a închis pe dinăuntru de îmbulzeala celor orbiţi de spaimă, de flăcări, de fum. (Cezar Petrescu)
8. Ion Ursu caută cu ochii vreun cunoscut; ar vrea să afle veşti despre satul lui, despre căsuţa zbârlită, despre copii, despre Domnica. (M. Sadoveanu)
9. Apoi am vorbit despre Viena, despre operete, despre americani, în sfârşit, prieteneşte!… (L. Rebreanu)
10. Mirosea frumos a munte, a răşină, a iarbă strivită şi a aburi de mămăliguţă fierbinte! (V. Voiculescu)
11. Uitase parcă de lostriţă, de undiţe, de căprioare. (V. Voiculescu)
12. Dar mirosea tot aşa de proaspăt a adâncuri răscolite, a peşte sărat, a alge descompuse şi a ţiţei. (V. Eftimiu)

Exercițiul 39. Identificați părțile de propoziție coordonate între care există un raport de coordonare adversativă. Explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. În viață trebuie să contăm pe realități, nu pe vise. (L. Rebreanu)
2. Veți fi auzit că popa are mână de luat, nu de dat. (I. Creangă)
3. Domnul Ciolac e profesor de matematică, nu de logică. (M. Sadoveanu)
4. Timpul se măsura cu veacurile, nu cu anii. (Cezar Petrescu)
5. În lumea asta de la târg, merge cu tocmeala, nu cu dreptatea. (M. Sadoveanu)
6. D-apoi o viață avem, nu o sută! bufni Serafim Bogoș. (L. Rebreanu)
7. Reformele se discută cu oameni sănătoși, nu cu bolnavi sau cu exaltați. (L. Rebreanu)
8. Ținea cu aceia care întăreau că arătarea e bărbat, nu femeie. (I. Agârbiceanu)
9. Importantă e vorba, nu fapta. (L. Rebreanu)
10. Exprim un destin, nu o simplă viață... (M. Preda)

Exercițiul 40. Identificați, în exemplele de mai jos, perechile constituite din părți de propoziție coordonate juxtapuse care sunt legate între ele prin conjuncția *și.* Explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Rădăcinile erau pretutindeni înfipte acum: fier și mașini, sârme și sfredele, țevi și temelii de ciment. (Cezar Petrescu)
2. Cândva crescuse pe aici grâu și porumb, orz și ovăz, secară și floarea-soarelui. (Z. Stancu)
3. Îți fură munca și avutul, zilele și verile. (V. Eftimiu)
4. Dintr-acolo se întorceau de multe ori la marginea târgului vânători bărboși, care vorbeau de vulpi și lupi, iepuri și vidre, sitari și rațe. (M. Sadoveanu)

Exercițiul 41. Selectați din opere artistice sau din presa periodică cinci enunțuri cu părți de propoziție coordonate juxtapuse.

Părțile de propoziție coordonate legate prin conjuncții nerepetate

Exercițiul 42. Găsiți, în enunțurile de mai jos, părțile de propoziție coordonate legate prin conjuncții nerepetate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Nu mi-e frică de întuneric, nici de vânt... (M. Eliade)
2. Cărarea pe care apucase Agripina era cea mai scurtă, dar cea mai anevoioasă. (G. Galaction)
3. Eram nevinovat, dar speriat. (M. Preda)
4. Era iarnă plină, dar numai cu îngheț. (V. Voiculescu)
5. Deștept băiat, dar ingrat. (I. L. Caragiale)
6. Fusese băiat curățel și isteț, dar sărac iască și lenevior de n-avea pereche. (L. Rebreanu)
7. Localnicii erau gospodari strădalnici, dar cam nevoiași. (L. Blaga)
8. Acasă era calm și rar la vorbă, dar nu ursuz. (L. Blaga)
9. Marele industriaș voia să fie politicos, dar în același timp ironic. (V. Eftimiu)
10. Acum sunt două mărci pe lume la fel, dar numai două. (V. Voiculescu)
11. Marele industriaș voia să fie politicos, dar în același timp ironic. (V. Eftimiu)
12. În primăvară, boierul îl luă alături de dânsul în viața încordată, dar sănătoasă și roditoare, a plugarilor. (Em. Gârleanu)
13. Era odată o babă, care avea trei feciori nalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte. (I. Creangă)
14. Duceam o viață liberă, pribeagă, dar păcătoasă. (P. Istrati)
15. Era sărac și fără protectori, dar bun și inteligent. (P. Istrati)
16. Era un vis foarte frumos, dar foarte trist. (M. Eliade)
17. Pentru el plecarea jandarmului în război nu era un prilej de supărare, ci de bucurie. (I. Agârbiceanu)
18. Dar ea nu mânca acasă, ci la o soră a ei. (Camil Petrescu)
19. Locuința părintească nu era palat boieresc, ci o casă modestă de țară. (G. Călinescu)
20. N-o să trecem peste apă mâine, ci poimâine dimineață. (Z. Stancu)
21. Nu se gândea însă la starea ei, ci la copil. (Camil Petrescu)
22. Lăutarii nu sunt țigani, ci săteni din munte. (C. Petrescu)
23. Nu pumnii, ci ochii oamenilor mă sperie. (B. Șt. Delavrancea)

24. Ţara nu se serveşte cu declaraţii de dragoste, ci cu muncă cinstită şi, la nevoie, cu jertfă. (M. Sadoveanu)

Exerciţiul 43. Analizaţi propoziţiile de mai jos. Observaţi ce semne de punctuaţie se folosesc în cazul conjuncţiei *deci*.

1. Veniturile bătrânului, deci ale lui, erau de o sută de ori mai mari decât ceea ce primea, anual, studentul fără studii de la Paris. (V. Eftimiu)
2. Poposisem deci în locuri încântate unde timpul n-avea noimă şi fiinţă. (M. Sadoveanu)
3. Nu se putea deci întoarce înainte de trei zile. (Camil Petrescu)
4. Porni deci cu acei flăcăi din şapte sate şi ajunse la pădure. (V. Eftimiu)
5. Se prefăceau deci a nu cunoaşte nimic. (Cezar Petrescu)
6. A găsit acolo şi pe Anişoara cu care deci se împăcase. (Camil Petrescu)
7. Mai reală existenţă au ideile răsărite din suflet, deci dintr-o esenţă spirituală. (L. Rebreanu)
8. Mai reală existenţă au ideile răsărite din suflet, deci dintr-o esenţă spirituală. (L. Rebreanu)
9. Wolf îşi trecuse licenţa la o universitate germană, era deci profesor. (L. Blaga)
10. De altfel se făcuse ora şase şi deci era momentul suprem să se gătească pentru diseară. (L. Rebreanu)
11. Din ţigan s-a prefăcut deci stăpân. (V. Voiculescu)

Exerciţiul 44. Analizaţi propoziţiile de mai jos. Observaţi ce semne de punctuaţie se folosesc în cazul conjuncţiei *aşadar*.

1. Aşadar, învoiala e gata. (Z. Stancu)
2. Era aşadar adevărat basmul acestui tezaur fără seamăn, despre care mersese vestea ca de-o altă minune a lumii. (Cezar Petrescu)
3. Aşadar, trădătorul e Dincă. (Camil Petrescu)
4. Aşadar, evenimentul s-a consumat. (Camil Petrescu)
5. Aşadar, era adevărată informaţia care i-a venit pe la asfinţitul soarelui. (Camil Petrescu)
6. Mâine, aşadar, va fi ziua nunţii lui. (Z. Stancu)
7. Aşadar, merg la comoară! (Cezar Petrescu)

8. Aşadar, a cam avut cum şi de unde să afle de ce şi în ce chip se ascund anumite comori. (Cezar Petrescu)
9. Vezi, aşadar, Alexandre, că nu e vorba numai de o nălucire? (Cezar Petrescu)
10. Acesta era, aşadar, ochiul de mare! (L. Blaga)
11. Cu aceasta izbutii, aşadar, să ocup tocmai ultimul loc în sală. (L. Blaga)
12. Aşadar, mă lovesc de-un refuz! (Camil Petrescu)
13. Un grup de ţigănuşi îmi arată cu bucurie pe unguri fugind spre dealurile din stânga. Aşadar, nu vom prinde niciunul. (Camil Petrescu)
14. Dincolo de zid se găsea, aşadar, o mare. (O. Paler)
15. Plecând de la cuvântul unui om de spirit că singurul sens al existenţei e de a-i găsi un sens – am adunat în caietul acesta o serie de reflecţii şi de îndoieli a căror unică valoare e sinceritatea lor, nudă, nestilizată, aşadar nealterată. (M. Eliade)

Exerciţiul 45. Observaţi ce semne de punctuaţie se folosesc în cazul locuţiunii conjuncţionale *prin urmare*.

1. Prin urmare, nu nega cu destulă energie. (G. Călinescu)
2. Înţelegi, prin urmare, că pentru timpul de faţă picioarele tale îţi sunt o adevărată nenorocire. (C. Hogaş)
3. Vina e covârşitoare, desigur, dar Curtea va asculta cu luare-aminte apărarea d-tale… Prin urmare, vorbeşte… (L. Rebreanu)
4. La acest sanatoriu vin, prin urmare, numai oameni sănătoşi? (G. Călinescu)
5. Eu sunt convins că tu ţii la Gigi şi că, prin urmare, nu eşti o simplă fată sedusă, mai ales că-l ştiu om de onoare şi binecrescut. (G. Călinescu)
6. Eram la 18 iulie, cu două zile adică înainte de iarmarocul de la Fălticeni şi, prin urmare, o mulţime de care ţărăneşti, încărcate cu de-ale vânzării, se opriseră aici din drumul lor spre iarmaroc. (C. Hogaş)
7. Stariţa schitului era rudă cu tovarăşul meu de drum şi, prin urmare, de la sine se înţelege că furăm cu deosebită cinste primiţi. (C. Hogaş)
8. N-aveam furculiţe şi, prin urmare, căutam a da mămăligii forma cea mai nimerită spre a luneca pe gât. (C. Hogaş)

9. Cât despre tovarăşul meu, nu-l vedeam şi, prin urmare, nici nu ştiam ce face; sunt sigur însă că şi pe dânsul îl frământau cam tot aceleaşi gânduri. (C. Hogaş)
10. Părerea mea izbuti, cu condiţia numai ca să luăm cai, deoarece opincile noastre erau aproape ferfeniţă şi, prin urmare, tălpile noastre în primejdie. (C. Hogaş)
11. Eram la 18 iulie, cu două zile adică înainte de iarmarocul de la Fălticeni şi, prin urmare, o mulţime de care ţărăneşti, încărcate cu de-ale vânzării, se opriseră aici din drumul lor spre iarmaroc. (C. Hogaş)
12. Timpul însă fiind secetos, Bistriţa trebuia să fie mică şi drumul pe apă, prin urmare, greu şi primejdios. (C. Hogaş)
13. N-aveam dinţii Zgripţuroaicei din poveste şi, prin urmare, nu puteam sfredeli stânca răsărită în calea mea, spre a trece mai departe; de aceea hotărâi să mă opresc şi să-mi fac aici zilnicul şi obişnuitul meu popas. (C. Hogaş)
14. Dădui peste o slujnică nouă, tocmită în lipsa mea, şi care, prin urmare, nu mă cunoştea. (C. Hogaş)

Exerciţiul 46. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri cu părţi de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii nerepetate.

Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate sau prin conjuncţii cu corelative

Exerciţiul 47. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Nu poate omul să fie cu două: şi tânăr, şi cuminte. (Folclor)
2. Începu să-i scrie. Şi azi, şi mâine, mereu. (I. Agârbiceanu)
3. Şi apoi, unde să stea în brişcă ea, şi copiii, şi femeia, şi vizitiul? (Camil Petrescu)
4. După o săptămână a început iadul şi pentru tine, şi pentru noi! (I. Agârbiceanu)
5. Dacă voi găsi undeva de lucru, voi fi bucuros să lucrez şi cu credinţă, şi cu hărnicie. (Z. Stancu)

6. Toţi ai mei s-au dus. Şi mama, şi tata, şi sora. (M. Sadoveanu)
7. Păi dacă şi leul fuge de om, de ce s-ar ruşina bietul iepure să fugă şi de om, şi de lup, şi de vulpe, şi de altă răpitoare din văzduh? (I. Agârbiceanu)
8. Ştefan a lăsat cu ziua bună şi oile, şi satul şi s-a făcut ostaş. (N. Gane)
9. Şi Ghiţă, şi Elenuţa, şi Maria încercară în multe rânduri, în cursul anilor, să le înduplece a se muta la ei. (I. Agârbiceanu)
10. Era plină de ţărani şi curtea primăriei, şi uliţa. (L. Rebreanu)
11. Şi încrederea, şi bănuiala sunt deopotrivă de chinuitoare! (L. Rebreanu)
12. Şi casa, şi el se uitau cu jale unul la altul, ca doi fraţi care-şi aduc aminte de vremurile bune de odinioară. (M. Sadoveanu)
13. Răsunaseră în urechile copiilor glasurile a tot felul de oameni: şi buni, şi haini, şi nepăsători, şi milostivi. (I. Teodoreanu)
14. Mult iubea moş Gheorghe caii, şi pe cei de la trăsură, şi pe cei de la bihuncă. (I. Teodoreanu)
15. ...Şi zăngănitul argintiu al cheilor, şi scârţâitul muzical al şifonierelor deschise de o mână albă, când în oglinda lor răsare – o clipă numai – un ietac şi un copil cu buze umede şi ochi duioşi fiindcă în şifonieră e şocolată... (I. Teodoreanu)
16. Şi glasul lui Sfântul Petru, şi cuviinţa lui semănau atât de mult cu glasul şi felul de-a vorbi al povestitorului, încât copiii, prin poveste, îşi aduceau aminte de moş Gheorghe şi-i zâmbeau fără să-l vadă. (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 48. Găsiţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate şi puneţi semnele de punctuaţie care lipsesc.

1. De obicei reuşea să împace şi capra şi varza. (Camil Petrescu)
2. Omul se îmbată şi de inimă bună şi de inimă rea. (Folclor)
3. Eu nu am noroc. Alţii au noroc şi la fete şi la cărţi şi la şcoală. (M. Eliade)
4. Atunci de ce Dănuţ e copilul şi al tatei şi al mamei?... (I. Teodoreanu)
5. Natura le dădea cu prisosinţă mijloacele de vieţuire şi, feriţi astfel de atingerea zilnică cu lumea de prin târguri, ei păstrară neatinse şi limba şi portul şi virtuţile strămoşeşti. (N. Gane)

6. Şi bătrâna şi cele două fete ale ei începură să ţipe vorbe fără rost.(Camil Petrescu)
7. Se lăsă o tăcere mai lungă şi pe urmă deodată porniră să vorbească în acelaşi timp şi Vasile şi Ion şi Glanetaşu. (L. Rebreanu)
8. M-aş face haiduc şi i-aş tăia eu lui şi mâinile şi picioarele şi limba. (I. Teodoreanu)
9. Şi tata şi mama şi moşu Puiu te vor asculta pe tine, ca şi cum noi toţi am fi copiii tăi... (I. Teodoreanu)
10. Şi ochii şi părul îi luceau altfel... (I. Teodoreanu)
11. Când încep insomniile gratuite, regreţi şi durerile şi somnul tinereţii... (I. Teodoreanu)
12. Mai grăbit eram eu, care, la vârsta mea, vreo treisprezece ani, legam prietenie şi cu cei tineri şi cu cei bătrâni. (Em. Gârleanu)

Exerciţiul 49. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate introduse prin conjuncţii repetate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. O fi primăvara asta sau la toamnă, sau în primăvara următoare, nu se ştie, dar sigur se dărâmă. (M. Eliade)
2. M-or fi crezut naiv sau sentimental, sau poate prost de-a binelea, căci cine ar fi putut lua în serios o povestire scrisă de un autor obscur şi atât de absurdă? (M. Eliade)
3. În timp ce altele par mai stranii, seamănă cu peşterile de munte, sau cu rocile din fundul mării, sau cu vreo gaură de vulcan după erupţie... (M. Eliade)
4. Căci, îţi repet, nu erau fraze şi cuvinte de copil, cât ar fi fost el de precoce, ci parcă ar fi vorbit altcineva prin tine, vreun semizeu sau eroul mitologic, sau unul din personajele acelea fabuloase care pretindeai că-ţi erau prieteni şi cu care te întâlneai când voiai şi unde voiai, nu numai în oglindă... (M. Eliade)
5. Şi i-o rezumam, uneori foarte emoţionat, căci dacă vedeam că mă ascultă cu atenţie, încruntându-se parcă ar fi încercat să-şi amintească, începeam să sper: poate că de data aceasta am noroc şi aflu numele autorului sau titlul nuvelei, sau măcar sfârşitul... (M. Eliade)

Exercițiul 50. Găsiți, în enunțurile de mai jos, părțile de propoziție coordonate introduse prin conjuncții repetate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Treci ori prin apă, ori prin văzduh. (V. Eftimiu).
2. Numai că visurile mele n-au avut ambiții practice. Și au fost, cele mai multe, ori prea cuminți, ori prea naive. (O. Paler)
3. Din zorii zilei, până-n faptul nopții, bătea bătrânul coclaurile, trăgea fără milă în orice vietate îi ieșea în cale, fie căprioară, fie viezure, fie guşter, fie porumb sălbatic, fie nevinovata turturea. (V. Eftimiu)
4. Călătorim în fiecare vară fie în Bretania, fie în Elveția. (V. Eftimiu)
5. Voi să nu fiți însă proști, ci să le spuneți, dacă vă vor fi întrebând, că aveți în car fie porumb, fie mălai mărunțel, fie orez pentru păsări. (I. Slavici)
6. Pentru alții fie oameni de rând, fie stăpânitori doresc pace. (M. Sadoveanu)
7. Arendașul, fie grec, fie bulgar, fie român, e același peste tot: el nu caută decât să se îmbogățească; dovadă Scatiu și câți ca el. (D. Zamfirescu)
8. Ar reieși că ar fi trebuit să ajung fie inventator, fie, în orice caz, un specialist în această materie. (M. Preda)

Exercițiul 51. Găsiți, în enunțurile de mai jos, părțile de propoziție coordonate introduse prin conjuncții repetate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Tu nu poți înțelege nici lucrurile în sine, nici sfârșitul lor. (M. Sadoveanu)
2. Dar casele nu mai erau nici de țară, nici de oraș. (Cezar Petrescu)
3. Nici sluga, nici altcineva nu-l auzise cântând sau fluierând, nici pe câmp, nici în curte. (I. Agârbiceanu)
4. Și nu îl văzu nimeni nici a doua zi, nici a treia zi, nici săptămâna întreagă. (I. Agârbiceanu)
5. Veni și Veronica, deși nu avea niciun frate, nici părinte, nici bărbat care pleca în război. (I. Agârbiceanu)
6. Cetatea n-avem de gând să i-o dăm cu una cu două, măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde. (C. Negruzzi)
7. Nu le mai era acum nici foame, nici sete. (I. Slavici)

8. Nici eu, nici Virginia, nici Grofşoru, niciunul n-avem rădăcini adevărate şi nu suntem în stare să ne îndârjim şi să suferim. (L. Rebreanu)
9. Nu-i păsa nici de popă, nici de învăţător, nici de primar, umbla ca vodă prin lobodă. (M. Sadoveanu)
10. N-aveam nici părinţi înstăriţi, nici burse de la stat ca să urmăm vreo şcoală. (V. Eftimiu)
11. De soi ţărănesc şi cu gărgăuni de cucoană în cap, ele sunt cum e mai rău, nici ţărance, nici cucoane. (N. Gane)
12. Eleonora astă dată nu avea pe dânsa nici catifea, nici mătăsuri, ci o simplă rochie de cit care lăsa să se vadă frumoasele forme ale braţelor şi umerelor ei, iar pe braţe şi la gât nicio podoabă, niciun diamant. (N. Gane)
13. Nu eram, ca să zic aşa, nici vesel, nici supărat, căci tocmai bine nu puteam să-mi dau samă de ce se petrecea cu mine în ziua aceea. (N. Gane)

Exerciţiul 52. Găsiţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate şi puneţi semnele de punctuaţie care lipsesc.

1. Nici ameninţările nici rugămintele nu l-au înduplecat să iasă. (V. Voiculescu)
2. N-avea cu el nici câini nici suliţa nici baltagul. (M. Sadoveanu)
3. Nu se opresc nici cocorii nici cocostârcii… (Cezar Petrescu)
4. Şi nu s-au auzit nici măcar şoapte nici porunci nici sforăiturile cailor nici paşi. (E. Camilar)
5. Nu fură de niciun folos nici rugăciunile nici descântecele nici buruienele de leac. (I. Agârbiceanu)
6. Dar casele nu mai erau nici de ţară nici de oraş. (Cezar Petrescu)
7. Trecutul acesta nu era nici fără pată nici fără amărăciuni. (P. Istrati)
8. Nu auzeam nici glasul lui nici fluierul lui! (N. Gane)

Exerciţiul 53. Găsiţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate introduse prin locuţiuni conjuncţionale cu corelativ şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Atât Zara, cât şi Baru s-au prăpădit din întâmplare, numai din întâmplare. (Z. Stancu)
2. Atât Vidor, cât şi Ilona se îmbrăcaseră în haine de sărbătoare. (L. Rebreanu)
3. Căzură umbrele albe şi atunci atât oraşul, cât şi împrejurimile lui fură năpădite de lumină. (Z. Stancu)
4. Numai să ai grijă ca atât la dus, cât şi la întors să nu-mi omori calul cu goana. (Z. Stancu)
5. Atât el, cât şi nevastă-sa Sofiţa săriră din paturile lor de cit şi se uitară pe fereastră. (D. Zamfirescu)
6. Atât glasul, cât şi gesturile şi privirile sale aveau ceva care dovedeau că toată fiinţa lui era o rană vie de durere şi jignire. (M. Preda)
7. Atât animalele, cât şi plantele sunt triste, dar ele n-au descoperit tristeţea ca un procedeu de cunoaştere. (Em. Cioran)
8. Căci râvna lui cea mai scumpă în viaţă era să vadă înălţându-se un sfânt locaş de piatră, falnic şi frumos, în locul celui vechi şi dărăpănat care îi făcea necinste atât lui, cât şi satului întreg. (L. Rebreanu)
9. Noi nu putem veni, atât din pricina poziţiei mele, cât şi din altă privinţă. (I. Al. Brătescu-Voineşti)

Exerciţiul 54. Găsiţi, în enunţurile de mai jos, părţile de propoziţie coordonate introduse prin locuţiuni conjuncţionale cu corelativ şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Ardea soarele ca în plină vară şi oamenii lepădaseră nu numai cojoacele, ci şi flanele, de rămăseseră numai în pieptare şi cămăşi. (Camil Petrescu)
2. Eram neinformat în ce priveşte curentele şi tendinţele nu numai ale revistelor, ci şi ale întregii literaturi. (M. Preda)
3. Cum am mai spus, nu numai somnul raţiunii naşte monştri, ci şi o luciditate prea mare. (M. Preda)
4. Se pricepea nu numai la leacuri, ci şi la alte meşteşuguri menite să lumineze mintea omului. (V. Eftimiu)
5. Venea cu Vitoria Lipan, nu numai crâşmarul, ci şi judeţul satului. (M. Sadoveanu)
6. Îţi aduci noroc nu numai dumitale, dar şi altora. (V. Eftimiu)

7. Nu numai noi vom fi distruşi, ci şi voi care aţi mers alături. (G. Călinescu)
8. Clădită de Mircea-voievod aici, în spintecătura Carpaţilor, această mânăstire istorică a fost nu numai un loc de retragere şi de rugăciune pentru cei cuvioşi, ci şi o cetate de pază şi de ocrotire în zile de primejdie. (A. Vlahuţă)
9. Nu numai la chimie dorm, ci şi la geologie, i-am răspuns. (M. Preda)
10. Dar culmile nu indică neapărat înălţimi, ci şi prăpăstii, adâncimi. (E. Cioran)
11. Dar viaţa merge mereu înainte, nepăsătoare, sfâşiind nu numai sistemele savanţilor, ci chiar minţile oamenilor, plăsmuind în fiece clipă situaţii noi, idei noi, pe care fantezia liliputană omenească niciodată nu le va putea înţelege şi cu atât mai puţin prevedea. (L. Rebreanu)
12. Lipsea nu numai ea, dar şi acele obiecte care ţin de om şi dau locuinţelor viaţă şi personalitate. (G. Ibrăileanu)
13. Îi luaseră spaima nu numai oamenii de pe moşiile sale, dar şi sălbătăciunile codrilor, păsările cerului şi peştii din fundul apelor pe care îi vâna cu plasa şi cu undiţa, iar cerbii şi căprioarele cu săgeata şi cu furca. (V. Eftimiu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Părţile de propoziţie coordonate nelegate prin conjuncţii se despart prin virgulă.

□ Inima mea te dorea de mult, parcă de când lumea! (L. Rebreanu)
□ Departe, în munţi, s-auzeau răcnetele, bubuiturile tunurilor, mugetele vitelor. (E. Camilar)
□ Lumea e plină şi azi de legende, de fachiri, de prezicătoare, de toate rămăşiţele evului mediu! (V. Eftimiu)
□ De abia văzuse de câteva zile lumina soarelui, pământul, florile! (Em. Gârleanu)
□ Aveam să-i fiu slugă bună, supusă, credincioasă. (Z. Stancu)
□ Bărbaţii erau tineri şi frumoşi. (P. Istrati)

b. Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii *nici, dar, iar, însă, ci* se despart prin virgulă

□ Intrară într-o casă numai cu parter, însă vastă. (G. Călinescu)
□ Şi, Doamne, frumos era pe atunci, căci şi părinţii, şi fraţii, şi surorile îmi erau sănătoşi! (I. Creangă)
□ Acum, pentru întâia oară, vedea ce ochi negri, catifelaţi şi dulci avea. (I. Al. Brătescu-Voineşti)
□ Aş prefera un venit modest, dar sigur. (G. Călinescu)
□ Mi-au propus un târg murdar, dar precis! (Cezar Petrescu)
□ Bătrâneţile nu vin singure, ci cu multe nevoi. (A. Pann)

c. Părţile de propoziţie coordonate legate prin conjuncţiile repetate *şi… şi, ori… ori, sau… sau, fie… fie* se despart prin virgulă.

□ O pălărie neagră şi mare putea, la nevoie, să mă apere şi de ploaie, şi de soare. (C. Hogaş)
□ O licărire de spaimă îl nelinişti pe Dănuţ, ca un fulger prin ceaţa deasă. (I. Teodoreanu)
□ Dar nici fierul, nici focul, nici apa, nici veninul nu voiau să-i răpună zilele. (V. Eftimiu)
□ Ia stai numai oleacă ş-ai să vezi cum o să sufle într-o clipă şi scrob, şi brânză, şi borş, şi mămăligă. (C. Hogaş)
□ Îi era indiferentă şi ploaia, şi grădina, şi toată lumea. (L. Rebreanu)
□ Ea nu ştia nici de planuri, nici de vicleşuguri. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 55. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri cu părţi de propoziţie coordonate legate prin conjuncţii repetate sau prin conjuncţii cu corelative.

V. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie care exprimă enumerări, exemplificări, precizări

Exerciţiul 56. Identificaţi, în exemplele de mai jos, cuvintele care anunţă o enumerare, precum şi părţile de propoziţie care exprimă enumerări şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Eram numai noi trei: Maitreyi, d-na Sen şi cu mine. (M. Eliade)
2. Şi toate pe faţa ei păreau trase meşteşugit cu o pană uşoară: sprâncenele lungi, pleoapele, urechiuşele, gura mare. (Camil Petrescu)
3. Purta puţine arme ca şi căpitanul Turculeţ: junghi la cingătoare în dreapta, sabie în stânga şi pistoale la coburi. (M. Sadoveanu)
4. Totul se stinsese în el: sângele, glasul. (L. Blaga)
5. Atâta-i dăruise viaţa fetiţei celei fără de părinţi: întunericul, praful, îngheţul şi mormăitul veşnic al nemulţumitului bătrân. (V. Eftimiu)
6. Au legat prietenie, cu toate că-i despart atâtea: limba, neamul, învăţătura, peripeţiile din vieţile lor atât de diferite. (Cezar Petrescu)
7. Străzile gemeau de lume, românească, sosită de pretutindeni: preoţi, învăţători cu nelipsita umbrelă subţioară, profesori, avocaţi, ţărani… (L. Rebreanu)
8. I-au plăcut mai mult lucrurile muiereşti: săpatul, pologul, căratul, semănatul. (L. Rebreanu)
9. În seara aceea îi mărturisi totul: dragostea lui, durerea, deznădejdea ce încercase. (Em. Gârleanu)
10. Atâta mobilă e în odaie: dulapul şi masa cu scaunele. (Em. Gârleanu)
11. Întâi, se-nţelege, s-au sfărâmat părţile de lemn: obezile, spiţele, hulubele. (Em. Gârleanu)
12. Pe lângă mine treceau tot felul de oameni: perechi de îndrăgostiţi, femei cu copii, domni burtoşi, liniştiţi şi satisfăcuţi. (P. Istrati)
13. Încărcaseră de toate: saci plini cu mălai, făină, grăunţe; nutreţ, fân şi ovăz; carne de porc sărată, şunci, cârnaţi, păsări; o căruţă-ntreagă numai cu sticle de vin, şi un butoi cu rachiu. (P. Istrati)
14. Pentru a mai însufleţi acest colţ pustiu al parcului, aruncam păsărilor resturile meselor mele: pâine, fructe, carne. (P. Istrati)
15. In jurul meu se amestecau zgomotele: râsete, pălăvrăgeală, vibraţia motoarelor. (O. Paler)
16. De multă vreme se dezvăţase să găsească în săpăturile lor măcar atât: o nădejde, o făgăduială, un semn. (Cezar Petrescu)
17. În urma noastră toată lumea, asurzită de doisprezece lăutari care cântau din patru instrumente: vioară, cobză, clarinet şi goarnă. (P. Istrati)
18. Apoi baba îmi aduse mâncare: pâine, măsline, apă. (P. Istrati)

Exercițiul 57. Identificați, în exemplele de mai jos, părțile de propoziție care exprimă enumerări și explicați semnelor de punctuație folosite în cazul lor.

1. Ajunseră leoarcă de apă: cal și călăreț. (Cezar Petrescu)
2. Lucrurile n-au nimic al lor: nici formă, nici culoare, nici sunet. (Camil Petrescu)
3. Era un personaj care se putea întâlni cu probabilitate la orice legație română din străinătate: Madrid, Londra, Roma. (G. Călinescu)
4. Erau înainte, în zare: câmpuri cu fânețe și lanuri, cu turme și pluguri, cu un cot rotund de râu și cu scârțâit de cară… (Cezar Petrescu)
5. Începu școala: citit, scris, socotit, cânt, religie. (L. Rebreanu)
6. Vrei să fii ceea ce sunt atâția alții: filolog, orientalist, arheolog, istoric, mai știu eu ce altceva. (M. Eliade)
7. Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. (Em. Gârleanu)
8. În odaia lui, cu ferestre mititele și cu perdeluțe de stambă roșie, atârnau de cuie: frâie, căpestre și biciuri de tot felul, o jiletcă cu mâneci, aninată de un colț, vreo două pistoale, o pușcă și o geantă; pe jos, o pereche de cizme de vânătoare, niște pantofi cusuți în canava, și-ncolo, lutul udat, ce ținea răcoare. (D. Zamfirescu)
9. Trebuie să ai spiritul unui sceptic grec și o inimă de Iov ca să încerci sentimentele în ele însele: un păcat fără vină, o tristețe fără motiv, o remușcare fără cauză, o ură fără obiect... (Em. Cioran)
10. Așa Preaînaltul și-a atins degetul de penele păunului și-a făcut: prigoria, gangurul, scatiul. (Em. Gârleanu)

Exercițiul 58. Identificați, în exemplele de mai jos, cuvintele care anunță o enumerare, precum și părțile de propoziție care exprimă enumerări și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Răcnete, strigăte, mugete, nechezături, totul se amesteca și din toate părțile zbârnâiau săgețile, bufneau bolovanii. (E. Camilar)
2. Carele, vitele de povară, caii spahiilor, totul se răsturnase și se frământa în mocirla pâraielor întunecoase și stropite de sânge. (E. Camilar)
3. Cravată, guler, totul trebuie să fie strălucitor, să ia ochii. (V. Eftimiu)

4. Amintiri, evocări, remuşcări, planuri de viitor, toate au mers de minune, până în momentul când, bruscând lucrurile, prinţul îi spuse de ce venise. (V. Eftimiu)
5. Spumă, fulg, vânt, val, nisip şi ploaie, clipe uitate, ceasuri pierdute, zile şi ani – totul se scurge, totul mă lasă, fuge şi moare. (I. Pillat).
6. Privighetori, scatii, măcălendri, sticleţi floreni, câte şi mai câte alte neamuri de zburătoare – toate îşi găsesc aici sălaşul. (Em. Gârleanu)
7. Covoare, mătăsuri, cuţitărie, balsamuri, dresuri, parfumuri, cai, câini, pisici, toate au trecut prin mâinile noastre, dar tot bietul salep era acela care ne scotea din nevoie. (P. Istrati)
8. Într-o zi căzură din cer un plug, un jug, o secure ş-un pahar, toate de aur. (A. Vlahuţă)
9. Bătrânul nu-i răspunse; ştia el de mult aceasta: erau vrăjmaşi de la avere, de la apucături, gândire, — de la tot. (Em. Gârleanu)
10. În jurul meu, claie peste grămadă, zăceau buşteni de stejar, de tei şi de plop, printre căruţe desfăcute: roţi, osii, spiţe, oişti, obezi, totul înecat în grămezi de surcele. (P. Istrati)

Exerciţiul 59. Motivaţi folosirea semnelor de punctuaţie în cazul părţilor de propoziţie care exprimă explicaţii, precizări.

1. Cine-a mai văzut una ca asta: doi fraţi!... (D. Zamfirescu)
2. Atâta aşteptau: porunca. (Z. Stancu)
3. Îmi plăcu să-l sâcâi şi încercai să-l ating unde-l doare: la pungă. (Z. Stancu)
4. Un singur suflet din sat nu crezu în toate zvonurile cu arătarea din casa lui Dumitru: văduva lui Ion Roşu, Veronica. (I. Agârbiceanu)
5. Pe măsură ce-şi depăna gândurile, în imobilitatea patului, Puiu simţea crescând în el un sentiment pe care nu-l cunoscuse până atunci: ura. (V. Eftimiu)
6. Lozinca noastră să fie: rezerva… (L. Rebreanu)
7. Se gândea în linişte la acel lucru necunoscut care îi închidea calea: voinţa tatălui său. (M. Preda)
8. Apostol văzu în ochii generalului că cere un răspuns scurt: nu. (V. Eftimiu)
9. Mi se păru chiar că-i văd: jerpeliţi, nemâncaţi, plini de vânătăi, desculţi. (Z. Stancu)

10. Răspunsul categoric era: nu. (L. Rebreanu)
11. Un prieten am avut şi am: calul; un ajutor: sabia! (M. Sadoveanu)
12. Eu n-am avut decât un dor în viaţă: războiul! (M. Sadoveanu)
13. Cea din urmă solie, trimisă pentr-o încercare de pace, aduce răspuns aspru, scurt, hotărât: supunere sau moarte. (A. Vlahuţă)
14. Cărarea era întortocheată, şi la o cotitură a ei am întâlnit odată un personaj din altă lume, înalt ca şi mine, foarte grav şi păşind măsurat – un cocostârc. (G. Ibrăileanu)

Exerciţiul 60. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri cu părţi de propoziţie care exprimă enumerări, exemplificări, precizări.

VI. Semnele de punctuaţie folosite în cazul termenilor repetaţi

Exerciţiul 61. Analizaţi propoziţiile de mai jos. Precizaţi prin ce părţi de vorbire sunt exprimaţi termenii repetaţi şi care este valoarea lor. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Uşor-uşor, adevărul începea să iasă la lumină. (V. Eftimiu)
2. Pâlcuri-pâlcuri începură a veni de pretutindeni oameni necăjiţi, care li se jeluiau. (V. Eftimiu)
3. Eu ieşeam încet-încet la lumină din fundul mlaştinii mele. (M. Sadoveanu)
4. Avea impresia că inima i se topeşte încet-încet, răspândind în jurul lui flori de dragoste. (L. Rebreanu)
5. Pe cât văd, am să vă dau paşaport, curând-curând, domnilor! (L. Rebreanu)
7. Încet-încet, ceaţa se risipeşte. (P. Istrati)
8. Dar lucrurile astea e nevoie să le cumpănim bine-bine şi fără pripire, altfel… (L. Rebreanu)
9. Podul porni, trosnind din încheieturi, iar valurile, urlând de mânie, îi făceau loc, încet-încet. (I. Agârbiceanu)
10. Încet-încet, trecătorii şi trăsurile începură să se rărească. (P. Istrati)
11. Între timp, unul câte unul, apoi pâlcuri-pâlcuri, copilaşii satului îngrădiră, desculţi şi naivi, evenimentul de pe şosea. (I. Teodoreanu)

12. Încet-încet doctorul Ursu îşi recăpătase calmul său firesc. (L. Rebreanu)
13. Să nu te uiţi spre ferestrele curţii, deloc, deloc!... (P. Istrati)
14. Deasupra, ciocârliile se ridicau sus-sus, bătând din aripi, ciripind prelung şi dulce. (Em. Gârleanu)

Exerciţiul 62. Spuneţi care este valoarea numeralelor repetate din enunţurile de mai jos. Explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Înainte de miezul nopţii, urmau să treacă vreme de trei-patru ceasuri printr-o pădure de fagi. (Camil Petrescu)
2. Dar un rob se vinde cu cincisprezece-douăzeci de galbeni. (Camil Petrescu)
3. Purta acum cinci-şase ceasuri; în fiecare buzunar câte unul. (Cezar Petrescu)
4. Îl lovise de două-trei ori. (Z. Stancu)
5. N-am mai văzut-o vreo două-trei săptămâni. (Camil Petrescu)
6. Cinci-şase copii stau lungiţi pe jos. (Camil Petrescu)
7. Şi mai câştiga şi Dinu trei-patru zloţi la săptămână. (I. Agârbiceanu)
8. Avea numai o soră, cu doi-trei ani mai mică decât el. (V. Eftimiu)
9. Nu mai am pe lângă mine, în scurtă vreme, decât pe sergentul Voicu şi vreo doi-trei soldaţi. (Camil Petrescu)
10. A lucrat un an, doi, la un ziar, pe urmă ne-am pierdut unul de altul. (M. Preda)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. După cuvintele care anunţă o enumerare se pun două puncte.

□ În seara aceea îi mărturisi totul: dragostea lui, durerea, deznădejdea ce încercase. (Em. Gârleanu)
□ La ospăţ au fost poftiţi cei mai străluciţi oaspeţi: împăraţi, crai, voievozi, căpitanii oraşelor şi alte feţe cinstite. (I. Creangă)
□ Din casă începu să împartă tot: haine, vase, laviţă. (I. Agârbiceanu)
□ Învăţa totuşi cu sârguinţă citirea şi scrierea. (L. Rebreanu)
□ Totul se stinsese în el: sângele, glasul. (L. Blaga)

□ De multă vreme se dezvăţase să găsească în săpăturile lor măcar atât: o nădejde, o făgăduială, un semn. (Cezar Petrescu)

b. Când cuvintele care anunţă enumerarea se află la sfârşitul ei, după enumerare se pune virgulă.

□ Şi atunci, odată se suie în pod şi coboară de-acolo un căpăstru, un frâu, un bici şi o şa, toate colbăite, sfarogite şi vechi ca pământul. (I. Creangă)
□ Ciocănitoarea se caţără cu ghearele de trunchiul unui mesteacăn şi-l ciocăneşte de jos până sus. (Em. Gârleanu)
□ În bătaia lunii, turla bisericii, satul, viile, pădurea, toate au înfăţişarea fantastică a lucrurilor văzute-n vis. (A. Vlahuţă)
□ O masă ovală, un pat de nuc cu tablii, o canapea de pluş verzui, cam acesta era tot mobilierul. (G. Călinescu)
□ Asta-i casa bunicilor: zidurile între care nepoţii n-au voie să fie copii. (I. Teodoreanu)
□ Casa, grădina, satul, câmpurile, toate au rămas la locul lor, oamenii îşi văd de treburi, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, ca şi când n-ar lipsi nimeni. (L. Rebreanu)

c. Între termenii repetaţi care formează o unitate se foloseşte cratima; uneori, în locul cratimei, se pune virgulă.

□ Bătrâna plecă de cu seară singură cu copiii, singură şi mâhnită până în adâncul inimii. (I. Slavici)
□ Dar lucrurile astea e nevoie să le cumpănim bine-bine şi fără pripire, altfel… (L. Rebreanu)
□ Avea aproape douăzeci de ani şi era foarte puternic. (P. Istrati)
□ Avea numai o soră, cu doi-trei ani mai mică decât el. (V. Eftimiu)
□ În şirul al doilea păşea un băiat ca de doisprezece-treisprezece ani, dus de mână de un bărbos impozant şi înalt. (G. Călinescu)
□ Încet, încet, Stanco, să nu scoli copii că s-au culcat târziu… (Camil Petrescu)

Exerciţiul 63. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică trei enunţuri care să conţină termeni repetaţi.

VII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul părţilor de propoziţie izolate
Complementele necircumstanţiale izolate

Exerciţiul 64. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele directe şi motivaţi utilizarea sau neutilizarea virgulei.

1. Bureţi, de câte ori n-am cules eu! (I. Agârbiceanu)
2. Toate nebuniile şi istoriile galante ale celui mic, cel mare le drămuia şi le analiza cu bunătatea unui duhovnic. (D. Zamfirescu)
3. Acestea toate, numai domnul Zaharia Duhu putea să ţi le spună. (Cezar Petrescu)
4. Pe măgar, cât să-l împodobeşti, armăsar nu poţi să-l numeşti. (Folclor)
5. Pe Hagi-Iordan, aceasta îl interesează foarte puţin. (Cezar Petrescu)
6. O viaţă stricată nimeni n-o mai drege, mamă dragă! (I. Agârbiceanu)
7. Aşa noroc n-o să mai întâlneşti în viaţă. (V. Eftimiu)
8. Atâta nedreptate nu mai puteau îndura voinicii. (V. Eftimiu)
9. Graniţa, Coşbuc n-o mai putea trece înapoi. (O. Goga)
10. Pe tâlharul prins îl dădură dorobanţilor. (Camil Petrescu)
11. Pe copii nu-i aduce barza. (G. Călinescu)

Exerciţiul 65. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele indirecte şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Pentru el, Crima din Parcul Central căzuse ca un dar al proniei cereşti. (V. Eftimiu)
2. Pentru aceasta, nu-i ajungeau banii trimişi de Manole Dincă. (V. Eftimiu)
3. Despre acel tezaur, toate celelalte cronici păstrau tăcerea. (Cezar Petrecu)
4. Pentru vorbă, gura nu cere de mâncare. (I. Agârbiceanu)
5. Cunoşteau, prin părinţii lor, multă lume. (V. Eftimiu)
6. Cel rămas însă cu desăvârşire mut de durere, în faţa morţii sublocotenentului, fu fratele său. (D. Zamfirescu)
7. Şi dacă el nu vrea să ştie nici acuma, de toate acestea? (Cezar Petrescu)
8. Restul lumii, pentru dânsul, parcă nici nu exista. (L. Rebreanu)

9. Ce-ai face dumneata cu o sabie în mână, în faţa poporului. (Camil Petrescu)
10. De îmbrăcăminte prezentabilă aveau toţi nevoie. (Cezar Petrescu)
11. Pentru aceste vorbe otrăvite, i-am dorit îndată pârcălabului leac la boala bătrâneţii. (M. Sadoveanu)
12. Între gazetarii gălăgioşi, Titu se simţea străin. (L. Rebreanu)
15. De sărăcia voastră, cei bogaţi, hrăpăreţi, îşi bat joc. (V. Eftimiu)

Exerciţiul 66. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale de relaţie şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Cât despre fruntea lui, era poate de o prea rece seninătate şi de un calm prea încăpăţânat. (P. Istrati)
2. Din partea mea, n-ar fi fost nevoie de sugestiile de aici. (Cezar Petrescu)
3. Cât despre automobil, a fost descompus în cele mai mici fragmente, parc-ar fi fost o jucărie sfărâmată, aşa zăcea în curtea de revizie. (V. Eftimiu)
4. După înfăţişare, nu pare lacom. (Z. Stancu)
5. De văzut, nu i-am văzut. (Z. Stancu)
6. De bine făcută, eşti bine făcută. (Z. Stancu)
7. Cât despre mâini, nici vorbă să-i tremure. (Z. Stancu)
8. Cât despre vie, nici nu mai vorbesc. (G. Călinescu)
9. De harnică, harnică, n-are cum mai fi. (B. Şt. Delavrancea)
10. Cât despre iarba aceasta, n-am teamă că are s-o mai afle şi alţii. (Cezar Petrescu)
11. Cât despre căutările formale, Vlad, nu sunt rodnice decât atunci când ştii bine ce ai de spus. (H. Lovinescu)
12. Însă de răspuns, nici nu se gândeşte să-i răspundă tatei. (Z. Stancu)
13. Cât pentru mine, eu rămân în cercul strâmt al lumii mele... (C. Hogaş)
14. Nici de gândit limpede, nu mai putea gândi. (Camil Petrescu)
15. Cât despre ceilalţi băieţi săraci din Cartierul Latin, trăgeau pe dracu de coadă, cu îndârjire şi entuziasm, fericiţi că se aflau în oraşul-lumină, plini de iluzii pentru viitorul care ne aştepta. (V. Eftimiu)
16. Cât despre fericire, voi care aţi venit de acolo de unde aţi venit, ştiţi bine că acum niciun om pe lume nu poate fi fericit. (Z. Stancu)
17. Deşi, în privinţa aceasta, trebuie să admit că s-a progresat. (O. Paler)

18. Cât despre mutarea în alt sanatoriu, cred că v-aţi ostenit zadarnic... (L. Rebreanu)
19. Cât despre a ascunde urmele petrecerii, nu mai putea fi vorba. (P. Istrati)
20. Nu-mi cere să am o părere în privinţa asta. (O. Paler)
21. Să ne lămurim întâi în privinţa clarităţii. (O. Paler)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Complementul direct situat înaintea predicatului se desparte, de obicei, prin virgulă.

□ Trenul intră în staţie cu o întârziere de un ceas. (I. Teodoreanu)
□ Cea de a treia meserie, cred că i-o ghiciţi lesne. (P. Istrati)
□ Un nor de păcură astupă cerul. (Cezar Petrescu)
□ Iar florile, le cumpărăm din piaţă… (Cezar Petrescu)
□ Adrian cunoştea vag povestea asta. (P. Istrati)
□ Acolo, viaţa mea se schimbă cu totul. (P. Istrati)

b. Complementul indirect aşezat înaintea predicatului se desparte prin virgulă când între el şi regent se intercalează un alt component al enunţului sau când se urmăreşte scopul de a evidenţia circumstanţa respectivă.

□ Am ajuns aproape de miezul nopţii. (M. Eliade)
□ De cei adunaţi aici, depinde mântuirea patriei noastre şi libertatea lumii. (Camil Petrescu)
□ Profesorul îl privi lung, neîncrezător. (M. Eliade)
□ Din cei şapte invitaţi, trei erau muzicanţi greci, renumiţi în petrecerile timpului. (P. Istrati)
□ Pentru o mamă, copilul e mai presus de orice. (G. Călinescu)
□ Pentru noi, procurarea cailor este o chestiune de viaţă şi moarte. (Z. Stancu)

c. Complementul de relaţie se izolează prin virgulă, de regulă, când aste antepus şi nu se izolează când este postpus.

□ Chipul lui contrasta cu îmbrăcămintea largă şi comodă. (G. Călinescu)

□ De bolnav, nu era bolnav şi nici nu l-a împuşcat nimeni. (Z. Stancu)
□ În privinţa regretelor, fii liniştită, dragă tanti! (L. Rebreanu)
□ Cât despre ştiuleţi, despre boabe, ţăranii le ziceau ofticoase. (P. Istrati)
□ Trebuie să caut un eveniment în jurul căruia să se întâlnească toţi eroii romanului. (M. Eliade)
□ Poate că acest lucru e adevărat şi în privinţa călătoriilor. (O. Paler)

Exerciţiul 67. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să conţină complemente necircumstanţiale izolate.

Complementele circumstanţiale izolate

Exerciţiul 68. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale de loc izolate. Precizaţi regula de punctuaţie aplicată în cazul dat.

1. Lăutarii s-au ploconit cu cuşmele în mână, din colţul gârliciului. (M. Sadoveanu)
2. În spate, în poiană, auzi zgomot de paşi. (Camil Petrescu)
3. În vale, la jumătatea priporului, printre mestecenii şi fagii subţiri, se vedea satul, alb în livezile albe de floare. (Cezar Petrescu)
4. Plecase dincolo, peste munte, la nişte neamuri. (V. Voiculescu)
5. Pe mirişti, luna ştirbă vărsa o lucire slabă. (M. Sadoveanu)
6. Sub plopi, la fântână în vâlcică, era mai întuneric. (M. Sadoveanu)
7. Aşa, într-o toamnă ca asta, duceam vinuri la ţinutul Sucevei. (M. Sadoveanu)
8. În vârful plopilor, la fântâna singuratică, lucea asfinţitul. (M. Sadoveanu)
9. Afară, ploaia a ajuns o adevărată urgie. (Z. Stancu)
10. Câinii, pe sub căruţe, gâfâiau. (Z. Stancu)
11. Jos, în oraşul de lângă marele fluviu, larma continua. (Z. Stancu)
12. De jur împrejur, la o distanţă nu prea mare, se ridica un zid înalt. (O. Paler)
13. În partea dinspre apus atârna, în slăvi, luna. (Z. Stancu)
14. Un taraf de lăutari, pe o podeaţă la mijloc, s-a oprit să se mai odihnească. (Camil Petrescu)
15. Apa începu să se adune şi să curgă la vale, spre lac. (Z. Stancu)
16. Şezi aici, lângă mine. (D. Zamfirescu)

17. Zburară de undeva, dintr-o altă luncă a oraşului, avioane de vânătoare. (Z. Stancu)
18. Auzi chemări, aproape. (M. Sadoveanu)
19. Vei săpa sare, la ocnă, împreună cu ţiganii robi... (E. Camilar)
20. Departe, în zare, soarele se lipi de marginea pământului. (Z. Stancu)
21. O simţea pe aici, pe aproape. (Cezar Petrescu)
22. Deasupra, în răchiţi, îşi fac acuma cuibare turturelele şi, din vreme în vreme, s-aude cântând cucul. (M. Sadoveanu)
23. Departe, se vedea casa părintească. (V. Eftimiu)
24. Undeva, în urmă, în zare, se vedeau dealurile ondulate. (Z. Stancu)
25. Înspre apus, cătră munţii cei mari, dincolo de păduri de fag şi brad, înălbăstreau pâcle. (M. Sadoveanu)
26. Porniră, din câteva părţi, împuşcături răzleţe. (Camil Petrescu)
27. În mijlocul codrului, într-un luminiş, s-a clădit o bisericuţă în amintirea unei întâmplări cumplite. (M. Sadoveanu)
28 Pe mal, turcul ne aştepta în picioare. (P. Istrati)
29. În prăvălie, către seară, era mai tot satul. (Camil Petrescu)
30. Departe, pe oglinzi, se scăldau raţe. (M. Sadoveanu)
31. Deasupra, cerul boltit licărea plin de stele. (Z. Stancu)
32. Dinspre apă, vântul adia şi aducea cu el stropi uşori de răcoare plăcută. (Z. Stancu)
33. Departe, sus, în adâncuri, iată şiruri lungi de cocoare... (V. Eftimiu)
34. Aci, zarva era la culme. (D. Zamfirescu)
35. Din munţi, venea seara. (V. Eftimiu)
36. Munca, jos, în subterană, mi se păru suportabilă, numai praful negru începu să mă supere. (M. Preda)
37. Dincolo de râu, pe luncă şi pe coasta dealului, foşnea în bătaia vântului pădurea întunecată. (Z. Stancu)
38. Lăsasem fereastra deschisă când mă culcasem şi de-afară, de pe ţărm, vuietul mării se auzea foarte clar în liniştea dimineţii. (O. Paler)

Exerciţiul 69. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale de timp izolate. Precizaţi regula de punctuaţie aplicată în cazul dat.

1. Mă aflam, atunci, la începutul carierei mele în India. (M. Eliade)
2. Dar, într-o zi, poveştile s-au sfârşit. (V. Eftimiu)

3. Mama lui, de atunci, nu mai avu un ceas linişte. (D. Zamfirescu)
4. Răsări, ca în fiecare dimineaţă, soarele. (Z. Stancu)
5. Isprăviră, după mai bine de trei ore, masa. (Z. Stancu)
6. Soldaţi înarmaţi colindară fără odihnă, ziua şi noaptea, străzile şi uliţele. (Z. Stancu)
7. Va săpa singur, noaptea, pe furiş. (V. Eftimiu)
8. Deocamdată să porunceşti domniţelor să se culce-n altă parte, la noapte. (V. Eftimiu)
9. Odată, vara, pe aproape de Moşi, mă furişez din casă, ziua miaza mare, la moş Vasile. (I. Creangă)
10. Nu-ţi cere răspunsul neapărat, astăzi. (Cezar Petrescu)
11. Într-o bună zi, băiatul nu s-a mai întors acasă. (V. Eftimiu)
12. După un august mai mult ploios, acum livezile şi viile pline de rod par stropite cu aur. (Camil Petrescu)
13. A doua zi, în zori, trebuia să plece la batalion. (Camil Petrescu)
14. După prima izbucnire, Toderici îşi reveni din surpriză. (M. Preda)
15. Acum, spre seară, în ajun de Sfântu Nicolae, a stat viforul, dar cerul e înnourat şi nu s-a pornit gerul. (Camil Petrescu)
16. După zece ani de viaţă laolaltă, erau socotiţi tot străini în sat. (Camil Petrescu)
17. Uneori, în zori, în văzduhul vâscos şi încremenit se auzea glasul ciocârliilor şi, în răzoare, acela al prepeliţelor grase. (Z. Stancu)
18. Dimineaţa, Ţugurlan se trezi ca totdeauna liniştit şi odihnit. (M. Preda).
19. Acum, oraşul arăta ca o imensă omidă neagră. (O. Paler)
20. Dimineaţa, la portiţă, se grămădiră bărbaţi şi femei. (I. Agârbiceanu)
21. Chiar în acea zi, imediat după masă, ne-am aşezat la lucru în odaia mea. (M. Eliade)
22. Din noaptea aceea, nu mă mai încred în oamenii cu vocea frumoasă. (P. Istrati)
23. Într-o seară, pe la începutul lui iulie 1909, cu puţin înainte de orele zece, un tânăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de liceu, intră în strada Antim. (G. Călinescu)
24. Se auziră, după puţin timp, câteva explozii. (Z. Stancu)
25. Ploaia, până aci rară şi repede, deveni un adevărat potop. (Z. Stancu)
26. Zaharia Duhu se miră că, de această dată, gângavul n-a gângăvit. (Cezar Petrescu)

27. Erau toţi emoţionaţi, căci era, pe timpul acela, o sumă considerabilă. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 70. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale de mod izolate. Precizaţi regula de punctuaţie aplicată în cazul dat.

1. Oltul îşi va cânta, atât de puternic, biruinţa. (G. Bogza)
2. Se aşezară jos, pe iarba luncii, turceşte. (Z. Stancu)
3. Pe urmă se apucă să-şi roadă mai departe osul, încet şi fără nicio poftă. (Z. Stancu)
4. Îmi ghicea, fără greş, gândurile. (M. Preda)
5. I se păru că, într-un fel, căminarul are dreptate. (Camil Petrescu)
6. Ajuns lângă cei trei, se întinse alături de ei şi deveni, pe nebăgate de seamă, al patrulea. (M. Preda)
7. De după deal vine, în zbor rotat, un uliu. (Em. Gârleanu)
8. Acel om care năvălise impetuos în tihnita locuinţă era, în aparenţă, un necunoscut. (V. Eftimiu)
9. Prin întuneric mergea greu de tot, cu mare băgare de seamă. (Camil Petrescu)
10. Toată lumea vrea să pună, cât mai repede, piciorul pe cheiul de la Pireu. (O. Paler)

Exerciţiul 71. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale de cauză izolate. Precizaţi regula de punctuaţie aplicată în cazul dat.

1. Îi scânteiază ochii negri, de bucurie. (Camil Petrescu)
2. De teama biciului, caii lungiră paşii. (Z. Stancu)
3. De oboseală, mi se strâmbă faţa şi mi se întristară ochii. (Z. Stancu)
4. Din pricina dogoarei, mlaştinile sunt uscate peste tot. (Em. Gârleanu)
5. Din pricina stării mele nervoase, vizitele acestea erau cât se poate de scurte. (P. Istrati)
6. Am impresia că atunci am tras prima spaimă din pricina singurătăţii. (O. Paler)
7. De emoţie, Titu nici nu o recunoscuse. (L. Rebreanu)
8. Din lipsă de braţe, pământul din judeţul Tutovan n-avea preţ prea mare. (V. Eftimiu)

9. A trecut, pentru tâlhării, prin închisori. (M. Sadoveanu)
10. Flăcăul, de atâta zbucium şi alergătură, se topea. (V. Voiculescu)
11. Înainte de a face gestul, Tadeu scrise tatălui său, rugându-l să nu-l stânjenească şi să-l ierte dacă va fi nevoie să renunţe, din cauza căsătoriei neautorizate, la cariera militară. (G. Călinescu)
12. Dorea să se împotrivească şi, din pricina liniştii de afară, nu îndrăznea nici să deschidă gura. (L. Rebreanu)
13. Anul acesta, din pricina ploilor, cireşele au putrezit înainte de a fi culese. (O. Paler)
14. Nu mai văd nimic afară, din pricina întunericului, dar, cu siguranţă, e vreme rea. (O. Paler)

Exerciţiul 72. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale concesive şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Cu tot ajutorul bunelor zâne, prietene ale lor, mult aşteptata izbândă nu venea. (V. Eftimiu)
2. Orchestra, în ciuda foielii din grădină şi a gălăgiei, se apucă să cânte. (Z. Stancu)
3. Oricum, eşti prea cheltuitor, maică. (Camil Petrescu)
4. Cu toate acestea, mă mai înclin în faţa lui încă o dată. (Z. Stancu)
5. Împotriva aşteptărilor mele, rămase liniştit. (Z. Stancu)
6. Mărturisirea mea, deşi sinceră numai pe jumătate, o mulţumi. (Z. Stancu)
7. Cu tot ajutorul vracilor, bătrâna cea grasă îşi dă sufletul. (V. Eftimiu)
8. Dar frate-meu, împotriva presupunerilor mele, se stăpâneşte. (Z. Stancu)
9. Cu tot vuietul vântului, simţise ceva pe cărarea de dincolo de stufuri. (M. Sadoveanu)
10. Şatra, împotriva aşteptărilor, se sătură curând de mormăielile şi de jocul lor. (Z. Stancu)
11. Cu toate acestea, căpitanul de mazâli o vedea. (M. Sadoveanu)
12. Oricum, te-ai născut într-o zodie cu noroc, Bologa!… (L. Rebreanu)
13. În căruţe însă, în pofida umbrei, era şi mai cald. (Z. Stancu)
14. Deşi extrem de tânăr, prin scurtarea vieţii Tudorel căpătă o maturitate a spiritului excepţională, asupra tuturor chestiunilor făcea reflecţii lipsite de orice superficialitate. (G. Călinescu)

15. Şi numai mirosul de benzină stăruie, cu toate adierile de lavandă împroşcate din pulverizator. (Cezar Petrescu)
16. În ciuda strădaniilor mele, trăsura se îndepărta mereu. (P. Istrati)
17. Numai eu eram crunt, în ciuda sentimentului de sărbătoare care mă stăpânea. (M. Preda)
18. Suferinţa lor era că, în ciuda frumuseţii ei, fata nu se mărita. (M. Preda)
19. Când omul e cât de cât tânăr, în ciuda anilor, e slab în faţa dorinţelor. (O. Paler)
20. Cu tot vuietul vântului, simţise ceva pe cărarea de dincolo de stufuri. (M. Sadoveanu)
21. Cu toate acestea, un glas lăuntric mă îmbărbăta. (P. Istrati)

Exerciţiul 73. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, complementele circumstanţiale opoziţionale şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Şi boierul, în loc de un cuvânt bun, m-a scuipat drept în obraz, de faţă cu slugile sale şi cu alţi oameni ce se aflau atunci la curte, încât am crezut că a căzut cerul pe mine de ruşine! (I. Creangă)
2. În loc de orice răspuns, Veronica îl scuipă în faţă. (I. Agârbiceanu)
3. Iar în locul trăsnetelor, un vuiet infernal se dezlănţuie. (G. Bogza)
4. În loc de dreptate, ne-am ales cu batjocura şi cu averea luată. (V. Eftimiu)
5. În locul amintirilor, care oricât tot îi aduceau un început de zâmbet, vine tristeţea. (I. Teodoreanu)
6. În locul moşneagului, o întâmpina casa lui. (I. Teodoreanu)
7. Pe mesuţă, în loc de mămăligă, se răcorea o turtă dulce tăiată felii. (I. Teodoreanu)
8. Umblam abătut şi, în loc de plăcere, culegeam, oriunde mă întorceam, numai amărăciuni. (V. Voiculescu)
9. Didina, în loc de răspuns, îl scuipă în faţă ca pe-o javră şi nici nu se sinchisi de dânsul. (L. Rebreanu)
10. Apoi îşi aduse aminte iar cum un ţăran lung, sfrijit şi spân, venise odată cu fălcile legate, încovoiat de durere, să-i scoată o măsea şi cum dascălul, în loc de cea vătămată, îi smulse una teafără. (L. Rebreanu)

Exercițiul 74. Identificați, în enunțurile de mai jos, complementele circumstanțiale cumulative și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Domnule, în afară de cele scrise şi plătite, aş mai dori ceva. (Z. Stancu)
2. Ba ţi-oi spune eu că, pe lângă acest semn, am avut şi altele. (M. Sadoveanu)
3. Pe lângă lipsa pe care o au, sunt şi urâţi. (M. Sadoveanu)
4. Pe lângă ei mai beau popa, notarul, văru-meu Niculaie Dimozel. (Z. Stancu)
5. Marinescu, pe lângă sarcina de magazioner, îndeplineşte şi pe cea de furier al detaşamentului. (Gib I. Mihăescu)
6. În afară de un administrator, maiorul mai ţinea trei paznici pentru magazii, casă şi câmp. (M. Preda)
7. Pe lângă oase, un organism mai are şi altele care te pot părăsi. (M. Preda)
8. Pe lângă cei de la mese, ies acuma să se uite la mine şi cei din cafenea. (I. L. Caragiale)
9. Surtucul lui, pe lângă acestea, era mai mult urzeală decât bătătură, ros pe margini. (M. Eminescu)
10. Deci era un om care, pe lângă rânduiala scrisului, avea şi plăcerea curăţeniei. (M. Sadoveanu)
11. Aşa că are şi grâu de toamnă, pe lângă ovăz şi porumb. (I. Agârbiceanu)
12. Vina, pe lângă toate cele pomenite, o are omul care ocârmuieşte acum ţara. (M. Sadoveanu)

Exercițiul 75. Identificați, în enunțurile de mai jos, complementele circumstanțiale de excepție și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Într-o săptămână realiză câteva zeci de mii de franci, în afară de întreţinere, pe care i-o plătea integral excelenţa-sa, semizeul. (V. Eftimiu)
2. Toţi, în afară de Madala, priviră spre poartă. (Cezar Petrescu)
3. I-au mâncat, afară de unul, care a reuşit să se urce într-un copac... (M. Preda)

4. În sminteala lui, de bună seamă că nu vrea să ştie deocamdată de altceva, decât de comoara pe care o caută... (Cezar Petrescu)
5. Între părinţi şi copii cu trăsături regulate e greu de făcut vreo comparaţie, în afară de coloarea ochilor şi a părului. (Camil Petrescu)
6. Dar în afară de Luxiţa, toţi se ţineau încă tari. (Camil Petrescu)
7. Atunci se văzu că în şerpar, afară de pistol, de cuţit şi de caval, mai avea şi un fluier subţire, destul de scurt. (Camil Petrecu)
8. Atunci se desprinseră toţi, în afară de cei doi, care porniră şi mai repede... (Camil Petrescu)
9. În afară de fondatori, membrii societăţii nu se cunosc între ei. (Camil Petrescu)
10. În afară de Baru, nimeni nu mai ţipa, nimeni nu mai striga. (Z. Stancu)
11. Aici, în oraş, afară de boierul d-voastră şi alţi doi-trei, toţi sunt datori… (D. Zamfirescu)
13. Cei care intră se ploconesc de la uşă, în afară de ofiţeri, care salută milităreşte. (Camil Petrescu)
14. Învăţase uşor că, în afară de prietenia mea, nu mai avea altceva pe lume decât ocrotirea dădacei mele. (M. Sadoveanu)
15. În afară de rana din piept, mai avea o sfărâmătură de os la piciorul stâng şi o scrijălare adâncă în coapsă. (L. Rebreanu)
16. Se hotărî să se prezinte la raport, să-i explice situaţia, să-l roage şi să-i făgăduiască solemn că îşi va face datoria oriunde, afară de acolo… (L. Rebreanu)
17. Altfel n-ar mai fi putut prinde alt tren, în afară de acceleratul de noapte. (Cezar Petrescu)
18. În afară de materiile impuse şcolarului prin programe, n-aş putea spune că, în timpul acela, m-ar fi interesat în chip deosebit ceva. (L. Blaga)
19. Câtva timp nu mai auzii nimic, afară de şuietul jalnic al râului. (B. Şt. Delavrancea)
20. Afară de îmbrăcămintea asta sumară, părea că nu mai are nevoie de nimic: nici de surtuc, nici de pălărie. (M. Sadoveanu)
21. Altă mireasă, afară de Florica văduvei lui Maxim, n-ai găsit câtu-i satul de mare?!… (L. Rebreanu)
22. Nimeni nu veni s-o vadă, afară de părinţii ei. (I. Agârbiceanu)
23. Nu vedeam pe nimeni, afară de el. (Em. Gârleanu)

24. Afară de poeţi, nu vă înţelege nimeni. (M. Eliade)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Complementele circumstanţiale care nu se află în imediata vecinătate a termenului regent şi asupra cărora nu se insistă în comunicare se izolează, de obicei, prin virgulă.

□ De frică, parcă nici nu mai respira. (O. Paler)
□ După ce am încheiat ultima frază, m-am oprit. (M. Eliade)
□ Simţim toţi că aici va fi întâia luptă grea. (Camil Petrescu)
□ Abia atunci a zâmbit, cu o uşoară ironie. (Gib I. Mihăescu)
□ Era sus în munte, la şatrele unor ţigani. (V. Voiculescu)
□ Se măcina necontenit, ziua şi noaptea. (M. Preda)

b. Complementele circumstanţiale aşezate la începutul unei propoziţii se izolează prin virgulă dacă nu sunt importante pentru comunicare.

□ În liniştea acelei seri primăvăratice, sirena unui vapor săgetă aerul cu şuieratul ei strident. (P. Istrati)
□ Curând apoi, plecarăm şi noi. (P. Istrati)
□ Dimineaţa, scânteiase în grădină şi pe acoperişuri o brumă groasă şi-ngheţase în treuci apa găinilor. (M. Sadoveanu)
□ În zori, bolnavul adormi. (L. Demetrius)
□ Dimineaţa, după ce gustam câte ceva, o luam razna şi nu ne întorceam decât la amiază. (P. Istrati)
□ Până la orele zece noaptea, Filip nu apăru. (G. Călinescu)

c. Complementele circumstanţiale care apar în altă poziţie decât cea pe care o ocupă în ordinea normală a complementelor: subiect + atribut + complement direct + complement indirect + complement circumstanţial se izolează, de obicei, prin virgulă.

□ Ana, în bucătărie, lângă plita de gătit, îşi şterse o lăcrămă. (I. Agârbiceanu)
□ Atunci, mă năpădeşte, brusc, altă panică. (O. Paler)

□ Omul, în acele meleaguri, trăieşte pe socoteala lui, ca şi mistreţul, ca şi lupul. (M. Sadoveanu)
□ Am mers până ce zăpada s-a transformat, brusc, în noroi. (O. Paler)
□ Efortul cheltuit în această îndelungă sforţare de a fi conştient şi-a atins, în preajma vârstei de treizeci de ani, termenul. (H. Patapievici)
□ Altădată nici un scriitor care purta acest nume nu mă făcea să preţuiesc, atât de avar, propriul meu timp, al existenţei mele. (M. Preda)

d. Sunt frecvent izolate, prin virgule, complemente circumstanţiale concesive, cumulative, opoziţionale, de excepţie şi de relaţie.

□ Cu toate strădaniile, tabăra se târa prin zile din ce în ce mai grele. (V. Voiculescu)
□ Până azi-dimineaţă, în ciuda tuturor întâmplărilor şi zvonurilor, a fost convins în adâncul său că oamenii lui vor sta liniştiţi chiar dacă de jur-împrejur toate satele s-ar răscula. (L. Rebreanu)
□ Însă în picioare, în loc de ghete, târa, aproape, cipici cu tălpi groase de lână. (G. Călinescu)
□ Moş Gheorghe-i ţinuse loc de mamă şi bunic. (I. Teodoreanu)
□ Doctorul, în loc de alt răspuns, îi arătă marfa întinsă pe jos. (G. Călinescu)
□ De părut rău, nu i-a părut, că-i plăcea şi munca la câmp şi dulgheria... (I. Al. Brătescu-Voineşti)
□ Pe lângă vibrarea adâncă a lemnului, mi s-a părut că aud un sunet ca de zornăit înfundat. (V. Voiculescu)
□ Calculul n-a fost, dintr-un punct de vedere, atât de stupid. (Cezar Petrescu)
□ Tânărul ne privi din nou pe amândoi, zâmbind misterios. (M. Eliade)
□ Totul mi se părea zadarnic, fără sens. Totul, în afară de acele câteva luni ale dragostei şi nenorocirii mele. (M. Eliade)
□ Cu toate acestea, ea ascunse pumnalul în sân. (P. Istrati)
□ Gândurile se mişcau anevoie ca nişte care troienite prin nebulosul îngheţ al iernii. (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 76. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să conţină complemente circumstanţiale izolate.

Construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale izolate

Exerciţiul 77. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, construcţiile infinitivale şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Cine ştie dacă Veronica, pentru a vedea pe jandarm, nu s-a vândut diavolului! (I. Agârbiceanu)
2. Înainte de a pleca, am avut grijă să-mi transform tot ce posedam, nici în aur, nici în giuvaeruri, ci în platină. (V. Eftimiu)
3. Fără a se gândi la ce spune, răspundea corect. (L. Rebreanu)
4. Înainte de a porni spre Dunăre, Sinan voi să arate sultanului şi altor turci de vază o privelişte măreaţă. (V. Eftimiu)
5. Miniştrii de Externe, înainte de a numi un reprezentant al ţării în străinătate, se interesau mai mult de persoana, de calităţile şi defectele soţiei, decât ale diplomatului însuşi. (V. Eftimiu)
6. Pentru a sfârşi mai iute cu toate acestea, îl întrebai încă o dată pe gospodar despre drumul spre Almaş. (C. Hogaş)
7. Făcui câţiva paşi prin casă, fără a zice nimic. (C. Hogaş)
8. Mă hotărâi să poposesc undeva la umbră, spre a-mi împrospăta puterile. (C. Hogaş)
9. Spre a merge la Almaş pe drumul mare, ar fi trebuit să suim dealul Balaurului, ce se ridică dincolo de Dărmăneşti. (C. Hogaş)
10. Şi mă întorsei cu faţa la perete spre a dormi (C. Hogaş)
11. Înainte de a bea, a vărsat pentru mort o picătură din pahar. (M. Sadoveanu)
12. Înainte de a mă întoarce în camera mea, am privit ca pe ceva cu totul nou grădina înflorită. (M. Sadoveanu)
13. Şi pentru a-mi întări acum şi mai mult această impresie, simţii nevoia literaturii de aventuri şi miracol. (Gib I. Mihăescu)
14. Înainte de a ajunge la Mânăstirea Cozia, Oltul trece pe lângă gospodăriile părăginite a două bătrâne. (G. Bogza)
15. Înainte de a căuta măcar un răspuns, îl fulgeră o nouă întrebare: „Dar dacă are dreptate?“ (L. Rebreanu)
16. Pentru a mai însufleţi acest colţ pustiu al parcului, aruncam păsărilor resturile meselor mele: pâine, fructe, carne. (P. Istrati)
17. Îi plăcea mai bine să bată câmpii, pentru a găsi o viaţă mai neatârnată? (P. Istrati)

18. Am petrecut noaptea lângă calul mort, multă vreme fără să scoatem o vorbă, înainte de a adormi în cântecul dureros al greierilor. (P. Istrati)

Exercițiul 78. Identificați, în enunțurile de mai jos, construcțiile gerunziale și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Am făcut, întrebându-mă mereu, fel de fel de ipoteze. (Camil Petrescu)
2. Locotenentul, văzând-o, i se păru acum pentru întâia dată frumoasă. (D. Zamfirescu)
3. Mergând, parcă se mai ușura de povara ce o ducea cu dânsul. (D. Zamfirescu).
4. Se apără cum poate zâmbind. (Camil Petrescu)
5. Ne privește, încruntând nedumerit sprâncenele. (Camil Petrescu)
6. Gonind norii negri spre miazăzi, soarele le luase locul înspre Munții Lotrului. (Camil Petrescu)
7. Cunoscând povestea strămoșilor săi, el dorea să-i întreacă. (V. Eftimiu)
8. Veneau încet, legănându-se. (Z. Stancu)
9. Două zile tânărul Herdelea stătu pe spini, așteptând din moment în moment o prăbușire. (L. Rebreanu)
10. Privindu-i, îți venea să crezi că niciunul dintre ei n-a trecut de douăzeci de ani. (Z. Stancu)
11. Sună, sfâșiind aerul vâscos, o sirenă. (Z. Stancu)
12. O clipă inginerul tăcu, ștergându-și ochelarii cu batista. (Cezar Petrescu)
13. Trăind mereu cu slugi proaste și cu lume multă adunată în cârciumă, ea pierduse încetul cu încetul și gingășia sufletului. (I. Slavici)
14. Și mama izbucni în hohot de plâns, îmbrățișându-și fata, sărutând-o. (I. Agârbiceanu)
15. Și, ținând pe babă de subsuori, trecură într-o odaie răcoroasă, mare, în care bătrâna păru a se înzdrăveni ca prin farmec. (D. Zamfirescu)
16. Se duse, zâmbind, drept la locul ei de mai-nainte. (D. Zamfirescu)
17. Înnebunită, țipând, Veronica țâșni afară, trântind ușile după ea. (I. Agârbiceanu)
18. Bătrânul se uită din nou în ochii ei, dând din cap. (D. Zamfirescu)
19. Matei urcă scările, zâmbind. (D. Zamfirescu)
20. El, primindu-i răspunsul, rămase încremenit. (D. Zamfirescu)

21. Paraschiv îi răspunse printr-o smucitură a calului, pornind în goană înainte pe şosea. (M. Preda)
22. Dincă face câţiva paşi, căutând, chibzuind. (Camil Petrescu)
23. Apoi pune jos, anunţând, două sute galbeni. (Camil Petrescu)
24. Cei de faţă, nebănuind nimic, începură să râdă. (Camil Petrescu)
25. S-au uitat încolo şi încoace, căutând un loc umbrit. (M. Sadoveanu)
26. Voind să te cârpeşti, mai rău te rupi. (Folclor)
27. Râzând, nevasta trecu feciorului baltagul. (M. Sadoveanu)
28. Un răstimp rămase ca un arc, pândind. (M. Sadoveanu)
29. Iar Vodă, cuminţit acum şi mult îmblânzit, a suspinat – aducându-şi aminte cât de schimbătoare sunt toate ale oamenilor. (M. Sadoveanu)

Exerciţiul 79. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, construcţiile participiale şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. În aceeaşi clipă intră în ograda pădurarului împăratul cel rău, urmat de ceata lui de hăitaşi. (V. Eftimiu)
2. Luat parcă prea repede, nu ştie ce să facă. (Camil Petrescu)
3. Arsă de foc, crăpată pe alocuri, oglinda n-a mai avut căutare. (V. Eftimiu)
4. Ploaia năprasnică, trimisă asupra lumii ca un blestem, duruie pe acoperiş. (Z. Stancu)
5. Dobrică Tunsu, obişnuit cu vinul, n-avea nimic, dar eu mă cam ameţisem. (Z. Stancu)
6. Intră în casă şi căzu, ruptă de slăbiciune, pe o laviţă. (I. Agârbiceanu)
7. Matei se uită la unchiu-său, preocupat de gânduri. (D. Zamfirescu)
8. Pe lângă tunuri se vedeau întinşi, căzuţi în cel mai greu somn, tunarii. (Z. Stancu)
9. Uşurate de încărcătură, avioanele grele făcură cale întoarsă. (Z. Stancu)
10. În lumina zorilor răsări, muiat parcă în sânge, soarele. (Z. Stancu)
11. Făcuţi repede ofiţeri, cei din generaţia mea au fost după aceea trimişi pe front de unde puţini au scăpat... (M. Preda)
12. Rămaşi pe drumuri, cutreierau uliţele Bucureştilor, căutând serviciu. (V. Eftimiu)
13. Înfierbântat de mulţumire, Ion plăti şi plecă acasă prin viscol, nepăsător. (L. Rebreanu)

14. Mângâiaţi de razele asfinţitului, munţii strălucesc ca în odăjdii de sărbătoare. (G. Bogza)
15. Noaptea, uşor luminată de stele şi de lună, fu friguroasă. (Z. Stancu)
16. Ruptă de osteneala zilei, bătrâna adormi îndată. (I. Agârbiceanu)
17. Zdrobit de oboseală şi zăpăcit de fericire, mă lungii pe pătura mea. (P. Istrati)
18. A stat ploaia şi a răsărit luna printre nourii negri, mânaţi acum tot mai mult spre miazăzi. (Camil Petrescu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Infinitivele, gerunziile şi participiile, însoţite sau nu de determinări, antepuse predicatului se despart prin virgulă.

□ Zdrobit de oboseală, copilul adormi îmbrăcat pe canapeaua lui. (G. Călinescu)
□ Odată, dormind adânc, după o zi grea de muncă, se pomeni atinsă pe umăr de o mână uşoară. (V. Eftimiu)
□ Înainte de a vă da adevărata explicaţie, am lăsat să plece oaspeţii străini. (V. Voiculescu)
□ Vorbind prost limba mea, am fost luat drept străin. (P. Istrati)
□ Plictisit, era să plece cu mâna goală. (L. Rebreanu)
□ Pentru a-mi ajunge ţinta, devenii duios, sentimental şi îl lăsai să înţeleagă dorinţa mea de fugă. (P. Istrati)

b. Infinitivele, gerunziile şi participiile, urmate sau nu de determinări, intercalate între subiect şi predicat se despart prin virgulă.

□ Noaptea, omul, chinuit de gânduri, n-a putut să adoarmă. (M. Sadoveanu)
□ Totuşi, Cornel se ferea de a-şi da pe faţă, spre a nu-i mâhni, enervarea, mulţumindu-se să-i mângâie cu palma pe spate. (G. Călinescu)
□ Mezinul, înainte de a se culca, ieşise puţin a răcoare. (M. Sadoveanu)
□ Şi bătrâna, povestindu-mi astea, se căina cu mâna pe inimă. (V. Voiculescu)
□ Titu Herdelea, aiurit, închise uşa după el. (L. Rebreanu)

□ A doua zi, dis-de-dimineaţă, începurăm să urcăm un drum greu, printre brazi, întovărăşit de cinci călăreţi, care trebuiau să organizeze o goană. (P. Istrati)

c. Construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale postpuse predicatului, se despart prin virgulă când au caracter explicativ (nu sunt absolut obligatorii pentru comunicare) sau sunt distanţate de termenul regent.

□ Sisif era, cu siguranţă, tânăr, în vale, înainte de a sui coasta muntelui. (O. Paler)
□ A dormit bravul meu de la zece seara şi până a doua zi la amiază, gemând din când în când. (I. L. Caragiale)
□ Ascultând povestea moşneagului, eu eram numai ochi şi numai urechi, cuprins ca de-o înfiorare. (M. Sadoveanu)
□ Două zile tânărul Herdelea stătu pe spini, aşteptând din moment în moment o prăbuşire. (L. Rebreanu)
□ Ceru plosca şi bău pe nerăsuflate, înfierbântat de furie. (Camil Petrescu)
□ Şedeam în pat până la amiază, văitându-mă. (P. Istrati)

Exerciţiul 80. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică şase enunţuri care să conţină construcţii gerunziale, participiale şi infinitivale izolate (câte două pentru fiecare tip).

Atributele izolate

Exerciţiul 81. Identificaţi atributele izolate din propoziţiile de mai jos şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Fata se opri fără voie, speriată. (M. Preda)
2. Dar piscurile, îndârjite, se împotrivesc. (G. Bogza)
3. Era într-o mare tovărăşie de domni şi doamne serioşi, frumoasă, şi părea destul de veselă. (Camil Petrescu)
4. Haiducul se uita, buimăcit, în jurul lui. (V. Eftimiu)
5. Aştepta răspunsul lui, îngrozită. (Camil Petrescu)

6. Deţinutul, istovit, îndârjit, surâde amar. (Camil Petrescu)
7. Armăsarii vineţi, puţin speriaţi, jucau în loc. (Camil Petrescu)
8. Un bordei să ai, cât de rău, numai să fie al tău. (Folclor)
9. Mă frământau cele două vizite ale lui, lugubre, în ajunul Crăciunului. (V. Eftimiu)
10. Era un ceasornic scump, de aur, cu două capace. (Z. Stancu)
11. Veveriţa, furioasă, se opri şi ea… (Camil Petrescu)
12. Fata se opri din nou, nehotărâtă. (D. Zamfirescu)
13. Ba către prânz a ieşit şi soarele, tomnatic, cu raze albicioase… (Camil Petrescu)
14. Biserica era de zid, încăpătoare, zugrăvită cam de mult, dar încă cuviincioasă. (D. Zamfirescu)
15. Adăposturile, trei la număr, erau gata. (Z. Stancu)
16. Era un om vesel şi cunoştea pe toţi gospodarii din satul acela al nostru, răşăzesc. (M. Sadoveanu)
17. Ţărâna bătăturii, umedă de rouă, parcă era o fiinţă vie care dormea şi ea. (M. Preda)
18. Oamenii, pentru o clipă împăcaţi, începură să râdă. (Cezar Petrescu)
19. Drumul se lăţea iarăşi, de ţară, cu zăplazuri de scânduri. (Cezar Petrescu)
20. Degetele lungi, de lumină, ale reflectoarelor, începură să pipăie neîntârziat cerul. (Z. Stancu)

Exerciţiul 82. Găsiţi, în exemplele de mai jos, atributele izolate şi precizaţi regula de punctuaţie aplicată.

1. Visător, contemplă un punct gol în spaţiu. (Cezar Petrescu)
2. Mirat, şeful cetei nu mai zise nimic. (M. Preda)
3. Speriat, Manole Dincă plăti. (V. Eftimiu)
4. Legat, bandajat, se uita-n tavanul alb. (V. Eftimiu)
5. Singur, străveziu, un nouraş ca de bumbac plutea prin aer. (D. Zamfirescu)
6. Într-o clipă, alarmate, ies din şanţuri vrăbiile. (G. Topârceanu)
7. Şi, într-o bună zi, mic, alb şi plăpând, ghiocelul îşi sună clopoţelul. (E. Jianu)
8. Oarbe, brutale, masele de aer le lovesc în plin, încercând să le smulgă din loc. (G. Bogza)

9. Dârz, zburlit, neînduplecat, el rezistă cu întreaga-i ființă de cremene. (G. Bogza)
10. Nevăzută, moartea da târcoale șatrei. (Z. Stancu)
11. Speriați, câțiva flăcăi săriră și desfăcură mâna încleștată a lui Nilă. (M. Preda)
12. Înfiorat, călărețul se oprește și privește cercetător spre muchiile dealului. (Camil Petrescu)
13. Uluit, Moromete observă că învățătorul dăduse exact prețul dorit de ei. (M. Preda)

Exercițiul 83. Găsiți, în exemplele de mai jos, atributele izolate și precizați regula de punctuație aplicată.

1. El, mereu neliniștit, bănuitor, dă coșul lângă pat. (Camil Petrescu)
2. Acesta, bolnăvicios, de nu putea merge decât sprijinit în cârje, cu un picior în groapă, tot nădăjduia să vadă măcar pe unul dintre cei trei feciori ai lui pe tronul Țării Românești. (Camil Petrescu)
3. Ea, disperată, își duse mâinile la ochi, roșie și respirând cu greutate. (D. Zamfirescu)
4. Facem lecție azi? mă întrebă ea, foarte timidă. (M. Eliade)
5. Dar ea, impasibilă, zise doar: – Tu știi mai bine decât oricine! (G. Călinescu)
6. Aceasta, speriată serios, îl împingea cu nuiaua. (G. Călinescu)
7. Leana, înmărmurită, se uita la el. (B. Șt. Delavrancea)
8. Gheorghe, foarte liniștit, ridică găleata și o răsturnă peste gheața de câteva degete ce se prinsese în jgheabul de lângă fântână. (L Rebreanu)
9. Sotea, orbit, năucit, alunecă în noroi, nepricepând ce i s-a întâmplat. (Camil Petrescu)
10. Dar de ce nu putem să-l ridicăm? se împotrivi Gheorghiță, neguros. (M. Sadoveanu)

Exercițiul 84. Găsiți, în exemplele de mai jos, atributele izolate și precizați regula de punctuație aplicată.

1. Ici-colo, copacii se aplecau încărcați de zăpadă ca de o povară albă, diafană și rece. (Camil Petrescu)

2. Pe alocuri, iarba sălbatică, aspră şi ghimpoasă, se uscase. (Z. Stancu)
3. Era îmbrăcat în haine albe de vară, largi şi sprintene. (Cezar Petrescu)
4. Celălalt, bălan şi bucălat, părea că dormitează. (M. Sadoveanu)
5. Îi auzi glasul, dulce şi mătăsos, tremurând. (L. Rebreanu)
6. E un om foarte bun, blând şi sentimental. (L. Rebreanu)
7. La letopiseţele lui, puţine şi sărace, de pe poliţa din casă, s-au adăugat alte cărţi, mai proaspete şi mai temeinice. (M. Sadoveanu)
8. Ileana, frumuşică şi curăţică, avea veşnic un râs zglobiu care-i plăcea Nadinei încât o întrebase dacă n-ar vrea să meargă la Bucureşti. (L. Rebreanu)
9. Par sau, oricum, am părut un ardelean sobru, cu picioarele bine înfipte în pământ, serios şi ursuz. (O. Paler)
10. Copilul, bălan şi durduliu, nu ştia decât de frica ei; altfel, toată casa îl răsfăţa şi-i răbda orice năzdrăvănii. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 85. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să conţină atribute izolate.

Apoziţia izolată

Exerciţiul 86. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, apoziţiile şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. D-apoi cu moş Chiorpec, ciubotarul, megieşul nostru, ce năcaz aveam! (I. Creangă)
2. Nevasta lui, Veronica, abia împlinea douăzeci şi unu de ani. (I. Agârbiceanu)
3. Se temea pentru el, deşi în fruntea flăcăilor era frate-său, Vasile. (Camil Petrescu)
4. Flăcăule, isteţule, găsit-ai supărării mele leac ori ba?! (V. Eftimiu)
5. Victima, Costache Lotreanu, era un om înstărit şi stimat de toţi concetăţenii săi. (V. Eftimiu)
6. Despărţirea de bunul său prieten, Tudorel, îi rupea inima de durere. (V. Eftimiu)
7. Îmi lasă gura apă, moşule! sări de colo o fetiţă, Tincuţa. (V. Eftimiu)

8. Mare fu uimirea şi bucuria lui Făt-Frumos când găsi de partea cealaltă a podului pe însuşi tatăl său, împăratul. (V. Eftimiu)
9. Putea să fie şi umbra unui bărbat, a unui soldat în manta lungă. (I. Agârbiceanu)
10. Eu am spus că l-am văzut pe jandarm, pe Dumitru Bogdan, nu umbra lui. (I. Agârbiceanu)
11. Turcii, ca la treizeci de inşi, au pornit cu săbiile scoase în goană spre ei. (Camil Petrescu)
12. Pe urmă începu să se audă de un haiduc, Stănoi. (V. Eftimiu)
13. Câteşitrei, Traian, Marius şi eu, eram în al nouălea cer. (V. Eftimiu)
14. Este... mormăi cel de-al treilea, Vulpe. (Camil Petrescu)
15. Trebuie să fi fost tot ea, prietena tânără, care nu uita pe cei ce nu mai sunt. (D. Zamfirescu)
16. Dar gândul lui era la cererea finală, împrumutul. (V. Eftimiu)
17. Clipele acestea erau grele pentru dânsul; doar cei doi copii ai nepotului său, băiatul şi fata, îi înseninau viaţa. (Em. Gârleanu)
18. Sate şi cătune urmară altor sate şi cătune, cuiburi sărăcăcioase de tristeţe şi de mulţumire, înghiţite de întuneric şi neştiute de lume. (P. Istrati)
19. Atunci îi impresoară şi-l duc într-un oraş a lor, Helis. (A. Vlahuţă)

Exerciţiul 87. Găsiţi, în exemplele de mai jos, apoziţiile izolate şi precizaţi regula de punctuaţie aplicată.

1. El, Him başa, îmbătrânea şi începea să aibă închipuiri şi vedenii copilăreşti. (Z. Stancu)
2. Carte nu prea ştia nici el, Dobrovici. (Camil Petrescu)
3. Ce ticăloşi suntem noi, oamenii, câteodată! (I. Agârbiceanu)
4. Umblară ei, cei trei sute şi unu de voinici, câteva zile, până la ieşirea din împărăţie. (V. Eftimiu)
5. Se simţea vinovat în adâncul sufletului lui şi se mira cum a putut el, om bătrân şi cu socoteală, să-şi piardă minţile până într-atât... (L. Rebreanu)
6. Ion, frate-său, se mişca încet ca înlemnit în mers. (Camil Petrescu)
7. Trebuie să fi fost tot ea, prietena tânără, care nu uita pe cei ce nu mai sunt. (D. Zamfirescu)
8. Şi el, Nicu, vrea să ştie toate. (Camil Petrescu)

9. Stai, mă Batore, sărace! (I. Agârbiceanu)
10. Alergăm şi noi, copiii, după ei. (Z. Stancu)
11. Niculina, sora geamănă a lui Tudorel, semăna cu el ca două picături cu apă. (V. Eftimiu).
12. Cine o să-ţi împrumute ţie, un biet tâmplar, atâţia bani? (Z. Stancu)
13. Dar eu, sărmană văduvă, ce să fac? (L. Rebreanu)
14. Voi, poeţii, cu fiecare vers, vă descărcaţi de otrava imaginaţiei. (V. Eftimiu)
15. Căci, fără să vreau, aflasem şi eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugăreşti… (I. Creangă)
16. Vai de sufletul ei, nenorocita!… (L. Rebreanu)
17. Din fericire, noi ceilalţi încă n-am uitat că, mai presus de orice, suntem fiii şi apărătorii patriei! (L. Rebreanu)
18. ...Plecasem într-o lungă călătorie, numai eu cu copilul, cu Puiu. (Em. Gârleanu)
19. Aşa vorbim noi, băiţi şi fete, la corpul de balet. (G. Călinescu)
20. Noi, cei cu părul cărunt, am apucat alte vremuri, dragilor. (Em. Gârleanu)

Exerciţiul 88. Găsiţi, în exemplele de mai jos, apoziţiile izolate şi precizaţi regula de punctuaţie aplicată.

1. Iară verii, adică feciorii craiului şi fetele împăratului, nu se văzuse niciodată. (I. Creangă)
2. Un singur obiect fu înstrăinat, şi anume pendulul. (G. Călinescu).
3. Când intră monitorul, un elev dintr-a opta, şi spuse din prag că elevul cutare, adică eu, să poftească la biblioteca profesorului de geografie, care mă chema. (M. Preda)
4. Învăţătura cere multă cheltuială şi nu putem să ne pierdem ziua amândoi, adică atât eu, cât şi nevasta mea. (I. Slavici)
5. Fiindcă Ana, cu sarcina ei, s-ar fi ostenit prea tare, îi ţinu locul druşca întâi, adică Florica. (L. Rebreanu)
6. Nu auzea vorbele, adică şoaptele, dar Puiu cunoştea pe dinafară repertoriul de sunete al Rodicăi. (I. Teodoreanu)
7. Directorul – adică Bricterian – cheamă servitorul, zis Coteţ. (M. Eliade)

Exercițiul 89. Găsiți, în exemplele de mai jos, apozițiile izolate și precizați regula de punctuație aplicată.

1. Victima, Costache Lotreanu, era un om înstărit și stimat de toți concetățenii săi. (V. Eftimiu)
2. Pe urmă începu să se audă de un haiduc, Stănoi. (V. Eftimiu)
3. Eu am spus că l-am văzut pe jandarm, pe Dumitru Bogdan, nu umbra lui. (I. Agârbiceanu)
4. Câteșitrei, Traian, Marius și eu eram în al nouălea cer. (V. Eftimiu)
5. Este... mormăi cel de-al treilea, Vulpe. (Camil Petrescu)
6. Despărțirea de bunul său prieten, Tudorel, îi rupea inima de durere. (V. Eftimiu)
7. Se temea pentru el, deși în fruntea flăcăilor era frate-său, Vasile. (Camil Petrescu)
8. Îmi lasă gura apă, moșule! sări de colo o fetiță, Tincuța. (V. Eftimiu)
9. La vechii traci fusese mai de mult un preot înțelept, Zamolxis. (A. Vlahuță)

Exercițiul 90. Găsiți, în exemplele de mai jos, apozițiile izolate și comentați semnele de punctuație folosite pentru izolarea lor.

1. Bogdan – întemeietorul Moldovei – domnește șaisprezece ani. (A. Vlahuță)
2. Ceilalți – bărbați și femei – se duseră la căruțe și se gătiră de nuntă. (Z. Stancu)
3. Înțepă cu stropșeli repezi argatul somnoros și molâu – cel de-al doilea frate al lui Gheorghieș Tălpăligă. (Cezar Petrescu)
4. Cum m-aș plimba în străinătate dacă el (adică Smărăndache) ar fi atașat de presă! (G. Călinescu)
5. Și din umbră răsări deodată, înaintea ochilor boierului, o arătare mlădioasă, un trup plin de farmece – trupul Anei. (M. Sadoveanu)
6. Țăranii dunăreni – plugari, pescari, împletitori de rogojini – își întăresc temeliile caselor cu cărămizi scoase din vechile zidiri romane. (A. Vlahuță)
7. În față, pe malul drept, e Rahova – port bulgăresc – odinioară cetate turcească, pe zidurile căreia de două ori au fâlfâit biruitoare steagurile luptătorilor români. (A. Vlahuță)

8. Vizitiul – un ţăran chipeş şi deştept din podgoriile Oreviţii – îmi arată cu biciul, ca pe hartă, munţii, plaiurile şi apele Mehedinţilor şi îmi povesteşte, cu şart, legendele pe care le-a auzit şi el de la bătrâni. (A. Vlahuţă)
9. Unicul ei copil – o fată de vreo douăzeci de ani – era în Venezuela, unde plecase cu tatăl ei ca să facă avere, după cum e obiceiul locuitorilor din Liban. (P. Istrati)
10. Fiecare familie îşi părăsi îndeletnicirile obişnuite şi toată comuna – bărbaţi, femei, copii, bătrâni, vite, câini, pisici şi chiar câţiva purcei – se năpustiră pe câmp. (P. Istrati)
11. Iar dacă o faceţi... ne va judeca din nou pe toţi – şi pe noi, şi pe dumneavoastră – istoria, şi urmaşii dumneavoastră se vor ruşina de ceea ce aţi făcut. (Camil Petrescu)
12. În faţă, Zaharia Duhu, murdar, prăfuit, cu ţepi decoloraţi şi cu pălăria pleoştită lăsând să străbată sudoarea prin panglică, părea un biet salahor de două ori mai în vârstă: un salahor fără lucru şi fără noroc. (Cezar Petrescu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Atributul explicativ, care nu este indispensabil pentru comunicare, se desparte prin virgulă.

□ În şiruri lungi, oastea se mişcă spre cetate. (A. Vlahuţă)
□ Viaţa nouă, tânără, vijelioasă înviora năvalnic înfăţişarea pământului. (L. Rebreanu)
□ Soba nu arăta nici ea ca oricare alta, ci asemenea celor bătrâneşti, cu două coloane şi ornamentaţii baroce, însă construită în teracotă albă. (G. Călinescu)
□ Oamenii, nedumeriţi, îl văzură urcând costişa de-a dreptul spre biserică… (Camil Petrescu)
□ Căsuţele albe, luminoase, ale satului se ivesc una câte una de după perdelele de sălcii. (A. Vlahuţă)
□ Deasupra casei e un cuib de barză, acum gol. (Camil Petrescu)

b. Atributul care implică o nuanţă circumstanţială (temporală, cauzală, condiţională, concesivă) se desparte prin virgulă.

□ Sultana nu cedă nici în ruptul capului, iar madam Pomponescu, ambiţioasă, n-avu încotro şi-l cumpără. (G. Călinescu)
□ Locotenentul, potolit, îl privea acum cu ochii mari. (L. Rebreanu)
□ Filip, înfometat, ceru numaidecât mâncare. (G. Călinescu)
□ În livadă cădeau frunzele nucilor, c-un fel de grabă, parcă se strângeau şi se puneau la adăpost pentru vremuri grele. (M. Sadoveanu)
□ Acum oamenii, cenuşii şi ei, nu se mai disting deloc. (Camil Petrescu)
□ Planşe, suluri albastre de hârtii de calc, mese, scaune, cărţi, vase de bucătărie, perne şedeau toate morman. (G. Călinescu)

c. Atributul aşezat înaintea termenului regent se izolează de acesta prin virgulă.

□ Şăgalnic, un cuc îşi chema numele. (Cezar Petrescu)
□ Între cele două ziduri frumoase, aproape noi, căsuţa pare şi mai mică, şi mai umilită. (I. Agârbiceanu)
□ Mândru şi mulţumit ca orice învingător, Ion simţea totuşi un gol ciudat în suflet. (L. Rebreanu)
□ 14. Veselă, ea ar fi semănat unui flutur strălucitor şi zburdalnic; tristă, ea semăna unui înger scoborâtor din ceruri spre înduioşarea pământului. (N. Gane)
□ Mută, întunecată, ninsă şi oblonită, casa bunicilor e zmeiască. (I. Teodoreanu)
□ La mijlocul lui septembrie a brumat uşor, iar pe munţi s-a pus un strat subţire de zăpadă. (L. Rebreanu)

d. Atributele perechi legate între ele prin conjuncţia ***şi*** *s*e izolează prin virgule.

□ În poartă, subt lumina becului, apăru o soră de caritate, tânără şi puţin speriată. (L. Rebreanu)
□ Numai părul negru, lung şi lucios ca smoala, îi rămăsese la fel ca înainte. (Z. Stancu)
□ În dreapta şi în stânga tranşeele infanteriei se întindeau, strâmbe şi capricioase, ca nişte linii grosolane pe o hârtie boţită. (L. Rebreanu)

□ Cântau şi alte presuri în spinii costişei, dar ca asta niciuna. (I. Agârbiceanu)
□ Şireată şi abilă, Nadina îi aluneca mereu printre degete ca argintul viu. (L. Rebreanu)
□ Altă soră de caritate, grasă şi bătrâioară, preceda grupul. (L. Rebreanu)

e. Apoziţia – simplă sau dezvoltată – cu caracter explicativ se izolează prin virgule.

□ Copilul, un băiat, se născuse în taină, pe mâinile ei. (V. Voiculescu)
□ Atunci era foarte tânăr, nici nu simţea greutatea stâncii. (O. Paler)
□ Nu se ura pe sine însuşi, autorul propriei căderi, şi nu-l ura pe americanul care-i câştigase moşia. (V. Eftimiu)
□ Îşi strigă luntraşul, un arab, îi dădu poruncă şi plecă pe fluviu. (P. Istrati)
□ Enache, patronul, ştia şi el tot atât de puţin ca şi noi. (M. Eliade)
□ Măreţia unui martir nu se măsoară după suferinţele îndurate, ci după credinţa sa. (O. Paler)

f. Apoziţiile care au ca termen determinat un pronume personal sau un nume propriu se izolează prin virgule.

□ Rostul nostru, al femeilor, este să creştem copii. (G. Călinescu)
□ Noi pe la târg mai mult vindem decât cumpărăm, c-avem aici, slavă Domnului, tot ce ne trebuie. (A. Vlahuţă)
□ Într-o zi, astă-vară, mi-am lăsat brişca în paza pădurarilor şi m-am afundat cât mai departe, în bungeturi, însoţit numai de Haiduc, un câine credincios şi viteaz. (V. Voiculescu)
□ Ba unii ziceau că-i bine să ne slujească nouă, copiilor, pildă. (V. Voiculescu)
□ Ele însele, florile, sunt înzestrate cu o inteligenţă, cu o minte care uimeşte pe toţi câţi le studiază de aproape. (V. Voiculescu)
□ Gulimănescu, om prozaic, sărea alarmat.(G. Călinescu)

Exerciţiul 91. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci enunţuri care să conţină apoziţii izolate.

VII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul cuvintelor şi construcţiilor nelegate sintactic de restul comunicării
Vocativele

Exerciţiul 92. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, vocativele şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. De sute de ani aşteptăm dreptatea, domnule, şi nu mai vine. (L. Rebreanu)
2. Ia staţi oleacă, blăstămaţilor, să vă dau eu! (I. Creangă)
3. Acum, copii, ascultaţi povestea până la capăt. (V. Eftimiu)
4. Ce zici dumneata, moş Luca, despre unele ca acestea? (I. Creangă)
5. Ei, băiete, tu să fii sănătos! (Camil Petrescu)
6. Costache, de ce nu înţelegi tu că eu nu am mijloace să te trimit la Paris? (Camil Petrescu)
7. Unde l-ai văzut, moş Ilie? (I. Agârbiceanu)
8. Şi să vezi, mamă, cânta mai frumos decât în biserică. (I. Agârbiceanu)
9. Doctore, pot să-l văd? (L. Rebreanu)
10. Cum te cheamă pe dumneata, tuşico? (V. Eftimiu)
11. Ascultă, Tomo, şi bordeiul ăsta e al lui… (Camil Petrescu)
12. Dă-te jos, tipule, că ne faci de râs! (V. Eftimiu)
13. Află, nepoate, că ţi-am adus şi ţie un dar care cred c-are să-ţi placă. (M. Sadoveanu)
14. Să mă laşi, mătuşico, şi ai să vezi dacă n-are să-ţi placă! (Cezar Petrescu)
15. Omule, nicio picătură din suferinţa poporului ăsta nu e pierdută pentru socoteală. (Camil Petrescu)
16. Cu toate astea, mânzule, astăzi sunt foarte plictisit! (P. Istrati)

Exerciţiul 93. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, vocativele şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Şi unde ai să fugi, nenorocitule? (Camil Petrescu)
2. N-avem niciun viţel de tăiat, băiatule! (V. Eftimiu)
3. Nu vă aşteaptă niciun rai dincolo de fluviu, omule. (Z. Stancu)
4. Şi cum îl cheamă pe tatăl tău, fetiţo? (Camil Petrescu)
5. Tu ai făcut una ca asta, fiule?! (V. Eftimiu)

6. Până când veţi sta în calea oamenilor, puteri ale întunericului? (V. Eftimiu)
7. Ai dreptate, nene. (P. Istrati)
8. Au venit turcii în sat, bunicule!... (G. Galaction)
9. Vai de capul ei, nenorocita! (L. Rebreanu)
10. Dragă frate! văd că nu ne-nţelegem! (V. Eftimiu)
11. Măria-ta! răspunse, la rândul său, Tudorel, eu trebuie să plec. (V. Eftimiu)
12. Ioane! Ioane! da n-auzi, mă afurisitule! (D. Zamfirescu)
13. Bădică! bădică! zise iarăşi cel mic. Ascultaţi-mă şi pe mine! (I. Creangă)
14. Olguţa! Olguţa! Spune-mi drept, de ce eşti tu aşa de şireată? (I. Teodoreanu)
15. Noi trebuie să aşteptăm, Apostole! (L. Rebreanu)

Exerciţiul 94. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, vocativele şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Păcat, măi băiatule măi, mare păcat! (Z. Stancu)
2. Cine ştie, măi oameni buni, ce are pe suflet! (I. Agârbiceanu)
3. Apoi, dă, măi babă, ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu? (I. Creangă)
4. Da, măi Năstase. Eşti şi tu la fel de chinuit ca şi mine, recunoscu popa. (P. Istrati)
5. Mă Matache, să ştii că nu există strigoi, poţi fi liniştit, făcu Ştirbu uitându-se-n jur. (P. Istrati)
6. Mă Ionele! Fă-te-ncoa! Mai curând m-aşteptam la moarte, decât să te văd pe tine aici! (P. Istrati)
7. Apoi, dă, măi nevastă, sângele apă nu se face. (I. Creangă)
8. Măi broscoiule, să nu mai plângi! (I. Teodoreanu)
9. Măi neamţule, unde să te culc pe tine? (I. Teodoreanu)
10. Şi ce ai să faci cu cinci paturi, măi păgânule? (I. Teodoreanu)
11. Mă fraţilor, spuneţi, mă, ce ştiţi? (Camil Petrescu)
12. Vasăzică asta ţi-e recunoştinţa, măi Ioane? (L. Rebreanu)

Interjecţiile

Exercițiul 95. Identificați, în enunțurile de mai jos, interjecțiile și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. De, sunt oameni și ei. (I Agârbiceanu)
2. Dai în oameni boierești, ai? (Camil Petrescu)
3. O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus! (M. Eminescu)
4. E nevasta mea, bă, și-i zdrobesc oasele dacă nu vine acasă… (Camil Petrescu)
5. Dar ce, mă, sunt eu muiere să văd vedenii și arătări? (I. Agârbiceanu)
6. Așa ți-i omenia, ai? (L. Rebreanu).
7. Ei, cum stau lucrurile? (Z. Stancu)
8. Zău, tu-ți faci de cap. (I. Agârbiceanu).
9. Ei, să te-nvețe mătușă-ta, că-i mai bătrână. (I. Teodoreanu)
10. Cum așa? Ia spune-mi, zău! (D. Zamfirescu)
11. Vai, ce frică îmi e! (Camil Petrescu)
12. Cum, Doamne sfinte, mă mirai eu, de-atunci puteai mânca de zece ori! (I. Agârbiceanu)
13. Ei, ce facem? (Camil Petrescu)
14. Ah! și asta ce mai e?... (Camil Petrescu)
15. Unde-s oamenii, mă? (Camil Petrescu)
16. Vouă nu vă e rușine, mă? (M. Preda)
17. Lasă, mă, astâmpără-te! (M. Preda)
18. Nu mă vor boierii domn, ai? izbucnește din nou acru Băl-Ceaurescu. (Camil Petrescu)
19. Țara-i bună, mă, stăpânirea e rea. (Camil Petrescu)
20. Doamne, și ce i-ai răspuns? (Camil Petrescu)
21. Mă, unde mergem noi? (M. Preda)
22. Tu nu vezi că e alb, mă, ca ghiocelul!... (V. Voiculescu)
23. De ce să mă duc, mă, dracului? A? (Z. Stancu)
24. O, Doamne, zise ea, dar ce să mai facem și la biserică?! (I. Slavici)
25. Of, mămucă, of! Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu! (I. Creangă)
26. O, dacă am putea să ne întoarcem de la jumătatea unui concert înapoi spre începutul lui! (O. Paler)
27. Of, of, of, ce timpuri! (G. Călinescu)

Exercițiul 96. Identificați, în enunțurile de mai jos, interjecțiile și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Uff! Cine să mă înțeleagă și cine să mă ajute?... (Cezar Petrescu)
2. A!... Era prea de tot. (D. Zamfirescu)
3. Hai! ne dați caii, ori ne siliți să vi-i luăm cu forța. (Z. Stancu)
5. A! Da, uitasem. (Z. Stancu)
6. Ah! face fata, mușcându-și buzele, dezamăgită. (Camil Petrescu)
7. Ah! și asta ce mai e?... (Camil Petrescu)
8. A! Da, uitasem. (Z. Stancu)
9. Hai! cât să-ți dau pe an ca să te tocmești la mine? (I. Creangă)
10. Ah! viața aceasta e frumoasă și prea scurtă. (M. Sadoveanu)
11. Na! ori te ouă, ori du-te de la casa mea; ca să nu mai strici mâncarea degeaba. (I. Creangă)
12. Mă! ia cucoșul ist obraznic și-l dă în fântâna ceea. (I. Creangă)
13. Măi! că multe mai știi! (I. Teodoreanu)
14. Of! Bine c-am scăpat! Muzica asta îmi dădea migrene. (I. Teodoreanu)
15. Doamne! parcă sunt acolo, la spatele lui. (Em. Gârleanu)
16. De… Omul e dator să creadă și ce nu-i de crezut! rostește fostul argat. (Cezar Petrescu)
17. N-a mai intrat în scorbura ei și, smerită, a bătut cu ciocul: Cioc! cioc! cioc! (Em. Gârleanu)
18. Hai, pleacă d-aici, să nu te mai aud flecărind! (L. Rebreanu)
19. Doamne, păzește-ne de toate relele! (L. Rebreanu)

Exercițiul 97. Identificați, în enunțurile de mai jos, interjecțiile însoțite de verbe și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Ia zi-i, nepoate. (Camil Petrescu).
2. Hai să nu mai vorbim despre asta! (M. Preda).
3. Ia nu mai umbla cu copilării, Ioane, că doar bărbat ești, nu pleavă! (L. Rebreanu).
4. Cum așa? Ia spune-mi, zău! (D. Zamfirescu)
5. Ia zi-i, nepoate. (Camil Petrescu)
6. Hai să-i dăm o mână de ajutor. (Z. Stancu)
7. Măi! ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc. (I. Creangă)

Adverbele de afirmaţie şi de negaţie

Exerciţiul 98. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, adverbele de afirmaţie şi de negaţie şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Da, e interesant să scriu ceea ce spunea ea. (G. Bacovia)
2. Ba, ceva din povestea aceasta începea chiar să-i placă. (M. Preda)
3. Da, am auzit. Mi-a spus şi bătrâna. (I. Agârbiceanu)
4. Ai cântat miercuri seara la prietenul meu Voinescu, nu? (Camil Petrescu)
5. Da, ea şi-a bătut joc de tot satul. (I. Agârbiceanu)
6. Râdeau toţi, da, toţi râdeau… (Cezar Petrescu)
7. Trebuia să trăiască şi ei, nu? (Camil Petrescu)
8. Nu, inima ei de mamă iubitoare nu va îngădui niciodată asta. (Camil Petrescu)
9. Dar să furăm de la brutar, nu, asta nu-mi plăcea. (P. Istrati)

Exerciţiul 99. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, adverbele de afirmaţie şi de negaţie şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Nu! Nimeni nu-l pomenea. (I. Agârbiceanu)
2. Da! Acum îşi aducea aminte! (I. Agârbiceanu)
3. Locotenentul locuieşte la vamă? nu? (Camil Petrescu)
4. – V-aţi gândit vreodată s-o suprimaţi? – Pe ea, nu! (V. Eftimiu)
5. Nu, nu, nu! mi-a venit un fel de ameţeală… de care nici eu nu-mi dau seamă. (D. Zamfirescu)
6. Da! Acum îşi aducea aminte! (I. Agârbiceanu)
7. Nu! ea nu putea să se lepede de visul ei. (I. Slavici)
8. Ba! I-am dat eu singur cu mâna mea, bădiţă. (I. Creangă)
9. – Asculţi, unchiule? înaintă Cecil cu scaunul. – Da, da! (Cezar Petrescu)
10. Răspunse repede, dezvinovăţându-se parcă: – Da, da! Desigur… (Cezar Petrescu)
11. Nu... nu... a fost un adevărat scandal. (Camil Petrescu)
12. – L-ai văzut? – Da. (M. Sadoveanu)

13. Răspunse mai mult în şoaptă: – Da. (Camil Petrescu)

Cuvintele interogativ-exclamative

Exerciţiul 100. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, cuvintele interogativ-exclamative şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. – Ce, eu sunt de fier? (I. Al. Brătescu-Voineşti)
2. – Ce, mi-e frică mie de moarte, mă? (L. Rebreanu)
3. – Ce, crezi că noi n-avem sfinţii noştri? (G. Călinescu)
4. – Ce, eu nu fac parte din presă? (G. Călinescu)
5. – Ce, te-am rugat eu să-mi cumperi peştele? (P. Istrati)
6. – Ce, dacă viscolul scânceşte rece, În hornurile voastre de prin sat? (N. Labiş)
7. – Dar ce, mă, sunt eu muiere să văd vedenii şi arătări? (I. Agârbiceanu)
8. – Ce adică, noi nu ştim, nu vedem, orbi suntem? (I. L. Caragiale)
9. – Şi ce, crezi c-ar fi rău? (M. Preda)
10. – Bologa! Ce dracu, de cântece îţi arde, se opri Varga cu imputare. (L. Rebreanu)
11. – Cum? Şi dumneata crezi iar? (I. Agârbiceanu)
12. – Cum, au fugit? întrebă uimit, nemaiputându-se stăpâni, Bălcescu. (Camil Petrescu)
13. – Ce? Credeai că scapi? (Camil Petrescu)
14. – Ce, eu n-am inimă? Nu sunt şi eu ca voi? (D. Zamfirescu)
15. – Ce? Credeai că el n-are stăpân? (Camil Petrescu)
16. – Dar, ce, asta mai e odaie de musafiri, mamă? (Camil Petrescu)
17. – Cum, la trei săptămâni după cununie, în gura morţii?! (I. Agârbiceanu)
18. – Cum? Nu te iubim noi pe dumneata? Nu ţi-am dat noi prăjitură cu cremă şi şampanie? (G. Călinescu)
19. Ce? Iubirea stă într-o piatră, în nişte pereţi? (G. Călinescu)

Exerciţiul 101. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică zece enunţuri care să conţină vocative, interjecţii, adverbe de afirmaţie şi negaţie şi cuvinte interogativ-relative izolate (câte două pentru fiecare tip).

Cuvintele şi construcţiile incidente

Exerciţiul 102. Identificaţi, în enunţurile de mai jos, cuvintele şi construcţiile incidente şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Încotro se ducea, oare? (E. Camilar)
2. E, sigur, un mare artist. (Camil Petrescu)
3. Fără îndoială, acei trei oameni erau tâlhari de mare. (V. Eftimiu)
4. Mi-am zis însă că, la urma urmelor, nu e nevoie. (Z. Stancu)
5. Din fericire, rănile primite pe urma accidentului de automobil nu erau prea grave. (V. Eftimiu)
6. În sfârşit, ziua cea mult dorită sosi. (D. Zamfirescu)
7. Dar, la urma-urmei, ai să te convingi că tot eu am dreptate. (V. Eftimiu)
8. E foarte comod să dai vina pe alţii, când vina, poate, e numai a ta! (V. Eftimiu)
9. Din nefericire pentru el, a închis ochii maică-sa, buna coană Leontina, care-i trimitea şi dânsa bani pe deasupra, fără ştirea moşierului. (V. Eftimiu)
10. Dar, la urma urmei, de unde această părere la ei? (M. Preda)
11. În sfârşit, bagă de seamă şi las-o mai domol! (L. Rebreanu)
12. Cu aceeaşi politeţe ne căutarăm în buzunare, unde, bineînţeles, nu exista nicio invitaţie. (V. Eftimiu)
13. Celelalte giuvaeruri erau, probabil, puse la un loc sigur. (V. Eftimiu)
14. Doctorii chemaţi (la început indienii, apoi englezii cei mai renumiţi) nu ştiură ce să spună. (M. Eliade)
15. E, într-adevăr, o masă veselă, zgomotoasă, la care participă cei opt-nouă inşi care nu sunt în avanposturi. (Camil Petrescu)
16. Ştie ce o să-i spună toată lumea – dar nu în faţă, fireşte – că numai cu mustăcioara neagră răsucită şi cu părul buclat şi cam rar, cu fruntea cam goală, arată ca un bărbier. (Camil Petrescu)
17. Urcai dealul şi – minune a minunilor! – dădui peste o covercă de nuiele învelită cu ierburi uscate. (Z. Stancu)
18. Seninătatea spiritului nu se află în cărţi – fie ele chiar clasice – pline de aventuri romantice şi pline de toate pasiunile omeneşti, de la cele

mai curate, până la cele mai meschine şi mai scandaloase! (Gib I. Mihăescu)
19. Gâşte, găini, raţe, care – spre nenorocul lor – erau prin mijlocul drumului, fură făcute praf. (P. Istrati)
20. Conu Costache Dumşa, prins de viaţa politică, dezmierda distrat, uneori numai – ş-atunci c-un oftat de mâhnire – capul fetiţei timide cu care avea să i se stingă numele. (I. Teodoreanu)
21. Tot ce-am remarcat a fost că purta un costum alb şi că-şi ţinea piciorul stâng, bolnav probabil, pe o pernă. (O. Paler)

Propoziţiile incidente

Exerciţiul 103. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile incidente şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. A urmat după aceea, aşa cum ne-a fost vorba, lecţia de franceză. (M. Eliade)
2. Mi-era puţină frică, s-o mărturisesc, şi am aprins lampa. (M. Eliade)
3. Pe cât înţeleg, le-ai isprăvit toate cu bine, cumnate Haralambie. (M. Sadoveanu)
4. Mă întorc în bură şi negură, cum spune cântecul din bătrâni. (M. Sadoveanu)
5. De haine, pe cât se vede, n-aveam numaidecât nevoie, dar foamea o simţeam chiar în clipa aceea muşcându-mă. (M. Sadoveanu)
6. Mama şi surorile lui erau, se-nţelege, cele mai nenorocite. (D. Zamfirescu)
7. Cresc, bată-le norocul, ca din apă… (D. Zamfirescu)
8. După câte se părea, fugise noaptea. (Camil Petrescu)
9. Pe cât văd, am să vă dau paşaport, curând-curând, domnilor! (L. Rebreanu)
10. Poate că mă cred un asasin, un gangster, ştiu eu? (V. Eftimiu)
11. Acum mai în urmă văd că spune de ortodoxie, dar asta e, cum să zic, un fel de politică. (G. Călinescu)
12. Pe pământul lui, după cât se spune, e zăcământul cel mai de preţ. (Cezar Petrescu)
13. Dascălul era, ce-i drept, sever. (L. Blaga)

14. O fi ceva, nu zic, dar nici aşa cum se vorbeşte… (L. Rebreanu)
15. Cu peşte de undiţă şi cu mămăligă de râşniţă nu te îngraşi, cum foarte potrivit observă dictonul popular. (M. Sadoveanu)
16. Eu, mărturisesc, n-am avut răgaz nici să-mi arunc ochii. (L. Rebreanu)
17. Poate va ţine, şi-a zis, cu gândul la şopârlele acelea, cum se chemau oare?, cărora li se opresc bătăile inimii la zero grade. (O. Paler)

Exerciţiul 104. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile incidente şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Fără îndoială – mă gândeam iar – am trecut dincolo de ostrovul pescarilor. (M. Sadoveanu)
2. Am întâlnit azi, la Muntele de Pietate – am eu chestiile mele acolo – pe mătuşa ei; amaneta un inel. (Camil Petrescu)
3. Acolo veneau şi cei care voiau să cumpere – ce se găsea de vânzare – înaintea altora, şi acolo veneau şi rudele celor plecaţi. (Camil Petrescu)
4. Eram – am rămas şi până azi – tipul boemului, liber, nepăsător ca pasărea cerului. (V. Eftimiu)
5. Cumetrele – că de la ele aflase – spuneau că omul avea casele lui şi atelier. (E. Barbu)
6. Vântul – îmi aduc bine aminte – adia dinspre răsărit. (Z. Stancu)
7. Bărbaţii au mormăit şi ei ceva – mi s-a părut cu simpatie – după care şi-au întors nasurile spre baltă. (M. Sadoveanu)
8. Dar când i-a poruncit întâia întâlnire – căci poruncă a fost, nu rugăminte – şi când l-a ascultat, dusă de o putere mai tare decât ea, nu s-a îngrozit? (I. Agârbiceanu)
9. În fiecare duminică am să mă duc – şi m-am dus, regulat, – să pescuiesc cu undiţa în Sena, în Marna, în fermecătoarele gârle şi lacuri ce înconjoară Parisul. (V. Eftimiu)
10. Aventura mea în largul mării – acum pot să-i spun, fără să exagerez, „aventură“ – se termină cu un eşec. (O. Paler)
11. Pe asta – şi o arăt soldaţilor cu dispreţ – o luăm cu noi, hoţia ei e dovedită. (Camil Petrescu)

12. De mai multe ori a mâncat bătaie, pentru că – în vremea când el urmărea câte o gânganie – boii, pe care era trimis să-i păzească, intrau din mirişte ori din izlaz, în vreo holdă. (I. Al. Brătescu-Voineşti)
13. Când mi-am venit în fire, o zeiţă – nici acum nu-i pot spune altfel – sta şi mă privea cu un zâmbet şăgalnic. (V. Voiculescu)
14. O panică – pentru mine, mărturisesc nouă şi de-a dreptul îmbătătoare – începuse să-i cuprindă pe toţi. (V. Voiculescu)
15. Ursoaica îl privi – ca să spunem aşa – crucindu-se. (Cezar Petrescu)
16. Cu acest prilej îmi voi lua libertatea să-ţi amintesc – vârsta şi experienţa de viaţă mă îndreptăţesc s-o fac – că medicul nu poate să uite niciodată că, mai presus de toate, e dator să fie om! (L. Rebreanu)

Exerciţiul 105. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile incidente şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Niculinei (iar mă luă gura pe dinainte! Ce zic eu Niculinei?) lui Tudorel îi venea să adoarmă acolo, în jilţ, că făcuse multe în ziua aceea şi era tare obosit. (V. Eftimiu)
2. Şi voia să lase prin testament dacă nu tot (fiindcă moştenitorul era Puiu Dincă) cel puţin tot ce ea însăşi ar fi adunat din uzufructul acestei mari averi. (V. Eftimiu)
3. Guvernul, adică tu, sau guvernul prin tine (aceasta nu mă mai interesează), pregătiţi o lege care ne primejduieşte existenţa. (Cezar Petrescu)
4. Încet, prin întuneric, şi-a tras fusta de lână, s-a învelit c-o caţaveică veche de douăzeci de ani (unde mai găseşti acu aşa caţaveici!), s-a îmbrobodit şi s-a cinchit înaintea vetrei. (M. Sadoveanu)
5. Ionel (noi îi ziceam Ştirbu pentru că ştirb era) se apropie sfios, sărută dreapta omului şi-ncepu să plângă înfundat. (P. Istrati)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Vocativele, însoţite sau nu de determinări, se despart de restul comunicării prin virgule; după vocativele rostite cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării.

□ Lasă-i în pace să se veselească şi nu te mai uita la ei! (L. Rebreanu)

□ Româneşte nu ştii, fetiţo? (L. Rebreanu)
□ După câteva minute bătrânul nu se putu stăpâni şi-l strigă pe nume. (L. Rebreanu)
□ O, tu nici visezi, bătrâne, câţi în cale mi s-au pus! (M. Eminescu)
□ Soarele se grăbeşte cu paşi de uriaş spre asfinţitul roşu ca sângele. (L. Rebreanu)
□ – Eşti o mare mândrie pentru noi, fata mea! (I. Agârbiceanu)
□ – Bravo, moşule! exclamă ofiţerul. Dar de unde ştii tu asta? (P. Istrati)

b. Vocativele însoţite de interjecţii se izolează împreună cu acestea.

□ – Să-ncercăm, măi băieţi, făcu el trist. (P. Istrati)
□ Ascultam cum mi se bate inima, mai tare, tot mai tare. (M. Eliade)
□ – Cum te cheamă, măi copile? (M. Eminescu)
□ – Şuguieşti, măi omule, ori ţi-e într-adins? (I. Creangă)
□ – Măi copile, ieşi şi te scutură afară de zăpadă, nu aici. (I. Agârbiceanu)
□ Şi râul mugeşte înfricoşător în bezna nopţii. (L. Rebreanu)

c. Interjecţiile se despart prin virgulă de restul propoziţiei.

□ Focul pâlpâia în gura sobei. (B. Şt. Delavrancea)
□ Ia, nu ştiu cine-a fost pe la mine acasă în lipsa mea, că ştiu că mi-a făcut-o bună! (I. Creangă)
□ Aoleu, să nu mi le fure careva la noapte! (L. Rebreanu)
□ Şi, Doamne, mare nevoie mai au de fier, ca să-şi potcovească caii. (I. Creangă)
□ Dar am fost oameni tari, măi, şi furtunile vieţii ne-au înăsprit şi mai mult. (I. Agârbiceanu)
□ Ia, ştii că nu m-ai învăţat rău? (I. Creangă)

d. După interjecţiile rostite cu intonaţie exclamativă se pune semnul exclamării.

□ – Hai! cât să-ţi dau pe an ca să te tocmeşti la mine? (I. Creangă)
□ Se întâmplau prea multe într-o singură zi. (M. Eliade)
□ – Ah! viaţa aceasta e frumoasă şi prea scurtă. (M. Sadoveanu)

□ – Na! ori te ouă, ori du-te de la casa mea; ca să nu mai strici mâncarea degeaba. (I. Creangă)
□ – Mă! ia cucoşul ist obraznic şi-l dă în fântâna ceea. (I. Creangă)
□ – Hai! pune osul, nu te holba la mine! (L. Rebreanu)

e. Adverbele de afirmaţie şi de negaţie (***da***, ***nu***, ***ba***, ***ba da***, ***ba nu***) se despart prin virgulă de restul propoziţiei.

□ – Da, da, îmi aduc aminte de tine, dar... (Em. Gârleanu)
□ – Asta, nu, asta nu mai poate trece aşa. (Em. Gârleanu)
□ – Da, aveţi dreptate, spuse Petru cu un ton sincer. (M. Eliade)
□ Fetele au întors curioase capetele către uşă. (M. Eliade)
□ – Da, ar fi frumos, încuviinţă căpitanul Manuilă, absent. (M. Eliade)
□ – Asta, da, îi era dragă ca ochii din cap. (Em. Gârleanu)

f. Cuvintele şi grupurile de cuvinte incidente se despart de restul propoziţiei prin virgule, linii de pauză sau paranteze.

□ Lungul provizorat încetase, în sfârşit. (V. Eftimiu)
□ Glasul ei sună straniu, şi cei trei întoarseră capetele s-o privească. (M. Eliade)
□ Avem aici, cu noi, în sat, un bătrân de peste nouăzeci de ani. (M. Eliade)
□ Într-adevăr, priveliştea era surprinzătoare. (G. Călinescu)
□ Nu se înţeleseră, fireşte. (L. Rebreanu)
□ La un moment dat, avionul s-a înclinat. (O. Paler)
□ Într-o zi, spre marea mea mirare, un câine ciobănesc apăru printre arbori. (P. Istrati)
□ Romanul va cuprinde crizele şi sfârşitul adolescenţei mele, fireşte. (M. Eliade)
□ Aceasta este ideea pentru care luptă – ştiind sau neştiind – culturile mari. (Em. Cioran)
□ Cumetrele – că de la ele aflase – spuneau că omul avea casele lui şi atelier. (I. Barbu)

Exerciţiul 106. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică şase enunţuri care să conţină cuvinte, construcţii şi fraze incidente (câte două pentru fiecare tip).

FRAZA
VIII. Semnele de punctuaţie folosite în fraza formată prin coordonare
Virgula în fraza formată prin coordonare
Propoziţii coordonate juxtapuse

Exerciţiul 107. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate juxtapuse şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Sania uşoară aluneca pieziş, sălta peste troiene. (Camil Petrescu)
2. Undeva prin apropiere măcăiră nişte raţe, gâgâiră un cârd de gâşte, lătră un câine, cotcodăciră câteva găini. (Z. Stancu)
3. Avioanele veniseră, îşi aruncaseră încărcătura, plecaseră. (Z. Stancu)
4. Şi iarna era tot mai grea, în pădure urlau lupii de foame. (G. Bogza)
5. În alte vremuri scoteai banii, plăteai, luai marfa. (Z. Stancu)
6. Nuntă mare s-a făcut, tot satul a fost poftit la ospăţ. (V. Eftimiu)
7. Mâncase şi ea din bureţii aceea, se îmbolnăvise greu, ajunse în gura morţii. (I. Agârbiceanu)
8. Noaptea se oprise de dragul lor, cocoşii amuţiră, zorile rămase ascunse după munţi vreme îndelungată... (V. Eftimiu)
9. Vântul chinuie copacii, zguduie fereastra, clatină acoperişul de şindrilă. (Z. Stancu)
10. Ea pregătea mâncarea, ea spăla, ea ţinea rânduiala în cele două camere mari, în tindă şi în cămară, în curte şi în grădină. (I. Agârbiceanu)
11. Plouase ziua întreagă, drumurile se desfundaseră, calul răzbea cu greu prin glod. (Em. Gârleanu)
12. Nu cred în nimic, totul e şubred în viaţă, averea e un stog de paie care ia foc oricând. (G. Călinescu)
13. Casa era cufundată în beznă, nu venea dinlăuntru nici un alt semn de viaţă. (O. Paler)

Exerciţiul 108. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate juxtapuse şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Când era un ger de crăpau stejarii şi ouăle de corb, când era vifor cu lapoviţă, când era prin sat o tină de să se îngloade carul gol, Firuţa, cât se auzea clopotul, pornea la biserică. (I. Agârbiceanu)
2. Spre norocul lui, avea şi clipe limpezi; îşi aducea aminte cum îl cheamă, la ce unităţi a slujit, când şi unde a fost rănit. (I. Agârbiceanu)
3. Îi vine să se năpustească asupra Costandinei, s-o apuce de umeri, s-o arunce în potopul de afară. (Z. Stancu)
4. Singura ei bucurie era să se răzbune, să facă rău pământenilor. (V. Eftimiu)
5. Noul meu prieten îmi povestise cu câtă îndrăzneală şi luciditate jucasem în acea noapte, cât de generos fusesem cu toată lumea, câtă vervă cheltuisem şi cum am ştiut să mă opresc la vreme. (V. Eftimiu)
6. Curând însă după asta, soseşte veste că Decebal, rupând toate legăturile păcii, cu mai îndârjită pornire se pregăteşte de luptă, adună arme, întăreşte cetăţile şi răscoală neamurile vecine împotriva romanilor. (A. Vlahuţă)

Exerciţiul 109. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze care să conţină propoziţii coordonate juxtapuse.

Propoziţii coordonate introduse prin conjuncţii

Exerciţiul 110. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţii şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Privirea lui se părea nepăsătoare, dar surâsul întârzie. (Camil Petrescu)
2. S-a înserat, umezeala le-a pătruns, dar ele tot aşteaptă. (Camil Petrescu)
3. Este foarte deşteaptă, dar nu-i prea place cartea. (Camil Petrescu)
4. Acest adevăr nu trebuia cunoscut, dar acum nu-l mai puteau ascunde. (V. Eftimiu)
5. Voi să-l spargă, dar nu putu. (I. Agârbiceanu)
6. Catarina mai veni trei nopţi în şir, dar nu mai văzu nimic. (I. Agârbiceanu)
7. Ea se mai codeşte, dar merge. (Camil Petrescu)

8. Copacii sunt tot negri şi uscaţi, dar miroase a primăvară. (Camil Petrescu)
9. Nu prea învăţa carte, dar ce-i trebuia carte la averea lui. (Camil Petrescu)
10. Am întrebat cine e, dar nu mi-a răspuns nimeni. (M. Eliade)
11. Ca trestia ne-am îndoit sub vânt, dar nu ne-am rupt. (A. Vlahuţă)
12. Încă-i proaspăt în sat, dar vom vedea mai târziu. (I. Agârbiceanu)
13. Când am sosit acolo înnoptase bine, dar luna lumina ca ziua. (V. Voiculescu)
14. Pădurea e mare, dar securea e tare. (Folclor)
15. Popor mare şi vrednic în războaie erau tracii, dar desfăcut în neamuri multe, şi la prea mulţi stăpâni împărţit. (A. Vlahuţă)
16. Vitejii apărători sunt biruiţi, dar nu supuşi. (A. Vlahuţă)
17. La urmă Radu rămăsese cu foarte puţină oaste, dar nu se da răpus. (A. Vlahuţă)
18. Drept şi milostiv e domnul, dar vremile-s covârşitor de grele. (A. Vlahuţă)
19. Se scutură, dar braţele ei îl strângeau din răsputeri. (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 111. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţii şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Oamenii se uitară nedumeriţi unii la alţii, iar ţăranul se îndreptă spre mal. (Em. Gârleanu)
2. Aşteptam să steie ploaia, dar ea se înteţea pe fiecare clipă, iar de departe veneau bubuiturile înăbuşite ale valurilor ce se spărgeau de ţărmuri. (Em. Gârleanu)
3. Marea spumega în urlete, iar departe, în învălmăşagul valurilor, felinarele de pe catarge sclipeau ca nişte ochi ce nu puteau adormi de dor. (Em. Gârleanu)
4. Se deprinseseră aşa de bine unul cu altul că toate treburile erau pe mâna femeii, iar moşneagul îşi vedea numai de florile lui. (Em. Gârleanu)
5. De atunci privighetoarea cântă aşa de frumos, iar păunul scheaună ca o mâţă. (Em. Gârleanu)
6. Până seara vestea s-a răspândit în toate părţile, iar Vodă a râs cu lacrimi de gluma boierului. (Em. Gârleanu)

7. Frunzele porumbului sfârâiau răsucindu-se în arşiţă, iar spicele holdelor se legănau ameţite, ca şi când ar fi căutat să se ferească de atingerea razelor aprinse. (L. Rebreanu)
8. Pe urmă dădu un ger cumplit de pârâiau gardurile îngheţând, iar focul în vetre trosnea şi scuipa scântei. (L. Rebreanu)
9. Ninsoarea aspră îi plesnea peste obraji, îi înţepa în ochi, iar vântul le sâsâia în urechi, ameninţător. (L. Rebreanu)
10. Olguţa întinerea sclipitor în acele clipe, iar Monica se maturiza în felul fetiţelor îmbrăcate cu rochii de femeie. (I. Teodoreanu)
11. Fetele coanei Lenţa nu-s sfioase, iar mama lor, în clipe de mânie, întrece în savoare şi cruditate vocabularul anecdotelor din jurul mesei. (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 112. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţii şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. N-a plâns, ci a stat aşa cu capul în palmele aspre. (I. Agârbiceanu)
2. Nu ţi-e necaz când te izbeşte un armăsar, ci când te trânteşte un măgar. (Folclor)
3. Nu de-aia ne-am născut, ca să luptăm cu noi înşine, ci să trăim conform propriei noastre firi, bună sau rea. (M. Preda)
4. Ş-apoi dimineaţa priveşti altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ţi sunt spulberate, ci se limpezesc, tihnite, din prisos. (Em. Gârleanu)
5. Şi astea nu erau vorbe de ici, de acolo, ci le povesteau bătrânii în toate minţile lor, şi ei, fireşte, de la alţi bătrâni pricepuţi le auziseră. (Em. Gârleanu)
6. Dar Mircea nu se lasă înfricoşat de vestitorii aceştia ai marelui vifor, ci repede trece Dunărea şi dă şi el un iuruş prin oraşele turceşti, de unde se întoarce în ţară încărcat de prăzi şi de captivi. (A. Vlahuţă)
7. Dar Petru nu se mai ţine de cuvânt, ci cată să-şi păstreze sieşi sceptrul mânjit de sângele fratelui său. (A. Vlahuţă)

Exerciţiul 113. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţii şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Eram în septembrie, deci voi petrece iarna în închisoare. (M. Preda)

2. Un mare negustor din Roşiori, Colţatu, o păţise astfel, deci întâmplarea de la noi din sat nu era izolată. (M. Preda)
3. Omul acesta pe care începu să-l urască, după ce în primele luni de cheltuieli nebuneşti îl dispreţuise, vagabondul acesta într-o ureche îi ruina copiii, deci o ruina pe dânsa. (V. Eftimiu)
4. Era atât de pricăjit la minte, nu numai la trup (fiindcă adesea un trup firav ascunde o imensă voinţă), încât tot timpul cât am stat eu de vorbă cu ea, el n-a scos un cuvânt, deşi părea să aibă treizeci de ani, era, adică, un bărbat format, iar în meserie era electrician, deci ceva tot ştia. (M. Preda)
5. Mi-am zis mereu că explicaţia neputinţei de a deveni „om de lume" se află în faptul că nu m-am cizelat la timp, nu mi-am dat osteneala să-mi însuşesc unele deprinderi care ţin de civilizaţie, deci se pot învăţa. (O. Paler)
6. Ţăranul, mare sau mic, căci ţărani sunt şi proprietarii mari şi cei mici, pune un fir de grâu în ogor şi scoate zece, deci el înzeceşte valoarea obiectului ce i s-a dat în mână spre muncă. (M. Eminescu)
7. Ei, chestiunea se schimbă, prin urmare iubeşti un om care nu e liber. (G. Călinescu)

Exerciţiul 114. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin conjuncţii repetate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Şi pieptul mă doare, şi tuşesc. (I. Agârbiceanu)
2. Dumnezeu e sus şi vede, şi judecă… (L. Rebreanu)
3. Numai vârfurile degetelor se ridicau uneori... şi iar se lăsau, şi iar tresăreau răsfirându-se... (I. Teodoreanu)
4. Şi închin, la rândul meu, pentru această Moldovă în care s-a făcut cotnarul amar şi blând, pentru această Moldovă în care mai răsar suflete asemănătoare cotnarului, şi fiindcă-s amare, şi fiindcă-s blânde, şi fiindcă-s rare. (I. Teodoreanu)
5. Şi dacă eşti lângă ea, şi dacă din pricina ta plânge, îi ceri iertare din toată inima, cu lacrimi în ochi – te apropii, blând de tot, îi ştergi ochii, îi săruţi mâinile ude... (I. Teodoreanu)
6. Şi poate că te iartă, şi poate că râde din nou cu ochii umezi. (I. Teodoreanu)

Exercițiul 115. Identificați, în exemplele de mai jos, propozițiile coordonate introduse prin conjuncții repetate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Nu vroia nici să-l privească, nici să-l primească, nici să-l simtă. (I. Teodoreanu)
2. Nu mai puteam nici plânge, nici vorbi și se vede c-așa de schimbată eram la față, că bătrânului soldat i s-a făcut milă de mine… (N. Gane)
3. Socotința domniei-mele este nici să-l spânzurăm, nici să-l ardem, nici să-l înțepăm, ci să-i deschidem ușile temniței și să-i dăm drumul. (N. Gane)
4. Aș fi voit nici ei să-i fac vreun rău, nici eu să calc cuvântul lui Ion, adică să impact lucruri ce nu se pot împăca... (N. Gane)
5. Nu voiește nici să audă, nici să vadă, nici să știe nimic. (I. Slavici)
6. Moș Gheorghe nu mai putea nici să-i vorbească, nici să-i zâmbească. (I. Teodoreanu)
7. Nu știa să joace tenis, nici să călărească, nici să ție floreta, nici să se încrunte, nici să privească „teribil“, nici să persifleze. (I. Teodoreanu)
8. Nu știu nici să plângă, nici să se zbată. (I. Teodoreanu)
9. Stăteam îndobitocit și n-aveam forță nici să mă mir îndeajuns, nici să vorbesc. (O. Paler)
10. Alunecam parcă într-o apă adâncă și n-aveam putere nici să mă agăț de ceva, nici să dau din mâini, să înot. (O. Paler)
11. Altfel n-aș mai avea curajul nici să plec, nici să rămân. (O. Paler)
12. Nu mă hotărâm nici să mă scol, să închid fereastra, nici să mă învelesc. (O. Paler)

Exercițiul 116. Identificați, în exemplele de mai jos, propozițiile coordonate introduse prin conjuncții repetate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor.

1. Ori părerea mă înșală, ori s-a stricat vremea, zise împăratul. (V. Eftimiu)
2. Ori te poartă cum ți-e vorba, ori vorbește cum ți-e portul. (Folclor)
3. Ori părerea mă înșală, ori s-a strica vremea, zise împăratul. (I. Creangă)

4. Ori au înnebunit, ori cine ştie ce i-a cuprins că nu i-am mai pomenit aşa de îndârjiţi niciodată! (L. Rebreanu)
5. Ori suferi, ori nu suferi, tot vei fi înghiţit etern şi iremediabil în neant. (E. Cioran)
6. Planul meu era întreit: ori izbuteam să înşel supravegherea tiranilor mei şi să fug, îmbrăcat ca un ţăran turc, ori îmi cumpăram libertatea cu bani. (P. Istrati)
7. Ori Vasilie Vodă era nebun, ori voia să înşele pe Timuş, ori fiică-sa trăia... Care din trei era adevărată?... (N. Gane)
8. Toată lumea se comportă cumva normal în faţa cobrei. Ori fuge, ori se dă la o parte, ori, dacă e mangustă, o atacă şi o omoară. (O. Paler)
9. În fiecare zi de naştere mama soacră găsea de bănuit şi de cârtit cum că se zdruncină sănătatea scumpei sale fiice; şi dacă nu se făceau toate după cheful ei, ori că ciorba nu era destul de caldă, ori că muştile bâzâiau prin odaie, gura ei umbla ca o moară stricată, şi nimene nu mai avea odihnă în casa lui Baltag. (N. Gane)
10. De când venea cu Elena, ori vederile lui se schimbase, ori într-adevăr lumea se îmbrăcase în alte haine, dar niciodată el nu se simţea aşa de dulce legănat pe sânul Brateşului, niciodată apele lui nu-i păruse mai limpezi şi mai drăgălaşe, niciodată asfinţitul nu fusese împodobit cu văpsele mai strălucitoare ca atunci. (N. Gane)
11. Obosit cum eram de drumul ce făcusem, mă tupilai într-un colţ şi... de aici înainte nu mai ştiu bine... ori că somnul mă cuprinsese şi visam, ori că vedeam aievea, dar deodată mi se păru că moara umblă şi că e plină de oameni. (N. Gane)

Exerciţiul 117. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile coordonate introduse prin locuţiunile conjuncţionale cu corelativ şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Nu numai că-ţi va ţine de urât, dar prin el vei putea şi îmblânzi fiarele! (V. Eftimiu)
3. Numai dacă n-o să capăt darul beţiei, ca alde frati-meu Ilie, că atunci bineînţeles că nu numai că n-o să am cu ce plăti, lăsând la o parte faptul că nici de învăţătură n-o să-mi ardă, dar nici n-o să-mi ajungă să-mi duc zilele şi o să-mi curgă hainele după mine jurăbii. (M. Preda)

4. Plăcerea ei pentru case, prea insistentă şi neconvingătoare, nu numai că nu mi se comunicase deloc, dar spulberase cu totul timida vrajă pe care ea mi-o inspirase gândind câteva minute împreună cu mine. (M. Preda)
5. Nu numai m-a bănuit, ci a şi crezut că sunt o ucigaşă. (I. Agârbiceanu)
6. Câteva săptămâni mă odihnii realizând doar norma obligatorie, dar această stare de spirit pe care o numim depresie, adică un amestec de regret dureros, de milă faţă de noi înşine şi de reproş nedefinit, adresat întregii lumi, nu numai că nu mă părăsi, ci se accentuă, atingând vag fibrele tristeţii active şi fără remedii! (M. Preda)
7. Isprăvile celor „trei muşchetari“ nu erau numai povestite, ci şi redate prin gest şi atitudine. (I. Teodoreanu)
8. Era în această trufie nu atât faptul că fuseseră găsiţi nevinovaţi, cât că făcuseră dovada puterii lor. (Camil Petrescu)
9. Am fost cucerit de fervoarea pe care acest diletant genial a pus-o în pasiunea lui şi chiar l-am invidiat. Nu atât pentru ce a dovedit, cat pentru modul in care a făcut-o. (O. Paler)
10. Dar în cazul dumitale, nu numai că am închis ochii, dar am apreciat informaţiile. (M. Eliade)
11. Reieşea că posibilitatea atacului nu numai că nu se îndepărtase, dar că trebuia acţionat chiar fără întârziere. (M. Preda)
12. Am urmele unui trecut care, nu numai că e mort, ca orice trecut, dar care n-a transmis nimic epocilor care au venit după el. (M. Eliade)
13. Nu numai că nu-mi place această formulă, dar nici n-o cred potrivită. (O. Paler)
14. Nu numai că are o fire nervoasă dar nici cu memoria n-o duce prea bine. (R. Ojog-Braşoveanu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Propoziţiile coordonate juxtapuse (principale sau subordonate) se despart prin virgulă.

□ Din dosul unui deal răsare luna şi se înalţă zgribulită, ca un sloi de gheaţă, în văzduhul înstelat. (L. Rebreanu)
□ Olguţa clipi, se smunci, deschise uşa şi o rupse la fugă. (I. Teodoreanu)

□ Au venit, au sunat la uşă, dar n-am vrut să le deschid. (O. Paler)
□ El aşteptă până îl văzu îndepărtându-se de tot pe ofiţer, o luă cu grijă spre corpul de gardă, intră, trase un închizător de la altă armă, îl vârî într-a lui şi reveni la post. (L. Rebreanu)
□ Un popor nou se aşterne peste sfărâmăturile neamului dac, un nou răsad din viţa romană prinde rădăcină în munţii şi în văile Dunării. (A. Vlahuţă)
□ Se duse din nou la masa cu bucoavne, luă cutia cu chibrituri, se apropie de laviţă. (I. Teodoreanu)

b. Propoziţiile coordonate legate prin conjuncţiile adversative *dar, iar, însă, ci* se despart prin virgulă.

□ Şi gândirea nu înseamnă să-ţi spargi capul reflectând în singurătate, ci să fii atent la ceea ce se întâmplă în jurul tău... (M. Preda)
□ Nu ştiam de ce, însă nu mai puteam sta la masă. (M. Preda)
□ Îşi culcase fruntea pe braţe ca un şcolar furat de somn pe când îşi face lecţia. (I. Teodoreanu)
□ Şapte e nota de admitere, dar pentru bursă aveai nevoie de nouă. (M. Preda)
□ Un sceptic român spune că inteligenţa înseamnă adaptare, iar experienţa e sursa cunoaşterii. (M. Preda)
□ Câinii tresăreau în somn, ridicau capetele, dar nu lătrau. (I. Barbu)
□ Este pace şi linişte, dar e şi multă sărăcie! (L. Rebreanu)

c. Propoziţiile coordonate legate prin conjuncţia conclusivă *deci* şi prin locuţiunea conjuncţională *prin urmare* se despart prin virgulă.

□ Vorbesc, deci exist. (O. Paler)
□ Iar când toţi patru muşchetari luptau delaolaltă, vântul celor patru spade dezrădăcina pădurile. (I. Teodoreanu)
□ În deşert nu mai gândeşti, deci nu mai exişti. (O. Paler)
□ A suferit, deci a înţeles. (E. Cioran)
□ Mi-am zis mereu că explicaţia neputinţei de a deveni „om de lume“ se află în faptul că nu m-am cizelat la timp, nu mi-am dat osteneala să-mi însuşesc unele deprinderi care ţin de civilizaţie, deci se pot învăţa. (O. Paler)

□ Vorbind, se aprindea repede, iar vocea lui aspră, neplăcută, devenea mlădioasă şi cuceritoare. (L. Rebreanu)

d. Propoziţiile coordonate legate prin conjuncţiile copulative *şi, nici* repetate la fiecare propoziţie se despart prin virgulă.

□ Bărbatul avea o faţă roşie şi sănătoasă, luminată din când în când de flăcările focului potolit. (I. Barbu)
□ Şi ţipă. Că de ce mi-aţi luat fata, şi mi-aţi lăsat vacile, şi au intrat în nişte otavă de mături, şi s-au umflat... (M. Preda)
□ Priveliştea îl supăra, deşi căuta să nu-şi dea pe faţă nemulţumirea. (L. Rebreanu)
□ Nici n-a refuzat, nici n-a acceptat. (L. Rebreanu)
□ Nu voieşte nici să audă, nici să vadă, nici să ştie nimic. (I. Slavici)
□ Şi, luându-mi rămas bun de la părinţi, am purces cu bunicul spre Pipirig. (I. Creangă)
□ Nici n-a refuzat, nici n-a acceptat. (L. Rebreanu)

e. Propoziţiile coordonate legate prin conjuncţiile disjunctive *ori, fie sau* repetate la fiecare propoziţie se despart prin virgulă.

□ Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi şi a ne ruga de toţi Dumnezeii să nu ne sluţească. (I. Creangă)
□ Ori au înnebunit, ori cine ştie ce i-a cuprins că nu i-am mai pomenit aşa de îndârjiţi niciodată! (L. Rebreanu)
□ Ori e o farsă la mijloc, ori eu sunt un dobitoc, îmi spuneam. (M. Eliade)
□ Aruncă o ochire peste prag, să vadă ce se mai găsea în casa meşterului. (I. Barbu)
□ Ori suferi, ori nu suferi, tot vei fi înghiţit etern şi iremediabil în neant. (E. Cioran)
□ Planul meu era întreit: ori izbuteam să înşel supravegherea tiranilor mei şi să fug, îmbrăcat ca un ţăran turc, ori îmi cumpăram libertatea cu bani. (P. Istrati)

f. Propoziţiile coordonate introduse prin locuţiunile conjuncţionale cu corelativ *nu numai că..., dar şi..., nu numai că..., dar nici...* se despart prin virgulă.

□ Dar toate astea nu numai că nu au nicio valoare sufletească, dar sunt şi primejdioase. (M. Eliade)
□ Faranga venea în fiecare dimineaţă la sanatoriu, vorbea întâi cu doctorul şi pe urmă se urca la Puiu. (L. Rebreanu)
□ Un neam care n-are o misiune nu numai că nu merită să trăiască, dar n-are absolut nici un sens. (E. Cioran)
□ De alături se auzi o mişcare abia simţită, dar nu se ivi nimeni. (I. Barbu)
□ Nu numai că nu fusese dat afară, dar i se propusese rectoratul. (G. Călinescu)
□ Nu numai că n-aş putea face nimic, dar aş crea confuzii. (M. Eliade)
□ Nu numai că nu are dreptul, dar nici nu poate. (M. Eliade)

Exerciţiul 118. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze care să conţină propoziţii coordonate introduse prin conjuncţii şi care să fie separate de regentă prin virgulă.

XI. Semnele de punctuaţie folosite în fraza formată prin subordonare Virgula în fraza formată prin subordonare

Propoziţii subordonate care se despart de regenta lor în funcţie de topică şi în funcţie de prezenţa unui corelativ în regentă

Exerciţiul 119. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile completive directe izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor completive directe care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Unde ar fi dus asta, e greu de spus. (O. Paler)
2. De unde le ştia Tucoltoiu astea, Nicu n-a putut afla niciodată… (Camil Petrescu)
3. Că e mare, văd eu bine! (I. Agârbiceanu)
4. Că eşti nătâng, abia în noaptea asta am descoperit. (Z. Stancu)
5. Ce-a câştigat într-o vară, a băut într-o seară. (Folclor)
6. Ce o mai fi, om mai vedea! (V. Eftimiu)
7. Tot ce câştigă de la galanţii ei bogaţi, dă poporului. (Camil Petrescu)
8. Să strivim pe oricine ne cade sub mână. (Cezar Petrescu)

9. Câte a tras acolo bietul băiat, numai pielea şi oasele lui ştiu. (V. Eftimiu)
10 Cum s-a chinuit, numai ea ştia! (I. Agârbiceanu)
11. De ce mi se părea că omul acesta o să-mi poarte noroc, nu ştiu. (V. Eftimiu)
12. Ce agonisea acuma dădea pe băutură. (L. Rebreanu)
13. Cum se potriveşte asta cu temerile de agitaţii de la ţară, nu ştiu. (L. Rebreanu)
14. Să nu uitaţi că acum e război. (Z. Stancu)
15. Cât ştii dumneata ştiu şi eu. (G. Călinescu)
16. Ochiul pare intact, dar dacă a orbit sau nu, nu ştim. (M. Eliade)
17. Încotro apucasem, nu ştiam. (Em. Gârleanu)
18. Am hotărât să intrăm în oraş odată cu soarele. (Z. Stancu)
19. Biata mamă a crezut că înnebuneşte de bucurie. (Camil Petrescu)
20. Nu aflase că ochii oamenilor pot înşela tot aşa de bine ca şi glasul lor. (Z. Stancu)
21. Restea a vândut tot ce putea vinde. (Camil Petrescu)
22. Am văzut tot ce poate să vadă un om. (Z. Stancu)
23. Ştia că nu-i mai pot face nimic… (Camil Petrescu)
24. Teleguţenii povestesc şi acum ce-au auzit din bătrâni. (I. Agârbiceanu)

Exerciţiul 120. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile completive indirecte izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor completive indirecte care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Ca să mă lupt cu tine, n-am vreme. (V. Eftimiu)
2. Totuşi, ea spunea în gura mare, cui voia s-o asculte, că în casa părăsită umblă o femeie. (I. Agârbiceanu)
3. Cui nu ştie juca, odaia i se pare strâmtă. (M. Sadoveanu)
4. Eram sigur că vrea să mă prăpădească. (L. Rebreanu)
5. Am moştenit-o din moşi-strămoşi, răspundea el cui îl poreclea Căciulă-împletită. (V. Voiculescu)
6. Cui i se croieşte rău, rău îi merge. (Folclor)
7. Şi când te gândeşti ce frumoşi, ce plini de sentimente sunt caii! (G. Călinescu)

Exercițiul 121. Identificați, în exemplele de mai jos, propozițiile circumstanțiale de loc izolate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor. În cazul propozițiilor circumstanțiale de loc care nu se separă prin virgulă precizați din ce cauză ele nu se izolează.

1. Ștergeți caii de spumă și duceți-i de unde i-ați luat. (Z. Stancu)
2. Dincolo de râu, unde îi aștepta necunoscutul, nu se vedea decât un zid de întuneric. (Z. Stancu)
3. Axinta, draga mea, acolo unde sunt adunate averi, toate se petrec la fel! (V. Eftimiu)
4. Găseau ouă unde nu le trecea prin cap. (Camil Petrescu)
5. Ai să pleci unde zic eu. (I Creangă)
6. Unde e sărăcie e și ceartă. (Folclor)
7. Unde e vorbă multă, acolo e treabă scurtă. (Folclor)
8. Rămâi de-acum sănătos, că eu mă duc de unde am venit. (I. Creangă)
9. Află însă că nu se vorbește de foame acolo unde n-ai ce mânca. (C. Hogaș)
10. Toate pământurile se întorc înapoi de unde au venit, așa-i? (L. Rebreanu)
11. Ei, ei! Pe bădița Vasile l-am pierdut; s-a dus unde i-a fost scris. (I. Creangă)
12. Toader puse mâinile la ochi să-l privească bine și i se păru că, de acolo de unde era, copacul îl învinuia că fusese prea slab. (Em. Gârleanu)
13. Ziua stă ascuns cum poate și unde poate. (Em. Gârleanu)
14. Au trecut pe unde au trecut și, spre seară, au ajuns la târg și-au poposit în ograda stăpânului. (Em. Gârleanu)
15. Se gândea în taină că, în preajma judecății, va ruga pe ocrotitorii săi, subinspectorul și deputatul, să pună o vorbă bună pentru dânsul acolo unde trebuie. (L. Rebreanu)
16. Zenobia, când o surprindea așa, o ocăra că doarme în picioare și că pute locul de lene pe unde trece. (L. Rebreanu)
17. Savista era tot unde o lăsase. (L. Rebreanu)
18. Să mergi unde vom merge toți, zise Klapka grav, cu o resemnare îndurerată. (L. Rebreanu)
19. Se arunca unde era primejdia mai mare, unde secera moartea mai

cumplit, fără frică, cu gândul numai la ea... (L. Rebreanu)

20. De unde muncea Ion se vedea drumul pe care treceau neîncetat femei cu coşuri şi desagi, mergând la bâlciul săptămânal în Armadia. (L. Rebreanu)
21. Intră în cancelarie, spuse că pleacă la cartier, apoi se duse dincolo unde Ilona îl aştepta tremurând, plânsă, cu o bănuială rea în inimă. (L. Rebreanu)
22. Unde nu e nădejde de dobândă lipseşte şi îndemnul de lucru. (I. Slavici)
23. Ne abăturăm pe la stână, unde ne răcorirăm faţa cu apă rece, ne luarăm rămas bun de la ciobani şi plecarăm. (C. Hogaş)
24. Războiul m-a smuls din mijlocul cărţilor, de la Universitate, unde aproape pierdusem contactul cu viaţa reală. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 122. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale de timp izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor circumstanţiale de timp care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. După ce-oi învăţa carte, îţi scriu. (M. Sadoveanu)
2. După ce rosti aceste cuvinte, jandarmul rămase câţiva paşi în urmă. (Z. Stancu)
3. Când stinse lampa, prin perdelele albe tremurau zorile... (L. Rebreanu)
4. Când deschise portiţa, un dulău bătrân îi sări în cale, hămăind furios. (L. Rebreanu)
5. Dincă, de îndată ce iese primul dorobanţ, îi pune celui rămas pistolul în tâmplă. (Camil Petrescu)
6. Când ieşi luna în răsărit ca un ochi de spaimă, cânele mârâi. (M. Sadoveanu)
7. Când m-am oprit, am simţit numai freamătul neostoit al frunzişului. (M. Sadoveanu)
8. Abia răsărise soarele când m-am trezit iar. (M. Sadoveanu)
9. Când omul are un ideal, înfruntă toate greutăţile! (L. Rebreanu)
10. Când deschise ochii din nou, cerul scânteia din luceferii săi ca din diamante. (D. Zamfirescu)
11. Gheoghediule, cum o fi ţara asta când nu e război? (Camil Petrescu)

12. Domnul Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rânduială şi semn fiecărui neam. (M. Sadoveanu)
13. Popa, după ce-l măsură cu ochii lui mari şi negri drept în ochi, îl recunoscu. (Camil Petrescu)
14. Când am revenit, era noapte târziu. (Gib I. Mihăescu)
15. Încă nu se luminase de ziuă când mă trezii. (L. Blaga)
16. Când m-am oprit, am simţit numai freamătul neostoit al frunzişului. (M. Sadoveanu)
17. Când un om a trăit atâta vreme singur, cu greu îşi schimbă viaţa. (D. Zamfirescu)
18. Când întoarserăm ochii spre ea, o văzui zâmbind. (M. Sadoveanu)
19. Când am ajuns la poarta şcolii, m-am împiedicat. (O. Paler)
20. Totuşi, când a intrat în casa mohorâtă, a simţit o strângere de inimă. (M. Sadoveanu)
21. Seara, când ne întorsesem de la plimbare, sosise iar de la conac sluga. (V. Voiculescu)
22. N-am lăsat cartea din mâini până n-am citit-o toată. (V. Voiculescu)
23. Nu mai călcasem acolo din copilărie, când îmi petreceam verile la bunici. (V. Voiculescu)
24. Asta am văzut eu la munte pe când eram tânăr. (M. Sadoveanu)
25. Porţile cele zăvorâte nu se deschid când vrei să le forţezi. (P. Istrati)
26. Ştia baciul că, de când se despărţise de Sultana, Miai îl punea să-i cânte ceasuri întregi. (Camil Petrescu)

Exerciţiul 123. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică opt fraze care să conţină subordonate completive directe, indirecte şi circumstanţiale de timp şi de loc (câte două pentru fiecare tip) şi care să fie izolate de regenta lor prin virgulă.

Propoziţii subordonate care se despart în funcţie de importanţa lor pentru comunicare şi în funcţie de gradul de legătură cu regenta

Exerciţiul 124. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile atributive izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor atributive care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. A fost odată un împărat bătrân, care avea o singură fată. (V. Eftimiu)
2. Ziua, care se măcina ca oricare alta, era albă, puternic însorită. (Z. Stancu)
3. Dinspre mare se iscau adieri care aduceau răcoare. (Z. Stancu)
4. Băieţandrul, care nu părea să aibă mai mult de zece-doisprezece ani, era desculţ. (Z. Stancu)
5. În faptul verii trimiteau desagi cu sare şi mălai pe cai, care se întorceau încărcaţi cu brânză de burduf şi lână. (Camil Petrescu)
6. La restul programului n-am mai rămas, exista riscul să se închidă restaurantele, să rămânem flămânzi. (A. Buzura)
7. Numai teama c-ar putea s-o omoare o împiedică s-o lovească. (Z. Stancu)
8. După legile scrise, de care se ţine seama în judecăţile de azi, n-am niciun drept. (Z. Stancu)
9. Omul îi arătă drumul către biserică, unde ajunse după câteva minute. (D. Zamfiriu)
10. Nu uita că toată această sărăcie a lor, pe care o strigă prea mult şi prea tare, e încă o viclenie getică… (Cezar Petrescu)
11. Şi socotiţi că soţul meu, care se luptă pentru spulberarea calomniilor la adresa ţării, a făcut o acţiune reprobabilă? (G. Călinescu)
12. Petre, care şi acasă fusese vestit de bisericos, în vâltoarea războiului s-a scufundat într-un adevărat fatalism religios. (L. Rebreanu)
13. De mulţi ani bătrâna, care locuia într-un demisol dintr-o casă modernă, îşi întreţinea fiică şi ginere alergând pe la elevii ei. (G. Călinescu)
14. Atunci am îngălbenit de spaimă şi eu, care împingeam deseori jocul până a mă distra cu moartea. (V. Voiculescu)
15. Catihetul, care făcea ziua noapte şi noaptea zi, jucând stos, rar venea pe la şcoală. (I. Creangă)
16. Zgomotul motoarelor, care acum veneau dinspre apus, se apropie. (Z. Stancu)
17. Acuma, târziu, îşi dă seama că toată combinaţia, care i s-a părut foarte ingenioasă, a fost o nerozie. (L. Rebreanu)
18. Este ca un copil care crede că mama şi tata sunt eterni. (G. Călinescu)
19. Teama că se rătăcise îi îngheţă sângele în vine. (Em. Gârleanu)
20. Tocmai faptul că face diplomaţie cu mijloace pecuniare încurajează şantajul. (G. Călinescu)

21. Nici Oarţă, nici Zaharia, nu ridicau ochii, stăpâniţi numai de grija să nu sfarme ceva de preţ sub ascuţişul fierului. (Cezar Petrescu)
22. El primise poruncă să sape şi sapă. (Cezar Petrescu)

Exerciţiul 125. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale de mod izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor circumstanţiale de mod care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Un tunet sfâşie liniştea, cum ai sfâşia o draperie. (O. Paler)
2. În odaia cea mare, veselia se încinse iar, cum se aprinde din nou focul pe vatră. (Camil Petrescu)
3. Şi apoi, ducându-se împăratul în treaba lui, i-a lăsat să-şi bată capul cum vor şti. (I. Creangă)
4. M-oi duce şi eu cât călare, cât pe jos, cum oi putea. (I. Creangă)
5. Am fost sosit fără să le dau de ştire. (I. Agârbiceanu)
6. Fără să mai aştepte îngăduinţă, un ţăran trecu pragul. (L. Rebreanu)
7. Fiecare să doarmă cum îşi aşterne. (L. Rebreanu)
8. Bună să-ţi fie inima, cum ţi-i căutătura, zise fiul craiului. (I. Creangă)
9. Moşneagul, sătul şi el de-atâta singurătate şi dorit să aibă copii, se scoală a doua zi dis-dimineaţă, îşi ia traista în băţ şi face cum i-a zis baba... (I. Creangă)
10. S-a culcat târziu, fără să mănânce. (M. Sadoveanu)
11. Acum degrabă să te duci cum îi şti tu şi să-mi aduci sălăţi de aceste din Grădina Ursului. (I. Creangă)
12. Dracul nu e aşa negru, cum îl zugrăvesc oamenii. (Folclor)
13. Dar şi noi încă o pândeam cum se pândeşte-o fiară. (V. Alecsandri)
14. O să tac cum tace piatra. (Z. Stancu)
15. Au trăit trei ani cum a vrut Dumnezeu. (L. Rebreanu)
16. Ne uităm unii la alţii, cum se uită vecinii, în faţa casei, unii la alţii, peste drum. (Camil Petrescu)
17. Şi vremea trecea peste dânsul, nemăsurată şi nepătrunsă, cum trece peste oamenii lecuiţi de ispitele fericirii. (L. Rebreanu)
18. Harap-Alb face cum îi zice Sfânta Duminică. (I. Creangă)
19. Pe cât eşti de viteaz, pe atât eşti de înţelept. (V. Eftimiu)
20. Şi cu cât se apropiau, cu atât deveneau mai înfricoşătoare. (Z. Stancu)

21. Cu cât trecea vremea, cu atât neliniştea sporea în sufletul lui Ion. (L. Rebreanu).
22. Cu cât pierzi mai mult, cu atât se apropie momentul când vei câştiga. (V. Eftimiu)
23. Pe cât era de calm Sandu şi pe cât erau de bine dispuşi colegii de breaslă, pe atât eram eu de agitat, de preocupat. (V. Eftimiu)

Exerciţiul 126. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale de cauză izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. A trebuit să plecăm repede spre maşină, căci se întunecase de-a binelea. (M. Eliade)
2. Îi ascund şi jupânii, că au nevoie de ei. (Camil Petrescu)
3. Voi să adoarmă îndată, fiindcă într-adevăr călătoria îl zdrobise... (L. Rebreanu)
4. Tocmai fiindcă era puternic la trup, îl făcuse boierul logofăt. (Camil Petrescu)
5. Era mare nevoie de ploaie la porumb, căci nu mai plouase de la mijlocul lui iulie. (Camil Petrescu)
6. Cum erau grăbiţi să-şi astâmpere foamea, nu mă luară în seamă. (Z. Stancu)
7. Fiindcă suspendarea întârzia, în sufletul lui Herdelea se furişa iar o rază de încredere. (L. Rebreanu)
8. Mă plictisesc, fiindcă n-am de lucru. (Cezar Petrescu)
9. Cum bântuia arşiţa cumplită, a poruncit oştenilor să dea foc ierburilor şi semănăturilor. (E. Camilar)
10. Eu ştiu că nu eşti om cu mintea întreagă, căci te pui cu stăpânirea. (M. Sadoveanu)
11. De haiduci n-a dat, că se ascundeau bine… (V. Eftimiu)
12. Duceţi-vă pe la casele voastre, că înserează. (V. Eftimiu)
13. Crescu oropsit de toţi, fiindcă era slăbuţ şi fără spor la muncă. (L. Rebreanu)
14. Voia să fie foarte exact la întâlnire, căci omul civilizat întâi după exactitate se cunoaşte. (L. Rebreanu)
15. Ţi-ai ras mustaţa, de aceea nu te-am recunoscut. (G. Călinescu)

Exercițiul 127. Identificați, în exemplele de mai jos, propozițiile circumstanțiale de scop izolate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor. În cazul propozițiilor circumstanțiale de scop care nu se separă prin virgulă precizați din ce cauză ele nu se izolează.

1. Pornirăm împreună, să respirăm aerul mării. (V. Eftimiu)
2. Îmi dădea aceste informații într-o șoaptă lină, ca să nu tulbure pacea locului. (M. Sadoveanu)
3. Aș vrea să trăiesc s-o văd și pe asta. (Z. Stancu)
4. El, ca să scape de ele, trecu în altă odaie. (D. Zamfirescu)
5. Puiu Dincă pretextă o răceală gravă, ca să nu se ducă-n țară pentru înmormântare. (V. Eftimiu)
6. Vă dau timp până mâine, să vă gândiți mai bine. (Camil Petrescu)
7. Luase în mână un par, să se apere de câini. (I. Agârbiceanu)
8. Am venit să-mi dați dreptul meu. (Z. Stancu)
9. Mama, ca să n-o mai ocărască, își mușcă buzele. (Z. Stancu)
10. Se uită în toate părțile să găsească un adăpost. (Em. Gârleanu)
11. Venise să-și ia școala în primire. (L. Rebreanu)
12. Copiii alergase la râu să se scalde. (Z. Stancu)
13. Trec de trei ori pe zi, să văd cum stau lucrurile. (Cezar Petrescu)
14. Din când în când treci pe la vecin ca să-ți afli defectele. (N. Iorga)
15. Cine știe ce tertipuri o să găsească, să-l amâne la nesfârșit. (V. Eftimiu)
16. Ca să amân văicărelile ei și veștile rele, m-am prefăcut că dorm. (V. Voiculescu)
17. Din nenorocire, nu am destulă energie ca să pot întreprinde ceva pe termen lung. (O. Paler)
18. Mama îmi povestea că n-avea nevoie să ridice glasul ca să domine. (O. Paler)
19. Ca să treacă vremea mai ușor, m-am apucat să scriu. (O. Paler)
20. Încuie ușa, să nu fie deranjat, și se așeză pe scaunul din fața patului. (M. Eliade)

Exercițiul 128. Identificați, în exemplele de mai jos, propozițiile circumstanțiale condiționale izolate și explicați semnele de punctuație folosite în cazul lor. În cazul propozițiilor circumstanțiale condiționale care nu se separă prin virgulă precizați din ce cauză ele nu se izolează.

1. Atuncea să ţi-o spun eu, dacă n-ai avut ochi de văzut. (Cezar Petrescu)
2. Tu, dacă ar fi cazul, nu te-ai apăra? (Z. Stancu)
3. Dacă spui drept, n-o să-ţi fac nimic. (C. Hogaş)
4. Dacă nu-l luai la cinematograf, bietul om trăia şi acum. (V. Eftimiu)
5. Ar fi păcat de Dumnezeu dacă n-aş recunoaşte. (Z. Stancu)
6. Dar dacă am fi cuminţi de tot, ne-am împotmoli cu toţii. (Camil Petrescu)
7. Li se mai dă ceva lemne, de mai au nevoie, pentru bordeie. (Camil Petrescu)
8. O astfel de piesă rară poate fi zgâriată dacă o daţi pe mâna oricui. (G. Călinescu)
9. Omul n-are rost pe lume, dacă nu-i stăpân de veci pe vizuina lui. (Cezar Petrescu)
12. Dacă nu tace şi dacă nu pleacă, am s-o omor. (Z. Stancu)
13. Calea e mai scurtă dacă vii peste câmp. (Z. Stancu)
14. Dacă plouă, ce facem? (M. Sadoveanu)
16. Dacă vii pentru asta nu-ţi dau nimic. (D. Zamfirescu)
17. De-ai fi venit de dimineaţă, îţi dam mai mult. (I. Agârbiceanu)
18. Cap ai, minte ce-ţi mai trebuie. (Folclor)
19. Dacă ar fi ceva serios, aş face altă figură. (G. Călinescu)
20. Aş fi neom până la sfârşitul zilelor mele să ştiu că ţi-ai pierdut viaţa din pricina mea. (Camil Petrescu)
21. Dacă blocul se prăbuşeşte, apartamentul meu dispare cel dintâi. (G. Călinescu)
22. Dacă am fi toţi aşa, într-un ceas s-ar sfărâma lanţurile! (L. Rebreanu)
23. Dacă nu te astâmperi, vei primi sancţiunea cuvenită. (G. Călinescu)
24. Dacă n-ar fi proşti pe lume, n-ar putea trăi deştepţii! (V. Eftimiu)
25. Dacă ar fi avut arme, s-ar fi ucis! (P. Istrati)
26. Ce folos de statul tău, dacă ţi-e năravul rău? (Folclor)

Exerciţiul 129. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale de relaţie izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor circumstanţiale de relaţie care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Am în ceea ce priveşte cinstea şi credinţa lor o încredere desăvârşită… (Camil Petrescu)

2. Cât priveşte pe flăcăii satului, îl urau pe Miai cum urăşte cocoşul eretele. (Camil Petrescu)
3. Întrucât priveşte locul unde să ne instalăm comerţul, l-am şi găsit, deşi n-am fost niciodată în această localitate marină. (V. Eftimiu)
4. În ce priveşte necinstea, mă învinuiesc eu însumi; cât despre imoralitate, eu am drept să fiu judecător. (P. Istrati)
5. Cât priveşte cerbii, au existat cândva cerbi în pădurea de sălcii de lângă mlaştină, dar a dat o molimă în ei şi au pierit cu toţii. (O. Paler)
6. În ceea ce priveşte virtutea lui, e ipocrizie curată. (Camil Petrescu)
7. Şi în ceea ce mă priveşte, mai curios sunt să ştiu ce părere aveţi dumneavoastră. (M. Preda)
8. În ce mă priveşte, vă propun să trimitem pe Adrian să-i ceară învoirea; dacă o obţine, voi fi primul care să mă bucur. (P. Istrati)
9. Cât priveşte bătrânii, ei mă ajutau din toate puterile să fiu mulţumit de mine. (O. Paler)

Exerciţiul 130. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale de excepţie izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor circumstanţiale de excepţie care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Treci prin apă, treci prin văzduh, dar pe podul meu n-ai să treci, afară numai dacă te baţi cu mine!... (V. Eftimiu)
2. N-am făcut nimic altceva decât că ne-am împlinit jurământul. (Z. Stancu)
3. Altă treabă n-ai decât să stai pe capul domnului locotenent? (L. Rebreanu)
4. Ştia că nu are nimic de făcut decât să aştepte. (Camil Petrescu)
5. Nu făcea niciun rău, decât că rătăcea zănatică pe drumuri, de unde cu greu o aduceau îndărăt. (V. Voiculescu)
6. Altă treabă n-ai decât să stai pe capul domnului locotenent? (L. Rebreanu)
7. Nu-ţi mai trebuie nimic în afară de ce eşti. (O. Paler)

Exerciţiul 131. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică şapte fraze care să conţină subordonate atributive şi circumstanţiale de mod, de cauză, de scop, condiţionale, de relaţie şi de excepţie (câte una pentru fiecare tip) şi care să fie izolate de regenta lor prin virgulă.

Propoziţii subordonate care se despart frecvent de regenta lor

Exerciţiul 132. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale consecutive izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor. În cazul propoziţiilor circumstanţiale consecutive care nu se separă prin virgulă precizaţi din ce cauză ele nu se izolează.

1. Totul s-a petrecut atât de neaşteptat, atât de fulgerător şi absurd, încât cei dintâi sosiţi nu-şi puteau crede văzului. (Cezar Petrescu)
2. Câmpia era acum de un verde orbitor, iar soarele ardea atât de viu, încât cerul albastru parcă se înnegrea. (M. Preda)
3. În asemenea lume viaţa ar fi un chin atât de cumplit, că nicio fiinţă simţitoare nu ar mai putea trăi!... (L. Rebreanu)
4. Era mai întotdeauna aşa de ocupată de lucruri reale imediate, încât rar mai avea vreme să viseze. (D. Zamfirescu)
5. Nu te văd cu ochii, aşa mi-i de foame! (M. Sadoveanu)
6. Bolliac ar fi vrut să mulţumească, dar se iscă un ropot de aplauze atât de îndârjite, încât rămase cu fraza începută. (Camil Petrescu)
7. Cu aşa glas a strigat, încât prin toţi cei de faţă a trecut un cutremur. (M. Sadoveanu)
8. Soarele ardea, să topească zidurile. (L. Rebreanu)
9. Teodorescu răspunse atât de agresiv, încât toţi învăţătorii şi doamnele se ridicară în picioare. (M. Preda)
10. Mă înclinai atât de adânc, încât puţin lipsi să nu-mi pierd echilibrul. (Z. Stancu)
11. Acum are atâţia bani, că-i vântură cu lopata. (Z. Stancu)
12. Izbitura a fost atât de puternică, încât turcii s-au împrăştiat odată cu lăsarea nopţii, lăsând prin vâlcelele din jos de sat alte câteva sute de morţi… (Camil Petrescu)
13. Glasul fetei era atât de mişcat, încât soră-sa păru a reveni la cele din jur. (D. Zamfirescu)
14. Sufla un vânt, să ne ia de pe picioare. (L. Blaga)
15. În doi ani de război, spiritul milităresc i-a pătruns atât de adânc în fire, încât dezertarea, din orice motive, i se părea o crimă neiertată. (L. Rebreanu)

16. Au o grijă de sănătatea noastră, de te apucă spaima. (A. Buzura)
17. Şi împotrivirea lui a fost atât de înverşunată, încât nimeni n-a îndrăznit să-i pomenească de dăscălie. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 133. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale concesive izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Toto nu putea să se îmbete, oricât ar fi băut. (V. Eftimiu)
2. Oricât ar fi de infernali, vameşilor nu le-a trecut prin cap scamatoria mea, simplă ca oul lui Columb… (V. Eftimiu)
3. Coaja arborilor şi primele frunze moarte miroseau a început de toamnă, deşi vara bătea din plin. (V. Eftimiu)
4. Ce putea ea să-i răspundă, oricât era de zână? (V. Eftimiu)
5. Mitru îi măsură cu luare-aminte, deşi cam de departe. (Camil Petrescu)
6. Deşi din faţă casa e tot atât de joasă şi de dărăpănată, înăuntru e însă acum mult mai încăpătoare. (Camil Petrescu)
7. Oraşul din vale, deşi se prăvăli peste el întunericul nopţii, nu aprinse nicio lumină. (Z. Stancu)
8. Deşi îi e frig, nu vrea să ridice gulerul mantalei. (Camil Petrescu)
9. Nu s-au putut afla prea multe de la cei arestaţi, cu toate că ancheta a fost atât de mult prelungită. (Camil Petrescu)
10. A refuzat să facă proces, deşi i se spunea că ar putea să-şi câştige înapoi zestrea. (Camil Petrescu)
11. El nici măcar nu se mai luptă cu cineva, căci, oricât l-ai lovi cu sabia şi cu buzduganul, nu moare. (V. Eftimiu)
12. Oricât de mari sume i s-ar trimite, nu o să-i ajungă niciodată. (V. Eftimiu)
13. Ăstuia, oricât îi dai, tot nu se satură. (V. Eftimiu)
14. Un dovleac, că e dovleac, şi până să se coacă, cere vreme îndelungată! (V. Eftimiu)
15. Mai departe, cu toate că nu sunt fricos de felul meu, nu cutez să merg. (Z. Stancu)
16. Văzduhul plin de pulbere era greu, apăsător, cald, vâscos, deşi soarele, ostenit de lunga-i călătorie, asfinţise. (Z. Stancu)
17. Chiar dacă nu mă grăbesc, tot ajung la timp, nu pierd trenul. (Z. Stancu)

18. Deşi capii relelor din sat erau flăcăii adevăraţi, nu un băieţandru ca el, totuşi, nimeni, nici dintre cei mari, nu avea curajul să-l înfrunte. (Camil Petrescu)
19. Totuşi, deşi era şi ea destul de dârză, nu avea curajul să înfrunte mâniile serdarului, care-şi pierdea măsura din nimic. (Camil Petrescu)
20. Pe nesimţite s-a înseninat binişor, deşi se mai alegeau caiere de nori pe ici, colo… (Camil Petrescu)
21. Drept că, deşi era lună plină, abia l-am cunoscut. (I. Agârbiceanu)
22. Herdelea, ca un coleg mai bătrân, încercă să glumească cu dânsul, deşi în suflet era zdrobit. (L. Rebreanu)
23. Par a fi obiecte de oarecare valoare, deşi eu nu mă pricep la bijuterii… (Cezar Petrescu)
24. Se simţi umil şi mic, deşi sufletul îi clocotea de ură. (L. Rebreanu)
25. Costandina, oricât ar fi ea de uricioasă şi de încăpăţânată, are dreptate. (Z. Stancu)
26. Un sergent veni să-l schimbe, deşi Apostol uitase să dea ordine. (L. Rebreanu)
27. Cu prietenele ei, oricât ar fi fost de intimă, tot nu îndrăznea să-şi deschidă inima până în fund. (L. Rebreanu)
28. Priveliştea îl supăra, deşi căuta să nu-şi dea pe faţă nemulţumirea. (L. Rebreanu)

Exerciţiul 134. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale opoziţionale izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Îl cuprinse astfel o mânie sălbatică împotriva lui Herdelea, care astfel vrea să-l înşele, în loc să-l ajute. (L. Rebreanu)
2. După primele cuvinte Zaharia pricepu de ce-au venit şi, în loc să asculte, rămase privind cu dureroasă mustrare la Madala. (Cezar Petrescu)
3. În loc să se supere, primarul din Sorg se apucă cu amândouă mâinile de pântec şi râse. (Z. Stancu)
4. Adică, în loc să trecem peste apă mâine dimineaţă, să trecem poimâine. (Z. Stancu)
5. În loc să se bucure, Alimut se posomorî şi se răsti la toţi. (Z. Stancu)

7. Iarba creşte atât de rară încât, în loc să îndulcească vederea, pătează, ca o pecingine, faţa galbenă a locului. (Em. Gârleanu)
8. Mă mir numai că părintele te mai rabdă pe lângă dumnealui, în loc să se ferească de tine ca de ciumă! (L. Rebreanu)
9. S-ar putea să greşesc şi, în loc să sfârtec sacul, să vă sfârtec pe voi. (Z. Stancu)
10. Şi numai tu eşti de vină, că nu ştii pe unde tot umbli, în loc să-mi fii de ajutor… (L. Rebreanu)
11. În loc să tragă cu gloanţe direct în răsculaţi, guvernul trage întâi în vânt cu manifestul, ca să se poată spăla pe mâini mai târziu că n-a vrut vărsare de sânge, dar… (L. Rebreanu)
12. În loc să-i fi dat învăţătură şi educaţie cetăţenească, a fost menţinut cu sila în întuneric. (L. Rebreanu)
13. Numeroşi oameni cu lumânările aprinse fugeau după mine şi, în loc să se stingă, flăcările lumânărilor creşteau, unindu-se într-un incendiu uriaş. (O. Paler)
14. În loc să-şi vadă de muzică, în loc să exerseze la pian, şi-a folosit degetele ca să mângâie femeile. (O. Paler)
15. În loc să vă pierdeţi timpul prin şcoli, mai bine aţi fi fost atenţi la viermii de mătase care îşi fac opera într-un ritual ca al stelelor, fără vanităţi şi fără zgomot. (O. Paler)
16. În loc să putrezesc undeva într-o închisoare, să şterg praful sau paharele murdare într-o berărie ori să strâng gunoaiele din parcuri, acum aveam posibilitatea să fac ceva ieşit din comun. (O. Paler)

Exerciţiul 135. Identificaţi, în exemplele de mai jos, propoziţiile circumstanţiale cumulative izolate şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite în cazul lor.

1. Pe lângă că-şi păgubeşte stăpânul, nu prinde nici meseria. (Z. Stancu)
2. Prin curţile de subt deal, care acum era ca un mal, fuseseră carate tot soiul de calabalâcuri şi fără îndoială că, în afară de cei ce le păzeau prin ogrăzi, în fiece casă se mai aflau încă două-trei familii dormind îngrămădite. (Camil Petrescu)
3. Jenică însă, cât e dânsul de drăguţ, altfel, are o fire foarte voluntară şi le-a declarat categoric că mai degrabă rupe cu toată familia orice relaţie, decât să se despartă de iubita lui, care, pe lângă că e o femeie

superbă, îl şi îngrijeşte admirabil şi-l iubeşte cu adevărat. (L. Rebreanu)

Exerciţii de verificare. Selectaţi exemplele care ilustrează regulile de mai jos:

a. Propoziţiile completive directe şi indirecte aşezate înaintea regentei se despart, de cele mai multe ori, prin virgulă.

□ Ce-a fost de cercetat, cercetaseră. (Cezar Petrescu)
□ Eram sigur că vrea să mă prăpădească. (L. Rebreanu)
□ Ce făcea cu atâta mâncare şi băutură, numai el ştia. (V. Eftimiu)
□ Cui se punea împotrivă, îi luau viaţa. (M. Sadoveanu)
□ Ce-a fost mai greu, am trecut. (P. Istrati)
□ De fapt, nici nu ştiu dacă era o vioară ca toate celelalte. (M. Eliade)
□ Cât îi trebuie lui, ştie. (L. Rebreanu)

b. Propoziţiile circumstanţiale de loc şi de timp se despart prin virgulă când sunt aşezate înaintea regentei şi când circumstanţa nu este esenţială pentru comunicare.

□ Nu ştiu dacă mi-era somn, dar m-am întins pe nisip şi am închis ochii. (M. Eliade)
□ Singurul lucru neplăcut e capriciul obuzului care vine unde nu te aştepţi. (Camil Petrescu)
□ Unde era munca, erau numai ei. (L. Rebreanu)
□ Unde merge ea e bine, căci merge tot înainte, peste prăpăstii, peste munţi, mereu înainte. (L. Rebreanu)
□ Când se trezi, soarele era sus pe cer. (I. Agârbiceanu)
□ Atunci când ţi-e sete, fericirea e un pahar de apă! (L. Rebreanu)
□ Ştia că visează şi-şi trecea mereu palma pe obrazul proaspăt bărbierit, dar nu izbutea să se trezească. (M. Eliade)
□ Când au ieşit oamenii de la biserică, toată lumea vorbea de străin. (I. Agârbiceanu)

c. Propoziţiile subordonate atributive se despart prin virgulă de regenta lor când au valoare explicativă, deci când nu sunt esenţiale pentru comunicare. Când conţinutul atributivelor este important pentru comunicare, ele nu se izolează prin

virgulă.

□ Zburăm peste oceanul pe care l-au traversat candva căutătorii de aventuri şi de aur. (O. Paler)
□ Nu prea înţeleg nici eu bine ce se întâmplă. (M. Eliade)
□ Drumurile, câte se vedeau şi câte nu se mai vedeau, erau stăpânite de haite de lupi flămânzi. (Z. Stancu)
□ Avea o voce aparte, pe care nimeni n-o putea uita. (Camil Petrescu)
□ Atunci am îngălbenit de spaimă şi eu, care împingeam deseori jocul până a mă distra cu moartea. (V. Voiculescu)
□ Petre, care şi acasă fusese vestit de bisericos, în vâltoarea războiului s-a scufundat într-un adevărat fatalism religios. (L. Rebreanu)

d. Propoziţiile subordonate de mod se despart prin virgulă de regenta lor când au valoare explicativă, deci când nu sunt esenţiale pentru comunicare.

□ Ia vâră-te şi d-ta oleacă, să vezi cum ai să te răcoreşti; aşa are să-ţi vină de îndemână după asta, de are să ţi se pară că eşti uşor cum îi pana... (I. Creangă)
□ Pe urmă se mai învârte cât se mai învârte prin casă, doar a mai găsi ceva, dar nu găseşte nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peştele în borş la foc. (I. Creangă)
□ Puneţi mâna, copii, pe jupânul ista, şi începeţi a-l blestema cum îţi şti voi mai bine, ca să-i placă şi dumisale. (I. Creangă)
□ Râdea împăcat şi totuşi amar, aşa cum râd uneori bătrânii. (M. Eliade)
□ Şi s-o trăzneşti cu capul de păretele cel despre răsărit, cât îi putea. (I. Creangă)
□ Să faceţi cum v-oi învăţa eu, şi habar să n-aveţi. (I. Creangă)
□ Şi cum s-a văzut flăcăul cu casă şi avere bunicică, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre, şi mai nu-l prindea somnul de harnic ce era. (I. Creangă)

e. Propoziţiile subordonate de cauză şi de scop se despart prin virgulă de regenta lor când au valoare explicativă, deci când nu sunt esenţiale pentru comunicare.

□ Apoi, improvizam tot felul de jocuri, ca să treacă timpul. (O. Paler)
□ Grăbim iar pasul, căci soarele a început să urce. (Camil Petrescu)

□ Era desculţ, căci vremea era caldă încă. (M. Sadoveanu)
□ Era un act de fată matură, cum spunea naşul său, ori o copilărie? (I. Agârbiceanu)
□ Omul e dator să muncească, să nu-l găsească moartea şezând. (Folclor)
□ Chiar acum sunt sigur că ai puţină febră, fiindcă prea îţi sticlesc ochii. (L. Rebreanu)
□ E de-ajuns să arunci însă o singură piatră în baltă, ca orăcăitul broaştelor să tacă pe dată... (I. Minulescu)
□ Mă uit mai departe la oţetari, ca să treacă ziua. (O. Paler)
□ Am ieşit pe uşă, ca să nu izbucnesc în plâns în clasă. (O. Paler)
□ A împins uşa încet, ca să se poată retrage imediat, dacă era cineva înlăuntru. (O. Paler)

f. Propoziţiile subordonate condiţionale se despart prin virgulă de regenta lor când au valoare explicativă, deci când nu sunt esenţiale pentru comunicare.

□ Nu trecu mult şi un ţăran voinic intră pe uşă binişor, călcând pe vârful degetelor. (D. Zamfirescu)
□ Dacă ai fi tu acasă, am avea şi noi un sprijin. (L. Rebreanu)
□ Dacă te duceai la fund, nu ştia nimeni şi te mâncau racii. (M. Sadoveanu)
□ Dacă te mai încearcă vreo nevoie, ai să mă găseşti. (E. Barbu)
□ Dacă i s-ar fi potrivit însă lui, ar fi rămas flămânzi. (Cezar Petrescu).
□ Amurgurile vin repede în deşert şi m-am temut să nu mă prindă noaptea înainte de a mă întoarce. (O. Paler)
□ Amar era să fie de voi, de nu eram noi amândoi. (I. Creangă)

g. Propoziţiile circumstanţiale consecutive se despart de regentă prin virgulă.

□ Ea-mi răspunse cu un surâs atât de amar, de dispreţuitor şi de sfidător, că-mi fu ruşine de această ameninţare. (Gib I. Mihăescu)
□ Ningea de prăpădea pământul. (Em. Gârleanu)
□ Se auzea ropăitul cailor pe întinderea câmpului, şi nu se vedea decât linia dealului ce se apropia. (D. Zamfirescu)
□ Dacă aş avea mai multă energie, aş fi, poate, disperat. (O. Paler)
□ Din urmă uşa se trânti cu zgomot aşa de mare, că se cutremurară pereţii casei… (L. Rebreanu)

□ Şi-ntr-o clipă se smuci cu atâta putere, că oamenii care-l ţineau îl scăpară din mână. (Camil Petrescu)
□ Seara prea caldă de iunie era ca un amurg luminos şi prelungit, încât după nouă era încă ziuă afară. (Camil Petrescu)

h. Propoziţiile circumstanţiale concesive se despart de regentă prin virgulă.

□ Era o zi de toamnă târzie, cu soare blând, una din ultimele zile frumoase de toamnă, probabil. (O. Paler)
□ Deşi acum era pe la sfârşitul lui august, zăpuşeala părea mai nesuferită ca în iulie. (D. Zamfirescu)
□ Cuza, cât a fost el de Cuza, a trebuit să plece. (G. Călinescu)
□ Dar acum ştiu că, oricine aş fi, eşti legată amarnic de mine. (I. Agârbiceanu)
□ La un moment dat, mi s-a părut că plouă şi că ploaia făcea să sune prelung tabla de pe acoperiş. (O. Paler)
□ Cârciumarul părea om cinstit, deşi o mai boteza câteodată. (E. Barbu)
□ Deşi e înalt, cerul e întreg acoperit ca de plumb. (Camil Petrescu)

i. Propoziţiile circumstanţiale opoziţionale se despart de regentă prin virgulă.

□ Şi spre mirarea mea, în loc să râdă, a devenit serioasă. (Camil Petrescu)
□ Conu Dinu, în loc s-o ia spre subprefectură, zise vizitiului să intre în curte. (D. Zamfirescu)
□ Dunga dealului, pe care era satul, se îneca încetul cu încetul în clarul obscur al amurgului. (D. Zamfirescu)
□ În loc să se apuce de învăţătură, s-a pus din nou pe viaţă, care e aşa de dulce la Paris când ai bani. (V. Eftimiu)
□ Se pare că iubim, de fapt, ceea ce ne lipseşte. (O. Paler)
□ Care se va uita după vreo gânganie, în loc să asculte la mine, am să-i trag un bobârnac. (V. Eftimiu)
□ Mă luă gura pe dinainte şi spusei ea, în loc să spun el! (V. Eftimiu)

Exerciţiul 136. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică opt fraze care să conţină subordonate circumstanţiale consecutive, concesive, opoziţionale şi cumulative (câte două pentru fiecare tip) şi care să fie izolate de regenta lor prin virgulă.

XI. Punctul şi virgula în propoziţie şi în frază

Exerciţiul 137. Analizaţi frazele de mai jos. Examinaţi raporturile stabilite între propoziţiile separate prin punct şi virgulă şi motivaţi folosirea acestui semn de punctuaţie.

1. Avem să-l găsim; de asta nu te îndoi. (M. Sadoveanu)
2. Coasa însă n-o lăsa din mână; ba parcă trăgea brazdele mai zdravăn. (L. Rebreanu)
3. Noaptea se armoniza; drama care avusese loc căzuse în veşnicie; şi luntrea oamenilor aştepta neclintită răsăritul lunii. (M. Sadoveanu)
4. Cerul abia se rumenise; picăturile de rouă încă nu se prefăcuseră în mărgăritare; luceafărul tot făcea din ochi pământului. (Em. Gârleanu)
5. Bătrânul îşi întoarse ochii spre foc; flăcăul veni iar lângă maldărul de trestii. (M. Sadoveanu)
6. Dar caii erau aproape, ronţăind; tovarăşii mei schimbau necontenit cuvinte, şi-n foc pârâiau cetinile şi răşina. (M. Sadoveanu)
7. Trebuie strâns ţinut şi pedepsit; altfel n-ai să faci nimic cu el! (M. Sadoveanu)
8. Puşca cea lungă îşi făcu datoria; cartuşele n-aveau niciun cusur. (M. Sadoveanu)
9. Se amestecară cu întunericul; se liniştiră. (M. Sadoveanu)
10. Poposeam la un izvor, mă odihneam pe o brazdă de fân, intra în mine puterea vieţii nemuritoare; eram fericit şi inconştient ca însăşi creaţia. (M. Sadoveanu)
11. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vântului, care se taie, suspinând, pare că dureros, în frunza ascuţită a bradului; şi glasul acesta are un farmec nespus... (C. Hogaş)
12. Am obiceiul să-mi fac datoria totdeauna cât mai corect; cu atât mai mult doresc să mi-o fac în cazul fiului d-voastră. (L. Rebreanu)
13. Bătrânul spusese: câteva zile; să fie şi o săptămână, numai să scape de urmărirea doctorului. (L. Rebreanu)
14. Îşi zicea că-i mai bine să-şi ţie gura; boierii se ceartă, tot ei se împacă; cel puţin să nu se împace pe spinarea lui. (L. Rebreanu)

Exercițiul 138. Analizați fragmentele de text despărțite prin punct și virgulă și motivați folosirea acestui semn de punctuație.

1. Ogoarele și miriștile au o tonalitate aurie; dealurile și văile ondulează și se înclină grațios; în fundul peisagiilor se zărește un iaz ori un sat; pe o costișă înnegresc tufișuri bătute de brumă. (M. Sadoveanu)
2. Îți ții cânele aproape; stai cu atenția încordată; în ochi ți se răsfrâng toate detaliile terenului și toate mișcările vietăților mărunte; când, deodată, ca și cum l-ar făta pământul, sare pe neașteptate iepurele. (M. Sadoveanu)
3. O lume ciudată pare că prinde ființă sub stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. (Em. Gârleanu)
4. Niciun suflet de om nu era încă deștept; numai câțiva câini, prea harnici poate, își făceau datoria bătând la noi, sau – mai bine zis – la neobișnuita noastră îmbrăcăminte de drum. (C. Hogaș)
5. Cu cât înaintam pe drumul Sihlei, cu atât natura devenea mai aspră; ai fi zis că ea-și încruntă privirea și că mustră pe drumețul prea cutezător care îndrăznește să calce peste hotarele pustiului și să tulbure, cu zgomotul pașilor sau al respirării sale, adânca liniște a singurătății. (C. Hogaș)
6. Bătrânul se gândise chiar să-i trimită un fecior care să-l servească; doctorul însă zice că asta ar fi împotriva regulamentului sanatoriului – trebuie să se mulțumească cu serviciile gardianului, care-i stă în permanență la dispoziție. (L. Rebreanu)
7. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgomot în lume îl făcea respirația lui ostenită; încolo o tăcere blândă, moleșitoare; chiar focul în cămin ardea acum atât de lin, parc-ar fi fost un foc imaterial. (L. Rebreanu)
8. Se îmbrăcă și trecu îndată în odăița de-alături ca să se poată face curățenie temeinică în camera lui, să se deschidă și fereastra; primenindu-se aerul poate că se vor mai risipi și stafiile multe și supărătoare ce se îmbâcsiseră acolo. (L. Rebreanu)
9. Reflectorul nu s-a arătat niciodată înainte de miezul nopții; de obicei pe la două vine; deci nu i-a trecut vremea, poate să spere. (L. Rebreanu)

Exercițiul 139. Analizați frazele de mai jos și precizați regula în conformitate cu care este utilizat punctul și virgula.

1. Credeam c-am uitat; însă văd că îmi aduc aminte foarte bine. (M. Sadoveanu)
2. Am pornit spre han; însă cu îndoială. (M. Sadoveanu).
3. Simți truda în picioare și în brațe; dar treci înainte și vei umbla încă multe ceasuri, c-un fel de beție a sănătății în toată ființa. (M. Sadoveanu)
4. Desagii noștri rămăseseră tot așa de ușori ca și sacul lui Esop; dar nădejdea ne era în mânăstirile pe unde aveam încă de trecut. (C. Hogaș)
5. Aș vrea să întreb pe Bârnea unde ne aflăm; dar tac. (M. Sadoveanu)
6. Într-un timp îmi părea că moșneagul doarme; dar îl văzui deodată răsărind din locul lui, cu urechea atentă. (M. Sadoveanu)
7. Au venit porci în baltă la noi; dar lupi au venit și mai mulți, în preajma porcilor. (M. Sadoveanu)
8. – Bine; dar se poate să nu găsim. (M. Sadoveanu)
9. În juru-mi era liniște; însă departe, spre miazăzi, ardeau stufuri, ca-ntr-un răsărit de lună. (M. Sadoveanu)
10. Chiotele și hăulirile se întăriră; deci dușmanii erau aici. (M. Sadoveanu)
11. Călăuzul nostru, un băietan ca de cincisprezece ani, nu știa decât pe cel mai lung și mai rău; pe acela deci apucarăm și noi. (C. Hogaș)
12. – Da; cât ai lăsat sub deviz? (D. Zamfirescu)
13. – Așa a spus? – Da; întocmai. (M. Sadoveanu)

Exercițiul 140. Selectați din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze în care să fie utilizat punctul și virgula și argumentați folosirea acestui semn de punctuație.

XII. Două puncte în frază

Exercițiul 141. Analizați frazele de mai jos care conțin construcții introduse prin două puncte. Motivați folosirea în cadrul lor a acestui semn de punctuație.

1. Cei de faţă stăteau încremeniţi: încă nu-şi veniseră în fire. (M. Sadoveanu)
2. Întrebarea care-l frământase era: cine denunţase legătura poliţiei? (Camil Petrescu)
3. Eu atâta numai vreau: să te ajut. (V. Eftimiu)
4. O nouă brazdă simţisem că mi se desface şi mi se-nchide în inimă: îmbătrânisem cu zece ani! (V. Eftimiu)
5. Când să aţipească, auzi paşi uşori şi văzu o umbră: era Crina, fata cea mare, care trezea pe celelalte. (V. Eftimiu)
6. De aceea Catarina se lega cu nădejde de părerea care până la urmă rămase biruitoare în sat: n-a fost jandarmul, ci numai stafia lui. (I. Agârbiceanu)
7. Iar când, într-o bună zi, Familia i-a publicat o poezie de trei strofe, s-a hotărât definitiv, dar în taină: va fi poet. (L. Rebreanu)
8. Are un singur avantaj: e în stare să te bage într-o criză de energie. (A. Buzura)
9. Lucrul de căpetenie era: să pună mâna pe bani şi pe fată. (D. Zamfirescu)
10. – O să-mi vie cam greu: trebuie alergătură, pierdere de vreme… (D. Zamfirescu)
11. Dar pentru început ni se oferea un avantaj: noi, românii, nu eram obligaţi să vorbim. (L. Blaga)
12. Era clar: mă avea în mână. (M. Preda)
13. Şi deodată toată suflarea s-a pus în mişcare: lumea de pe lume, fiind în mare nedumerire, alerga să vadă ce minune poate să fie. (I. Creangă)

Exerciţiul 142. Stabiliţi care este semnificaţia construcţiile introduse prin două puncte în frazele de mai jos.

1. Şi am ştiut ce ştiam de mult: că nu avem dreptul să pierdem speranţa... (Em. Cioran)
2. Când ieşi de la redacţie, răsuflă: în sfârşit s-a isprăvit cu tulburările! (L. Rebreanu)
3. El a auzit pe la poliţie lucruri urâte: că un orăşel oarecare a fost devastat de ţăranii răsculaţi şi că se vorbeşte despre mobilizarea armatei… (L. Rebreanu)

4. Întrebarea capitală este: voim sau nu să ridicăm teatrul? (G. Călinescu)
5. Tuturor le era milă, dar nimeni nu se amesteca: aşa era rânduiala. (V. Voiculescu)
6. Avea un mare dar: îţi citea în privire, cum ar fi citit într-o carte. (Em. Gârleanu)
7. Astfel, am putut cu uşurinţă să-i prind slăbiciunea: el avea nevoie de un om dezgheţat pentru a-i continua negoţul şi văzuse în mine pe omul acesta. (P. Istrati)
8. Aveam planul nostru bine fixat: să aşteptăm încă o lună şi, către sfârşitul lui martie, să fugim pe o corabie la Stambul. (P. Istrati)
9. Era o altă viaţă: două păsăruici care scăpaseră din cuşcă şi-şi încercau puterea aripilor, avântându-se însetate spre soare! (P. Istrati)
10. Deocamdată e o deosebire: tu urci colina vieţii, pe când eu o cobor, iar între noi stă culmea. (P. Istrati)
11. În schimbul tuturor acestor atenţii, mi se ceru un singur lucru: să nu mă mai duc prin marile cafenele şi să nu prea ies atât de des în oraş. (P. Istrati)

Exerciţiul 143. Examinaţi frazele de mai jos în care se întâlnesc construcţii introduse prin două puncte şi precizaţi regula care se aplică în fiecare caz.

1. Vom lăsa lampa aprinsă toată noaptea: ploşniţele, ca şi bufniţele, se tem de lumină. (P. Istrati)
2. Să plecăm: pământul e plin de frumuseţi! (P. Istrati)
3. Pe lumea asta ne aflăm ca să ispăşim: aşa-i viaţa... (P. Istrati)
4. Clasa nu mai era de ţinut în frâu: îşi ieşise din fire. (M. Sadoveanu)
5. Veronica simţi că se sfârşeşte de spaimă: Dumitru era nebun. (I. Agârbiceanu)
6. Iar iepuraşul împietri de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne. (Em. Gârleanu)
7. Noroc că boierul Furtună plecase de dimineaţă la o vie; dacă ar fi fost aici, poate că lucrurile n-ar fi rămas aşa: cum e dumnealui furios, le-ar fi dat îndată peste nas. (Em. Gârleanu)
8. Omul bogat e ca iepurele: sare unde vrea. (Folclor)
9. Nu-l vedea din pricina penumbrei dese: obloanele ferestrelor erau închise. (I. Teodoreanu)

10. Ca să-i risipească mâhnirea, Faranga aduse iar vorba despre doctor și-i spuse că i-a admis cea mai mare libertate: să citească ce dorește, să se distreze, să primească vizite când va fi mai liniștit, să facă plimbări în grădină cu gardianul... (L. Rebreanu)
11. Vorba cea: „Şi piatra prinde mușchi dacă șede mult într-un loc“. (I. Creangă)
12. Fiindcă vorba cea: corb la corb nu scoate ochii. (L. Rebreanu)

Exercițiul 144. Puneți două puncte acolo unde sunt necesare.

1. Am priceput totuși de unde-i venea numele ăsta de Trei-Sate erau, într-adevăr, trei cătune despărțite de două gârle care se-ntâlneau drept în fața primăriei. (P. Istrati)
2. Aruncă o privire asupra lui Dănuț niciodată nu-l văzuse în uniformă. (I. Teodoreanu)
3. Tot secretul vieții se reduce la atât ea n-are niciun rost; fiecare din noi găsește însă unul. (Em. Cioran)
4. Nu primește nimic de la oameni e mai presus de ei! (V. Eftimiu)
5. Cercetez orizontul nu văd nicăieri îmbulziri de nouri. (M. Sadoveanu)
6. Acum înțelegea deplin viață nu este nici ziua de azi, nici mâine, nici anul întreg. (V. Voiculescu)
7. Atunci îi fulgeră prin minte dacă ar avea el norocul să spargă reflectorul rusesc și dacă, drept recompensă, ar fi citat sau decorat, ce ușor și cu câte șanse de izbândă s-ar putea duce la generalul Karg! (L. Rebreanu)
8. Asta era țară bogată, prost alcătuită și rău guvernată; știa și mama asta, ca tot țăranul român. (P. Istrati)
9. De auzit am auzit, dar rămân la ce-am spus tribut nu vă mai dau. (E. Camilar)
10. Vă repet întoarcere pentru noi nu mai există. (Camil Petrescu)
11. Boierul căută să pătrundă cu vederea perdeaua deasă a ninsorii, dar nu putea zarea se închidea sură. (Em. Gârleanu)
12. De auzit, na-i să auzi nimic oglinda nu păstrează cuvântul, ea răsfrânge numai priveliștea... (V. Eftimiu)
13. Am visat lucruri imposibile, dar nu mărețe să ajung la Polul Nord, să aflu „secretul secretelor“ dintr-o carte a regelui Solomon, pe care n-a văzut-o nimeni, sau să devin „om de lume“. (O. Paler)

14. Vorba cea făceau pe mortul în păpuşoi. (V. Eftimiu)

Exerciţiul 145. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze în care să fie utilizate două puncte şi argumentaţi folosirea acestui semn de punctuaţie.

XIII. Semnele de punctuaţie folosite în cazul unui text citat Ghilimelele

Exerciţiul 146. Explicaţi folosirea ghilimelelor în enunţurile de mai jos.

1. Se auzi o larmă veselă, şi cuvântul „noroc“ fu învălmăşit până se pierdu. (Camil Petrescu)
2. Aştepta de la mine un „nu“, slab şi convenţional, ca să aibă un motiv să mă ierte. (O. Paler)
3. Da’ e ştiută vorba veche: „Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor“. (Camil Petrescu)
4. Fiecare crede că va da o lovitură în această partidă „de pomină“. (Camil Petrescu)
5. Cuvântul înţelept că „până la Dumnezeu sfinţii îţi scot ochii“ pe vremea aceea s-a născut, căci cine putea ajunge la treptele domnului, să se plângă? (E. Camilar)
6. Herdelea se fălea chiar că „omul vrea pe Laura şi numai pe Laura“. (L. Rebreanu)
7. Eram, se vede, predestinat carierei de „om plin de idei“. (V. Eftimiu)
8. Băieţii din cartierul latin ne porecliseră „Cei trei muşchetari“. (V. Eftimiu)
9. Nişte cărăuşi din alte sate, mai la vale, întorcându-se dinspre Piteşti, au întâlnit pe drum sumedenie de soldaţi şi tunuri, iar un ofiţer călare i-ar fi înjurat de mamă şi că „vă arăt eu vouă revoluţie“. (L. Rebreanu)
10. Dac-aş avea vreme şi dacă lucrul acesta ar interesa pe cineva, mi-ar plăcea să scriu o carte cu „Amintirile unui director de operă“. (V. Eftimiu)
11. Ajungând la crucea din capul satului, trecătorii îşi curmau vorbele, se închinau descoperindu-se şi apoi dădeau „bună seara“ familiei Herdelea care cânta neobosită. (L. Rebreanu)

12. Cuvântul „Canada“ nu trezeşte aceeaşi reprezentare unui canadian şi unui european care n-a trecut niciodată Atlanticul. (G. Călinescu)

Exerciţiul 147. Spuneţi în care dintre categoriile de mai jos se includ cuvintele luate în ghilimele:

a) cuvinte noi, neobişnuite sau învechite, ieşite din uz;
b) cuvinte folosite cu un sens neobişnuit;
c) cuvinte asupra cărora vorbitorul insistă pentru a sublinia importanţa lor;
d) cuvinte reluate pentru explicaţii suplimentare.

1. – De ce nu l-ai oprit dumneata, că ţi-e frate şi-a venit în casa părintească! izbucni Zoe, subliniind ironic „casa părintească“. (V. Eftimiu)
2. După accentul indescriptibil al lui Culai am priceput că „împrumutul“ era un eufemism, un fel delicat de vorbire. (M. Sadoveanu)
3. Nu-i dase Dumnezeu „gură“, zicea el, că altfel nu-i mai trebuia lui avocaţi. (D. Zamfirescu)
4. Când îi zicea că e „încântătoare“ spunea un adevăr faţă de ea şi mai cu seamă faţă de el însuşi. (D. Zamfirescu)
5. – Uite, pentru ce am venit, în definitiv, mătuşico!... începu Cecil, care părea întru toate stăpână pe sine, în afară de acel „în definitiv“, revenind ca un tic în toată vorbirea. (Cezar Petrescu)
6. – Dară!… să mai găsesc un câine ca el… Şi vorba „ca el“ părea că se raportă la un căpitan mare, sau la un frate iubit. (D. Zamfirescu)
7. – Atunci poate că sunt greşite socotelile? Ori ce, Dumnezeu?… Ori nu se poate?… Adică ce greşeli, ce…? Se agăţă îndată de cuvântul „greşeli“ ca un înecat. (L. Rebreanu)
8. Nicule, asta trebuie tradusă mai întâi… Nici eu nu ştiu, declară Tiţa. „Nici eu“ înseamnă că Tiţa e convinsă că şi Nicu e de părere că ea e cea mai silitoare dintre cele trei. (Camil Petrescu)
9. Celelalte încăperi însă erau mai mult „canţălării“ ale marilor bancheri. (Camil Petrescu)
10. I le-a dat când a fost acasă, în concediu, şoptindu-i „eroule“, cum de altfel îi zicea şi în scrisori. (L. Rebreanu)
11. Abuzând de bunăvoinţa unei frumoase crâşmăriţe, în dugheana căreia făceau adesea chef, tinerii „furluau“ alimente, ascunzându-le prin sân şi prin turetcile cizmelor. (G. Călinescu)

12. Iar bunicii între ei îşi spun Alecu şi Elencu, şi nu-şi vorbesc cu „tu“ ca tata şi cu mama, ci cu „mata“, ca şi cum ar fi în vizită unul la altul. (I. Teodoreanu)

Exerciţiul 148. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze în care să fie utilizate ghilimele şi argumentaţi folosirea acestui semn de punctuaţie.

XIV. Parantezele în propoziţie şi în frază

Exerciţiul 149. Explicaţi folosirea parantezelor în propoziţiilor de mai jos. Încercaţi să demonstraţi că secvenţele incluse între paranteze exprimă o informaţie suplimentară.

1. Nu pot să ştiu precis de ce tremur atât de nervos, de frică sau de frig (căci sunt îmbrăcat uşor, ca în seara când am plecat). (Camil Petrescu)
2. Articolul era încă de pe acum cel mai erudit articol (şi poate chiar studiu istoric) apărut până în ceasul acela în limba românească. (Camil Petrescu)
3. Uite caietul lui Puiu, caietul din clasa a doua primară (acum a trecut în liceu, îmi adăugă cu mândrie, ca şi când n-aş fi ştiut despre aceasta). (Em. Gârleanu)
4. Fiindcă tot mai stăruia o umbră de suspiciune în jurul său (mai ales Zoe îl tot cerceta, din creştet la bocanci, cu priviri nesigure), unchiul din America dărui câte o sută de mii de lei fiecăruia dintre membrii familiei. (V. Eftimiu)
5. Ţi-am adus o sticlă de coniac, cu învoirea comandantului. Are să ţi-l dea (arhitectul nu exprimă restul frazei: înainte de execuţie). (G. Călinescu)
6. – Poftim, zise el, în ultima lună atacurile de presă s-au repetat (şi-i arătă câteva tăieturi de jurnal), cu toate că soţul dumitale a plătit sume bune pentru suprimarea lor. (G. Călinescu)
7. Cine intră în odaia în care zace un necunoscut (de boală sau de inimă rea), ca să-l întrebe ce-l doare sau ce-ar pofti? (P. Istrati)
8. Am băut cafea (bea multă, pe lângă ficat suferea de hipotensiune gravă) şi ne-a arătat patul în care dormea, ceva strâmt, dur, lipit de perete, din care totuşi i se întâmpla să cadă.... (M. Preda)

9. Ş-apoi se înţelegea limpede asta, din modul cum vorbea şi din ceea ce vorbea (Iliad ştie bine ruseşte şi vorbeşte la fel). (Gib I. Mihăescu)
10. – Tocmai vă căutam, scumpe maestre! Îmi spuse unul dinte ei. (Maestrul eram eu.). (V. Eftimiu)

Exerciţiul 150. Găsiţi adaosurile explicative din interiorul propoziţiilor de mai jos şi arătaţi ce exprimă acestea: o explicaţie, o precizare, un amănunt sau atitudinea vorbitorului faţă de cele exprimate.

1. Toată lumea este convinsă că iubeşti pe Mini şi te priveşte (madam Farfara caută puţin cuvântul) cu emoţie. (G. Călinescu)
2. Am venit să vă comunic că până în momentul acesta, n-am realizat decât două milioane patru sute de mii (o sută de mii prinţul o păstra pentru el). (V. Eftimiu)
3. Dinainte vine între două santinele, cu armele îndreptate spre el, un prizonier (nu mai încape îndoială). (Camil Petrescu)
4. Eram fericit că scrisesem un roman de la început până la sfârşit (fiindcă mai începusem şi altele, dar nu le terminasem) şi această certitudine îmi ajungea. (M. Preda)
5. Câteodată mă irit (aici bătrâna doamnă ridică prudent ochii înapoi spre contele cu înfăţişare de hamal), asta strică sănătatea. (G. Călinescu)
6. Aş putea vorbi despre una din cele mai delicate probleme (singura cu adevărat importantă, zicea Camus, dar cred că exagera), fără să fie necesar să dezvălui (ar fi de prost gust) mizeriile din subconştientul meu. (O. Paler)
7. Din pricina asta m-am aflat mereu în conflict cu caracterul meu şi mi-am detestat stângăciile (între altele, n-am ştiut niciodată ce să fac cu mâinile în public). (O. Paler)
8. Şi acţiona, şi norocul (sau poate nenorocul) îi surâse. (M. Preda)
9. Nu mai plângea, dar şedea ceasuri întregi încremenit în faţa unei fotografii care reprezenta pe tatăl său într-o poză dârză, ameninţătoare. (Era făcută la Cluj, pe când se întorcea din temniţă.) Înainte îi fusese frică de fotografia aceasta. (L. Rebreanu)
10. Din cauza prafului şi a molozului, toţi trecătorii se alipeau cât mai mult de gardul de fier al caselor de vizavi (strada veche nu avea mai mult de şapte metri lăţime) şi îşi ţineau cât puteau respiraţia. (Camil Petrescu)

Exercițiul 151. Identificați în exemplele de mai jos secvențele care exprimă informații suplimentare față de restul propoziției și puneți semnele de punctuație necesare.

1. Cineva veni nu era ea și trânti geamul. (N. Breban)
2. Putea să-mi cadă și tavanul în cap niște cărămizi tot căzuseră pe lângă mine! (M. Preda)
3. Pe vremea aceea eram tânăr, abia îmi terminasem studiile universitare mă chinuiam să învăț să înot. (O. Paler)
4. Din nefericire, tata n-avea cai marea suferință a copilăriei mele, iar un loc, în căruța altora, trebuia plătit. (O. Paler)
5. Antipatia pe care mi-o inspirase omul dintre hârțoage și care sporise destul de repede se pretindea istoric de meserie, dar în afară de istoria azilului nu știa probabil nimic, mă făcea să nu văd cu ochi buni stânjeneala și teama lor. (O. Paler)
6. L-am văzut deunăzi pe Calea Victoriei la braț cu fata lui, o cunosc acum faptul era adevărat. (G. Călinescu)
7. La iarnă din pricina iernilor când am suferit de frig, am ajuns să detest chiar zăpada proaspătă, curată, mă voi gândi la diminețile acestea în care trebuie să fac un efort ca să rămân în cameră. (O. Paler)
8. Dacă m-aș duce în acest moment pe plajă e abia zece, aș produce, poate, o mare decepție. (O. Paler)

Exercițiul 152. Selectați din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze în care să fie utilizate parantezele și argumentați folosirea acestui semn de punctuație.

VORBIREA DIRECTĂ
XV. Semnele de punctuație folosite la vorbirea directă

Exercițiul 153. Explicați semnele de punctuație folosite în frazele cu vorbire directă.

1. – Înhamă caii! strigă agentul nerăbdător. (M. Preda)
2. – Mare cinste ar fi pentru mine! zise țăranul. (G. Călinescu)

3. – Ce ţipi la mine? deveni arogant ţăranul, ce drept ai dumneata să vinzi aici? (G. Călinescu)
4. Bărbaţi şi femei strigau la ţăran cu felurite intensităţi: „Ruşine! Dă banii!“ (G. Călinescu)
5. „Din încercări sufletul iese mai tare sau se nimiceşte“, zicea dânsul. (Em. Gârleanu)
6. – Vrea să fie scriitor, mai adăugă el scos din pepeni, dar n-are ce mânca... (M. Preda)
7. – Ce ai de te uiţi aşa la mine? întrebă Stavru, plictisit; nu sunt de vânzare. (P. Istrati)
8. „Aici, aici!“ răsună iar glasul bătrânului. (L. Rebreanu)
9. „Am simţit că mi se taie picioarele“, recunoaşte el. (O. Paler)
10. „Avem copii, ziceau, şi nu vrem să-i lăsăm orfani.“ (O. Paler)
11. – Cine-i? murmură un glas somnoros, răguşit şi gros. (L. Rebreanu)
12. – Atunci sunteţi comandantul meu! strigă Apostol înviorat. (L. Rebreanu)
13. – Aşa-i, dar ce putem noi face? zise căpitanul înăbuşit, cu ochii spre intrare. (L. Rebreanu)
14. „Ce-ar fi să-l doboare tocmai acuma alţii?“ se gândi el cu o părere de rău ciudată. (L. Rebreanu)
15. Apoi se pomeni zicându-şi: „Pe asemenea vreme poţi trece la duşman fără frică“. (L. Rebreanu)
16. „Ajutor! Ajutor!“ am început să răcnesc, dar strigătul mi-a îngheţat pe buze.

Exerciţiul 154. Analizaţi frazele cu vorbire directă de mai jos şi redaţi cu ajutorul unor scheme tipul şi modul de utilizare a semnelor de punctuaţie în fiecare caz.

1. „Cine m-a adus pe mine în halul ăsta?“ se întreba el în orele lungi de singurătate. (V. Eftimiu)
2. „Ce-o mai fi şi asta?“ se întrebau ei, neştiind ce năpastă îi lovise. (V. Eftimiu)
3. Apostol îndoi iar scrisoarea, o vârî încetişor în buzunar şi oftă, zâmbind amar şi zicându-şi: „Biata mamă! Se vede că-i strănepoata subprefectului lui Avram Iancu…“ (L. Rebreanu)

4. „Cu limba nemţească – a zis iar învăţătorul – poţi umbla toată lumea.“ (L. Rebreanu)
5. – Se vede că sunteţi obosit de drum, zise ea. (G. Bacovia)
6. – Nu – îmi răspunse el – n-o cunosc personal! (V. Eftimiu)
7. – Şi reflectorul nu mai apare! murmură el dârdâind. (L. Rebreanu)
8. „Numai după unsprezece e voie să intre publicul“, le-a strigat, printre gratiile uşii, un glas cu barbă neagră. (L. Rebreanu)
9. – Ai venit? întrebă Vasile cam morocănos, văzând pe Ana. (L. Rebreanu)
10. „Tăcerea spune mai mult decât toate frazele“, îşi zicea Titu. (L. Rebreanu)
11. Bologa îngălbeni şi, parcă n-ar fi auzit bine, repetă maşinal:
– Pe frontul... (L. Rebreanu)
12. – Ai înnebunit, omule? şopti cu glas rebegit de spaimă. (L. Rebreanu)
13. – Tocmai de aceea trebuie să plec la noapte! făcu Bologa neclintit. (L. Rebreanu)
14. – De ce nu coborâţi? auzi o voce. (M. Eliade)
15. În afara uşii, Dănuţ aştepta cuvenita observaţie: „Uşile se-nchid, nu se trântesc!“

Exerciţiul 155. Selectaţi din opere artistice sau din presa periodică cinci fraze cu vorbire directă şi explicaţi semnele de punctuaţie folosite.

Exerciţii de analiză a semnelor de punctuaţie

Exerciţiul 156. Analizaţi sintactic propoziţiile şi frazele de mai jos. Numerotaţi semnele de punctuaţie şi explicaţi folosirea lor.

Model: *Bărbaţii erau mari,* (1) *cu fruntea naltă şi cu ochi albaştri.* (2) *Femeile,* (3) *subţiri şi mlădii,* (4) *aduceau apă la bordeie în ulcioare de lut,* (5) *pe care le purtau în creştetul capului,* (6) *sprijinindu-le cu mâna stângă.* (7) (M. Sadoveanu)

1	–	virgulă folosită pentru separarea numelor predicative coordonate; marchează o scurtă pauză interioară
2, 7	–	punctul folosit pentru a marca sfârşitul propoziţiilor şi

caracterul enunţiativ al lor; notează o pauză finală

3, 4 – pereche de virgule care separă atributele perechi legate între ele prin conjuncţia *şi*; marchează o scurtă pauză interioară

5 – virgulă folosită pentru separarea subordonatei atributive cu valoare explicativă; marchează o scurtă pauză interioară

6 – virgulă folosită pentru separarea unei construcţii gerunziale care este distanţată de termenul regent; marchează o scurtă pauză interioară

1. Cum eram bolnav, s-a apropiat de pat, mi-a dat mâna şi mi-a urat însănătoşire grabnică. (Em. Gârleanu)
2. Oile albe, risipite ca nişte bolovani mişcători, păşteau departe pajiştea alpină, sub oblăduirea câinilor, care au încetat din lătrat de cum l-au cunoscut pe Dionis. (V. Voiculescu)
3. Din cauza râpelor, zidul cel mai scund pare fortăreaţă, turla unei bisericuţe, turn medieval. (G. Călinescu)
4. Vederea acestei lupte, care i se păruse cumplit de crâncenă, atât îl mişcase, încât a povestit-o şi altora. (I. Al. Brătescu-Voineşti)
5. Dintr-acolo soseau cu undiţa pe umăr, în seri de vară, pescari ţigani, cu peşte puţin, însă cu amintirea neştirbită a unui somn uriaş pe care l-au prins cândva, sub sălcii, într-un loc ascuns pe care numai ei îl ştiu. (M. Sadoveanu)
6. Aici, un om ca de vreo treizeci de ani, pe jumătate dezbrăcat, sta pe marginea patului. Pe masă ardea o lampă. Două scaune. Paturile, de o curăţenie îndoielnică. O oglindă afumată. Nici urmă de lavoar. (P. Istrati)
7. Departe, în vale, Damascul, presărat cu cupole şi minarete care dominau nenumăratele terase, îmi apăru ca un imens cimitir, îngropat în pulberea lui albă. (P. Istrati)
8. Fusese, în urmă cu numai doi ani, lucrător la o moară cu valţuri, undeva prin lunca Dunării, în acele locuri mirifice pentru ţăranii de aici de la poalele Măgurii, pentru care raiul se confunda cu ceea ce ei numeau „La vale“, adică acele şesuri nemaipomenite unde câmpul nu se mai termină şi unde porumbul creşte până la cer, iar grâul e ca aurul. (D. Săraru)

9. A doua zi, văzând cum stau lucrurile, în loc să fug şi îndărăt să nu mă mai uit, am venit totuşi la şcoală, deşi ştiam ce ar putea să mi se întâmple. (M. Preda)
10. Ştiam ce e, dar această boală, frigurile, îmi trecuse demult şi niciodată nu mă apucaseră toamna, ci totdeauna în iunie. (M. Preda)
11. Mai bine de cinci sute de peniţe porniseră cruciada ultimelor teze ale anului, alungate de aceeaşi teroare – corigenţa sau repetenţa – călăuzite de acelaşi fanatism: cucerirea vacanţei fără de griji. (I. Teodoreanu)
12. Lăcomia îl exalta aşa de tare, încât nu-i mai era poftă de nimic şi mânca în silă, dar mult, ca să nu se căiască mai târziu... (I. Teodoreanu)
13. Departe, în marginea orizontului, soarele dispăruse, aruncându-se într-un ocean de purpură. (D. Zamfirescu)
14. Aruncând ochii pe fereastră, într-o seară de aprilie, pe când se plimba cu mâinile în buzunare, îngândurat, în lungul şi latul marelui salon, fără altă lumină decât acea crepusculară venită de afară, Ioanide rămase surprins de culoarea roşiatică a cerului la orizontul apropiat. (G. Călinescu)
15. Vorbeam fie prea tare, ca orice timid care ţine să demonstreze că nu e timid, fie prea serios, iar asta mă făcea şi mai neîndemânatec, şi mai greoi. (O. Paler)
16. Căută să se orienteze, dar o beznă atât de deasă acoperea lumea, că ochii lui nu puteau desluşi nicio nuanţă în negrul înăbuşitor, iar în urechi îi huruiau exasperant de uniform glasurile ploii, care înghiţeau toate zgomotele vieţii. (L. Rebreanu)
17. Era o casă scundă, cu ferestre mici, ca să nu se piardă, iarna, căldura şi să nu năvălească, vara, soarele prea agresiv. (O. Paler)

TEXTE PENTRU DICTĂRI

Sarcini: Scrieţi după dictare textele de mai jos. Verificaţi cele scrise cu textul şi motivaţi prin analiză gramaticală folosirea semnelor de punctuaţie din fiecare text.

1

În luncile Siretului, într-un loc la marginea câmpiei, se arătaseră oameni pribegi, veniţi de la miazănoapte, din depărtări necunoscute. Asta a fost în adânc trecut, în veacuri vechi şi-n tinereţea lumii. Bărbaţii erau mari, cu fruntea naltă şi cu ochi albaştri. Femeile, subţiri şi mlădii, aduceau apă la bordeie în ulcioare de lut, pe care le purtau în creştetul capului, sprijinindu-le cu mâna stângă. În apropierea iernii puneau pe ei suman de lână şi piei de fiare ori de oaie. Din locurile întunecoase de unde fugiseră, aduseseră puţină avere pe spinările bourilor îmblânziţi. Aduseseră şi puţine oi şi câni voinici. Şi mai ales un meşteşug tainic, de a topi şi-a fierbe aramă şi-a făuri arme nouă, în ascuţişul cărora fulgera soarele. Aceşti fugari se oglindeau în apa lină a Siretului de puţine generaţii şi aveau puţine aşezări pe pâraie şi-n lungul râului, în locuri tari ca nişte cetăţi. După cele dintâi ciocniri cu localnicii de la miazăzi, statorniciseră pace. Pribegii erau puţini, însă aveau arme pe care cei de lângă apele mari nu le cunoşteau. Dar, deşi aveau arme nebiruite şi mânii furtunoase, erau din fire blajini şi paşnici.

Încet-încet, după ani, cutezaseră să ajungă până la marginea câmpiilor, la o apă largă ca o mare, în care se vărsa Siretul lor: ş-acolo, la sfârşitul verii, obişnuiau acuma să se-ntâlnească cu oameni care aveau altfel de ochi şi grăiau felurite limbi; şi-n schimbul sculelor lor de aramă, aduceau la deal, către sălaşuri, grâu pentru pită şi măgăruşi pentru expediţiile lor depărtate în întunericul muntelui, la băile de aramă.

În acest ţinut, la gura Pârăului Alb, îşi avea aşezare şi moşul cel pleşuv cu seminţia lui.

Aveau bordeie pe coastă, în poiană, şi Siretul le înconjura din trei părţi cetăţuia. La spatele lor în zări, aveau munţii, cu noaptea brazilor. Şi mai aproape, între poieni, păduri de fagi şi mesteceni. La deal şi la vale, dumbrăvi mărunte şi scânteieri de ape. Şi peste luciul cel lat al Siretului, o câmpie lină în ierburile căreia curgea vântul.

Moşul cel bătrân şi pleşuv avea la sălaşuri puţini bărbaţi, dintre cei cărunţi, şi femeile cu copiii. Tinerii, asupra toamnei, se suiseră în munte, cu alţi tovarăşi şi cu măgăruşii, pe poteci pe care numai ei pe lume le ştiau, ca să aprindă în locul cel tainic cuptoarele stinse.

Alţi bărbaţi ardeau mangal în pădurea de fag. Femeile pregăteau sumanele şi cojoacele de iarnă; altele răstoceau pâraie şi gârle, ca să prindă şi s-afume peşte. Flăcăuaşii şi copiii purtau prin poieni cârdişoare

de oi, şi, seara, le aduceau la ţarcuri bine închise, unde le păzeau de hoţi cânii cei mari, tovarăşii oamenilor.

(M. Sadoveanu, *Ţara de dincolo de neguri*)

2

NEDESPĂRŢITE!...

Toamnă! Pădurea fumegă. Negurile se lasă perdeluind zările.

Păsările se rotesc în înalt, se deşiră, iar se strâng şi iar se răresc, apoi îşi aleg călăuzele, le pun în frunte, şi-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, şi lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se şterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Încotro?

În nopţile reci de toamnă văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde fiinţă sub stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; ţipete răsar şi se sting; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt păsările călătoare. Şi cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soarele, pe aripile lor parcă duc primăvara.

Un stol de turturele a întârziat. Grăbite s-au strâns în dimineaţa aceasta, şi-n fâlfâirile lor, care se aud ca nişte sunete supte uşor dintr-un flaut, pornesc. Întâi o iau pe-aproape de pământ, peste lunci, deasupra rariştilor, printre plopii înalţi, ca şi cum ar vrea să mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împrejurul păduricii, în vreme ce o rază de soare împunge pânza norilor şi tiveşte pe cer o dungă de lumină. Bucuroase, păsările bat din aripi şi se hotărăsc. Patru, două perechi, o iau mai înainte, o pereche rămâne în zbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un ţipăt năbuşit, din guşă – un semn al călăuzei – vrea să le strângă pe toate la un loc. Şi-n clipa aceea un bubuit de puşcă clocoteşte aerul cuprinsurilor.

Cele două perechi feresc ca fulgerul în lături; dar din perechea din urmă, o turturică îşi curmă zborul, îşi adună apoi puterile, cu cel din urmă fior al vieţii, se roteşte în două cercuri, se înalţă drept, ca o săgeată în văzduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului, care o fură şi o poartă mai departe.

Stingherul, soţul, urmăreşte puţin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat şi, pe apa tulbure, îşi vede tovarăşa. O putere îl ţine atunci deasupra vâltorii, cu ochii nedesprinşi de la trupul plăpând şi pătat de sânge ce lunecă la vale, de la trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmăreşte mereu.

Şi sub cerul în care raza de soare s-a stins, călătoresc trei: stolul care se şterge în zare ca un rămas bun, pasărea moartă mânată de valuri, şi porumbelul care se roteşte mereu, urmărindu-şi soţia, ca un simbol al veşnicei iubiri!...

Şi-n urma lor, toamna cade mai grea!

(Emil Gârleanu)

3

FILOZOFUL

E mare, negru ca întunericul; numai vârful labelor sunt albe, ca şi când lumina zilei i le-ar fi pătat într-adins. Din capul cu fruntea puternică, mare, ochii verzi înfloresc noaptea ca două scântei. E cel mai frumos motan al târgului. Dar de frumuseţea lui nu-şi dă seama, – de bărbăţia lui însă, da; pentru aceea, în ceasuri de veghere, când i se pare că-şi zăreşte chipul în talerul lunii, şi-şi vede înfăţişarea bărbătească, simte un fior ce-i străbate prin spate şi-l ondulează, de mândrie, până-n vârful cozii. Trăieşte singur. Ziua stă ascuns cum poate şi unde poate. Ziua doarme; numai când soseşte ceasul prânzului, care îi vine singur în labă, se trezeşte, morocănos.

Căci mâncarea nu l-a ispitit niciodată. Să bei şi să înghiţi aer când ţi-e sete de înălţimi ameţitoare, aceasta e adevărata hrană, dar aceasta-i o taină pe care numai el o ştie. Când ziua fuge din faţa nopţii, el porneşte; atotstăpânitor, păşeşte, măreţ, peste acoperămintele întregului târg. Se plimbă de la un capăt la altul al mahalalelor, căci n-are dragoste deosebită pentru niciun colţ. De-aici ca şi de-acolo, firea lui îl îndeamnă mereu aiurea.

În sufletul lui nu tresare nimic, decât în cele câteva zile când dragostea îl chinuieşte. Căci dragostea e pentru toţi acelaşi veşnic chin.

Şi niciodată nu se simte mai fericit decât după nopţile aceste de zbucium, când, liniştit, gândeşte la ele cu dezgust.

Numai farmecul nopţii îl îmbată. Când târgul se cufundă-n tăcere de moarte, el veghează, de sus, de pe streaşina vreunei case. Şi priveşte.

A văzut multe: întâlniri fericite, în colţuri de grădini; rugăminţi duioase, de după fereşti deschise; îmbrăţişări pătimaşe, în unghere de ziduri; despărţiri sfâşietoare, în praguri de uşi. O întreagă ţesătură de patimi, ca şi sus, în lumea acoperişurilor, cu deosebirea că jos firul patimilor se torcea mereu, fără de niciun răstimp. Şi-n schimb liniştea cerului cum îl minuna! Niciun frământ, niciun zbucium; cunoştea cerul şi-l citea ca pe o carte. Ştia când răsare luceafărul; când pornea la drum carul mare; când îşi încorda strunele lira; când îşi aduna puii cloşca. Era un astronom. Şi de sus, de unde sta, i se părea câteodată că şi el făcea parte din lumea aceea, că-mprejurul lui se-nvârtesc toate, prietenoase, înţelepte, tăcute ca şi el. Şi era fericit. Singura fiinţă fericită! Iar când zorii mijeau şi când, liniştit, urca acoperământul să se strecoare iarăşi în noaptea vreunui pod, gândea, mulţumit, că n-are nicio îndatorire către nimeni, cum nimeni n-avea către el. Şi cugeta: „Fericirea e să nu fii al nimănui, nimeni să nu fie al tău, – să trăieşti singur: tu, şi cerul deasupra“.

(Emil Gârleanu)

4

VULTURUL

S-a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munţilor falnici. Şi, doritor de lumină, în această dimineaţă scăldată de soare, a întins aripile, ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni. S-a înălţat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s-a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălţime uriaşă; a plecat capul şi a privit în jos. Pe câmpiile lucii, satele împrăştiate, ca grăunţele, scoteau sclipiri repezi ca a prundişului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; deasupra, dedesubtul lui, primprejur, nicio vietate. I se păru că lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aştern cu spuză de flori, e a lui, a lui singur. Şi, scuturându-şi aripile, făcu un ocol larg, suind şi coborând prin aer. Apoi i se păru că ceva flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat pentru ca să îndrăznească să se suie până la el: se repezi şi, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din

aripa lui. Zbură cu dânsa, sus, sus, apoi îi dădu drumul şi urmări cu ochi strălucitori lunecarea uşoară, ca pe o apă, a penei care cândva îl ajutase să se ridice.

Luă munţii în lung. Nicio boare de vânt, niciun murmur de ape care să străbată atât de sus.

Şi aşa a mers până după amiază, cu ciocul deschis, înghiţind aerul în gâlgâiri puternice, privind în toate părţile cu ochii lui ca două scântei.

Obosi. Se coborî uşor şi se aşeză pe vârful unei stânci ce ţâşnea în sus, goală, din stratul gros de muşchi al muntelui.

Cum sta nemişcat, părea şi el de piatră, părea că-i colţul ascuţit al stâncii încremenite acolo de veacuri.

Pe urmă îşi plecă în jos capul; în fund, în noaptea deschizăturii adânci, tăiată ca de pala unui zmeu, şerpuia, sclipind ca argintul, izvorul. Şi i se făcu dor de răcoarea dulce a undei şerpuitoare. Săltă şi se repezi în fund; se lăsă în voie să cadă în apă; stropii reci îl acoperiră deodată, ca nişte pietre scumpe, şi, întinzând gâtul gol, bău îndelung, însetat. Apoi îşi luă iarăşi zborul până pe stâncă, sus, se lăsă pe o coastă, întinse aripile la soare şi închise ochii.

Adieri de vânt îl înfăşoară în vălul lor. Aproape se trezeşte; prin pleoapa închisă încă parcă zăreşte un foc grozav, a cărui flacără încinge tot cuprinsul zării. Se ridică. Departe, în nori de sânge, soarele apune. Munţii parcă-s aprinşi, cerul arde.

Îşi ia zborul, grăbind spre cuib.

Se apropie, se lasă tot mai jos, deasupra muntelui, deasupra pădurii de brazi. Aceeaşi linişte în tot cuprinsul firii. Mai are puţin; zăreşte prăpastia spre care avea să se coboare, când, deodată, în tăcerea neclintită, răzbubuie, până-n depărtări adânci, un tunet, şi aripa, amorţită, îi cade în jos. Se rostogoleşte de câteva ori prin aer, simte fierbinţeala glonţului, ca a unui cărbune ce-i arde carnea, îşi încordează puterile, caută să mai plutească sus, dar dedesubtul lui munţii parcă se prăbuşesc. Aripa îi mai stă puţin întinsă, apoi i se frânge lângă trup, udă de sânge. Lunecă printre brazi. Răcoarea îl mai înviorează o clipă; iarăşi caută să-şi întindă aripile; se anină de o ramură. Se uită în jos. Drept dedesubt, la rădăcina bradului, un căprior stă liniştit, privind înainte.

Iar vulturul simte că-i pierdut, că puterile îl părăsesc. O ură straşnică îl cuprinde; parcă ar dori să se stingă toată lumea odată cu dânsul. Se lasă

să pice drept peste căprior şi, cu cea din urmă putere, îi înfige gheara în ochiul curat şi umed.

În vreme ce căpriorul se scutură şi fuge, năuc de spaimă şi durere, pasărea cade moartă, cu ghearele strânse, cu ochii deschişi.

(Emil Gârleanu)

5

E teribilă casa bunicilor!

Uf! de câte ori trebuie să se ducă la bunici cu părinţii, copiii se uită chiorâş unul la altui, strâmbă din buze, dau din cap, şi sunt ca zmeiele descălecate de pe vânturi şi arestate în dulap, cu cozile înfăşurate, sfoara depănată şi zbârnâietoarea mută.

Mâinile trebuie să fie curate şi dulci la pipăit, unghiile tăiate, părul pieptănat – dar nu cu mâinile –, hainele periate, ghetele lustruite.

– Să nu vorbiţi tare şi neîntrebaţi, să nu râdeţi prosteşte, să nu puneţi mâna pe lucruri, să nu v-atingeţi de pisici, să nu faceţi obrăznicii...

– Atunci ce să facem?

– Să fiţi cuminţi.

Să nu, să nu, să nu. Asta-i casa bunicilor: zidurile între care nepoţii n-au voie să fie copii. E mai rău decât la biserică. Acolo măcar e lume multă, mare şi cam surdă, iar copiii – printre babe şi moşnegi – sunt ca în pădurea veche: îşi fac semne şi râd pe furiş şi înfundate. Dar bunicii sunt doi, fiecare în câte un fotoliu; părinţii, doi, fiecare pe un scaun; iar copiii, prizonieri între ochelarii bunicilor şi ochii părinţilor. Bunicul a fost procuror general, adică generalul procurorilor.

Tata spune:

– Nimeni nu crâcnea în faţa tatei.

– Stăteau toţi smirnă?

– Toţi.

– Chiar şi mata?

– Chiar şi eu.

Teribil!

– Şi bunica? urmează logic glasul inocent.

Tata vrea să se încrunte, dar zâmbeşte cu ochii mici.

– Mama? se întreabă el. Straşnică femeie! Râde şi nu mai spune nimic.

Aşa e tata: când nu vrea să spună ceva, îi vine să râdă. Cu mama râde des. Mama se supără, şi tata parcă e copilul mamei, ca şi ceilalţi.

Bunicul a fost şi primar şi decanul avocaţilor, bunicul a fost decorat: decoraţiile le ţine bunica în şifonieră, şi portretul bunicului, din salon, pe tot pieptul fracului.

– Tată, bunicul e ca o poveste.

– De ce?

– Fiindcă începe cu „a fost“.

Tata zâmbeşte. Asta nu înseamnă întotdeauna că e vesel. Dar nici nu se supără.

Acum bunicul e alb şi zâmbeşte. Chiar şi primăvara el e tot ca un copăcel nins. Are ceas de aur cu muzicuţă, ochelari cu ramă de aur – şi stă. Stă acasă toată ziua. E foarte bine să fii bunic.

Bunica a fost şi ea tânără, adică a fost mireasă când bunicul nu era bunic, când tata nu era tată, şi când copiii tatei nu erau deloc. Numai gândindu-se la tinereţea ei, mintea copiilor se înceţoşează de aţe de păianjeni mai colbăite decât cele din pod de pe cărţile cu litere chirilice.

Când o fi fost tânără şi bunica?

Atât de încâlcită-i socoteala tinereţii ei, încât nepoţii se gândesc la tinereţea bunicii ca la altceva, cum e de pildă portretul doamnei frumoase din salon, de lângă portretul cu decoraţii al bunicului, – dar simt câtă vechime e în fosta mireasă a bunicului.

Teribil!

Lumea spune bunicii „Coana Elencu“ şi bunicului „Cuconu Alecu“. Iar bunicii între ei îşi spun Alecu şi Elencu, şi nu-şi vorbesc cu „tu“ ca tata şi cu mama, ci cu „mata“, ca şi cum ar fi în vizită unul la altul.

Nepoţilor le vine să râdă.

Dar:

– Să nu...

(Ionel Teodoreanu, *În casa bunicilor*)

Bibliografie selectivă

1. Lăudat, I., Hazganu, A., Faifer, L., Parfene, C., *Metodica predării limbii şi literaturii române în şcoala de cultură generală,* Iaşi, 1971.

2. Mărcuşanu, I., Mărcuşanu, E. D., *Limba română. Ghid metodic,* Bucureşti, 2002.

3. Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi,* Bucureşti, 1986.

4. Beldescu, George, *Punctuaţia în limba română,* Ediţia a II-a, revăzută şi completată, Bucureşti, 1997.

5. Drincu, Sergiu, *Semnele ortografice şi de punctuaţie în limba română. Norme şi exerciţii,* Bucureşti, 1983.

6. *Gramatica limbii române.* Vol. II: *Enunţul.* Bucureşti, 2005.

7. *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie,* Ediţia a V-a, Bucureşti, 1997.

8. Ciobanu, A., *Punctuaţia limbii române,* Chişinău, 2000.

9. Védénina L., *La triple function de la ponctuation dans la phrase: syntaxique, communicative et sémantique //* Langue française, nr. 45, Paris, 1980.

Cuprinsul

Introducere

Propoziţia

Fraza

Vorbirea directă

Exerciţii